

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLER İÇİN İNTERAKTİF EĞİTİM MODELİ İLE FİNANSAL
PLANLAMA VE YÖNETİM UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN
NESLİHAN ONUR

ANKARA-2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLER İÇİN İNTERAKTİF EĞİTİM MODELİ İLE FİNANSAL
PLANLAMA VE YÖNETİM UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

NESLİHAN ONUR

DANIŞMAN: PROF. DR. M. HAMİL NAZİK

ANKARA

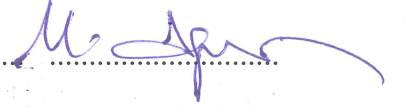
EKİM, 2013

JÜRİ ONAY SAYFASI**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE**

NESLİHAN ONUR'un "Öğretmenler İçin İnteraktif Eğitim Modeli İle Finansal Planlama ve Yönetim Uygulaması" başlıklı tezi 31/10/2013 tarihinde, jürimiz tarafından Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadıİmza

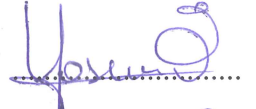
Üye (Tez Jürisi Başkanı): Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR.....

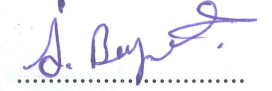
Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. M. Hamil NAZİK.....

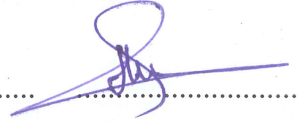
Üye : Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN.....

Üye : Doç. Dr. Ateş BAYAZIT HAYTA.....

Üye : Yard. Doç. Dr. Hüsne DEMİREL.....

ÖNSÖZ

Araştırmam boyunca çok değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren danışmanım, değerli hocam Prof.Dr. M. Hamil NAZİK'e, çalışmama değerli bilgileri ile katkıda bulunan Tez İzleme Komitesi üyesi hocam Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR'a, araştırmam süresince ilgileri ve yardımları ile bana destek olan Prof.Dr. Yasemin ÖZKAN'a, her zaman yüreklendirici telkinleriyle beni çalışmaya teşvik eden ve tez çalışmamın yürütülmesi hususunda sürekli destek olan değerli hocalarım Doç.Dr. Gürcü Koç ERDAMAR'a, Yard.Doç.Dr. Hüsne DEMİREL'e ve değerli yönlendirmeleriyle araştırmama katkı sağlayan Doç.Dr.Ateş BAYAZIT HAYTA ve Yard.Doç. Dr. Nevriye YAZÇAYIR'a sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmamda kullanılan yazılım ve donanım birimlerinin tespit ve temininde her zaman fikir ve yardımlarına ihtiyaç duyduğum hocam Öğr.Gör.Dr. Mesut SEVİNDİK'e, istatistiksel analizlerinin yapılması ve değerlendirilmesinde bilgisini ve tüm içtenliği ile yardımlarını benden esirgemeyen hocam Doç.Dr. Arif Özer'e teşekkürlerimi sunarım.

Uygulamanın yapılacağı okullarla görüşmelerin yapılması ve uygulamaların yürütülmesi çalışmalarında önemli destek ve yardımlarını gördüğüm Ostim Mesleki Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı Nuri CANER'e, ayrıca araştırmamı gerçekleştirdiğim okullardaki müdür ve müdür yardımcılara ve araştırmama katılan öğretmenlere çok teşekkür ederim.

Çalışanı ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum ve çalışmam süresince bana sabır ve anlayış göstererek desteklerini esirgemeyen Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü hocalarıma ve araştırma görevlisi arkadaşlarıma saygılarımla teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca emeklerini ve desteklerini hissettiğim ARIKAN ve ONUR ailelerine ve yarına hep umutla bakmamı sağlayan canım kızım Zeynep Duru ONUR'a ve eşim Fatih ONUR'a tüm yüreğimle teşekkür ederim...

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 08/2010-13 kodlu proje olarak desteklemiştir.

ÖZET

ÖĞRETMENLER İÇİN İNTERAKTİF EĞİTİM MODELİ İLE FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM UYGULAMASI

ONUR, Neslihan

Doktora, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Hamil NAZİK

Ekim-2013, 368 sayfa

Günümüz yaşamında, tüm bireylerin finansal durumları göz önünde bulundurulduğunda hızlı ve doğru karar almaları gerekmektedir. Bu nedenle bireyler, finansal amaçlarına ulaşmada finansal planlama ve yönetimi konusunda bilgi, tutum ve davranışlarını saptamak, ihtiyaç duyulan eğitimi sağlamak, ihtiyaca uygun programları gerçekleştirmek ve uygulama sonuçlarını kontrol etmek gerekmektedir.

Bu araştırma “Finansal Planlama ve Yönetim ilişkin interaktif eğitimin öğretmenlerin finansal bilgi ve tutumları üzerindeki etkisini” belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırmaya, kura yöntemi ile seçilmiş Ankara’nın 13 merkez ilçesinde yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yine kura ile seçilmiş 13 okul belirlenmiştir. Bu okullarda 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında görev yapan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 330 öğretmen dâhil edilmiştir. Araştırmada deneysel desenlerden tek grup ön test ve son test modeli kullanılmıştır.

Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Finansal Bilgi Testi” ve “Finansal Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Finansal Bilgi Testi 66 ve Finansal Tutum Ölçeği 24 maddeden oluşmaktadır. Uygulama başında ve sonunda olmak üzere aynı test ve ölçek kullanılmış ve “Finansal Planlama ve Yönetim” bireysel öğretime dayalı modüler eğitim yaklaşımıyla uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın bilgi ve tutuma ilişkin sonuçlarına olan etkisi saptanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetlerine, yaş gruplarına, çocuk sayılarına, medeni durumlarına, evlilik sürelerine, eşlerinin çalışma durumlarına, görevdeki hizmet sürelerine ve aylık toplam gelirlerine göre deneysel işlemin ön ve son test puan farkları üzerindeki etkisi, tekrarlı ölçümler için Manova testi kullanılarak gözden geçirilmiştir.

Araştırma sonucunda deneysel işlemin kadın ve erkek öğretmenlerin hem bilgi hem de tutum puanlarını artırdığı, öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamalarının yaş gruplarına göre, medeni durumlarına göre ve evlilik

sürelerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin hizmet sürelerine göre (mesleki gelişim evreleri) finansal bilgi ön testinde işe yeni başlayanların, diğer evrelerde bulunanlardan daha düşük puanlar aldıkları tespit edilmiştir. Finansal tutum ön ve son test puanlarında gruplar yaklaşık yakın puanlar aldığı; hem bilgi hem de tutum ön – son test puan farklarının en çok işe yeni başlayanlar lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Finansal bilgi ve tutum puan ortalamaları arasındaki gözlenen farklılık eşleri çalışan ya da çalışmayan öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir farklılık bulunmadığı, Çocuk sayısının bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır. Finansal bilgi ön test puanları en düşük olan düşük gelirli ve Son testte ise bilgilerini en az artıran yüksek gelirli öğretmenler olduğu saptanmıştır. Finansal bilgi ve tutum puanları ön ve son test puan farkı gelire bağlı önemli bir farklılık göstermekte olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu sonuçlarına göre aile yaşamına uyum sağlamak için evlenecek olan kişilere, iş ve sosyal yaşama uyum sağlamak için yeni işe başlayanlara, iş yaşamından ayrılacak olan ve ayrılanlara yönelik eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu tür eğitim programlarıyla, bireylerin yaşamlarındaki kritik dönemlerine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerine, onların finansal, psiko-sosyal ve fiziksel yönden uyum sağlamalarıyla üreten ve mutlu bireyler olmalarına yardımcı olunabilir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Finans, Finansal Planlama ve Yönetim, İnteraktif Eğitim.

ABSTRACT
INTERACTIVE TRAINING MODEL FOR TEACHERS
FINANCIAL PLANNING AND MANAGEMENT APPLICATION

ONUR, Neslihan

Doctorate, Discipline of Family Economy and Nourishment Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. M. Hamil NAZİK

October-2013, 368 page

In today's world, each and every person should take rapid and correct decisions considering their financial conditions. For that reason, it is needed to determine knowledge, attitudes and behaviors of people towards financial planning and management applied to reach their financial aims, provide the training they need, develop programs in accordance with their needs and control the results of practices.

This study was conducted to determine "the effect of interactive training of financial planning and management on financial knowledge and attitudes of teachers". The research group consisted of 330 teachers who were voluntary to participate in this study and serving in 13 different schools within 2012-2013 academic year. These schools were determined by lot among occupational and technical secondary schools in 13 draft districts of Ankara. Single group pre-test and post-test model was used as pre-experimental design.

"Financial Knowledge Test" and "Financial Attitude Scale" developed by the researcher were used to collect data. Financial Knowledge Test consisted of 66 and Financial Attitude Scale consisted of 24 items. At the beginning and the end of the practice, the same test and scale were used. The practice was performed with the modular training approach based on individualized teaching of "Financial Planning and Management". The effects of the practice on results of knowledge and attitude were determined. Manova test was used for repetitive measurements to review the effects of experimental process on the difference between pre-test and post-test results as regards to gender, age groups, marital status, children number, marriage period, occupation condition of spouses, service period and total monthly income of teachers.

The results of the research determined that experimental process increased both knowledge and attitude scores of female and male teachers, mean scores of teachers obtained from data collection tools differed according to their age groups, marital status

and marriage period. As regards to service period of teachers (occupational development stages), it was found that new teachers had lower scores in financial knowledge pre-test than those in further stages. It was found that, groups had similar results in financial attitude pre-test and post-test; the differences in both knowledge and attitude pre-test and post-test were found to be in favor of new teachers. It was found that there was a difference between scores of those whose spouse was working/not working in financial knowledge and attitude score means; however this difference was not found to be statistically significant. The major effect of children number on knowledge and attitude scores was not found to be statistically significant. It was found that teachers with low income had the lowest scores from financial knowledge pre-test scores and those with high income increased their knowledge the least in post-test. It was found that the difference between financial knowledge and attitude pre-test and test scores differed significantly according to the income level.

According to the results of the research, training programs should be prepared for those to marry in order to ensure the adaptation to family life and for those to start or stop working in order to ensure the adaptation to professional and social life. Such training programs can help people to develop positive attitudes towards critical periods in their life, and enable them to be productive and happy people who can adapt to these periods financially, psycho-socially and physically.

Key words: Personal Finance, Financial Planning and Management, Interactive Training.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
EKLER LİSTESİ.....	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
FORMLAR LİSTESİ.....	xx
KISALTMALAR.....	xxi

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	8
1.2. Araştırmanın Amacı.....	14
1.3. Araştırmanın Önemi.....	15
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	18
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	18
1.6. Tanımlar.....	19

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	21
2.1. Bireysel Finans.....	21
2.2. Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY).....	23
2.2.1. Finansal Planlama Süreci Aşamaları.....	26
2.2.2. SMART İlkeleri.....	34
2.2.3. Finansal Planlama Öğeleri.....	35
2.2.3.1. Değerler.....	35
2.2.3.2. Finansal Amaçlar.....	36
2.2.3.3. Finansal Stratejiler.....	38
2.2.4. Finansal Planlar ve Formlar.....	39
2.2.4.1. Net Değer-Net Kazanç.....	41
2.2.4.2. Bütçe.....	43
2.3. Nakit ve Kredi Yönetimi.....	51
2.3.1. Gelir-Yan Gelir.....	51
2.3.2. Mal Varlığı.....	52
2.3.3. Kredi.....	53
2.3.4. Tüketici Kredileri Sınıflandırması.....	55
2.3.4.1. Satış Kredileri.....	55
2.3.4.2. Nakit Krediler.....	55
2.3.4.3. Kredi Kartları.....	56

2.3.5. Kredi Kartlarının Sınıflandırılması.....	59
2.3.5.1. Kredi Kartlarının Ödeme Sorumluluğuna Göre Sınıflandırılması.....	59
2.3.5.2. Kredi Kartlarının İşlevlerine Göre Sınıflandırılması.....	60
2.4. Tasarruf ve Yatırım Planlaması.....	62
2.5.1. Tasarruf Planlaması.....	62
2.5.1.1. Tasarruf Miktarı.....	65
2.5.1.2. Ailenin Tasarruflarını Etkileyen Faktörler.....	66
2.5.1.3. Bilinçli Tasarruf İçin Yapılması Gerekenler.....	73
2.5.2. Yatırım Planlaması ve Yönetimi.....	74
2.5.2.1. Yatırım Türleri.....	75
2.5.2.2. Finansal Piyasalar.....	79
2.5.2.3. Yatırım Araçları.....	82
2.5.2.4. Yatırım Planlaması ve Yönetiminde Risk-Getiri İlişkisi.....	93
2.5.2.5. Yatırım Yaparken Dikkat Edilecek İlkeler.....	96
2.5. Sigorta Yönetimi.....	98
2.4.1. Sigortanın Yararları.....	103
2.4.3. Sigorta Çeşitleri.....	105
2.4.3.1. Sosyal Sigorta.....	106
2.4.3.2. Özel Sigorta.....	108
2.5.3. Sosyal Güvenlik Sistemi.....	119

2.5.3.1. Geleneksel Sosyal Güvenlik Sistemi.....	121
2.5.3.2. Modern Sosyal Güvenlik Sistemi.....	122
2.6. Emeklilik ve Miras Planlaması.....	129
2.6.1. Emeklilik Planlaması.....	130
2.6.1.1. Bireysel Emeklilik Sistemi.....	132
2.6.1.2. Emeklilik İçin Plan Yapmak.....	133
2.6.2. Miras Planlaması.....	135
2.6.6.1. Miras Hukuku.....	135
2.6.6.2. Miras Paylaşımı.....	137
2.7.6.3. Vasiyetname Hazırlama.....	137
2.7. Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY) Eğitimi.....	140
2.7.1. FPvY Eğitiminin Gerekliliği.....	142
2.7.1.1. Finansal Eğitimin Bireysel Refaha Faydası.....	143
2.7.1.2. Finansal Eğitimin Ekonomi ve Finansal Piyasaya Faydası.....	144
2.7.2. Finansal Planlama ve Yönetimin Kapsamı.....	145
2.7.3. Finansal Planlama ve Yönetimi Öğrenme-Öğretme Faaliyetleri.....	147
2.8. İlgili Araştırmalar.....	151

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	159
3.1. Araştırmaya Katılan Bireyler.....	159
3.1.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin Geliştirildiği Öğretmen Grubu.....	159
3.1.2. Finansal Planlama ve Yönetim İlişkin İnteraktif Eğitime Katılan Öğretmen Grubu.....	160
3.2. Veri Toplama Araçları.....	161
3.2.1. Finansal Bilgi Testi (FBT)	161
3.2.2. Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)	167
3.3. İşlem Yolu.....	171
3.3.1. Finansal Planlama Ve Yönetime İlişkin Eğitim Materyalinin Hazırlanması Sırasında Yapılan İşlemler.....	171
3.3.2. Deneysel İşlemin Uygulanması Sırasında Yapılan İşlemler.....	172
3.4. Araştırmanın Modeli ve Deseni.....	173
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	175

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR.....	227
4.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin Geliştirildiği Öğretmen Grubuna Ait Demografik ve Genel Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	176
4.2. Finansal Planlama ve Yönetim İlişkin İnteraktif Eğitime Katılan Öğretmen Grubuna Ait Demografik ve Genel Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	176
4.3. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	179
4.4. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	183
4.5. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	185
4.6. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Evlilik Sürelerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	186
4.7. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	191
4.8. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	196
4.9. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Çocuk Sayılarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	198
4.10. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Aylık Gelire Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri.....	200

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA ve YORUM.....	206
5.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin geliştirildiği öğretmen grubuna ait demografik ve genel özelliklerine yönelik tartışma ve yorum.....	206
5.2. Finansal planlama ve yönetim ilişkin interaktif eğitime katılan öğretmen grubuna ait demografik ve genel özelliklerine yönelik tartışma ve yorum.....	206
5.3. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	209
5.4. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş gruplarına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	211
5.5. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.	213
5.6. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin evlilik sürelerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	214
5.7. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	215
5.8. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin eşlerin çalışma durumuna göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	217

5.9. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk sayısına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	219
5.10. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin aylık toplam gelire göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum.....	220

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	223
6.1. Sonuç.....	223
6.2. Öneriler.....	226
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	226
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	228
KAYNAKÇA.....	229

EKLER LİSTESİ

EK-1. Araştırma İzni

EK-2. Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013

EK- 3. Araştırma Kapsamına Alınan Okulların Listesi

EK-4. Kişisel Bilgi Formu

EK-5. Finansal Bilgi Testi

EK-6. Finansal Tutum Ölçeği

EK-7. Finansal Planlama ve Yönetim Modülü

EK-8. Modüler Yaklaşım Göre Hedefler

EK-9. Bloom Taksonomisi'ne Göre Hedef ve Hedef Davranışlar

EK-10. FPvY Modülü Amaç-İçerik Tablosu

EK-11. Uygulama Faaliyetleri

EK-12. Finansal Planlama ve Yönetim Eğitimi İçin Kullanılan
“www.tuketiciyegitimi.org” sitesinden görünüm

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No.	Sayfa No.
Tablo 1. Okullara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin sayısı.....	160
Tablo 2. Finansal Bilgi Testi (FBT) Madde–Faktör İlişkileri (Yükler)	162
Tablo 3. FBT Madde Analizi Sonuçları.....	163
Tablo 4. FBT Ön ve Son Testler İçin Tek Boyutlu Doğrulamalı Faktör Analizi Standartlaştırılmış Regresyon Ağırlıkları (SRA).....	166
Tablo 5. Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ) Madde – Faktör İlişkileri (Yükler)	168
Tablo 6. FTÖ Ön ve Son Testler İçin Tek Boyutlu Doğrulamalı Faktör Analizi Standartlaştırılmış Regresyon Ağırlıkları (SRA).....	170
Tablo 7. Öğretmenlerin Mevcut Finansal Durumlarına Göre Dağılımı.....	178
Tablo 8. Öğretmenlerin Finansal Faaliyetlerine Göre Dağılımı.....	178
Tablo 9. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	179
Tablo 10. Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	180
Tablo 11. Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	181
Tablo 12. Finansal Bilgi Puanlarının Cinsiyet ve Teste Göre LSD Test Sonuçları.....	182

Tablo 13. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	183
Tablo 14. Yaş Gruplarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	184
Tablo 15. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	185
Tablo 16. Medeni Durumlarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	186
Tablo 17. Öğretmenlerin Evlilik Sürelerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	187
Tablo 18. Evlilik Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	188
Tablo 19. Evlilik Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	189
Tablo 20. Finansal Bilgi Puanlarının Evlilik Sürelerine ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları.....	190
Tablo 21. Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	192
Tablo 22. Hizmet Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	193
Tablo 23. Hizmet Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	194

Tablo 24. Finansal Bilgi Puanlarının Hizmet Sürelerine ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları.....	195
Tablo 25. Öğretmenlerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	197
Tablo 26. Eşlerin Çalışma Durumlarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	198
Tablo 27. Öğretmenlerin Çocuk Sayılarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	199
Tablo 28. Çocuk Sayılarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	200
Tablo 29. Öğretmenlerin Aylık Gelirlerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri.....	201
Tablo 30. Öğretmenlerin Aylık Gelirlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları.....	202
Tablo 31. Aylık Gelire Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	203
Tablo 32. Finansal Bilgi Puanlarının Aylık Gelire ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları.....	204

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No.	Sayfa No.
Şekil 1. Finansal Yaşam Döngüsü.....	25
Şekil 2. Finansal Planlama Süreci Aşamaları.....	31
Şekil 3. Başarılı Finansal Planlama ve Yönetim Süreci.....	33
Şekil 4. SMART'ın Öğeleri.....	34
Şekil 5. Finansal Planların Karşılaştırılması.....	41
Şekil 6. Temel Uzaktan Eğitim Modelleri ve Özellikleri.....	149
Şekil 7. Finansal Bilgi Testi EFA Sonucu: ScreePlot.....	162
Şekil 8. Finansal Tutum Ölçeği EFA Sonucu: Scree Plot.....	168

FORMLAR LİSTESİ

Form No.	Sayfa No.
Form 1. Mevcut Durum Değerlendirme Formu.....	28
Form 2. Finansal Faaliyet Planı	29
Form 3. Finansal Amaçlar Formu.....	38
Form 4. Net Değer Hesaplama Formu.....	42
Form 5. Net Kazanç Hesaplama Formu.....	42
Form 6. Bütçe Formu.....	44
Form 7. Yıllık Bütçe Formu.....	47

KISALTMALAR

FPvY: Finansal Planlama ve Yönetim

FBT: Finansal Bilgi Testi

FTÖ: Finansal Tutum Ölçeği

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

GSMH: Gayrisafi Milli Hasıla

OECD: Organization For Economic Co-Operation And Development- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

MEGEP: Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

TTK: Türk Ticaret Kanunu

WHO: World Health Organization-Dünya Sağlık Örgütü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

TSPAKB: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği

EFA: Exploratory Factor Analysis - Betimleyici (Açımlayıcı, Açıklayıcı) Faktör Analizi

DFA: Confirmatory Factor Analysis - Doğrulayıcı Faktör Analizi

WLSM/WLSV: Robust Weighted Least Squares – En Küçük Kareler Yöntemi

RMSEA: Root Mean Square Error Of Approximation - Tahminin Kök Hata Kareler Ortalaması

SRMR: Standardized Root Mean Square Residual - Standartlaştırılmış Kök Artık Kareler Ortalaması

CFI: Comperative Fit Index - Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

GA: Güven Aralığı

LSD: Least Significant Difference – En Küçük Önemli Fark (Çoklu Karşılaştırma İstatistiği)

FDR: False Discovery Rate - Yanlış Bulunuşluk Oranı

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve araştırmada sıklıkla kullanılan tanımlara yer verilmiştir.

GİRİŞ

Ekonomik süreçlerdeki değişimler, toplum içinde bireyin davranış biçimlerinde de önemli ve kalıcı değişimlere neden olmaktadır. Günümüzde bir yandan bireylerin kendi finansal durumlarını kendilerinin idare etmesi yönünde giderek azalan oranda bir beklenti olması, bir yandan da finansal ortamın giderek karmaşık hale gelmesi, finansal konularda sorunlara ve endişelere yol açmıştır (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası [TCMB] 2011:86, Altıntaş 2008:36). Tüketici olarak birey azalan beklentileri ve artan endişeleri nedeniyle yeni davranış biçimleri geliştirmiştir. İyi bir yaşam standardına ulaşmak, sahip olduğu varlıkları çoğaltarak yeni nesillerle aktarmak ve ekonomik açıdan güvenliği sağlamak gibi nedenlerle birey kendi yaşam dönemine uygun finansal planlama ve yönetime ihtiyaç duymaktadır.

Finansal planlama ve yönetim ekonomi, psikoloji ve sosyoloji gibi bilimleri ilgilendiren ve disiplinler arası yaklaşım özelliği taşıyan önemli bir konuma sahiptir (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:13; Harrison 2005:4; Altıntaş 2008:32). Finansal planlama ve yönetim; finansal eğitim, finansal okuryazarlık, finansal farkındalık kavramları içerisinde kendisine yer bulmaktadır. Günümüz toplumlarında tüm sosyo-ekonomik düzeyde finansal tutum ve bilgi düzeyleri araştırmacılar kadar bireyi de ilgilendiren önemli bir konudur. Çünkü bireyin yaşamında finansal bilgiler ve tutumlar, gelecekteki davranışlarına ve bu davranışlara bağlı gerçekleşen iyilik hâllerinin temellerini oluşturmaktadır. Ayrıca bireylerin yaşadıkları finansal sorunlar olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Finansal açıdan olgun olmak, finansal okuryazarlığın bir bileşeni olan finansal bilgi ve beceriye sahip olmaktır. Yani bilinçli seçimler yapmak, bütçe planlaması yapmak, harcamaları dengelemek, emeklilik ve tasarruf ihtiyaçlarını

hesaplamak gibi finansal kaynakların kullanımına ait bilgi ve beceriye sahip olarak finansal tutum ve davranışlara yön vermek gerekmektedir (Akyol 2010:1; Mayer, Zick ve Marsden 2011:181; Eryılmaz 2011:2).

Birey yaşamını sürdürebilmek için sonsuz sayıdaki ihtiyaçlarını karşılarken sahip olduğu sınırlı kaynakları tutumlu tüketmek, ihtiyaçlarını karşılarken gelir ve giderleri arasındaki dengeyi sağlamak zorundadır (Altıntaş 2008:14; Tarı ve Pehlivanoglu 2007:192). Bireyin yaşamsal faaliyetleri gelirin kazanılmasından harcamaların yönetimine, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi gibi ekonomik süreçleri içerir. Bu faaliyetler için gerekli olan gelirin elde edilmesi, yaşamsal faaliyet için kullanılması ve geleceğin güvence altına alınması bireysel finans çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ekonomi alanı içinde bireysel finans; sahip olunan gelir ile yaşamın devamı için yapılan harcamalar, geleceğe yönelik tasarruf ve yatırımlar, riskten korunma için sigortalama ve refah seviyesini emekli olunca da korumayı kapsamaktadır. Ayrıca bireysel finans ya da bireysel finansal planlama; finansal kaynaklardan maksimum fayda sağlayarak finansal amaçlara ulaşılması sonucu finansal başarının elde edildiği finansal planlama ve yönetim alanıdır (Richards, Cooper ve Fraser 1984:99; Winger ve Frasca 1989:5; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:4; Goldsmith 2005:327; Nazik ve Ersoy 2006:8; Garman ve Fargue 2006:4; Hanna ve Lindamood 2010:124).

Finansal planlama ve yönetim sadece para, yatırım, harcama, tasarruf konularını içermemektedir. Ayrıca satın alma, kredi kartı, sigorta, yatırım ve emeklilik gibi konuları da bulunmaktadır. Dikkatli bir planlama ve yönetim bireyin finansal geleceğini korur. Bu konuda alınacak eğitim bireyi bir adım daha ileriye taşıyarak konut, sağlık, eğitim, barınma, emeklilik ve diğer sosyal konularda da doğru kararlar almasını sağlar ve finansal beklentilerini ve finansal başarıyı yakalamasına yardımcı olur (Hira ve Mugenda 1998:82). Ekonomik sistemin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi, bireylerin finansal kararlarını bilgi süzgecinden geçirerek akılcı ve mantıklı davranmasıyla mümkündür (Temizel ve Bayram 2011:74,85). Günümüzde finansal başarı için yeterli düzeyde bilgi ve yeteneğe sahip olmak gerekmektedir. Çünkü finansal başarı; yaşamsal amaçlara ulaşmak bunu yaparken de sahip olunan uygun kaynaklar kullanılarak mümkün olan en yüksek faydayı elde etmektir.

Gelecekle ilgili olarak alınan tüm kararların, mutlaka finansal bir boyutu vardır. Bu nedenle, gereksinim duyulan kaynakların en uygun yerden, en uygun koşullarda bulunması, en uygun yatırım alanına aktarılması ve sonucun kontrol edilmesi süreci olarak tanımlayabileceğimiz finansal yönetim ve buna yönelik alınacak kararlara ise finansal karar olarak nitelendirilebilir (Winger ve Frasca 1989:17; Türko 1999:14; Keown, Martin, Petty ve Scott 2003:3; Garman ve Forgue 2006:12). Finansal kararlar verme sürecinde bireyin karakteristik ve kişisel özellikleri etkili olmaktadır. Ancak bireye yol gösterici olan finansal bilgi, tutum ve davranışlardır. Yanlış kararlar almamak bireyin kaynakları kullanarak yaşama anlam katan ve yaşamda neyin değerli olduğunu gösteren finansal amaçlara etkin ve verimli bir şekilde ulaşma becerisine yani bireyin yönetim becerisine bağlıdır (Irving 2012:51, Güçlü 2003:62). Hatalı verilen kararlar kredi kartı borcu, ödenemeyen kredi faizleri, emeklilik için para ayırmama gibi kaynakların israf edilmesine, amaçlara ulaşılmamasına ve dolayısıyla ekonomik refahın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:75). Kredi kartı kullanımı, bilinçli alışveriş, para yönetimi, tasarruf ve yatırım, sigorta, emeklilik planları, finansal durumu izleme ve kaydetme gibi finansal faaliyetlere ilişkin var olan bilgi eksikliklerinin giderilmesi önem taşımaktadır. Para kullanımı ve amaçları belirleme, harcamaları değerlendirme gibi finansal faaliyetlerin nasıl yürütüldüğü, kaynakların nasıl kullanıldığı ve sorunların nasıl çözüldüğü finansal sistem içerisinde farklılık gösterir. Finansal sistem hakkında bilgi sahibi olmak ve finansal kaynakları daha iyi planlama ve yönetme olanağı sağlamaktadır. Bireyin vereceği doğru kararlar kendisini finansal amaçlarına ulaştırmanın yanı sıra toplumun ekonomik performansını ve kaynak dağılımını daha etkili hale getirecektir (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:9; Harrison 2005:4; Oflaz 2007:1; Power ve Hira 2010:117; Temizel ve Bayram 2011: 74).

Finansal planlama ve yönetim, ekonomik faaliyetlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Yaşam boyu devam eden finansal faaliyetler ile ilgili temel düzeyde bilgi sahibi olmak finansal kararlar alırken etkili olmaktadır. Dolayısıyla finansal refah ve güvenlik de bu yönde etkilenmektedir. Günlük yaşamda finansal kaynakları kullanarak finansal kararlar almak gerekmektedir (Parrotta ve Johnson 1998:71; Hira ve Mugenda 1998:76). Bu nedenle bireyler bu konuda bilinçlenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bireyler yeni teknolojileri kullanarak bilgiye ulaşabilmektedir. Çünkü bilgilendirilmiş, iyi eğitilmiş bilinçli birey, kendisi ve ailesinin finansal güvenliğini ve refahını arttırabilecek kararlar

verebilir. Finansal konularda bilinçlenme ya da finansal eğitim hem bireyler ve aileler için, hem de toplumlar için önemlidir. Eğitim, finansal bilgi ve tercihleri önemli ölçüde etkilemektedir. Bireylere finansal konularda daha sorumlu tutum ve davranışlar ancak eğitim ile kazandırılabilir. Bu konu ile ilgili olarak Borden, Lee, Serido ve Collins (2007:32) üniversite öğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmada verilen finansal eğitim seminerinin etkili olduğu, son test, sonuçlarına göre öğrencilerde finansal bilginin arttığı, kredi kullanımı konusuna karşı sorumlu tutum arttığı ve kredi konusunda çekingen tutumun azaldığını tespit etmişlerdir. Ayrıca finansal yönetim davranışları ve finansal bilginin ilişkisinin araştırıldığı başka bir araştırmada da, finansal yönetim davranışlarının oluşturulmasında finansal bilginin önemli bir rol oynadığı, finansal yönetim davranışı ile ilgili en anlamlı faktörün kişinin finansal bilgi seviyesi olduğu vurgulanmakta ve yüksek finansal bilgiye sahip olanların daha sorumlu finansal yönetim davranış sergilediği sonucuna varılmıştır (Grable, Park ve Joo 2009:103).

Araştırmalardan da anlaşılabileceği üzere bireylerin finansal konularda bilgi sahibi olması bütçe planlarını yapma, sahip oldukları varlık ve borç durumlarını daha dikkatli planlama gibi bilinçli finansal davranış ve tutumlarına sahip olmasına yardımcı olabilmektedir. Bu sayede finansal bilgiye sahip olan bireyler örneğin tasarruf ve emeklilik planlarını daha dikkatli yapmalarını ne gereğinden az, ne gereğinden fazla, ama dengeli bir yaşam planı yapabilmelerine katkıda bulunacaktır.

Birey ya da aileler finansal faaliyetlerini organize ederken, değerlendirirken ve hesabını tutarken bilişsel süreçlerden geçerler. Bu süreç -finansal amaçların oluşturulması, planların geliştirilmesi, sonuçların yorumlanması ve algılanması, ayrıca bilinçli kararların alınması ve daha sonra gözden geçirilerek değerlendirilmesi- finansal konularda bilgi sahibi olup olmamaya ve finansal durumun karmaşıklığıyla ilişkilidir (Rosefsky 1996:69; Thaler 1999:183; Goldsmith 2005:329; Nazik ve Ersoy 2006:49; Turan 2010:33; Hanna 2011:40).

Bireyin kullanabileceği bilgi birikiminin artırması ve karar verme yeteneğinin gelişmesi, iyi bir yaşam standardına ulaşmasını ve ekonomik açıdan güvenliğini sağlamayı kolaylaştıracaktır. Bireyin finansal açıdan başarılı olabilmesi için yaşam boyu devam eden finansal faaliyetlerin tüm yönleriyle planlamalar dahilinde

geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ayrıca bireylerin finansal planlama ve yönetimi eğitiminde esas olan, uygulama çalışmalarıdır. Uygulamalar ile birey planlama ve yönetim davranışlarını alışkanlık haline getirebilir. Bu nedenle çeşitli eğitim modellerinin kullanılarak bireylerin bu konudaki bilgi yetersizliklerini giderecek eğitim programlarının belirlenip hazırlanması ve aktarılması önem kazanmaktadır.

Günümüzde bireyler finansal planlama ve yönetim konusunda büyük problemler yaşamaktadırlar. Bu problemler arasında bireyler için istenilen yaşam kalitesi ve standartlarını yakalayamamak yer alırken bunun nedenleri arasında hızlı bir şekilde değişen ve gelişen bilginin aktarıldığı örgün ve yaygın eğitim programlarında konu ile ilgili dersin olmaması sonucu eğitim yetersizliği ve bu konudaki bilgilerin informal yolla edinilmesi yer almaktadır. Ayrıca bu konuda uzmanların olmayışı, finansal çevrelerin bu konuya olan ilgisizliği ve bazı kurumların konuyla ilgili kar amacı gütmeleri, objektif danışma merkezlerinin olmayışı, tüketici örgütlerinin yetersizliği ve yine bu konuda aktif olarak çalışmaması gibi faktörler de söz konusudur. Ayrıca bireyin öğrendiği bilgileri uzun zaman hafızasında saklamasına yardım eden, bireylere uygulama olanağı sunan ve öğrenme yeteneklerini geliştiren çok farklı yollardan bilgi edinebilecekleri olanaklara ihtiyaçları vardır. Bu nedenle finansal planlama ve yönetim eğitimi geleneksel eğitim yöntemlerinin yeniden yapılandırılarak destekleyici yöntemler kullanılmalıdır. İhtiyaçları karşılayabilecek destekleyici ve yönlendirici yöntemlerden interaktif finansal planlama ve yönetim eğitimi alternatif bir eğitim olarak ortaya çıkmıştır.

Finansal planlama ve yönetim kavramının bireyler için etkinliğini artırabilmek, konudaki ihtiyaçlara uygun eğitim programlarının geliştirilmesi gereği ve önemi ortadadır. Eğitim programlarının geliştirilebilmesinin ön koşulu da eğitim ihtiyaçlarının boyutu ve içeriğinin belirlenmesidir (Temizel ve Bayram 2011:74). Finansal planlama ve yönetim konusunda eğitim için hedef kitlenin belirlenmesi, eğitimcinin yetiştirilmesi, eğitimde kullanılması gereken kaynaklar ve materyallerin hazırlanması, eğitim konularının teknolojiye uygun ve bilimsel bir sistematik içinde belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu amaçla yapılacak eğitimin kalitesi, bilgi çağı insanına ve teknolojisine uyum sağlamalıdır (Uralcan 2011:135).

Tutum ve davranışlar yaşamda yer alan tüm öğelerin etkileşimi ve öğrenme-öğretme faaliyetleri sonucunda kazanılmaktadır. Eğitimde temel amaç, bireylerin bilgi, beceri, amaçları, beklentileri, tutumları, değer ölçüleri istendik ve amaçlı olarak değiştirilmesidir. Öğreten tarafından belirli bir zaman ve mekanda bilginin öğrenene yüz yüze aktarılması geleneksel eğitim sürecini kapsamaktadır. Eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin ve bireysel öğrenmenin sağlandığı büyük kitlelere ulaşılma istendiğinde, eğitimin verim ve etkinliğini artırmak için öğrenme ve öğretme süreçlerini daha verimli hale getirecek teknolojilerin kullanılması gerekmektedir (İşman 2011:31; Kaya 2002 :23).

İletişim teknolojisinin, bilgisayarın ve internetin yaşamın her alanında yer alması ise uzun bir süreci gerektirmiştir. Bilginin iletişim teknolojisi ile buluşması ve bir arada kullanılması yaşamın her alanını etkilediği gibi eğitim alanını da etkilemiştir. Özellikle bilgi toplumu sürecinde bilginin güncelliğini çok çabuk yitirdiği günümüzde, eğitim alanında kullanılan teknoloji geleneksel eğitim modeline alternatif olarak yeni eğitim modelinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. “Uzaktan Eğitim Modeli” olarak adlandırılan, bu model, eğitim alanında geleneksel eğitim modelini destekler nitelikte olmasının yanında yeni bir eğitim modeli olarak da ele alınabilmektedir.

Eğitim alanında internetin kullanımında çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Uzaktan interaktif eğitim, teknolojinin kullanıldığı ve son derece önemli faydalar elde edilen alanlardan birisidir. Amaç, bilgiye en hızlı biçimde ulaşmak ve çift yönlü bir iletişim sağlamak olduğuna göre, bunun için en iyi yöntem internetten yararlanarak interaktif eğitimin kullanılmasıdır. İnteraktif eğitim; önceden hazırlanmış eğitim içeriğine bireylerin istediği zaman, tekrarlı olarak ulaşabildikleri ve e-mail yoluyla soru gönderebildikleri interaktif (çift yönlü) bir sisteme sahiptir. Bilgiye istenilen her yerden kısa zamanda ulaşabilme imkânı sağlamaktadır. Böylece öğrenme süreci hızlanmakta, öğrenmeler görsel materyaller ile zevkli hale getirilmekte ve ek kaynaklarla desteklenmektedir. Yer ve zamandan bağımsız biçimde sunulması ve hazırlanacak uygulama ortamlarının oluşturulması ile dinamik bir eğitim ortamı sağlanmaktadır.

Ülkemizde uzaktan eğitim ve özellikle web tabanlı eğitim üzerinde örnek çalışmalar yapılmıştır. Öğrenenin merkeze alındığı ve öğrenenin katılımına dayalı uygulamalar günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Yapılan çalışmaların tamamına yakını, bazı derslerle ilgili teorik anlatımların web tabanlı olarak yapılabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bireylerin mevcut durumunu belirleyen tüketiciler olarak tüketim davranış ve biçimlerini konu alan teorik çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bireylerin finansal yaşamlarının refahı ve iyi bir yaşam standardına ulaşmak için son derece önemli olan finansal planlama ve yönetim konusunda web tabanlı uygulama modeli veya internet üzerinden uzaktan erişimli uygulamalar konusunda yapılan çalışmalar henüz yaygın değildir.

Finansal planlama ve yönetim eğitimi ya da bireysel finans eğitimi; finansal bilgi düzeyini artırıcı uygulamalar özellikle davranış değişikliğini amaçlıyorsa ve tutum geliştirmeye yönelikse bireyin gönüllü katılımını sağlamak üzere tasarlanmış öğrenme yaşantıları şeklinde olmalıdır. Etkili bir finansal planlama ve yönetim eğitimi, düşünce ve kavramada değişiklik yapmayı, inanç ve eğilim değişikliği sağlamayı, davranış ve yaşam biçimi değişikliğini amaçlamalıdır. Finansal bilginin artmasıyla bilgi ve deneyimlerle yönlendirilen düşünce ve duyguları ifade eden tutum ve yaşam standardını ve düzeyinin belirleyicisi olan davranışlar da etkilenmektedir. Bu anlamda kişinin olumlu tutum ve davranışa sahip olması finansal kararlarını ve dolayısıyla finansal başarısını etkileyecektir.

şimdi ve gelecekte sorumlu ve bilinçli bireylerden oluşan toplum için çocuk ve yetişkin tüm bireylere finansal konularda eğitilmesine ilişkin gerekli destek ve özen gösterilmelidir. Bireylerin hatalı finansal kararları, bilinçsiz kredi kartı kullanımları ve tasarruf alışkanlığının bulunmaması geçmişte devlet, okul ve aileler tarafından finansal konulara yeterince ilgi gösterilmemiş olmasıdır. Ancak en önemli görev ve sorumluluk bireye ilk eğitim veren kurum olarak aileye düşmektedir. Öncelikle aileler okul öncesi dönemden itibaren çocuklarına finansal konularda örnek olmalıdır. Çünkü ilköğretim ve ortaöğretim döneminde çocuk ve ergenler ailelerinin ve öğretmenlerinin davranış ve tercihlerini taklit etmektedir. Bu nedenlerden dolayı çocukluk ve ergenlik çağında öğretmenlerin ve aile üyelerinin (özellikle ve öncelikle anne ve babaların) bilgi ve deneyim bakımından model olabilmesi için finansal konularda yeterli bilgiye, bilinçli tutum ve davranışa sahip olmaları gerekmektedir (Altıntaş 2008:89; Sabri, MacDonald, Hira ve Masud 2010:464).

Bireysel ya da kişisel finans, finansal planlama ve yönetimin bir parçasıdır. Finansal planlama ve yönetim; harcamalar için kaynak oluşturmak, ödemeleri düzenlemek, borçlardan kurtulmak, ekonomik tehlikelerden korunmak, doğru yatırımlar yapmak, istenilen yaşam standardında emekli olmak ve mevcut kaynakları sonraki nesillere aktarmak gibi kısa, orta ve uzun vadedeki finansal amaçlara ulaşmak için faaliyet planı geliştirme ve bu planı uygulama süreci şeklinde ifade edilebilir. Bu araştırmada öğretmenlerin birey olarak kendilerinin ihtiyaç duyduğu ya da öğrenci ve çevresindekilere yardımcı olabilecek “Finansal Planlama ve Yönetim”e ilişkin bilgileri edinmek istedikleri zamanda ve yerde ulaşmalarına yardımcı olmak istenmiştir.

Bu çalışma öğretmenler için finansal planlama ve yönetimi konusunda interaktif eğitim modeli hazırlanmıştır. Bu sayede öğretmenlere anlaşılabilir ve uygulayabilir düzeyde finansal bilgi eksikliklerini tamamlayabilecekleri bir eğitim modeli ortaya konmuştur. Bu açıdan kolay ulaşılabilen öğrenme ve uygulama faaliyetlerini daha verimli ve başarılı kılmak amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bilgisayar teknolojisi ve internetin kullanımının yaygınlaşması ile birlikte araştırmacılar tarafından pek çok konu farklı yönleriyle araştırılmaya başlanmıştır. Temel eğitimde, sürekli ve yaşam boyu eğitim etkinliklerinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Eğitim bilimleri alanında uzaktan eğitime yönelik araştırmaların büyük bir çoğunluğu eğitim yöntemlerinin yararları, sakıncaları ve akademik başarıya etkisi üzerine odaklanmaktadır. Finansal planlama ve yönetime ilişkin eğitim yöntemlerinin kullanılmasına ilişkin ise sınırlı sayıda araştırma bulunmakta, var olan araştırmalar ise yalnızca mevcut durumu belirlemeye ya da geleneksel eğitim yönteminin etkilerini belirlemeye yöneliktir. Finansal planlama ve yönetimi konu alan uzaktan eğitim modeliyle ilgili araştırma ise bulunmamaktadır. Ayrıca ekonomik yaşamda önemli yer tutması nedeniyle finansal planlama ve yönetim detaylı incelemeye değer bir konudur.

Yaşamda ulaşılmak istenen amaçların özelliklerini belirlemede ve davranışları değerlendirmede kullanılan standart ve ilkeler vardır. Bunlar değer olarak adlandırılır ve içinde yaşanan toplum ve aile ortamında sosyalleşmeyle birey kendine özgü değerlere sahip olur. Ancak her birey birbirinden farklı değer, tutum ve inanç sergilemektedir. Dolayısıyla kadın ve erkeklerin finansal açıdan farklı bakış açılarına sahip olması beklenebilir (Vitt 2004:71). Grace, Weaven ve Ross (2010:183) tarafından yapılan araştırmada erkeklerin iş, emekli olma ve yaşam tarzı gibi soyut temalara odaklandığını aynı zamanda mevcut yaşam standardını sağlayacak planlamaya eğilimi olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan kadınların ise para, planlama ve yönetim gibi uygulamalı pratik temalara odaklandığını ve gelecekteki yaşam süreci hakkında varsayım ve tahminlerde bulunma eğilimde olduğunu belirlemişlerdir. Finansal bilgi eksikliği nedeniyle bilinçsiz finansal kararlar alma olasılığı yüksektir. Planlama yapmak ve ihtiyaçları hesaplamak gibi karmaşık gelen konular bireylerde endişe yaratabilmektedir ve bu konularda bilgiye olan ihtiyaç açıkça ortadadır (Sardone 2011:4; Rooji, Lusardi ve Alessie 2011:22). Kim ve Kim (2010:60) emeklilik planlaması üzerine yaptıkları araştırmada emeklilik planlamasının uzun vadeli finansal amaç olduğu ve yatırım, tasarruf ve emeklilik bilgisine sahip olmayı gerektiğini vurgulamışlardır. Bir başka araştırmada da Beklenti Teorisi'nin yaşam boyu gelire bağlı tasarrufu kabul etmediği değişebileceği vurgulanmakta ve düzenli tasarruf yapma olasılığını acil durumlar ve emeklilik için yapılan tasarrufun artırabileceği belirtilmiştir (Fisher ve Montalto 2010:92).

Bireyin iyi bir yaşam içinde bulunması zaman ve gelecek açısından toplumsal, ekonomik, sosyo-psikolojik ve hatta politik bağlamda “ refah ya da iyilik hali” zamana, mekana ve içinde bulunulan yaşam dönemine göre önemli farklılaşmalar göstermektedir (Payzun ve Diner 2011 :118). Farklı finansal değerler, inanç ve tutumlar sonucunda da finansal amaçlara ulaşma, finansal kararlar alma gibi finansal faaliyetler ile ilgili birçok farklılıklar söz konusu olmaktadır (Winger ve Frasca 1989:6; Hira 1997:287, Miller ve Stafford 2000:5; Goldsmith 2000:63). Bireysel ya da kişisel finans olarak da adlandırılan finansal planlama ve yönetim; uygulamalı bir süreç aynı zamanda ulaşılmak istenen uzun, orta ve kısa vadeli olabilen amaçları içeren finansal stratejilerdir (Lowe, Malouf ve Jacobson 1997: 94; Özmete ve Özgen 2001:25; Goldsmith 2005:328, Turgut 2006:22).

Her geçen gün değişen ve karmaşılaşan finansal faaliyetler günlük yaşamda finansal kararı etkin bir biçimde alabilmeyi zorlaştırmakta ve finansal bilgiye olan ihtiyacı artırmaktadır. Bireylerin bulundukları yaşam dönemlerine uygun finansal kararlar verebilmesi finansal bilgiye sahip olması ile ilgilidir. Finansal yönetim uygulamaları ile ilgili bir araştırmada finansal yönetimde başarılı olabilmek ve finansal amaçlara ulaşabilmek için bilgiye ihtiyaç duyma açısından bireylerin farkındalıklarının (düşünce ve duygularının) yüksek olduğuna dikkat çekmektedir (Gönen ve Özmete 2006:11; Huston 2010:310). Ailelerin gelir kullanım biçimi konulu bir araştırmada ailelerin genel olarak sahip oldukları serveti ve ekonomik kaynakları yönetmek için yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları vurgulanmaktadır (Boylu ve Terzioğlu 2007:98). Özel bankacılık çalışanları üzerinde yürütülen bir araştırmada, en yüksek finansal farkındalık beklenen bankacılık meslek grubunun olmasına karşın finansal eğitime yönelik bir ihtiyacın varlığından söz edilmektedir (Akyol 2010:75). Buna göre finansal farkındalık düzeyi yüksek ancak finansal bilgiye olan ihtiyacın çok fazla olduğu söylenebilir.

Ekonomik belirsizliğin ve değişimin hızlı bir şekilde yaşandığı son yıllarda etkili bir planlama ve yönetimde başarılı olmak oldukça güçleşmiştir. Finansal başarı verilen kararın doğru olması kadar, zamanında verilmiş ve zamanında uygulanmış olmasını gerektirir. Bu nedenle bireylerin finansal durumlarının, karar verme süreçlerinin ve finansal bakımdan yaşadıkları sorunların ortaya konularak; finansal planlama ve yönetim sürecinde yardıma ya da eğitime ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi ve eğitimlerin verilmesi gerekmektedir (Gönen ve Özmete 2006:2; Temizel ve Bayram 2011:85).

Yapılan bir araştırmaya göre bireylerin yaşam düzeyi, tasarruf edebilme, borçları ödeyebilme, varlık düzeyi gibi finansal yönetim sürecine ilişkin birçok konudan duydukları tatmin çok yüksek değildir (Gönen ve Özmete 2007:57). ABD’de finansal davranış ve yaşamsal tatmini konusunda üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada gider yönetimi, bütçe dengeleme ve tasarruf gibi üç finansal davranışın sadece finansal tatmini değil aynı zamanda akademik başarı ve yaşamsal tatmine etkisi olduğunu göstermiştir (Xiao, Tang ve Shim 2009:66). Buna göre finansal anlamda yaşamdan tatmin olabilmek ve finansal kararları etkin biçimde alabilmek için kredi kartı kullanımından borçlanma tercihlerine, tasarruf için ne kadar para ayrılacağından bunun

hangi alanda yatırıma dönüştürüleceğine, sigorta neden yaptırılacağından emeklilik için nasıl plan yapılacağına kadar pek çok finansal bilgiye sahip olunmalıdır.

Selimoğlu tarafından yapılan araştırmada tüketicilerin harcama planı yapmadığı, harcama planı yapmayanların da zihinsel olarak yapıldığını saptamıştır. Tüketicilerin %40.0' ı bütçenin faydasına inanmadığı için bütçe yapmadığını tespit etmiştir (Selimoğlu 2006:99). Çavuşoğlu'nun araştırmasında da öğretmenlerin yarıdan fazlası (%54.5) alışveriş öncesi plan yapmakta olduğunu, %36.5'i ise bazen yaptığını belirlemiştir (Çavuşoğlu 2006:45). Ancak finansal başarı için finansal faaliyetlerin faydasına inanmak ve uygulamak esastır. Etkin finansal teknikler geliştirme, finansal kayıtlar tutma, geliri ihtiyaçlara göre rasyonel dağıtma, gereksiz harcamaları bulmak ve önlemek gibi finansal yönetime ilişkin olumlu davranışlar geliştirmeye katkıda bulunabilecek eğitim programlarına ihtiyaç vardır (Hayta 2008:315).

Finansal bilgiyi edinebilmek kadar bilginin yeterli ölçüde, hızlı ve güncel bilgi akışının sağlanıp sağlanmadığı oldukça büyük önem taşımaktadır. Araştırmalara göre ekonomi ve finansal gelişmelerin izlendiği kaynaklar arasında televizyon ve internet yer almaktadır (Temizel ve Bayram 2011:81). İnternet, diğer iletişim araçlarıyla sağlanan bilgilere nazaran daha kolay ulaşılan, ucuz ve hızlı bir şekilde bilgi akışı sağlamaktadır. Bu avantajları nedeniyle birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da bilgisayar ve internetten destek alınmaktadır.

Eğitim seviyesini yükseltmek için eğitimi herkese ulaştırmak gerekmektedir. Geleneksel eğitim tarzı olan yüz yüze eğitim ile toplumdaki her bireye ulaşmak imkânsızdır. Geleneksel eğitimle aşılamayan bu sorun teknolojinin de yardımı ile çözüme kavuşturulabilmektedir. Bunun için kullanılacak yöntemlerin başında uzaktan eğitim ve öğretim gelmektedir. Uzaktan eğitim de öğrenenler ve öğreticiler farklı ortamlarda olabildiği gibi öğrenen yalnızca bilgisayar ile de öğrenimini gerçekleştirebilir. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğreticilerin, farklı mekânlarda, öğrenme ve öğretme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri ve posta aracılığı ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modelidir (İşman, 2005:93). Araştırmalar göstermektedir ki internet ile uzaktan eğitim yönteminin eğitim alanında kullanımının oldukça verimli ve kaliteyi artırma açısından etkin bir yöntem olarak kullanılabileceği ve bu konudaki çalışmalara hız verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Demirci, 2006:150; Hasusta 2010:131).

Uzaktan eğitimin uygulama modellerinden biri olan interaktif ortamın müze eğitiminde kullanılmasıyla ilgili yapılan araştırmada ders yapma ve bilgilerin kalıcı olma açısından etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geleneksel eğitim anlayışı yerini öğrencinin ihtiyaçları ve yönelimleri doğrultusunda öğrenmenin ön planda olduğu, araştırmacı, sorun çözücü, iletişim yeteneği yüksek bireylerin yetiştirilmesini sağlayan interaktif eğitim anlayışına bıraktığını vurgulamaktadır (Uslu 2008:140). Uzaktan eğitimi konu alan yine bir araştırmada bu yöntemin sağlayacağı öncelikli yararları arasında bireysel öğrenmeyi desteklediği, zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirdiği, kurumlar arası etkileşim ve kaynak paylaşımını (eğitimci, konu uzmanı...) desteklediği, öğrenme isteğini artırdığı sonuçları desteklenmiştir (Şenyuva 2007:102).

“Uzaktan Eğitim Amaçlı İnternet Tabanlı Laboratuvar Uygulaması” konulu araştırmada araştırmaya katılanların web tabanlı eğitim teknolojilerine ılımlı baktıkları ve bu teknolojileri eğitim-öğretim sürecinde kullanmanın yararlı olacağını düşündükleri belirlenmiştir (Irmak 2007:124). Ancak bu eğitimin bireylerin ihtiyaçlarına ve özelliklerine göre hazırlanıp, uygun araç ve yöntemler kullanılarak sunulması gerekmektedir (Çavuşoğlu 2006 :98). Web uygulamalarının kullanıldığı bir araştırmada bu uygulamanın akademik başarıyı anlamlı bir şekilde arttırdığı ve derse ya da konuya yönelik motivasyonu yükselttiği saptanmıştır (Çetin ve Günay 2010:30).

Yapılan araştırmalara göre bilgisayar destekli ve web tabanlı eğitimlerin eğitimde fırsat eşitliği sağlaması, çalışan kişilerin eğitimlerine evden ya da işyerlerinden devam edebilmesi, zamanın etkin kullanılması sağlamaktadır. Ayrıca kendilerine öğrenmede sorumluluk vermesi, istenilen sıklıkla tekrarlanabilmesi, kendi hızında öğrenme olanağı sağlaması ve etkileşimli öğrenme materyallerinin kullanılmasıyla öğrenmeyi kolaylaştırması sonucunda öğrenme isteğini ve verimliliği artırdığını göstermiştir (Çetin ve Günay 2010:32; Pryor ve Bitter 2008:2669; Bilgiç 2005:30).

Uzaktan eğitim uygulamalarıyla sınıf ortamı dışına bireysel olarak istenilen zamanda birey eğitimi alabilmektedir. Böylelikle geleneksel eğitime uygun olmayan bireyler de eğitim hizmetinden yararlanabilir. Böylelikle gelişen teknoloji ile eğitimde hareketlilik ve devamlılık sağlanmış olur (Çetiner, Gencel ve Erten 1999:3). Geleneksel eğitim ile bilgisayar destekli eğitim yönteminin başarıya olan etkisinin incelendiği bir araştırmada bilgisayar destekli eğitim yönteminin daha başarılı olduğunu belirtmişlerdir

(Tezcan ve Yılmaz 2003:25). E-öğrenme yoluyla bireylerin bilgi düzeylerinde olumlu ve anlamlı bir değişim sağlanabilmektedir (Dalkılıç 2011:84). Hasusta (2010:130) İnteraktif eğitimin anlatım tekniği ile birleştirilmesiyle dersi kavrama becerisini artıracağını belirtmiştir. Bir başka araştırmada ise uzaktan hizmet içi eğitimin ilgi ve sürekliliğin sağlanması bakımından genel olarak iyi düzeyde bulunduğu sonucuna varılmıştır (Özdem 2007:64).

Önemi gittikçe artmakta olan eğitim teknolojileriyle eğitim ihtiyacının karşılanması gereği ortadadır. Bireyin eğitim ihtiyacı toplumun en dinamik katmanı olarak görülen aile ortamı içinde belirir. İhtiyaç duyulan bilgiler ayrıca tutum ve davranışları aile ortamında kazanılmaktadır. Nesilden nesile aktarılan bu öğrenilmiş bilgi, tutum ve davranışlar gelecekte bireyin yaşam değerleri üzerinde etkili olabilmektedir. Bu nedenle ülke ekonomisine yön vermede etkili olan bireyler için eğitim kademesinin hiçbir basamağında yer almayan finansal planlama ve yönetim konusunda interaktif eğitim modeli hazırlanmıştır. Bireylerin finansal kararlar karşısındaki planlama ve yönetim konusunda bilinçlendirilmesi için etkin bir interaktif eğitim modeli olması açısından önemlidir.

Bu araştırmada, “Öğretmenler İçin İnteraktif Eğitim Modeli İle Finansal Planlama ve Yönetim Uygulaması” olarak hazırlanan eğitim modülünün deneysel uygulamasıyla interaktif eğitimin bireylerin bilgi ve tutumları üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

Araştırmanın başlangıcında Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin Eğitim Programı için Garman ve Forgue, Kapoor, Dlabay ve Hughes, Harrison, Rosefsky, Goldsmith, Winger ve Frasca ‘nın belirlediği Finansal Planlama ve Yönetim alanlarından yararlanılmıştır. Ayrıca uygulanan eğitim programı aracılığı ile öğretmenlerin yaşamlarında yararlanmaları hedeflenmiştir. FPvY modülünün uluslararası standartları sağlamaya yönelik bir program olarak tasarlanmıştır.

Araştırmaya konu olan “Finansal Planlama ve Yönetim” modülü araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Modül içerisinde yer alan üniteler şunlardır:

- Ünite 1 - Finansal Planlama ve Yönetim
- Ünite 2 - Para Yönetimi (Nakit ve Kredi Yönetimi)
- Ünite 3 - Sigorta Yönetimi (Risklere Karşı Korunma)
- Ünite 4 - Tasarruf ve Yatırım Yönetim
- Ünite 5 - Emeklilik ve Miras

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı “Finansal Planlama ve Yönetime ilişkin interaktif eğitimin öğretmenlerin finansal bilgi ve tutum üzerindeki etkisi nedir?” soruna yanıt aramaktır. Bu araştırmada finansal bilgi ve tutumların kişisel bilgi formunda sorulan öğretmen özelliklerine göre ne ölçüde farklılaştığını ölçmeye yönelik interaktif eğitim programı geliştirilerek öğretmenler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Denenceler

Araştırmada, problem cümlesine dayalı olarak geliştirilen denenceler aşağıda verilmiştir.

1. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
2. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş dönemlerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.

3. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
4. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin evlilik sürelerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
5. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
6. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin, eşlerinin çalışma durumlarına bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
7. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk sayılarına bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.
8. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin aylık toplam gelirlerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Son zamanlarda yaşanan ekonomi piyasasındaki dalgalanmalar finansal konulardaki önemi artırmıştır. Toplumun her kesiminden bireyi ve finansal yaşamı etkileyen ekonomide amaç; elindeki sınırlı finansal kaynaklar ile maksimum faydayı sağlamaktır. Bu nedenle her bireyin yeterli düzeyde finansal bilgiye sahip olması gereklidir.

Bireyleri yönlendiren ve etkileyen kişi olarak öğretmen önemli bir yere sahiptir. Eğitim ve bunu sağlayan öğretmen, bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasında etkili olan insan gücünü hazırlayan araçlardır. Öğretmenler aktardıkları bilgi kadar söz ve davranışlarıyla da çevresindekileri ve bütün toplumu etkilemektedir. Öğretmenin sergilediği tutum ve davranışlar, olayları yorumlama biçimi, sahip olduğu bilgisi ve niteliğiyle dikkat çekmekte ve öğretmenin bu durumu bireysel özellikleri, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler ile ilgilidir.

Öğretmenler öğrenmeyi sağlama ve değerlendirme, güven verme, toplumda lider olma ve aile üyeliği gibi rol ve sorumluluklara sahiptir. Mesleki bilgi ve becerileriyle öğrenmeyi sağlama ve değerlendirmeyi gerçekleştirmektedir. Sevgi, saygı, anlayışlı olma gibi sosyal ve duygusal davranışları, tutumlu ve bilinçli olma gibi toplumsal davranışları aile üyeliği rolü kapsamındadır. Özellikle öğretmenlerin mesleki ve teknik eğitim kapsamında sahip olduğu konu alan bilgisiyle bireylerin mesleğe ve toplumsal hayata hazırlanmasında da önemli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Meslek seçimine rehberlik etme, temel mesleki ve teknik eğitim verme, iş ve sosyal hayatında belirli bir düzen sağlamada uyum sağlamaya yardımcı olacak tutum ve davranışlar kazandırmak bu rol ve sorumluluklar arasındadır.

Bireylere mesleki ve teknik eğitim ile bilimsel düşüncenin, üretkenliğin, insana ve doğaya ilişkin sevgi ve estetik değerlerin esas alınarak bilinçli, tutumlu, planlı ve zaman yönetimine ilişkin yaklaşımların benimsenmesi temel ilkeler arasındadır (Resmi Gazete 2002, Mesleki Ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Sayı: 24804 madde 5). Bu ilke sayesinde mesleki ve teknik eğitim veren öğretmenler evrensel, kültürel ve ailevi değerlerin bilincinde olan ve sahip çıkan, ürettiği ürünlerden gelir elde edip ailesine ve ülke ekonomisine katkıda bulunabilen, bilinçli üretici ve tüketici kimliği kazanmış birey yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Öğretmenin bu rol ve sorumlulukları yerine getirebilmesi için öncelikle iyi yetiştirilmiş olmasının yanında kendilerini işe vermelerini sağlayacak uygun koşulların sağlanması ile mümkündür. Bu nedenle birey olarak öğretmenlerin ekonomik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu açıdan ekonomik anlamda öğretmenlik mesleği, kişinin hayatını kazanmak ve geçimini sağlamak için sürekli olarak üzerinde çalıştığı iş ve fikir alanı olmasına rağmen ülkemizde ödenen ücret ve sağlanan imkanlar açısından yeterli düzeye ulaşamamıştır (Sağlam ve Sağlam 2005:324). Bu bağlamda yaşamsal faaliyetlerinin devamlılığı için temel ihtiyaçların karşılanması; iyi bir yaşam standardına ulaşması için de finansal güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

Finansal güvenliğin temelinde ve önemli bir kısmında finansal planlama ve yönetim konusu yer almaktadır. Öğretmenlerin diğer mesleklerde olduğu gibi toplumsal statüsünü ve saygınlığını belirleyen etkenlerden biri de finansal durumudur. Finans yönetimi konusunda bilgi ve beceri sahibi olmayan öğretmenler geleceklerini güvence altına alamayacak, yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamayacak, bekledikleri finansal

amaçlara ulaşamayacak ve böylece finansal güvenliklerini kaybedeceklerdir. Kendi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamayan öğretmen öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olacak ve verimli olamayacaktır. Öğretmenlerin finansal açıdan yaşam düzeyinin yükselmesi, bu düzeyi koruyabilmesi ve çevresine yararlı olabilmesi için bu konuda bilgiye ulaşması yani eğitime ihtiyacı vardır.

İletişim teknolojilerindeki hızlı değişim her alanda olduğu gibi eğitimi de etkilemiş ve bilgiye ulaşım olanağını yaygınlaştırmak ve kolaylaştırmak için yeni yöntemler aranmaya başlanmıştır. Kullanım amacı ve araçlara bağlı olarak çok farklı eğitim modelleri bulunmasına karşın iletişim teknolojisinin değişimi ve gelişimi ile “uzaktan eğitim” olarak adlandırılan yeni eğitim modelleri ortaya çıkmıştır.

Zamandan ve mekândan bağımsız eğitim fikrinin ilk ortaya çıkışından günümüze kadar, insanlara daha etkin bir öğrenme ortamı oluşturmak ve öğrenilmek istenen bilgileri sağlayabilmek amacıyla birçok farklı yöntem ve araç kullanılmıştır.

Finansal planlama ve yönetimi konu alan uzaktan eğitim modeliyle ilgili araştırma ise bulunmamaktadır. İnternet üzerinden katılımcılara sunulacak eğitim uzun süren araştırma ve deneme süreçleri sonunda hazırlanmıştır. Literatür taraması yapıldığında 2009 yılı itibariyle ülkemizde e-öğrenme yoluyla verilen bir finansal planlama ve yönetim programına rastlanmamıştır. Bu konuda varolan sınırlı sayıdaki yurtdışı kaynaklı örnekler incelendiğinde her bir başlık için çok farklı yaklaşım ve stratejilere rastlamak mümkündür.

Finansal planlama ve yönetimi modülünün hazırlanması ve finansal planlama ve yönetimi modülünün ilişkin interaktif eğitim modelinin uygulanması planlanmıştır. Çalışmanın amacı, uzaktan eğitim yöntemine dayalı bireylere finansal planlama ve yönetim konusunda interaktif eğitim modeli doğrultusunda bir örnek eğitim modeli olarak hazırlamak, geliştirmek, uygulamak, bireylere ve ilgili araştırmalara kaynak oluşturmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu eğitim modelinin diğer eğitim modelleri içerisindeki yerinin belirlenerek, bireylerin bu eğitim modeli ile ne derece öğrendiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Bu araştırma, her geçen yıl değişen ekonomik göstergeler ve teknolojik yenilikler ile bireylerin öğrenme ihtiyacını karşılayacak finansal planlama ve yönetim

konusunda verilecek interaktif eğitim modelinin oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Bununla birlikte interaktif eğitim, finansal anlamda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan bireyler ve yeni bir eğitim modeli olması açısından önem taşımaktadır. Bireylerin bu bilgileri öğrenmesine ve deneyimler kazanmasına yardımcı olacaktır. Artan bilgi, değişen ekonomik göstergeler ve yükselen finansal kaygı nedeniyle bireylerin olaylara başka açılardan da bakmalarının sağlanması çalışmanın önemi olarak görülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- Hazırlanan interaktif eğitim materyalinin hedef olarak belirlenen bilgisayar ve internet kullanan, yeterli sayıda öğretmene ulaşıldığı varsayılmaktadır.
- Hazırlanan interaktif eğitim materyali etkin bir şekilde uygulandığı ve interaktif eğitim modelinin hedefleri doğrultusunda olumlu yönde faydalandığı varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin veri toplama araçlarına samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma yalnızca Ankara İli 16 merkez ilçesinde yer alan mesleki ve teknik öğretim öğretimde görev yapan, internet kullanabilen, araştırmaya katılmaya gönüllü olan, “www.tuketiciegitimi.com” internet sitesine üye olan kullanıcılar ile sınırlıdır.
- Eğitim modülü; finansal planlama ve yönetim, para yönetimi (nakit ve kredi yönetimi), sigorta yönetimi (risklere karşı korunma), tasarruf ve yatırım yönetimi, emeklilik ve miras üniteleri ile sınırlandırılmıştır. Eğitim süresi 8 hafta ile sınırlı tutulmuştur.

- Hazırlanmış olan finansal planlama ve yönetimi konusunda interaktif eğitim modelini, Finansal tutum ölçeği ve finansal bilgi testini tamamlayan 330 öğretmenle sınırlıdır.
- Bu araştırma, öğretmenlerin finansal planlama ve yönetimi konusunda interaktif eğitim modeli ve hazırlanan eğitimin etkisinin incelenmesi ile sınırlıdır.
- Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin bilgi ve tutumları ile sınırlıdır.
- Öğretmenlerin finansal planlama ve yönetim ile ilgili bilgi düzeyi ve finansal tutumlarını etkileyeceği düşünülen değişkenler kişisel bilgilerde yer alan değişkenlerle sınırlıdır.
- Bulgular hazırlanan eğitim aracı ve materyali olarak “finansal planlama ve yönetim modülü”, “finansal bilgi testi” ve “finansal tutum ölçeği” ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

“Öğretmenler için İnteraktif Eğitim Modeli İle Finansal Planlama ve Yönetim Uygulaması” başlıklı araştırmanın içerisinde sıklıkla kullanılan belli başlı tanımlara bu bölümde yer verilmiştir.

Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY): Ekonomik kaynakların bilinçli yönetimini içeren finansal planlama süreci, ekonomi hakkında kesin tahminlerde ve öngöründe bulunmak, gelecekte ortaya çıkabilecek istek ve beklentileri dikkate almak, gelecekteki acil durumlar için önceden önlem alabilmek amacı ile geliştirilmiş bir hesap sistemidir (Gönen ve Özmete 2007:57).

Uzaktan Eğitim: Öğrenen ve öğretmenin farklı coğrafi mekanlarda olduğu, ders malzemesi aktarımı ve etkileşimin teknolojiyen yararlanılarak gerçekleştirildiği eğitim biçimidir. Bireylerin kendi kendilerine öğrenebildikleri, geleneksel eğitime göre daha esnek ve birey koşullarına uygulanabilir bir eğitimidir (İşman 2011:14).

İnteraktif Eğitim: Kullanıcı ve teknolojik sistem arasındaki iki yönlü bilgi akışına olanak veren etkileşimli iletişim ortamı. Önceden hazırlanmış eğitim içeriğine bireylerin istediği zaman, tekrarlı olarak ulaşabildikleri ve e-mail yoluyla soru gönderebildikleri çift yönlü bilgisayar tabanlı bir sistemdir (Cotton ve Oliver 1997:112).

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde “Finansal Planlama ve Yönetim”, “Uzaktan Eğitim” ve “İnteraktif Eğitim Modeli”ne ilişkin temel kavramlar açıklanmış ve araştırma konusuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Bireysel finans

Son zamanlarda yaşanan ekonomi piyasasındaki dalgalanmalar finansal konulardaki önemi artırmıştır. Toplumun her kesiminden bireyi ve finansal yaşamı etkileyen ekonomi de amaç, elindeki sınırlı finansal kaynaklar ile maksimum faydayı sağlamaktır.

Birey yaşamını sürdürebilmek için sahip olduğu sınırlı kaynakları tutumlu tüketmek ve ihtiyaçlarını karşılarken gelir ve giderleri arasındaki dengeyi sağlamak zorundadır. Yaşamsal faaliyetler için kullanılacak gelirin kazanılmasından harcamaların yönetimine, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi gibi ekonomik faaliyetlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bireysel finans genellikle kişisel para yönetimi, kişisel finansal planlama olarak adlandırılmaktadır.

Ekonomi alanı içinde bireysel finans; sahip olunan gelir ile yapılan harcamalar, geleceğe yönelik tasarruf ve yatırımlar, riskten korunma ve geleceğin güvence altına alınması için sigortalama ve refah seviyesini emekli olunca da korumayı içeren geniş bir kapsama sahiptir (Garman ve Fargue 2006:4; Goldsmith 2005:327; Rosefsky 1996:68; Richards, Cooper ve Fraser 1984:3).

Bireysel finans sadece para, yatırım, harcama, tasarruf alanlarını içermemektedir. Bireyin veya ailenin finansal kararlarının verilmesinde etkili olan prensipler, yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ele alındığında sigorta, yatırım ve

emeklilik gibi finansal planlama ve yönetim alanlarını da içermektedir (Garman ve Fogue 2006:4, Kapoor; Dlabay ve Hughes 2004:22). Bu konu çerçevesinde kişi, gelecekteki bir tarihte ne kadar kazancının olmasını istiyorsa, bu beklentinin sonucu olarak bu kazancı nasıl elde edebileceği konusunda dikkatli kararlar vermesi gerekir. Gelir nasıl arttırılabilir, gelirden ne kadar tasarruf edilebilir, giderler nasıl minimuma indirilebilir gibi sorular bu konu içerisinde değerlendirilmektedir. Bu konunun kapsamı geniştir. Bütçe, gelir, gider, emeklilik, yatırım, vergi, sigorta, eğitim gibi konular esasında bireysel finans ana başlığı altında ele alınmaktadır (Mutlu 2007:38).

Bireysel finans yaşam boyu finansal kaynakları elde etmede, kullanmada ve korumada etkili olmayı sağlar. Aşırı borçlanmadan kaçınarak finansal faaliyetlerin kontrolünü artırır. İyi planlanmış ve etkili finansal kararlar almayı sağlar. Geleceğe finansal endişelerden uzak bir şekilde bakmayı sağlar (Nazik ve Ersoy 2006:14; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:4). Bireysel finans, finansal planlama ve yönetim konusu ile yakından ilgilidir. Finansal başarıya ulaşmada eş zamanlı ve uzun vadeli planların geliştirilmesi ve uygulanmasıdır (Garman ve Fogue 2006:5).

Bireysel finans dikkate alındığında planlama ve yönetim; finansal geleceği korur ve finansal başarının yakalanmasına yardımcı olur. Bu konuda yeterli düzeyde bilgi ve yeteneklere sahip olmak yaşamsal amaçlara ulaşmakla ve bunu yaparken sahip olunan uygun kaynaklar kullanılarak mümkün olan en yüksek faydayı sağlayarak finansal başarı elde edilebilir (Nazik ve Ersoy 2006 :6; Garman ve Fogue 2006:3,31; Winger ve Frasca 1989:5).

Finansal geleceği korumada ve finansal başarıyı yakalamada başarılı olma yolları bulunmaktadır. Bunlar 6 başlık altında toplanabilir.

- Finansal Planlama ve Yönetim
- Nakit ve Kredi Yönetimi
- Harcamaların Yönetimi
- Tasarruf ve Yatırım Yönetimi
- Sigorta Yönetimi
- Emeklilik ve Miras Planlaması

Günümüzde bireyler küçük yaşta karmaşık olan finansal ortamda finansal kararlar vermek zorunda kalmaktadır ve yaşamın erken dönemlerinde yapılan finansal hatalar pahalıya mal olabilmektedir (Lusardi Mitchell ve Curto 2010:358). Finansal kararlar verme sürecinde bireyin kişisel özellikleri, sahip olduğu değerler, tercihleri etkili olmaktadır. Ancak bireye yol gösterici ve doğru kararlar almasına yardımcı olan finansal konulardaki bilgi ve tutumlarıdır. Hatalı verilen kararlar kaynakların israf edilmesine, amaçlara ulaşılmamasına ve dolayısıyla ekonomik refahın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Garman ve Fogue 2006:3).

Bireyin vereceği doğru kararlar kendisini finansal amaçlarına ulaştırmanın yanı sıra toplumun ekonomik performansını ve kaynak dağılımını daha etkili hale getirecektir. Bu anlamda bireyin finansal planlama ve yönetim alanları olan para yönetimi, tasarruf ve yatırım, sigortalama ve emeklilik konularında eğitim verilerek bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

2.2. Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)

Finansal planlama; bir tahmin ya da öngöründe bulunmak, gelecekte ortaya çıkacak olan beklenti ve gelişmeleri şansa ve rastlantılara bırakmamak, önceden öngörü ve değerlendirmede bulunarak gerekli olan önlemleri zamanında alabilmek amacıyla ortaya konulmuş bir sistemdir (Aydın 2004:87).

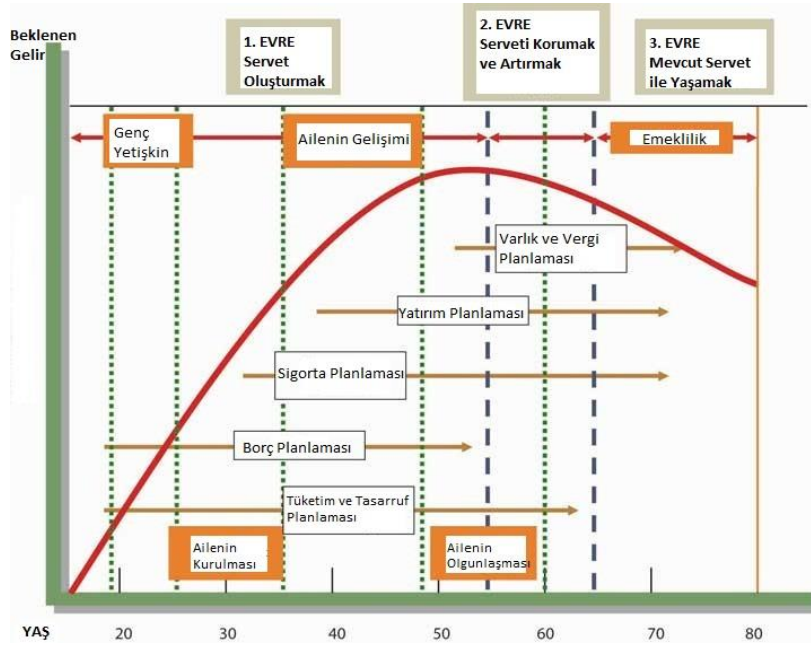
Bir başka finansal planlamanın tanımı ise şöyledir; finansal açıdan gelecekte ulaşılabilecek hedeflerin, bu hedeflere ulaşılması sırasında uyulması gereken stratejileri ve bu stratejilerin kontrol edilmesine imkan veren, içerisinde tahmin bulunan bir karar aşamaları zinciridir (Ergül 2004: 65).

Tahmin, finansal planlama için gereklidir. Ancak finansal planlama tahminden daha fazlasıdır. Tahmin, geçmiş verilere bakarak gelecekte ne olabileceğini kestirmek demektir. Planlama ise, bir hedef koyma işlemidir. Gelecek sadece geçmişe bakarak söylenmez. Geçmiş verilere bakmak gelecekteki en muhtemel olaylara ışık tutmaktadır (Gürsoy 2007:138).

Günümüzde insanlar yaşamları hakkında tahminde bulurken, yaşamlarını planlarken ve kazandıkları geliri yönetirken büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kaynakları verimli şekilde kullanımı planlama, uygulama ve değerlendirme faaliyetlerini istenilen şekilde yürütmek yani yönetmek oldukça zordur. Yönetim, yetenek isteyen bir iş olmasının yanında planlı olmayı gerektirir.

Planlama, bireyin finansal başarısının anahtarıdır. Ulaşılacak istenen finansal hedefler belirlenip, bu hedefler doğrultusunda finansal planlama yapılmadığında ulaşılacak istenen hedefler için gerekli olan yönetsel çaba gösterilmemiş olacaktır. Planlı yaşam daha istikrarlı bir finansal durum, plansız yaşam sonucu iniş çıkışlı bir finansal durum anlamına gelmektedir. Ayrıca finansal planlama yapılmış olsa bile mutlaka güncellenmesi gereken ve değişen bir süreçtir. Çünkü yıllar içinde bulunulan yaşam dönemi, gelir durumu, yaşam tarzı farklılıklar göstermektedir. İnsanlar yaşamları boyunca farklı dönemlerden geçmektedir. Buna göre finansal amaçları ve finansal faaliyetleri her dönemde değişmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:14).

Yaşa göre finansal planlama ya da finansal yaşam döngüsü insanların hangi yaşta hangi finansal ihtiyaçları olduğunu ve hangi finansal planlama ve yönetim alanında olduğunu gösteren tablodur. Bu tabloda farklı yaşam olayları (aile kurmak, ev satın almak, emekli olmak gibi) finansal açıdan yaşamı çeşitli evrelere ayırmaktadır. Her evre bireyin finansal planlama ve yönetimi için farklı olaylara odaklanmaktadır. Her evre genel ekonomi tahminleri ve evlilik ya da çalışma durumunda gerçekleşen değişiklikler karşısında ayarlamalar yapılabilir (Şekil 1).

Şekil 1. Finansal Yaşam Döngüsü

- 1. Evrenin odaklandığı nokta servet oluşturma üzerinedir.
- 2. Evrenin odağı birikmiş ve birikmeye devam eden servetin korunması ve artırılması sürecidir.
- 3. Evrenin ise, odak noktası ise kişinin mevcut serveti ile yaşadığı süreçtir (Keown 2007:8).

Bireysel özellikler ve sosyal konum her birey için farklılık göstermektedir. Finansal yaşam döngüsü ortalama bir insanın yaş gruplarına göre finansal anlamda nelerle karşılaşacağı hakkında bilgi vermektedir. Finansal yaşam döngüsünün evrelerini sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

1. Evre: Genç Yetişkinlik-Servet Oluşturmak

Finansal anlamda yaşam 20'li yaşlarda başlamaktadır. Okul hayatının sona erip iş hayatı ile birlikte finansal yükümlülükler kendini göstermektedir. 20-30 yaşları arasında finansal hedefler belirlenmektedir. Temel amaç servet oluşturarak geleceği güvence altına alıp emekliliğe iyi bir şekilde hazırlanmaktır. Ailenin kurulup çocukların olmasıyla gelişim gösterdiği bu evre 55 yaşına kadar sürmektedir. Ev sahibi olmak, düzenli tasarruf yapmak,

emeklilik için sigorta sahibi olmak ve aile kurmak bu evrede alınan önemli kararlar arasındadır. Ev sahibi olmak ve sigorta yoluyla emeklilik planlaması yapmak gibi finansal amaçları gerçekleştirme için çabalamaya mümkün olduğunca erken yani evlilik öncesinde başlamak yüksek yaşam standardı oluşturmada önemlidir.

2. *Evre: Emeklilik Öncesi-Serveti Korumak ve Artırmak*

Ailenin olgunlaştığı yani çocukların büyüdüğü üniversiteli ya da çalışmaya başladığı bu evre, emeklilik yıllarına ulaşılmaktadır. Çocukların evlilikleri de bu evreye denk rastladığı için giderler artmakta ve birikimler kullanılmaktadır. Birikimlerin yüksek riskli yatırımlardan çok, düşük riskli yatırımlarda korunması gerekmektedir. Miras planlaması bu evrede önemini artırmaktadır. Bu evrenin finansal yükümlülüğü sahip olunan serveti sağlıklıyken en sorunsuz şekilde mirasçılara geçmesini sağlamaktır.

3. *Evre: Emeklilik-Mevcut Servet ile Yaşamak*

Finansal yaşam döngüsünün son evresidir. Emeklilik ile birlikte gelir düşer ve risk alınacak yatırımlardan çok sahip olunanları korumak gerekmektedir. Vasiyet konusunda güncellemeleri yapmalı ve bu konuda avukattan yardım alınabilir. Bu şekilde aile içi yaşanması olası huzursuzluklar önlenmiş olacak ve geride kalanların refah düzeyini yüksek tutmak için güçlüklerle elde edilen servetin korunması sağlanacaktır (Turgut 2006:52).

2.2.1. Finansal Planlama Sürecinin Aşamaları

Tutarlı bir finansal planlama sürecinde şu aşamaların izlenmesi gerekmektedir.

1. **Adım: Mevcut finansal durumu değerlendirmek**

Finansal planlamanın ilk aşaması şuan ki finansal durumu analiz etmektir. Borçlar, alacaklar, mal varlığı, gelir durumu ve bütçe ele alınarak finansal amaçlar oluşturulurken gerçekleştirilecek planları oluşturma ve aynı zamanda

başarı ve başarısızlıkları değerlendirmeye almak bu aşamada gerçekleştirilmektedir.

GELİR İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık
Maaş					
Prim					
Yan Gelir (Kira gibi)					
Kazanılmamış para geliri (Bono, fon, faiz gibi)					
B Ara Toplam					
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2	
D Yıllık Toplam					E

GİDERLER İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık
Konut (kira, taksit, vergi, tamirat)					
Otomobil (kiralama, taksit)					
Sigorta (hayat, sağlık, mülk, otomobil)					
Taksitli borç ödemeleri (mobilya, araçlar vb.)					
Vergiler (emlak, çöp, sosyal güvenlik vb.)					

Yiyecek				
Giyecek				
Elektrik, su, gaz, telefon				
Eğitim(kreş, harç, kitap vb.)				
Kişisel bakım (kuaför, berber, kozmetik vb.)				
Eğlence ve rekreasyon (hobiler, sosyal faaliyetler vb.)				
Hediyeler				
Diğer				
B Ara Toplam				
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2
D Yıllık Toplam				E

Form 1. Mevcut Durum Değerlendirme Formu

Mevcut finansal durum değerlendirme formu; haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık gelir-gider dağılımını hesaplamaya yardımcı bir plandır. **A kısımlarında** yer alan gelir ve gider kalemleri haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ya da yıllık olarak yazılır. **B kısımlarında** yer alan ara toplamaları alınır. B kısımlarında yer alan ara toplamalar **C kısımlarında** yer alan (x52, x12, x4, x2) sayılarla çarpılarak D kısımlarındaki yıllık toplamaları hesaplanır. Haftalık yazıldıysa ara toplam x52, aylık yazıldıysa x12, üç aylık yazıldıysa x4, altı aylık yazıldıysa x2 işlemleri yapılarak **D kısımlarında** yer alan yıllık toplam bulunur. **E kısımlarının** eşit ya da yakın değerlerde olması beklenir. Bu form içinde bulunulan finansal durumu görmeyi sağlamaktadır.

2. Adım: Finansal amaçları belirlemek

Gelecekte ne istendiği ve gelecekte neye sahip olmak istenilen ile ilgilidir. Finansal amaçlar arasında yeni bir ev-araba satın almak, çocukların eğitim masraflarını karşılamak, çocuklarını evlendirmek, emeklilikte yaşam standardını düşürmeyecek bir gelire sahip olmak yer alabilir.

3. Adım: Finansal faaliyet planı geliştirmek

Finansal planlama sürecinde finansal amaçlara ulaşma yollarının tanımlandığı bir plandır. Örneğin harcamaları azaltarak tasarrufu artırmak ya da ek gelir sağlayacak bir başka işte çalışma ya da mesaiye kalınabilir. Bir faaliyet planında bulunması gereken bazı özellikler vardır. Bunlar değişen durumlara uyandırulabilmesi açısından *esnek olması*, beklenmedik durumlar için bir kaynağa sahip olmak açısından *likiditeye sahip olmak*, uzun vadede geleceğin güvencesi açısından *sigortaya sahip olmak*, vergilerden sonraki kazancı maksimize etmek için *vergileri hesaba katmaktır*.

Aylar	Faaliyete Geçirilecek Konu	Elde Sonuçlar	Edilecek
Ocak	<i>Kredi kartı borcunun tamamını ödeyip nakit kullanmak</i>		
Şubat	<i>Arabanın bakımı için her ay düzenli olarak 100TL tasarruf yapmak</i>		
Mart		<i>Kredi kartı borcu bitti</i>	
....			
....			
Aralık			

Form 2. Finansal Faaliyet Planı

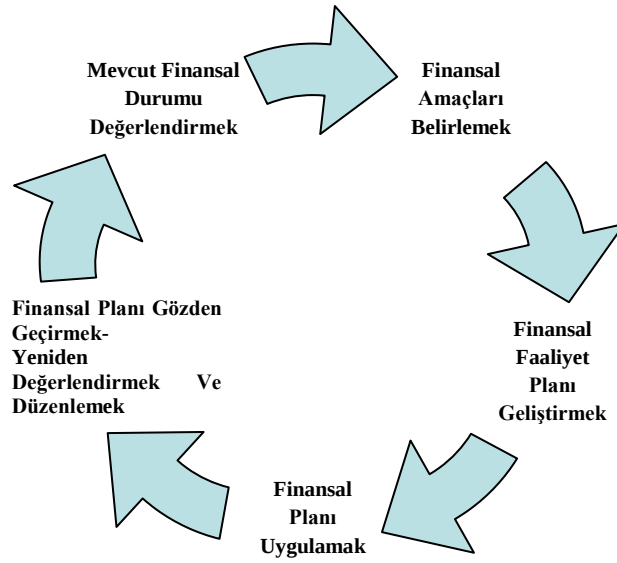
Yaşam şartları, kişisel değerleri ve mevcut ekonomik durumu dikkate alarak olası faaliyet planını geliştirmek ve değerlendirmek gerekir. Riskler (enflasyon, faiz oranları gibi) karşısında finansal durumu nasıl etkilediği değerlendirilir. Bu plan sayesinde tasarruf ve yatırım stratejilerini, satın alma kararlarını, emeklilik planlarını, sigorta, borç ve para yönetimi konusunda yaklaşımlar belirlenebilir. Faaliyet planı ile finansal amaçlar doğrultusunda finansal faaliyetlerin gerçekleştirileceği zaman ve gerçekleştirildiğinde elde edilecek fayda belirlenebilir. Faaliyet planı formuna finansal faaliyet ne zaman gerçekleştirilecekse o ayın karşısına yazılır. Finansal faaliyet gerçekleştiği zaman ise elde edilen sonuç ile gerçekleştiği ayın kesiştiği yere yazılır. Bu sayede gelecek hakkında bir öngörüye sahip olarak finansal faaliyetlerde bulunabilir.

4. Adım: Finansal planı uygulamak

Finansal plan bir yol haritasıdır. Finansal amaçlara ulaşmayı sağlayacak olan araçtır, amaç değildir. Finansal planı uygularken yardıma ihtiyaç olabilir. Örneğin; sigorta satın alırken sigorta şirketinin hizmetlerine ya da yatırım fonuna, tahvil ya da hisse senedine yatırım yaparken yatırım danışmanından yardım alınabilir.

5. Adım: Finansal planı gözden geçirmek-yeniden değerlendirmek ve düzenlemek

Finansal plan bir finansal faaliyet gerçekleştiğinde bitmeyen yani dinamik bir süreçtir. Finansal kararlar düzenli olarak değerlendirilmelidir. En az yılda bir kez finansal olarak tam bir inceleme yapmak gerekmektedir. Değişen kişisel, sosyal ve ekonomik faktörlerin daha sık değerlendirilmesi gerekmektedir (Turgut 2006:44; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:4).

Şekil 2. Finansal Planlama Süreci Aşamaları

Finansal kaynakların planlanması ve yönetimi yaşamda önemli bir yere sahiptir. Ekonomik sistem içerisinde yer alan her birey ve aile kaynakların nasıl yönetileceğini, isteklerini nasıl gerçekleştireceğini ve başarılı bir geleceği nasıl planlanabileceği konusunda endişeler taşımaktadır. Seçeneklerin çok olması ve bilginin sürekli artması bu konuda karar vermeyi zorlaştırmaktadır.

Finansal planlama ve yönetim, amaçları gerçekleştirebilmek için kaynakları kullanarak planlar geliştirme ve uygulama sürecidir. Yalnızca tek bir plan değil, bireyin ya da ailenin istekleri karşılamak için sahip olunanlarla finansal endişelerin ve sorunların üstesinden gelmede yardımcı olan planlar dizisidir. Finansal planlama ve yönetim gerçekçi ve tutarlı ekonomik faaliyet planlarının önceden yapılması, finansal amaçlara ulaşabilmek için mevcut kaynakların dikkate alınması gerekmektedir. Çevre koşulları altında var olan sorunu, ihtiyacı, isteği ya da amacı belirleme, değerleri açıklama, kaynakları belirleme, karar verme, planlama ve uygulama, amaçlara ulaşma ve değerlendirme aşamalarını ve geri bildirimi içermektedir (Harrison 2005:4; Gönen ve Özgen 2001:24; Goldsmith 2000:4; Richards, Cooper ve Fraser 1984:1).

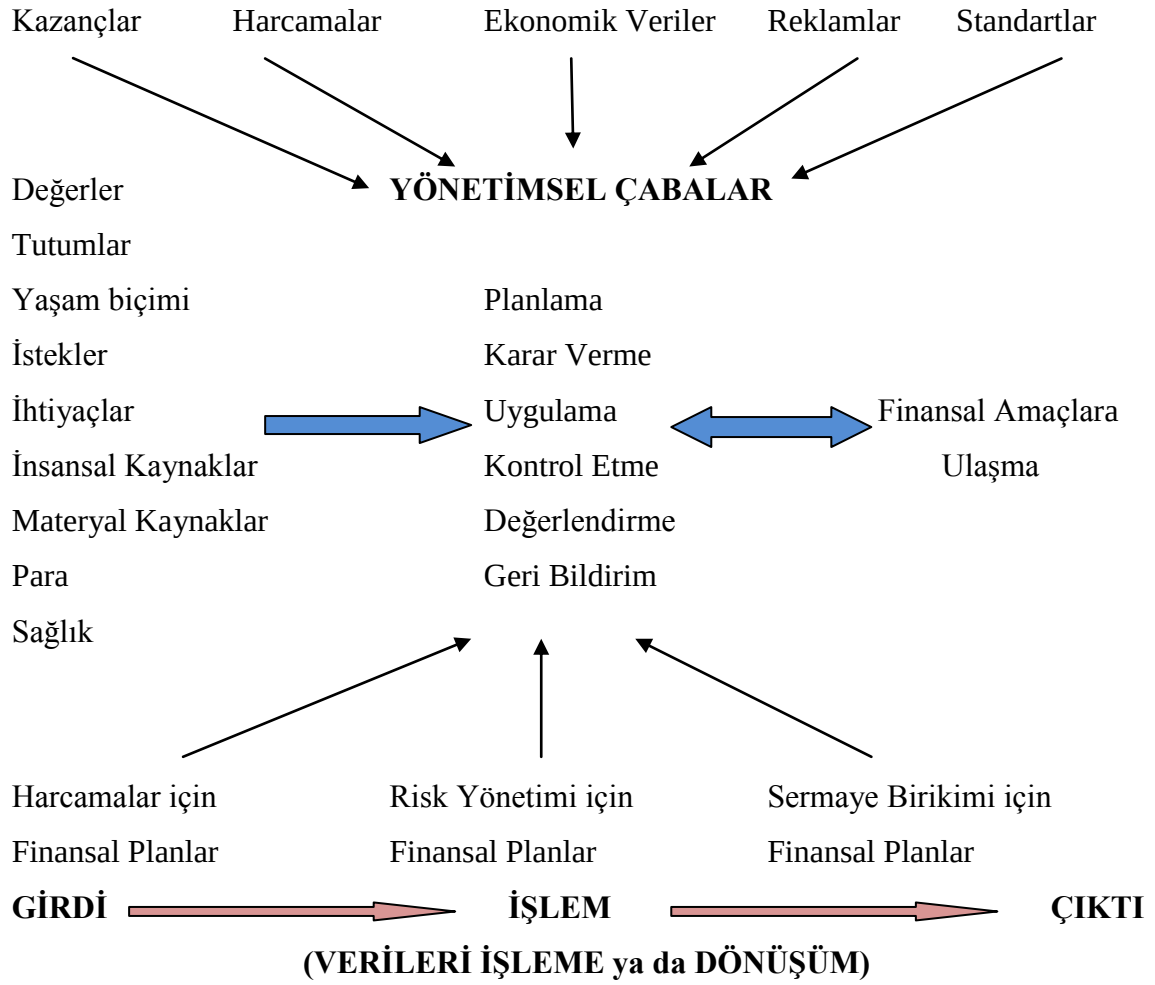
Kişilerin kendi sorumluluğundaki işlerini daha verimli yapmalarında ve ailenin sahip olduğu değerleri artırmada bunun yanında yaptığı işin parasal katkısını daha iyi anlayabilmesi, ölçebilmesi, planlayabilmesi ve planını buna uygun yapabilmesi

açısından finansal yönetim becerileri kazandırmak asıl amaçtır (Gel 2004:35). Boylu ve Terzioğlu (2007:32) tarafından yapılan “Kadının Çalıştığı ve Çalışmadığı Ailelerde Gelirin Kullanım Biçimi” konulu araştırmada ailelerin genel olarak sahip oldukları serveti ve ekonomik kaynakları yönetmek için yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Bireyin yaşamda istediklerini elde edebilmesi için önceden belirlediği amaçlar doğrultusunda planlı ve programlı çalışarak ve çaba göstererek istenilen sonuçları elde ederek başarıya ulaşabilmelidir. Bu başarı sahip olunan bilgiler doğrultusunda dikkatli düşünmek, planlı çalışmak ve yetenekleri en iyi şekilde kullanmakla mümkündür. Başarıya ulaştıracak bireye ait karakter özellikler bulunmaktadır. Başarılı olunmak istenen konuda istekli olma *hurs*, başarıya ulaşmaya yardımcı enerji *istek*, başarıya giden yola gönülden bağlı bulunma *inanç*, mevcut kaynakları organize etme yöntemi *strateji* ve ümitsizliğe kapılmama *azim ve sebat* sahibi olmak başarıyı yakalamada önemlidir (Nazik ve Ersoy 2006:3). Aileler ve bireyler amaçlarına ulaşabilmek, ihtiyaç duyduğu kaynaklara sahip olabilmek, doğru kararlar alabilmek, mevcut yaşam seviyesini koruyabilmek ya da yükseltebilmek için kaynakların akılcı kullanımında yeteneklerinin farkında olarak yeni bilgiye sahip olma ve finansal olarak başarılı olma yöntemlerini belirleyebilmelidir (Hayta 2008:9).

Bazı insanlar için finansal başarı; 50 yaşında çok fazla mal-mülk sahibi olmak iken, bazıları için çocuklarının eğitimi için yeterli miktarda birikime sahip olmak ya da bazıları için rahat bir yaşam biçimi olabilmektedir. Temelde kişinin kendisi için finansal başarı, planlanan ve aranan bir durumdur (Garman ve Forgue 2006:6; Nazik ve Ersoy 2006:8; Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:69).

Başarılı yani etkili bir finansal planlama sürecinde bireyin sahip olduğu değerler, tutumlar, yaşam biçimi, istekleri, ihtiyaçları, insansal ve materyal kaynakları, para ve sağlık yönetsel çabalar sonucunda finansal hedeflere ulaşmayı sağlamaktadır. Yönetsel çabalar planlama, karar verme, uygulama, kontrol etme, değerlendirme ve geri bildirim aşamalarından oluşan bir süreçtir. Finansal amaçları gerçekleştirmede kazançlar, harcamalar, ekonomik veriler, reklamlar ve standartlara ait harcama planı, risk yönetimi ve sermaye birikimi finansal planları yapılır (Garman ve Forgue 2006:33).

Şekil 3. Başarılı Finansal Planlama ve Yönetim Süreci

Herhangi bir kişi için belirlenecek maksimum verimlilik; yani enerji, bilgi ve kişisel yeterlilik çerçevesinde hedeflerine ulaşmada bazı ilkelerin sağlanması gerekmektedir. Geleceği yönlendirme açısından bu ilkeler önemlidir. Bu ilkelere İngilizcede “Akıllı” anlamına denk gelen “SMART” sözcüğünün baş harfleri kullanılmaktadır. Amaçlar, bu özellikleri ile başarının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde bir ölçüt, bir kriter olmaktadır. Aynı zamanda gereken önlemleri almada bir plan yaparak sürecin doğru yürümesini sağlamaya yardımcı olmaktadır.

2.2.2. SMART İlkeleri

“S” Hedefin belirli, açık ve net olması: Amaç; gelecekte olmak istenilenin spesifik bir süre için rakamsal olarak belirlenmiş şeklidir. Ne, ne zaman, nerede, nasıl sorularına cevap bulacak şekilde tanımlanmalıdır. Bunu genel ifadelerle değil, anlaşılabilir ve belirli bir noktayı gösteren tanımlamalar olmalıdır. Yanlış anlamaya ve değişik yorumlamalar meydana verilmemeli, konulan amaç açık bir şekilde anlaşılması sağlanmalıdır.

“M” Sonuçların ölçülebilir olması: Amacın başarı, ulaşılabilir ölçüsünün ne olduğu açıkça yer almalıdır. Belirlenmiş olan amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesidir.

“A” Hedeflerin erişilebilir olması: Belirlenmiş hedeflerin ulaşılabilir olması Hedeflerin insanları zorlaması, daha çok çaba harcamalarını sağlayabilir. Ancak tüm bu çabaların sonunda bu hedefe ulaşılabilirliğinin, başarı kazanılabileceğinin inanılması gerekmektedir. Ulaşılması mümkün olmayan hedeflerin belirlenmesi sonucu ümitsizlik sonucu başarısızlık kaçınılmazdır. Çabanın yararlı olmayacağına inanmak motivasyonu azaltacaktır. Hedefler teşvik edici hatta zorlayıcı olabilir ama kesinlikle ulaşılabilir olmalıdır.

“R” Hedeflerin gerçeğe uygun olması: Gerçekçi hedefler oluşturmada öncelik ve sorunların dikkate alınması gerekir. Gerçekçi hedefler oluşturmak tutucu bir tavır gerektirmeyebilir. Kişiler tarafından benimsenmiş ve uygulanmakta olan hedeflerin gereği değişen koşullara göre güncellenmelidir.

“T” Hedeflerin zaman bağlı olması: Hedeflere ne zaman ulaşılabileceğinin net olarak ifade edilmesidir. Hedeflerin bir zaman dilimi sonunda gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Her hedefin başlangıç ve bitiş tarihi belirlenmelidir. Bazı hedefler için aylık, bazı hedefler için yıllık bir süre konulabilir. Bu önemli değildir. Önemli olan zamanlamasının belirlenmiş olmasıdır (Gel 2004:186).

Her birey veya aile için finansal faaliyetler kendine özgüdür, yani özeldir. Bu nedenledir ki, aile ve bireyler tarafından aranan, arzu edilen, planlanan finansal durum yani finansal başarı farklılık gösterebilmektedir.

2.2.3. Finansal Planlamanın Öğeleri

Başarılı bir finansal planlamanın temel öğelerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Finansal planlamaya yön vermesi açısından **değerler**,
- Değerlerden ortaya çıkan **finansal amaçlar**,
- Finansal davranışlara yönlendiren **finansal stratejiler**dir (Garman ve Forgue 2006:31; Gönen ve Özgen 2001: 24; Arlı, Nazik ve Ersoy 2000: 74).

2.2.3.1. Değerler

Bireysel değerler kişinin yaşam standartlarını şekillendirmekte ve finansal kararlarını etkilemektedir. Değerler neyin önemli, değerli, çekici ve arzu edilir olduğuna ilişkin temel inanç ve düşüncelerdir. Değerler, finansal amaçlara ulaşmada stratejilerin ve kişisel tercihlerin kaynağını oluşturur. Bazılarına göre eğitim, sağlık, iş ya da aile yaşamı diğerlerine oranla daha önemli ve arzu

edilebilir olarak değerlendirilebilir (Garman ve Forgue 2006:31; Goldsmith 2000:52). Birey kendine, yaptıklarına ve yapabileceklerine inanması öz-saygı ile ilgilidir. Öz-saygı; kişisel gelişim kapsamında değerlendirilen ve çocukluk döneminden başlayarak aile ve yakın çevrenin etkisi ile kazanılan bireylerin inanç, davranış ve tutumları açısından belirleyici bir güçtür. Gönen ve Özmete (2007:67) öz-saygının finansal yönetim süreci, finansal durumdan duyulan tatmin ve finansal davranışlar üzerinde etkili olduğunu sonucuna ulaşmışlardır.

2.2.3.2. Finansal Amaçlar

Ulaşılmak istenen finansal planlama ve yönetim çabalarıdır. Birey finansal amaçların belirleyerek mevcut finansal durumunu ve gelecekte olmak istediği yeri görmesini sağlamaktadır (Garman ve Forgue 2006:33, Nazık ve Ersoy 2006:9). Yaşam boyunca birey maksimum kazanç ve servet elde etmek, yeterli tüketimde bulunmak, yaşamdan tatmin sağlamak, birikim yaparak finansal güvenliğini sağlamak gibi finansal amaçlara sahip olabilmektedir. Finansal amaçlar kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Kısa vadeli amaçlar; bir yıldan kısa sürede gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır. Örnek olarak kredi kartı borcunu ödemek, tatile çıkmak verilebilir.

Orta vadeli amaçlar; 1-10 yıllık bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır. Örnek olarak çocuğun eğitim harcamaları, araba satın almak verilebilir.

Uzun vadeli amaçlar ise, 10 yıldan daha fazla sürede gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır ve örnek olarak emeklilik ve miras planlaması verilebilir (Garman ve Forgue 2006:62; Turgut 2006:48). Gönen ve Özmete (2007:62) finansal refaha ilişkin yaptıkları çalışmalarında finansal davranışlara ilişkin olarak, bireylerin yarısından biraz fazlası uzun ve kısa vadeli finansal amaçlarını belirleyebildiği

(%55.3) ve finansal açıdan kontrol edilmesi gereken çok fazla konu olduğunu (%50.2) sonucuna ulaşmışlardır.

Finansal amaçlar oluşturulurken bazı özellikler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu özellikler aşağıda sıralanmıştır.

1. Finansal amaçlar gerçekçi olmalıdır. Finansal amaçlar gelir ve yaşam dönemine dayanmalıdır. Örneğin; her yıl yeni bir ev almak muhtemelen gerçekçi olmayacaktır.
2. Finansal amaçlar belirli ve ölçülebilir olmalıdır. Hedeflerin ne olduğunu tam olarak bilmek finansal amaçlara ulaşmak için tasarlanmış bir plan oluşturmaya yardımcı olacaktır. Örneğin; planlama yaparken “3 yıl içinde 30.000 TL. yatırım fonunda biriktirme” hedefi, “yatırım fonuna para koyma” hedefinden daha net bir rehberdir.
3. Finansal amaçlar bir zaman aralığında olmalıdır. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi, amaç 3 yıl içinde elde edilmiş olmalıdır. Bir zaman aralığı finansal amaçlar doğrultusunda ilerlemeye yardımcı olacaktır.
4. Finansal amaçlar alınması gereken faaliyet türünü belirtmelidir. Finansal amaçlar üstlenilen finansal faaliyetler için temel oluşturmaktadır. Örneğin; “kredi kartı borcunu azaltma” genellikle kredi kullanımını azaltmak anlamına gelmektedir (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:12).

AMAÇ		
Kısa Vadeli Amaçlar	Öncelik Sırası	Gerçekleşeceği Tarih
<i>Kredi kartı borcunun ödenmesi</i>		
<i>Tatile çıkmak</i>		
.....		
.....		
Orta Vadeli Amaçlar		
<i>Çocuğun eğitim harcamaları</i>		
<i>Yeni bir araba satın almak için</i>		
<i>500TL'lik tasarrufa başlamak</i>		
.....		
.....		
Uzun Vadeli Amaçlar		
<i>En karlı menkule yatırım yapmak</i>		
<i>Emeklilikte yüksek yaşam standardına sahip olma</i>		
.....		
.....		

Form 3. Finansal Amaçlar Formu

2.2.3.3. Finansal Stratejiler

Strateji, bir kişi veya kuruluşun bir amaca sahip olması, buna ulaşmak için tüm kaynaklarını kullanmasıdır. Başka bir ifadeyle kişinin veya kuruluşun sahip olduğu amaçlarına nasıl ulaşılacağını gösteren kararlar bütünüdür. İlerlemeyi ve devamlılığı temel alarak meydana gelen değişiklikleri kontrol altına alan yönetsel bir araçtır.

Finansal stratejiler oluşturulurken mevcut finansal kaynaklar kullanımları sonucu değişime uğramaktadır. Bu nedenle kaynakların değişime karşı durumlarına bakılarak kararlar verilmesi gerekmektedir. İyi bir stratejiye sahip olmak yanlış kaynak kullanımını ve kararlar alma sonucu karşılaşılabilecek riskleri en aza indirmeye yardımcı olmaktadır (Garman ve Forgue 2006:35; Güçlü 2003:68).

Finansal olarak mevcut durum değerlendirmesi, dört aşamada gerçekleştirilir. Birinci aşamada finansal amaçlar oluşturulur. İkinci aşamada amaçları gerçekleştirmek için faaliyet planları geliştirilir. Üçüncü aşamada geliştirilen başarının derecesinin ölçülebilmesi için bir sistem oluşturulur ve son aşamada başarı ve başarısızlık değerlendirilmelidir. Bu sayede borç, alacak ve mal varlığı dengesi sağlanabilir (Nazik ve Ersoy 2006:49).

2.2.4. Finansal Planlar ve Formlar

Günümüzde finansal piyasalardaki karmaşıklık, belirsizlik ve birçok sorun bulunmaktadır. Finansal güvenliği sağlayabilmek ve koruyabilmek için finansal bilgiye ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu bilgiye sahip olmanın yanında bu bilgileri kullanmak gerekmektedir. Finansal bilgi, hem şimdiki hem de gelecekteki harcamalara, yatırıma ve emekliliğe ilişkin birçok finansal kararları ve uzun vadede finansal durumu etkilemektedir. Danes ve Haberman (2007:55) finansal bilgi, davranış ve öz-yeterlilik ile ilgili yaptıkları araştırmada bireyler kredi maliyeti ve yatırım ile ilgili bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı araştırmada kadınların para yönetiminin finansal geleceklerini etkileyeceğine inandıkları ve erkeklerin ise para ile ilgili kararlarda kendilerine güvendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Para yönetimi ve finansal geleceğe ilişkin kararlar verirken bir planlama yapmak gerekmektedir.

Finansal planlar, finansal konuları belirleme ve açıklamada ayrıca yapılandırmaya yardımcı olmaktadır. Bu planlar bireyin sahip olduğu mevcut kaynaklara ve amaçlara dayanmaktadır.

Bireyler finansal konularda ulaşmak istedikleri amaçlara sahiptirler. Bu amaçlar çoğunlukla;

- Kendisinin ve ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği durumda olmaktır.
- Acil sağlık sorunları, kazalar ve beklenmedik risklere karşı kendisini ve sevdiklerini korumaktır.
- Varlıklarını arttırarak servet oluşturmak ve yaşam kalitesini tatmin edici düzeye kadar yükseltmektir.
- Emekli olduğunda ve yaşlılığında rahat etmektir.
- Sahip olduğu mal varlığını zamanı geldiğinde çocuklarına ya da yakınlarına aktarmaktır (Şarlak 2011a:10).

Ulaşmak istenen bu amaçların tanımlanması ve bunlara uygun plan yapılması gerekmektedir. Planların hazırlanması amaçlara ulaşmaya yardımcı olan yol haritası olmaktadır. Plan yapmak sahip olunan paranın yönetilmesini ve çocukların eğitimi, emeklilik gibi uzun vadeli harcamalar için kaynak oluşturmayı sağlar. Ayrıca finansal planlar borçları yönetimini, tasarruf ve yatırım yapmayı kolaylaştırmaktadır (Turgut 2006:83).

Finansal plan ve formlar yaşamda gerçekleştirilmesi arzulanan istekler listesinin ötesinde, ulaşmak istenen amaçların ve amaçlara ulaşma yollarının yazılı olarak kayıtlarının tutulduğu raporlardır. Finansal planların kapsamı itibariyle birçok biçimi bulunmaktadır. Finansal anlamda geçmiş hakkında bilgi veren nakit akış tablosu, şuan hakkında bilgi veren bilanço ve yine finansal anlamda gelecekte nerede olunacağı hakkında bilgi veren bütçedir. Başka bir ifadeyle finansal kayıtlar finansal olarak nerede olunduğunu, nerede olunması gerektiğini ve nereye gidildiğini belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu planların yapılarak formlara kayıtların iyi tutulması cezalardan, gereksiz kredi borçlarından, gereksiz harcamalardan kaçınmada yardımcı olabilmektedir (Gönen ve Özgen 2001:33).

Geçmiş			Şuan	Gelecek
Nakit	Akış	Tablosu	Bilanço	Bütçe
<i>Neredeydin?</i>			<i>Neredesin?</i>	<i>Nerede olacaksın?</i>
Gelir			Varlık	Gelir
Giderler			Borçlar	Harcamalar
Net Kazanç			Net Değer	Fark

Şekil 5. Finansal Planların Karşılaştırılması

Finansal plan ya da finansal raporlar aşağıda açıklanmıştır.

2.2.4.1. Net Değer-Net Kazanç

Net Değer (Denge Raporu-Bilanço)

Belirli bir zaman için malları, borçları ve net değeri göstererek birey ya da ailenin finansal durumunu açıklayan rapordur (Gönen ve Özgen 2001:29). Bilanço, belirlenen bir tarihte (genellikle 1 Ocak) bireyin finansal durumunu sahip olduğu varlıkları, borçları ve net değeri göstermektedir. Bu rapor varlık, borçlar ve net değer olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilki olan **varlık**; kişinin sahip olduğu pazar değeri olan her şeydir. Bunlar arsa, arazi, ev, altın, döviz, çek, hisse senedi olabilir. Başka bir ifadeyle nakit varlıklar, mal varlığını artıran varlıklar ve gelir temini sağlayan varlıklar olabilmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:50). **Borçlar** ise; bir yıl içinde ödenmesi gereken kısa vadeli (kredi kartı, mağaza hesabı, sigorta prim borçları, kira, vergi) ya da bir yıldan daha fazla bir zaman diliminde ödenmesi gereken uzun vadeli (araç, mobilya, eğitim) borçlar olabilmektedir.

Tarih:			
Varlıklar		Borçlar	
<i>Nakit varlıklar(tasarruf):</i>	<i>1.500</i>	<i>Kredi Kartı:</i>	<i>850</i>
<i>Yatırımlar:</i>	<i>300</i>	<i>Faturalar :</i>	<i>120</i>
<i>Sigorta-Emeklilik Planları:</i>	<i>150</i>	<i>Banka Kredisi:</i>	<i>500</i>
<i>Gayri menkul:</i>	<i>---</i>	<i>Eğitim giderleri:</i>	<i>250</i>
<i>Otomobil:</i>	<i>14.000</i>		
<i>Toplam varlık:</i>	<i>15.950</i>	<i>Toplam borç:</i>	<i>1.720</i>
<i>Net Değer: +14.230</i>			

Form 4. Net Değer Hesaplama Formu

Net Kazanç (Gelir-Gideri Raporu-Nakit Akış Tablosu)

Gelirin ve gelir kaynaklarının yazılı listesini tutmak ve aynı zamanda gider türü ve miktarının listelenmesi gerekmektedir. Nakit akış tablosu ya da gelir-gider tablosu; belli bir dönem içinde (bir ay ya da bir yıl) gerçekleşmiş gelir-gider faaliyetlerini listeler halinde özetlenmesidir. Paranın nereden gelip nereye gittiğini gösterir. Gelir-gider raporu denge raporundan farklıdır. Denge raporu belirli bir zamandaki finansal durumu göstermektedir. Gelir-gider raporu ise bir zaman diliminde alınan ve harcanan toplam para miktarının özetlenmesidir. Bu rapor, bir önceki dönemde gelire göre yaşanıp yaşanmadığını göstermektedir (Gönen ve Özgen 2001:32).

Tarih:			
Alacak		Borç	
<i>Maaş:</i>	<i>1.500</i>	<i>Kredi Kartı:</i>	<i>850</i>
<i>Banka Hesabı:</i>	<i>300</i>	<i>Mağaza taksiti:</i>	<i>120</i>
<i>Kira:</i>	<i>450</i>	<i>Banka Kredisi:</i>	<i>500</i>
<i>Toplam alacak:</i>	<i>2.250</i>	<i>Toplam borç:</i>	<i>1.470</i>
<i>Net Kazanç: +780</i>			

Form 5. Net Kazanç Hesaplama Formu

2.2.4.2. Bütçe

Bütçe; kısa bir zaman içindeki (çoğunlukla bir ay) beklenen ve gerçekleşen gelir, harcama ve tasarruf gibi finansal faaliyetlerin kayıtlarının tutulmasıdır. Başka bir ifadeyle bütçe; belirlenmiş herhangi bir aya ait gelirin hangi harcama kalemlerine ve tasarrufa dağıldığının kayıt edilmesidir. 12 aylık hazırlanmış bütçe ise yıllık bütçedir.

Selimoğlu (2006:78) tarafından yapılan araştırmada farklı gelir düzeyine sahip tüketicilerin %49.2'si harcama planı yapmadığı, harcama planı yapmayanların da %38.1'ini zihinsel olarak yapıldığını saptamıştır. Tüketicilerin %40.0'ı bütçenin faydasına inanmadığı için bütçe yapmadığını tespit etmiştir. Aslında bütçe, parasal konularda ilerlemenin göstergesidir. Aynı zamanda harcamalarda disiplin sağlanmasına ve parasal durumu düzenlemeye yardımcı olan, geliri ya da tasarrufları arttırmaya yönelik yeni yollar bulma konusunda düşünmeyi sağlayan, olası sorunlara karşı önlem almada yardımcı olan, aile üyelerini beraberce karar almaya teşvik eden, beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmayı sağlayan bir planlama belgesidir (Şarlak 2011b:22).

Bütçe Hazırlamak: Öncelikle belirlenen bir ay için toplam gelirin beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Aynı şekilde harcamaların beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Toplam gelirden toplam harcamaları çıkararak tasarrufa katkı hesaplanır. Değişim artı (+) ya da eksi (-) çıkabilir. Artı olması durumunda yapılması gereken finansal faaliyete karar verilmesini kolaylaştıracaktır. Örneğin tasarrufun artırılmasından çok yatırıma yönelmek gerekebilir. Eksi çıkması durumunda açığın nereden kaynaklandığı ve kesintinin nereden yapılabileceği tespit edilebilecektir. Bu sayede önlemlerin harcama kalemine uygun olarak alınması kolaylaştıracaktır.

Yıllık Bütçe Oluşturmak: Yıllık bütçe 12 aylık düzenlenmiş bütçe gibidir. İlk olarak yılın her ayı için bütçe oluşturulur daha sonra yıllık bir bütçe olacak şekilde birleştirilir (Miller ve Stafford 2000:186; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:81; Garman ve Forgue 2006:60).

	Beklenen Miktar	Gerçekleşen Miktar	Değişim (+ Fazla ya da – Az)
Gelir			
Maaş ve ücretler			
Banka Faizi			
Hisse Senedi			
Kira Geliri			
Diğer			
Toplam Gelir			
Harcamalar			
Gıda			
Et,balık,kümes hayvanları			
Kurubaklagiller, yumurta			
Süt ve türevleri			
Tahıl ve türevleri			
Sebze ve meyveler			
Yağ ve şekerler			
Çeşitli hazır yiyecekler			
Alkollü ve alkolsüz içecekler ve sigara			
Lokanta vb. yerde yenen yemekler			
Giyim			
Erkek			
Kadın			
Çocuk			
Diğer			
Ev eşyaları ile ilgili			
Bakım- Onarım			
Mobilya			
Ev Araç ve Gereçleri			

Ev ve ev halkı ile ilgili

Araba bakımı

Çocuk bakım ve kreş ücreti

Tamirat

Sağlık

Hastane-doktor muayenesi

Eczane-ilaç

Temizlik

Kuru temizleme

Ev temizliği-Araç ve Gereçleri

Kişisel temizlik

Ev temizliğine gelen eleman
ücreti

Konut

Ev kirası

Elektrik

Su

Kapıcı

Isınma

Gaz

Kişisel Bakım

Kuaför

Berber

Makyaj malzemesi

Cilt bakımı

Parfümeri

Ulaşım ve Haberleşme

Şehir içi yol

Şehirlerarası yol

Ev telefonu

Cep telefonu

Kültür-eğitim-eğlence

Okul masrafları

Gazete, dergi, kitap, kırtasiye
Sinema, tiyatro, konser
Kablolu TV
İnternet
<i>Diğer</i>
Harçlık
Hediyeler
Sigorta-vergi
Kredi kartı ödemeleri
Taksitler
Toplam Harcamalar
Tasarruflara Katkı

Form 6. Bütçe Formu

[illegible]

Giyim

Erkek

Kadın

Çocuk

Diğer

Ev eşyaları ile ilgili

Bakım- Onarım

Mobilya

Ev Araç ve Gereçleri

Ev ve ev halkı ile ilgili

Araba bakımı

Ev temizliğine gelen

eleman ücreti

Çocuk bakım ve kreş

ücreti

Tamirat

Sağlık

Hastane-doktor muayenesi

Eczane-ilaç

Temizlik

Kuru temizleme

Ev temizliği-Araç ve
Gereçleri

Ev temizliğine gelen
eleman ücreti

Kişisel temizlik

Konut

Ev kirası

Elektrik

Su

Kapıcı

Isınma

Gaz

Kişisel Bakım

Kuaför

Berber

Makyaj malzemesi

Cilt bakımı

Parfümeri

Ulaşım ve Haberleşme

Şehir içi yol

Şehirlerarası yol

Ev telefonu

Cep telefonu

Kültür-eğitim-eğlence

Okul masrafları

Gazete, dergi, kitap

Kırtasiye

Sinema, tiyatro, konser

Kablolu TV

İnternet

Diğer

Harçlık

Hediyeler

Sigorta-vergi

Kredi kartı ödemeleri

Taksitler

Form 7. Yıllık Bütçe Formu

2.3. Nakit ve Kredi Yönetimi

Aile ve bireylerin finansal kaynakları yönetmede yaşadıkları sorunlar karşısında ekonomik statülerini ve finansal geleceklerini korumak için önlemler almaya zorlamaktadır. Ekonomik kaynaklar, transfer edilebilen, ölçülebilen ancak kıt kaynaklar olup; gelir (para), kredi, yan gelir ve mal varlığından oluşur.

2.3.1. Gelir-Yan Gelir

Aile ya da birey açısından gelir, üretime yapılan katkı karşılığında belirli bir sürede elde edilen değerlerin toplamıdır. Ayrıca gelirin anlamı, sahip olunan mal ve hizmetten en yüksek faydayı sağlamaktır. Aile geliri, emek karşılığında alınan ücret ve maaşlar şeklinde olabildiği gibi toprak kirası (rant), sermaye geliri (faiz) veya teşebbüs geliri (kâr) şeklinde de olabilir. Aile ve bireyin sahip olduğu kaynak sayısı ve özelliği değişse de genel olarak gelir kaynaklarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- **Kazanılmış para geliri:** Ücret ve maaşlar şeklinde kazanılan gelirlerdir.
- **Kazanılmamış para geliri:** Bonolar, hisse senetleri, tahviller ve tasarruflardan elde edilen faiz gelirleri ile gayrimenkullerden elde edilen kira gelirleridir.
- **Mübadele:** Mal ve hizmetlerin diğer mal ve hizmetleri elde etmek için değişimidir.
- **Yan gelirler:** Genellikle ücret karşılığı çalışma ile elde edilen ve ailenin önemli bir gelir kaynağını oluşturan gelirlerdir. Yan gelirler yaşam sigortası, emeklilik geliri, bazı meslek gruplarına özgü kıyafetler ve ücretli izinleri içerir.
- **Parasal olmayan gelir:** Aile bireyleri tarafından yapılan ev üretimini içerir ve ailelerin finansal refahına katkıda bulunabilir. Sahip olunan dayanıklı tüketim mallarının kullanımı, parklar, kütüphaneler gibi toplum kaynakları bu gruba girer. Bu gelirin parasal değerinin ölçülmesi çok zordur.
- **Psikolojik gelir:** Bir kaynağa sahip olma ve kullanmaktan elde edilen zevk ve tatmindir (Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:43).

2.3.2. Mal Varlığı

Bir diğer ekonomik kaynak olan mal varlığı; kişinin sahip olduğu pazar değeri olan her şeydir. Kişinin yaşam düzeyini ve tarzını belirleyen daha önceki gelirlerinin bilinçli kullanımı sonucu artırılmış ya da biriktirilmiş olanların toplamıdır. Mal varlıkları 3 ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar:

- Günlük yaşamda çok rahat kullanılabilecek olan nakit varlıklar,
- Yaşam stilinin bir parçası olan ev, araba, ev eşyası vb. zenginliği artıranlar,
- Bugün ve gelecekte kullanmak için gelir teminini sağlayanlar yatırım varlıklarıdır.

Nakit Varlıklar: Nakit para ya da çok çabuk nakde dönüşebilen paradır. Bu dönüşüm sırasında değeri düşmeyen varlıklardır. Günlük ihtiyaçları karşılamak için nakit para kullanılabilir. Ancak nakit paranın çalınması ve değer kaybına uğraması söz konusu olabileceğinden bu paranın banka hesabı, çek vb. gibi kolay ödeme araçları şeklinde kullanılabilir.

Yaşam Stilini Destekleyen Varlıklar: İstenilen ve yaşam biçimini gerçekleştirmeyi sağlayan varlıklardır. İçinde oturulan ev, arazi, arsa bu varlıklardan sayılırken, hem mal varlığını, hem de yatırım araçlarını oluşturur. Evde kullanılan mobilyalar, araçlar, otomobil gibi varlıklar alındıkları fiyata satılamaz hatta bir kısmı hiç satılamaz. Ancak bunlar mal varlığına katkıda bulunur ve yaşamı daha iyi hale getirirler. Ancak olmamaları durumunda elde etmek için yüklü bir miktar nakit de gerektirebilir. Bu varlıklara sahip olma durumu ailenin ve üyelerinin ilgi alanları ve hobilerine bağlı olarak değişmektedir.

Yatırım Varlıkları (Değerleri): Ek gelir elde etmek amacıyla satın alınan ya da servete zaman içinde katkı sağlamak için elde edilen değerlerdir. Yaşam biçimine etki eden, birikmiş mal varlığını ifade etmektedir. Hem amaç hem de ekonomik bir kaynak olabilirler. Aile bireylerin yaşam düzeyini ve gelir modelini yansıtır.

Yatırım varlıkları çeşitli şekillerde birikebilir. Bunlar:

- ✓ Miras
- ✓ Tüketimin olmayışı ve ihtiyaç fazlası olanakların tasarrufa ve yatırımlara uygulanması,
- ✓ Mecburi tasarruf planları,
- ✓ Bazı aileler için motivasyon, azim, şans ve amaca yönelik yönetimin bir bileşimi sayılabilir (Nazik ve Ersoy 2006:51; Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:9).

2.3.3. Kredi

Ekonomik kaynak olarak kredi yani borç; eldeki para ile gelecekte ele geçecek paranın mübadelesi; başka bir ifadeyle para ile ödeme vaadinin değiştirilmesidir (Garman ve Forgue 2006:154; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:164; Miller ve Stafford 2000:320). Gelecekte ödeme düşüncesine dayanan, ihtiyaç anında kullanıma hazır satın alma gücüdür.

İhtiyaçların sınırsız, ihtiyaçları karşılayacak kaynakların sınırlı olması nedeniyle bireyler ve aileler mal ve hizmet alımında bulunduğu bedelini gelecekteki gelirle ödeme arayışı, kişilerin borçlanmasını yani kredi kullanmasını gündeme getirmiştir. Bu sayede gelir henüz elde edilmeden harcanabilmektedir (Richards, Cooper ve Fraser 1984:154).

Gelirlerine oranla daha fazla harcama yapan birey ve aileler, ya önceki gelirlerinden elde ettikleri tasarrufları kullanırlar ya da gelirleri ve harcamaları arasındaki açığı kapatmak amacıyla ilerideki gelirlerine güvenerek borçlanmak durumunda kalabilirler (Boylu, Günay ve Terzioğlu 2007:2).

Krediler çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Kredi işlemine konu olan satın alma gücünün cinsine göre ayni kredi, ticari kredi ve nakdi kredi olarak; vadelerine göre kısa, orta ve uzun vadeli krediler olarak; kullanım alanlarına göre üretim kredisi, pazarlama kredisi ve tüketim kredisi olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca kredinin açıldığı sektöre göre, teminat durumuna göre ve kredi alanlara göre çeşitli şekillerde sınıflandırılması yapılmaktadır (Anonim 1995:189).

Borçlanma türü olarak hane halkı tarafından yani tüketici tarafından kullanılan ve ticari amaçlar dışındaki mal ve hizmet alımlar için kullanılan kredi, **tüketici kredisi** olarak adlandırılmaktadır (Boylu, Günay ve Terzioğlu 2007:2; Dlabay ve Hughes 2004:164; Anonim 1995:349). Eğer mal verilip sonra karşılığında para alınacaksa ya da tersi söz konusu ise işlem **ticari kredi** niteliğinde değerlendirilir.

Tüketici kredisi, herhangi bir hizmetin veya malın satın alımına bağlı olarak (ya da bağlı olmayarak) ticari amaçlar dışında tüketime yönelik olarak bireylere, sonradan belirli şartlarda geri ödenmek üzere verilen krediler olarak tanımlanmaktadır. Şimdi alıp, kullanıp sonra ödemektir. Yani gelecekte borç almaktır (Nazik ve Ersoy 2006:133).

Tüketici kredilerini diğer kredilerden ayıran bazı özellikler vardır. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Tüketici kredileri, ticari amaçlar dışında kullanılmak üzere alan bir gerçek kişi için söz konusu iken, ticari ve sınai krediler ise gerçek veya tüzel kişi olmasına bakılmaksızın, ticari ve sınai bir faaliyet için kullanılan kredilerdir.
- Tüketici kredileri tüketime yönelik bir ihtiyacı karşılama amacıyla kullanılırken, diğer kredilerde amaç ileride kar sağlamaya yani ticari faaliyete yöneliktir.
- Tüketici kredilerinde tüketicileri korumaya yönelik bir yasal çerçeve varken, diğer kredilerde ticari hayatın düzenlenmesine ilişkin düzenlemeler vardır.
- Tüketici kredilerinde vadeler; 3 aya kadar kısa, 3 ay-5 yıl arası orta, 5 yıldan fazlası ise uzun vadedir. Halbuki diğer kredilerde 1 yıla kadar kısa vade, 1-5 yıl arası orta vade, 5 yılın üzeri ise uzun vadedir.
- Tüketici kredilerinin teminatlarıyla diğer kredilerin teminatları da farklılık göstermektedir. Tüketici kredilerinde teminatlar kişinin gelecekteki geliri, satın aldığı malın kendisi olabilirken, diğer kredilerde ticari işletme rehin, teminat mektubu, ticari senetlerin iskontosu teminat olabilmektedir (Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:105; Nazik ve Ersoy 2006:141).

2.3.3.1. Tüketici Kredilerinin Sınıflandırılması

Krediler değişik kriterler göz önünde bulundurularak sınıflandırılabilir. Taksitle geri ödemeli krediler, rotatif limitli krediler ve kredi kartları ve tek ödemeli krediler olarak incelenebilir.

Genelde iki çeşidi bulunmaktadır. **Satış kredileri;** satıcının açtığı kredi karşılığında mal alınan krediler ve **nakit krediler;** para alınan kredilerdir. Birde günümüzde hem satış hem de nakit çekiminde kullanılabilen **kredi kartları** bulunmaktadır.

2.3.3.1.1. Satış Kredileri

İş çevresinde mal ve hizmet satışından elde edilir. Bunlar departmanlı mağazalar, süper marketler, hiper marketler, mobilya ve ev aracı satan mağazalar, otomobil galerileridir (Winger ve Frasca 1989:209). Bunlara taksitli satışlarda denmektedir. Mal teslim edildikten sonra, önceden belirlenmiş tarih ve miktarda bedelinin ödenmesi şartıyla yapılan satıştır. Tüketici olarak bu tür satışlara karşı satıcının yerine getirmek zorunda olduğu özel şartlar bulunmaktadır. Bunlar mal satışla birlikte teslim edilmelidir. Ödenecek taksit miktarları önceden belirlenmelidir. Taksitler belirlenen günlerde veya süreler sonunda (ay, hafta, üç ay) ödenmelidir. Genellikle bu tür satışlarda tüketici belirli bir miktarda parayı peşin olarak ödemektedir (Nazik ve Ersoy 2006:142; Anonim 1995:189,316).

2.3.3.1.2. Nakit Krediler

Herhangi bir finans kuruluşundan alınan kredilerdir. Belirli bir süre sonunda ödendiği gibi aylık olarak da ödenebilmektedir. Bankanın nakit olarak kullandığı paralar, geri dönmeme riski nedeniyle nakdî kredi oluşturur. Nakdi kredi, bir süre sonra ödenmek koşuluyla gerçek veya tüzel kişiye çoğunlukla bir bedel karşılığında verilen ödünç parayı ifade eder. Faiz ve komisyon veya sadece faiz karşılığı kullandırılan kredilerdir (Battal 2004:115). Örneğin; kredi kartı hesabından ödenmek üzere mal ya da hizmet satın alan müşteriye fiilen kullandırılan kredi de nakdi kredidir. Bu hesaptan yapılan ödemenin belirli süreyle (bir ay gibi) faizsiz kalması ve ancak bu sürenin

geçirilmesi halinde faiz ödenecek olması sonucu değiştirmemektedir. Otomobil kredisi, tatil kredisi gibi adlarla anılan ve belirli bir malı ya da hizmeti alma şartına bağlanarak kullandırılan krediler de çoğunlukla nakdi kredi kapsamındadır (Winger ve Frasca 1989:222). Zira bu tür kredi ilişkilerinde, banka tarafından, kredi kullanan alıcıya nakit ödeme yapılmamakla birlikte, nakit ödeme, doğrudan krediden yararlanan satıcıya yapılmaktadır.

Krediler, para olarak kullandırabileceği gibi aynı (mal şeklinde) veya gayri nakdi de olabilir. Gayri nakdi krediler ortaya bir para ödünçlemesi bulunmadığı halde, kredi verenin geçerli bir kefil karşılığında ve taahhüdüne dayanarak kredi verilene belirli bir mal ya da hizmeti satın alma imkanı vermektedir. Bankanın bir şarta bağlı olarak nakit ödeme ihtimalini üstlendiği hallerde, henüz ödenmemiş ancak şart gerçekleştiğinde ödenmesi gerekecek olan paranın, ödenmesi ve geri dönmemesi riski söz konusudur ve bu nedenle de gayri nakdi bir krediden bahsedilmektedir. Örneğin; bankaların kredi kartı uygulamasında müşteriye tanıdıkları limit de gayri nakdi krediyi ifade etmektedir (Battal 2004:115).

2.3.3.1.3. Kredi Kartları

Bireylerin çeşitlenerek artan istek ve ihtiyaçları ile gelişen makro ekonomik faktörler kredi kartı kuruluşlarının hizmetlerini gelişim yönünde değiştirmeye zorlamaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte artan tüketici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, yeni ödeme araçlarına gereksinim duyulması kartlı ödeme sistemlerinin gelişmesindeki en önemli etkenlerden birisidir. Ödeme kartları genel olarak dört temel gruba ayrılmaktadır: Kredi kartı (credit card), harcama kartı (charge card), banka kartı (debit card) ve mağaza kartı (storecard) (Kaya 2009:2).

Hızlı ve formaliteden uzak işlemleri açısından tüketici kredisinin en yaygın uygulama şekli olan **kredi kartı**; belli bir kredi kurumunun üyelerine verilen ve kart sahiplerine, belirli yerlerden kredili alışveriş yapma olanağı sağlayan karttır (Nazik ve Ersoy 2006:145; Goldsmith 2005 :340, Anonim 1995:189).

Kredi kartı; kart çıkaran kuruluşların müşterilerine belirli limitler dâhilinde açtıkları kredilerle, nakit kullanmaksızın mal ve hizmet alabilmeleri, nakit kredi çekebilmeleri için verdikleri ödeme aracıdır. Kısaca kredi kartı, bankada kredi olması demektir. Bankadaki hesaplarda, hiç para olmasa bile alışveriş yapılabilmesidir. Banka, ortalama bir ay boyunca bu alışverişlerin tutarlarını müşteri adına ödemektedir. Banka

da her ay düzenli olarak hesap bildirim cetveli düzenlemektedir (Harrison 2005:109; Gönen ve Özgen 2001:63; Nazik ve Ersoy 2006:146).

Hesap bildirim cetvelindeki tutarın istenirse tamamı son ödeme tarihinde ödenebilir veya yasanın uygun gördüğü minimum ödeme tutarı (%20'si) ödendikten sonra geri kalan bölümü belli bir faiz karşılığı kredilendirilebilir. “**Plastik para**” olarak nitelendirilen kredi kartlarının kullanımları; para taşıma riskini azaltması, itibar göstergesi olması, puan biriktirerek bedava alış veriş imkânı sağlaması ve ödeme kolaylığı sağlaması gibi avantajlar sayesinde her geçen gün biraz daha yaygınlaşmaktadır (Kaya 2009:5).

Nakit ödemeksizin ürün ya da hizmet satın alabilme olanağı sağlayan kredi kartlarının dünyada bilinen ilk uygulaması 18. yüzyıl sonlarında Amerika Birleşik Devletlerinde başlamış ve kredi kartının günümüz “şimdi al sonra öde sloganı” ile kredi kullandırma işlevi hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır (Harrison 2005:108). Belirli bir bölge ile sınırlı olmayan ve çeşitli sektörlerde nakit para yerine ödeme aracı olarak kabul edilen kartların tüketicinin giderek artan oranda borçlanma olgusuna gitmesi nedeniyle kredi kartlarının çıkarılmasına yasal bazda sınırlandırılmalar getirilmiştir. Ülkemizde kredi kartı uygulamalarını düzenleyen hukuki çerçeve “Bankalar Ve Kredi Kartları Kanunu, Bankacılık Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun, Türk Ceza Kanunu” kapsamında tarafların hak ve yükümlülükleri yer almaktadır (Kaya 2009:12,28).

Nakit para taşımadan satın almada kolaylık sağlayan bir satın alma aracı olarak kredi kartı kullanımı gün geçtikçe daha çok artmakta ve yaygınlaşmaktadır. Kredi kartları ödeme sorumluluğuna göre **bireysel müşteri kartı**; kredi kartı sözleşmesinin bir gerçek kişi adına yaptığı ve tüm harcamalardan bireysel olarak kart sahibinin sorumlu olduğu kartlardır. Kredi kartlarının bilinen ve en yaygın olarak kullanılan türüdür. Bireysel kredi kartlarını sadece adına kart düzenlenen gerçek kişiler kullanabilir. Bir diğer kart olan **şirket kredi kartları** ise, bir tüzel kişilik adına veya tüzel kişinin yetkilisi adına düzenlenmiş kartlardır. Kredi kartının tüzel kişilik adına düzenlenmesi halinde, bu kartı tüzel kişilik yetkilileri tarafından kullanılabilir (Kaya 2009:77).

Kredi kartlarının hamiline (kullanan kişiye), kredi kartı üyesi işyerine, kredi kartını çıkaran bankaya ve kredi kartını kabul eden bankaya birçok yararı bulunmaktadır. Kredi kartlarının hamiline yararları arasında şunlar bulunmaktadır:

- Banknot taşıma zorunluluğunu ortadan kaldırması sonucu taşıması kolay ve güvenli bir ödeme aracıdır.
- Acil durumlar için nakit ihtiyacını giderebilmektedir.
- “Hesap bildirim cetveli”nde belirtilen “ödenmesi gereken asgari tutar”ı ödemeleri koşulu ile borçlar aylık taksitler halinde ödeyebilmesi açısından kredilendirilebilmektedir.
- Üye iş yerleri ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde yapılan alışverişleri gerek faiz karşılığında gerekse faizsiz olarak taksitlendirilebilmektedir.
- E - ticaret yapabilmekte yani internet aracılığı ile yapılabilen bu alışverişlerin bedeli, “fiziki varlığı bulunmayan kart numarası” ile ödenebilmektedir.
- Mal ve hizmet alımı ile nakit çekmede ve diğer tasarruflarda kullanılması için kart çıkaran kuruluşun hamiline (hamilin dilediği kişi veya kişilere) ek kart verebilir.
- Telefon, su, elektrik, doğalgaz gibi kullanılan hizmetlerin faturalarını ödeyebilir.
- Kısa vadeli krediye faiz uygulanmaksızın mal ve hizmet olarak alışveriş yapılabilir.
- Uluslar arası geçerliliğe sahip kartlar ile yurt dışında kullanılabilir.
- Kişi kredi kartı sayesinde saygınlık kazanır. Yani yanında parası bulunmadığı için ödeme gücü içinde bulunan bir kişi olarak değil, tersine kendisine güvenilen, kredi değerliliğine sahip saygın bir kimse olarak nitelendirilmektedir.
- Çekilişler düzenleme, puan kazanma ve indirim kazanma gibi kampanyalardan ve promosyonlardan yararlanılabilir.
- Kredi kartı sahibinin ağır ihmali veya kastı olmaksızın, kartın kayıp olması ve çalınması halinde yapılan bildirimde önceki 24 saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zarardan belirli bir miktar ile sınırlı olmak üzere sorumlu olması ile kayıp ve çalıntıya karşı sigortalanmış olacaktır (Nazik ve Ersoy 2006:152; Arlı , Nazik ve Ersoy 2000:111).

Kredi kartını kullanan kişiye yararları olduğu kadar bazı sakıncaları da bulunmaktadır. Bunlar ise üye işyerleri, kredi kartı kurumuna ödeyeceği komisyonu, fiyatlara yansıtması sonucu kart hamilinin yüksek fiyat ödemesine neden olmasıdır. Ayrıca kredi kartı hamilleri, kartı çıkaran kuruma aidat ödemesi, harcama eğilimli kişilerin, kredi kartı işlemlerini kolaylaştırdığı için harcamalarını arttırabilmesi, satın

alınan mal bozuk olsa bile kart hamili, hesap bildirim cetvelinde bildirilen bu tutarı, yine bildirilen tarihte ödemek zorunda olmasıdır (Kaya 2009:131; Gönen ve Özgen 2001:63).

Alış veriş ve taşıma kolaylığı açısından kredi kartları günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kredi kartlarının kullanımının yaygınlaşması ve kullanım sıklığının artması beraberinde kişinin ortalama aylık harcama miktarları kadar kredi kart borcu bulunması gibi bazı sorunlara neden olabilmektedir. Kullanım konusunda tüketicilerin yeterince bilinçli olmaları ve borçlu bir yaşam sürmemek için dünyanın en kolay harcama aracı olan kredi kartlarının dikkatli kullanımı konusunda bilinçli olunmalıdır (Durukan, Elibol ve Özhavzalı 2005:152).

2.3.4. Kredi Kartlarının Sınıflandırılması

Kredi kartı kullanımı, rahatlık ve kısa vadeli alış veriş imkânı sağlamaktadır. Tüketicinin korunması ve yanıltılmaması açısından bilinçli olarak kullanılması gerekmektedir. Kredi kartı ve kullanımında bilinçli olabilmek için öncelikle ne tür kredi kartları bulunduğu bilmek gerekir. Kredi kartı tahsil eden banka, kartın kullanıcısı, kartın kullanıldığı üye işyeri arasında sürekli bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki ve kullanıma göre çeşitli banka ya da kredi kartları bulunmaktadır.

Kredi kartlarını çeşitli ilkelere göre sınıflandırmak mümkündür.

2.3.4.1. Kredi Kartlarının Ödeme Sorumluluğuna Göre Sınıflandırılması

Bireysel Müşteri Kartı

Kredi kartı sözleşmesinin bir gerçek kişi adına yaptığı ve tüm harcamalardan bireysel olarak kart sahibinin sorumlu olduğu kartlardır. Kredi kartlarının bilinen ve en yaygın olarak kullanılan türüdür. Bireysel kredi kartlarını sadece adına kart düzenlenen gerçek kişiler kullanabilir.

Bireysel kredi kartlarının belirleyici üç ana özelliği vardır. Birincisi gerçek kişi adına düzenlenmesi, ikincisi tüm ödemelerden kart sahibinin asli olarak tek başına sorumlu olması ve üçüncü özelliği ise bu kredi kartlarının birden fazla kişi tarafından kullanılabilmesinin mümkün olmamasıdır.

Şirket Kartları (Company Cards)

Şirket kredi kartları, bir tüzel kişilik adına veya tüzel kişinin yetkilisi adına düzenlenmiş kartlardır. Kredi kartının tüzel kişilik adına düzenlenmesi halinde, bu kartı tüzel kişilik yetkilileri tarafından kullanılabilir.

Kredi kartında hem tüzel kişilerin hem tüzel kişiyi temsile yetkili gerçek kişilerin adının birlikte yer alması mümkündür. Bu şekilde tüzel kişi olarak şirketin ve yetkili temsilcisi olarak gerçek kişinin adına birlikte düzenlenen kartların tüm harcamalarından tüzel kişi ile birlikte kredi kartında adı yazılan gerçek kişi birlikte sorumludur. Bu durumda, tüzel kişilik ile adına kart düzenlenen gerçek kişi ödemelerden müteselsilen (zincirleme olarak yani ardı ardına) sorumludur. Kartı çıkaran kuruluş; şirkete veya kartta ismi yazılı şahısa, hesap belgesini göndererek ödeme talebinde bulunabilir.

2.3.4.2. Kredi Kartlarının İşlevlerine Göre Sınıflandırılması

Klasik Kart ve Premium Kartlar

Kredi kartları talep doğrultusunda müşterilerinin sosyo-ekonomik özelliklerine göre; klasik kart ve premium kart şeklinde tahsis edilmektedir.

Klasik kartlar, ödeme gücü nispeten daha az olan müşterilere gelirleriyle orantılı olarak tahsis edilen limit dâhilinde kullanılmaktadır.

Premium kart ise “Word Signia”, “Platinum”, “Gold” ve “Black” çeşitleri bulunmaktadır. Premium serisindeki kartlar, hem yurt içinde hem de yurt dışında geçerliliği olan uluslararası kartlardır. Bu kartlar üst gelir seviyesine mensup kişilere, prestijli bir ürün çeşidi sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Genellikle yurt dışında yapılan harcamaları Dolar ya da Euro üzerinden, yurt içinde yapılan harcamaları ise Türk Lirası üzerinden (ekstre) hesap özeti edilen kartlardır.

Premium kart çeşitlerinden gold veya platinum kartlarının harcama limitlerinin daha yüksek olması, sigorta imkânlarından ücretsiz olarak yararlanabilmesi, seyahat gecikme sigortasının bulunması, asistanlık hizmetlerinin verilebilmesi, ferdi kaza sigortasından faydalanılabilmesi gibi bazı ayrıcalıkları bulunmaktadır.

Ortak Kartlar

Ortak kartlar, mal üreten veya hizmet sunan işletmelerin bankalarla ortaklaşa çıkarttıkları ve diğer kredi kartlarının taşıdığı tüm özelliklere sahip bununla birlikte hamiline ek bazı avantajlar sağlayan kart çeşididir.

Ortak kartlar kredi kartı ile aynı özelliklere sahip olup, yalnızca kart yüzeyinde banka, kart sistemi sağlayıcısı ve diğer kuruluşun (iş yeri) logo ya da isimleri bulunmaktadır.

Ortak kartları diğer mağaza kartlarından ayıran en önemli özellik; yalnızca ticari işletmenin şube ya da mağazalarında geçerli olmayıp dünyada kartlı ödeme yapılabilen her yerde geçerli ve yaygın kullanım özelliği olan kart olmasıdır.

Co-Brand kart, bilinen bir markaya sahip ticari kuruluşun kart sağlayıcı bir bankayla yaptığı stratejik ortaklıktan doğan kredi kartıdır. Bu kartları piyasaya süren bankaya, kullandıran işletmeye ve kullanıcıya, büyük kâr ve yarar sağlayabilmektedir. Kart kullanıcıya, indirimlerden faydalanabilme, promosyonlardan yararlanabilme, faizsiz taksitli alışveriş, sigorta imkânları sunmaktadır. Üye iş yerine ise pazar payını, müşteri güvenilirliğini ve marka tanınırlığını artırarak rekabet avantajı sağlamaktadır.

Affinity kart, kart sahibine bir avantaj sağlamak yerine, kartı çıkaran banka tarafından kart sahibinin üyesi bulunduğu ya da gönül bağı kurduğu kurum veya kuruluşa yapılan işlemler üzerinden bir komisyon ödenmesi işlevi görür. Dernek, vakıf, spor kulübü veya hayır kurumu gibi sosyal bir amacı olan kuruluşlar için affinity kart programları kullanılmaktadır. Türkiye’de bankalar tarafından çeşitli üniversite mezunlarına, bazı derneklere ve spor kulüplerine affinity kartlar çıkarılmaktadır.

Sanal Kart (Virtual Card)

Sanal kart internet ortamında yapılan alışverişlerde kullanılmak üzere geçerli olan üzerinde kartı çıkaran bankanın ve sistem sağlayıcı kuruluşun logosu bulunan bir kredi kartı çeşididir. Bu kartlar, hamillerin internet üzerinden güvenli olarak mal ve hizmet satın alabilmelerine olanak sağlamak amacıyla çıkartılmaktadır. Ana karta bağlı olarak çalışır ve başlangıç limiti 0 TL’dir. Limiti kart hamili belirleyebilir. Diğer kredi kartlarından bağımsız olup, kart hamilinin yapacağı alışverişte istediği kadar (tahsis edilen limit çerçevesinde) kullanılabilir limit tahsis edebilir ya da kullanılabilir limiti sıfırlayarak e-kartını kullanıma kapatabilir. Sanal kredi kartları, fiziksel olarak

bulunmayan internet ortamında alışverişlerde kullanılan güvenli bir ödeme aracıdır. Sanal kredi kartlarının oluşumunda;

- Kart sahibinin adı,
- 14 ya da 16 haneli kart numarası,
- Kartı oluşturma tarihi,
- Kartın son kullanma tarihi,
- CVV1, CVC1 güvenlik numaraları bilgileri serverlarda tutulur. Bu sayede sanal ortamda güvenli bir alışveriş yapılabilir.

Kart kullanıcısının üzerinde taşıması gereken bir kart değildir. Sadece çevrimiçi (online) olarak görüntülenebilen bir kart numarasıdır. Bu nedenle kayıp, çalıntı riski taşımamaktadır. E- kart manyetik şeridi ve chipi olmayan bir karttır. Sanal kart ile nakit avans kullanıma imkânı yoktur ve ek kart tahsis edilmemektedir. Yalnızca internet ortamında yapılacak alışverişlerde kredi kartı numarasının alışveriş yapılan üye iş yeri sitesine girilmesi talep edildiği durumlarda geçerli olabilmektedir (Kaya 2009:77).

- **Akıllı Kartlar (Chipli Kart/Smart Card)**

Chipli kartlar mevcut kartlara göre daha esnek, daha işlevsel, daha kullanışlı ve çok daha güvenilirdir. Plastik kartların üzerine manyetik bant yerine yarı iletken chipler taşıyan kartlardır. Chip mekanizması sayesinde kart herhangi bir yerde alışveriş yaparken kullanıldığında işlem yapıp yapmayacağına karar vermektedir. Chip içerisinde kişiye ait kimlik ve banka hesap bilgilerinin yer aldığı hafıza chipleriyle alışveriş dahil her türlü ödemede kullanılabilen akıllı kart en çok kullanılan kartlar arasında yer almaktadır. Toplu taşımacılıkta elektronik bilet, elektronik cüzdan olarak kimlik kartlarına kadar geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır (Anonim 2012a:).

2.4. Tasarruf ve Yatırım Planlaması

2.4.1. Tasarruf Planlaması

Finansal kaynakları artırmanın yolu harcamaları azaltmak, geliri artırmak ve tasarruf etmektir. Tasarruf, gelecekte kullanmak amacıyla önceden yapılan tüketimden kaçınmak ya da gelirin harcanmayan kısmı olarak tanımlanmaktadır (Lowe, Malouf ve Jacobson 1997:142; Richards, Coopers ve Fraser 1984:12). Tasarruf, hesapta yer alan

para olabileceği gibi çek hesabındaki para, emeklilik fonları, hayat sigortası poliçesindeki para miktarı ya da dayanıklı mallar olarak nitelendirilen mobilya, ev araçları, otomobil de olabilmektedir.

Tasarrufu dört farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Birincisi, maaş ya da tasarruf hesabına doğrudan yatırılan; ikincisi, sabit bir gider olarak; üçüncüsü, değişken bir gider olarak son olarak dördüncüsü ise, tüm giderler ödendikten sonra geriye kalan şeklinde yapılabilmektedir (Garman ve Forgue 2006:69).

Tasarruf ne şekilde yapılırsa yapılsın zaman içinde kaynak varlığını düzenlemektedir. Aileler genellikle, tüketim amaçlı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gelirlerini yaşam dönemlerine yaymak için tasarrufa yönelmektedirler. Aynı zamanda beklenmedik acil durumlara hazırlıklı olabilmek için, sağlık harcamalarını karşılamak için, büyük bir mal satın almak için, emekliliğe hazırlanmak için ya da tasarruf alışkanlığını kazanmak için de tasarruf edilebilmektedir (Lowe, Malouf ve Jacobson 1997:142; Richards, Cooper ve Fraser 1984:113). Tasarruf, mal varlığını artırmakta ve borçları azaltmaktadır. Birçok aile günlük tüketimleri için gelirini harcamakta ve geriye kalanı ise tasarruflarına ayırmaktadır. Ancak bu durumun bir süreklilik arz etmemesi ve bir ay artırılan miktarın gelecek ay tüketilmesi gerçek anlamda bir tasarruf eğilimi değildir (Nazik ve Ersoy 2006:203; Miller ve Stafford 2000:254).

Tasarrufları zorunlu ve gönüllü tasarruflar şeklinde ele almak mümkündür. Zorunlu tasarruflar, kişilerin ve kurumların iradesi dışında piyasadaki dengesizler nedeniyle mal talebinin mal arzını aşması sonucu harcamaların azalması durumunda ortaya çıkan, devlet tarafından belirli ekonomik ve sosyal amaçlarla vergilerin ve fiyatların yüksek tutulması sonucu tüketimin azalması nedeniyle doğan tasarruftur. Zorunlu tasarruflar yoluyla elde edilen kaynaklar tasarrufu yapan değil, onu elinde bulunduran otorite tarafından yani genelde devlet tarafından kullanılmaktadır (Anonim 1995:396).

Birçok insan tasarruflarına tıpkı sabit harcamaymış gibi bakarak tasarruflarının miktarına karar verip ve bunu da yatırım araçlarına dönüştürmektedir (Winger ve Frasca 1989:81). Bireyin gelir düzeyine bağlı olarak gelecekteki hayat standardını doğrudan etkileyebilen tasarruflar ise planlanmış, düzenli ya da gönüllü tasarruflar olarak adlandırılır. Bu tasarruflar, birey tarafından bilerek ve isteyerek yapılan ve doğrudan

doğruya yatırıma dönüştürülebilen (ev, otomobil veya tatil satın alınması, gelecekte çocukların eğitim masraflarının karşılanması için sağlık sigortasının satın alınması) ya da bankalara, hisse senetlerine ve ya tahvillere yatırım yapılmasıyla başkalarının kullanımına terk edilebilen tasarruflardır (Altıntaş 2008:44). Düzenli tasarruflar, gerçekte gider olmasa da tasarrufu amaç edinenler için kesin gider olarak kabul edilebilir. Düzenli olarak tasarruf etmenin, düzensiz ancak büyük miktarlarda tasarruf etmekten daha fazla birikim sağladığı bilinmektedir (Tokyürek ve Şanlı 1994:19).

Yaşam dönemlerine göre tasarruf oluşturma en iyi yollarından biri tasarruf hesabına yatırmak veya tasarrufu otomatikleştirmektir. 20'li ve 30'lu yaşlardaki genç yetişkinler genel bir tasarruf ve yatırım planı geliştirmesi ve acil fon oluşturmaları gerekmektedir. 40 ila 50 yaşlar arasında olan bireylerin amacı para biriktirmeye devam ederek tasarrufları artırmak olmalıdır. Orta yaşlı yetişkinler ise, bir yılda ihtiyaç duyulacak miktarın ne kadar olduğunu tahmin ederek emeklilik doğru tasarruf planı hazırlamalıdır. Daha yaşlı yetişkinlerin amacı bir miras bırakmaksa bu yönde tasarruf yapmak daha doğru olacaktır (Goldsmith 2005:332).

Mevcut finansal durum ve finansal amaçlar finansal başarıyı temellerini oluşturmaktadır. Finansal başarıyı ve güvenliğini sağlamanın yolu ise tasarruftan geçmektedir. Aşağıda tasarruf yapmanın bazı nedenleri sıralanmıştır.

- Düzensiz ve beklenmedik harcamalar için.
- Otomobil ya da ev satın alınması ya da değiştirilmesi gibi pahalı yani büyük harcamalar için.
- Eğlence ve hobi ürünlerini satın almak ya da seyahate, tatile çıkmak için.
- Çocukların eğitimi veya emeklilik gibi uzun vadeli harcamalar için.
- Giderler ödedikten sonra kalan kısımdan faiz geliri elde etmek için (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004 :88; Miller ve Stafford 2000:254).

2.4.1.1. Tasarruf Miktarı

Tasarruf ile tüketim bir bütünün iki parçası gibidir, birinin büyüklüğü oranında diğeri o oran kadar küçük olmaktadır. Yani tüketici gelirini ya tüketecektir ya da herhangi bir yolla tasarruf edecektir. Bu yüzden tasarruflar tüketim harcamalarını etkileyen önemli bir faktördür. Tasarruf ve tüketim arasında bir devamlılık bulunmaktadır (Gönen ve Özgen 2001:49). Genellikle insanlar paralarını tasarruf etmektense, tüketmekten daha fazla hoşlanmaktadırlar. Oysa tasarrufların önemine inanmak ve diğer harcama kalemleri gibi tasarrufları da planlamak gerekmektedir. Ne kadar tasarruf edileceği, genellikle gelir ve harcamalara bakarak belirlenebilir.

Tasarruf miktarı, kişinin finansal planı ve gelir seviyesi gibi faktörlere bağlıdır. Finansal plan çerçevesinde gelir seviyesi yükseldikçe daha fazla tasarruf yapmayı gerektirmektedir (Winger ve Frasca 1989:81). Tasarruf miktarına karar verme de finansal plan ve gelir dışında birçok faktör rol oynamaktadır. Bunun için finansal planlara bakılmalı ve burada tasarrufun yeri ve önemi gözden geçirilmelidir. Gereğinden fazla tasarruf yapılması ya da az yapılması bazı durumlarda aile ilişkilerine olumsuz yansıyabilmektedir. Çok fazla tasarruf yapmak da yapmamak kadar aile ilişkilerine ve aileye zarar verebilir (Nazik ve Ersoy 2006:205).

Tasarruf miktarı gelir düzeyine ve gelirden tüketim harcamalarına ayrılacak orana göre değişmektedir. Gelir artıkça hem tasarruf miktarı hem de tasarruf oranı artmaktadır (Gönen ve Özgen 2001:50). Bu nedenle; gelir seviyesi her zaman göz önüne alınmalı ve ailenin ortalama yaşam standardını sağlayacak tarzda bir tüketim gerçekleştirilmelidir. Kişinin harcanabilir gelirinin %10'unun tasarruf için ayrılabilir. Bu oran yakın bir gelecekte yapmak istediği yatırımın maliyetine göre artabilir. Ortaya çıkabilecek acil harcamalar için tasarruf edilecek miktar ise, ailenin 2 aylık geliri kadar olabilmelidir (Nazik ve Ersoy 2006:205; Goldsmith 2005:330).

2.4.1.2. Ailenin Tasarruflarını Etkileyen Faktörler

Tasarruf, gelir ve tüketim arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Daha kapsamlı tasarruf tanımında ise, tüketime gelecekteki bir tarihe ertelenmesi anlamını taşımaktadır; bir başka deyişle şimdiki zaman tüketime yerini gelecekteki tüketim almaktadır.

Bireylerin eğitim düzeyi; ailenin kırdaki ya da kentte yaşaması; bir sosyal güvenlik sistemine sahip olup olmaması ve sosyal güvenlik sistemine sahipse, sosyal güvenliğin niteliği ve kapsamı; konut sahipliği; diğerv servet biriktirme araçları sahipliği; çocuk sahipliği; medeni durumu; cinsiyeti, yaş v.b gibi birçok diğerv özelliği yanında geliri ve beklentileri tasarruf kararının temel belirleyicileridir (Çolak ve Öztürkler 2012:19).

Ekonomik birim olarak hane halkı, işletmeler, devlet gelirlerinin tümünü tüketim harcamalarında kullanmak yerine, bir kısmını tasarruf ve yatırıma yöneltmektedirler. Bunun altında yatan neden bugünkü yaşam koşullarını iyileştirmek ve daha iyi bir yaşam standardına sahip olmaktır. Bireyler tasarruf kararlarını verirken bazı koşullardan etkilenebilirler. Bunlar kişisel, finansal ve çevresel faktörler bulunmaktadır. Kişisel ya da ailesel faktörler gelir durumu, yaşam dönemi, tüketim alışkanlıkları, evde üretim faaliyetleri, enerji kullanımı, kadının çalışması; finansal faktörler ekonomik istikrar, faiz oranı, sahip olunan varlık (servet), kredi kullanımı, bütçe yapma durumu; çevresel faktörler ise bireyin içinde yaşadığı grup ve toplumdur. Bu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

- **Kişisel ya da Ailesel Faktörler**

Gelir Durumu: Tasarruf etmek durumunda olan bireyler az ya da çok bir gelire sahiptir. Kişi ve aileler mevcut geliriyle tasarrufta bulunmak durumundadır. Doğal olarak yüksek gelir gruplarında tasarrufun, düşük gelir gruplarında ise tüketime gelir içindeki payı fazladır. Diğerv bir ifade ile gelir miktarı yükseldikçe tasarruf miktarı da artar. Bireyler yaşamlarının her döneminde aynı gelir seviyesinde bulunmamaktadırlar. Gelirin yüksek olduğu yıllarda tasarruf yaparak gelirin düşük olduğu yıllar için gerekli olan harcamaların bir plan içinde yürütülmesi yine uzun vadeli bir bütçe ile mümkündür. Gelir, ne kadar küçük olursa olsun bir miktar tasarruf edilmesi gerekmektedir (Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:92). Aksi takdirde, beklenmeyen

giderlerin olması halinde diğer kalemlerden kesilerek ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılır ki bu zor bir durumdur. Ancak, çoğu insan tasarruf kalemini en son kalem olarak ele alma hatasını yapmaktadır.

Yaşam dönemi: Ailede yaşam dönemi bireylerin bekar olarak çalışıp para kazandığı daha sonra evlilik ve çocukların doğması, büyümesi ve genç bir yetişkin olarak evden ayrılmasıyla devam edip eşlerden birinin ölümüyle dağılmaya ve çözülmeye başlamasıdır (Baykan, Şanlı ve Tokyürek 2007:10). Finansal şartlar zamandan zamana değişiklik gösterebilir. Bu da tasarruf edilen miktarı etkiler. Ailelerin tüm yaşam dönemlerindeki tasarruf şekilleri değişmektedir. Yani ailenin gelişim ve değişim aşamalarında yaşadığı önemli olay ve durumlar karşısında ekonomik faaliyetleri de farklılaşmaktadır (Gönen ve Özgen 2001:6). Yeni evli çiftler biriktirmeyi başta kolay bulmaktadırlar. Ancak aile sorumlulukları arttıkça (aile, çocukların doğumuyla genişledikçe) gelirin tasarruf amaçlı biriktirilen kısmı da azalabilir. Çocuklar evden ayrılıp kendi geçimlerini sağladıklarında, gelirin biriktirilen kısmı da tekrar artabilir (Nazik ve Ersoy 2006:207).

Ailenin tüketim alışkanlıkları: Ekonomik gelişme ve endüstrileşmenin en belirgin sonuçlarından biri yaygınlaşan ve gittikçe çeşitlenen tüketim alışkanlıklarıdır. Harcanabilir gelir düzeyi yükseldikçe bireylerin tüketime ayırdıkları bütçe büyümekte, bunun ötesinde tüketimden elde edilen tatmin ve mutluluk, bireylerin yaşamında önemini artırmaktadır. Yaşam biçimini sahip olduğu ürünlerle ifade eden bireylerin sayısının hızla yükseldiği bu toplumlara “*tüketim toplumu*” ya da bu faaliyetin gerçekleştiği duruma “*gösteriş tüketimi*” demek mümkündür (Hayta 2009:145).

Para, tüketim ve tasarruflar olmak üzere iki amaçlı kullanılmaktadır. Tüketim, harcama ya da mal ve hizmetleri satın alma olduğundan, gelirin önemli bir kısmı kullanılmaktadır. Yeterli tüketim davranışı, ekonomik kaynakların etkili yönetimi için beceri ve birtakım teknikler geliştirmeyi gerektirir. Bunlar, kayıt tutma, fonksiyonel bir bütçe hazırlama, pahalı olmayan kredi ve borç alma, uygun alveriş şeklidir. Yeterli tüketimi gerçekleştirememeye çoğunlukla yanlış alışveriş yapmak, satın almalarda yargıyı yanlış kullanmayla oluşur. Akılcı bir tüketim planına sahip olmak, diğer ürünlere ve diğer amaçlara harcama yapabilmek için daha fazla para oluşmasını sağlayacaktır. Ancak aileye bağlı değişkenler; alışkanlıklar, kavrama, güdüler olup satın almada farklı

davranışlara neden olur. Aile bazen rasyonel, bazen duygusal güdülerin etkisinde kalarak satın alma davranışını gerçekleştirir.

Ailelerin gerek tüketimleri gerekse tasarrufları için harcama planı yapmaya, bunu yapmak için ise bilgiye ihtiyaçları vardır. Aileler harcama yapmadan önce tüketimleri ile ilgili olarak mal ve hizmetler hakkında, satın alma konusunda yeterince bilgili olmak durumundadırlar. Aksi takdirde yapılan harcamalar ailelerin ihtiyaçlarına cevap vermez ve tasarrufu da etkiler. Ayrıca tüketiciler mal ve hizmet satın alırken, ihtiyaç olan temel maddeleri ön planda tutmalı, ucuz olsa bile her türlü savurganlığın karşısında olmalı ve alınan kararların aile ve ülke ekonomisine olumlu veya olumsuz katkılarını değerlendirmelidir (Nazik ve Ersoy 2006:209).

Ev üretimi faaliyetleri: Ailelerin kendi üretimleri sonucu elde ettikleri maddeleri, ya ürettikleri gibi ya da işleyerek tüketmeleri olarak tanımlanan kendi üretimden tüketim ya da evde üretim faaliyetleridir. Örneğin; hanehalkının kendi ürettiği sütün ya süt olarak ya da peynir yapılarak tüketilmesi gibi (TÜİK 2011:4).

Gerçek gelirin önemli bir parçasını oluşturan ev üretimi; aile üyeleri tarafından aile üyeleri için karşılığı ödenmeksizin gerçekleştirilen üretim faaliyetleridir. Ekonomik değer taşıyan ev üretimi; aile tarafından istenildiği zaman gelir düzeyine, piyasa koşullarına ve kişisel eğilimlere bağlı olarak, aile üyeleri için faydası değişmeksizin piyasadan para karşılığında da temin edilebilecek ürünlerdir (Nazik ve Ersoy 2006:208).

Ev üretim faaliyetleri bir evde yiyeceklerin hazırlanması, çamaşır ve bulaşıkların yıkanması, evin temizlenmesi, düzenlenmesi, bütçe yapılması, faturaların ödenmesi, çocukların okula götürülüp getirilmesi, çocukla birlikte diğer aile üyelerinin bakımı, alışveriş ve yönetim, evde bazı onarımların gerçekleştirilmesi gibi çok geniş faaliyetler grubunu kapsar. Bu yönüyle evde yapılan üretim piyasadan daha ucuza mal olacak ve daha fazla harcama yapmayı engelleyecektir. Böylece, artan gelirin tasarruf alanlarına transfer edilmesi sağlanır (Güngen, Şanlı ve Tokyürek 2002:90).

Tüm bu faaliyetlerin ekonomik yönü önemlidir. Çünkü içinde üretim ve tüketim faaliyetleri olan bir fonksiyonu bulunmaktadır. Bu yolla bazı ihtiyaçları daha düşük parasal maliyetle elde etmek mümkün olur. Bilgi, beceri ve yetenekler kullanılarak

paranın rasyonel harcanmasını ve tasarruf edilmesini sağlamaktadır (Gönen ve Özgen 2001:21).

Ailenin enerji kullanımı: Bugün enerji kaynaklarının giderek kıtlaşması ve fiyatların yükselmesi, evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesini zorlaştırmakta ve sınırlandırmakta, aynı zamanda aileleri ekonomik yönden etkilemektedir. Günümüzde, aileler enerji kullanımına yaptıkları büyük harcamalar nedeni ile nerdeyse günlük yaşam masraflarından bile kısıntılara gitmektedirler. Hayat biçimini çok fazla etkilemeksizin, yaşama alışkanlıkları ve davranışlarda yapılabilecek küçük değişiklikler, çok miktarda para ve enerji tasarrufu sağlayabilir. Bu amaçla aileler, çeşitli mal ve hizmetlerin enerji maliyetlerini karşılaştırarak, konut, otomobil, tatil, hediye, gıda, giyimle ilgili konularda farklı tercihler yapma yolunu seçebilmektedirler. Aileler, daha verimli enerji tüketen teknolojik araç-gereçleri seçerek; alternatif enerji kaynaklarını kullanarak; tutum, davranış ve yaşam biçimlerinde değişiklikler yaparak enerjiyi daha verimli kullanması sağlanmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:209).

Enerji tasarrufu, sosyal ve ekonomik yönden ailelerin ve toplumun refahını artırmanın yoludur. Ailelerin ve bireylerin kıt olan enerji kaynaklarını rasyonel bir şekilde kullanmalarını gerektiğinin bilincinde olmaları gerekmektedir (Baykan, Şanlı ve Tokyürek 2007:129).

Enerjinin rasyonel kullanımı için enerjinin ne kadar, nasıl kullanıldığının, nerede ve ne şekilde tasarruf yapılabileceğinin bilinmesi gerekmektedir. Enerji tasarrufu, her aile için daha rahat bir yaşam koşulu oluşmasına yardımcı olmasının yanı sıra uzun vadede para tasarrufu sağlamaktadır. Para tasarrufu, aile için bir amaç ise, fazladan kullanılan enerjinin tasarruf edilmesi, bu amacın gerçekleştirilmesinde etkili bir araçtır (Nazik ve Ersoy 2006:209).

Ailede kadının çalışması: Çalışma, ailedeki bir ya da birden fazla bireyin ekonomik faaliyetidir. Ekonomik üretim sürecine katılım yani ücretli olarak çalışmadır. Para kazanma beklentisini ve gelirin artmasını sağlamaktadır (Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:45). Ailede kadının çalışması aile gelirini arttırdığı gibi tasarruf miktarını da artırabilir. Buna karşın eşlerin ikisinin de çalışması durumunda, gerçek aile geliri daha yüksek olabilir, ancak yaşam düzeyi yüksek olmayabilir. İkinci kişinin işgücüne katılmasıyla; ulaşım, gıda, çocuk bakımı ve eğitimi gibi birtakım ek maliyetler düşünüldüğünde ailenin

gerçek yaşam düzeyi ya çok az yükselir ya da hiç yükselmez; hatta birtakım nedenlerle gerileme bile ortaya çıkabilir. Buna rağmen kadının çalıştığı ailede kadın gelirin kullanılması konusunda ve tasarruf kararlarının alınmasında söz sahibi olmakta ve kadının aile gelirine katkısı arttıkça finansal kaynak yönetiminde ve tasarruf konusundaki etkinliği de artmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:208).

- **Finansal Faktörler**

Ekonomik istikrar: Bir ülkede yaşayanların, ödeme aracı olarak kullandıkları kendi paralarına olan güveni artırır ve tasarrufu destekler. Elinde bulundurduğu ya da bankada mevduat olarak tuttuğu paranın değerinin düşmeyeceğinden emin olan bireyler bu birikimlerini arttırmayı isterler. Ekonomide belirsizliklerin ve istikrarsızlığın hakim olduğu dönemlerde ise bireyler paranın değer kaybetmesi nedeniyle, ellerinde para bulundurmamak istemezler ve tüketime yönelirler. Bunu en iyi de yüksek enflasyon dönemlerinde görmek mümkündür.

Fiyatlar ne kadar hızlı artıyorsa para o ölçüde çabuk mala bağlanmak istenir. Aşırı mal alımı ise ailelerin saklama ve depolama maliyetlerini, fire ve bayatlama şeklindeki zararlarını artırmaktadır. Bu da aile ekonomisinde savurganlık yaratır. Hızlı fiyat artışı, insanların para hizmetlerinden yeterince yararlanamamalarına yol açmaktan tasarrufların, tüketime veya başka alanlara yönelmesine neden olmaktadır. Böylece daha ileri tarihlerde kullanılması planlanan tasarruflar bugünden harcanır. Geciktirilen tüketimin öne alınması tasarrufların azalmasına yol açar (Nazik ve Ersoy 2006:206).

Faiz oranları: Tasarrufun hacmini belirleyen ve etkileyen önemli bir faktör de faiz oranlarıdır. Faiz oranlarının seviyesi, faiz geliri elde etmek isteyen kişilerin parasal tasarrufları üzerinde etkili olur. Bu durumda genel kural veya düşünce olarak faiz haddinin yükselmesinin tasarrufları cazip hale getirip, tüketimi kısıttığı kabul edilir. Bu yüzden bireyler bugünkü tüketimden vazgeçmeyi ancak gelecekteki fazladan bir ödüllendirme (faiz) sayesinde düşünebilirler. Faiz oranı arttıkça, tasarruf da artar, faiz oranı azaldıkça tasarruf da azalır (Gönen ve Özgen 2001:48).

Varlık (Servet): Servet tüketicinin birikmiş mal varlığını ifade eder. Aslında gelir ve servet aynı şeylerdir. Fakat servet statik bir kavramdır; gelir ise bir akımı ifade eder. Servet; herhangi bir anda kişinin sahip olduğu mal ve paranın toplamıdır. Gelir ise, ele

geçen parayı ifade eder. Örneğin, ev servettir, bunun kirası gelirdir. Servet, birçok insan için hem bir amaç, hem de ekonomik bir kaynaktır. Ekonomik kaynakların yönetiminde bir araç olduğu kadar, yönetimin sonucu da olmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:207).

Servet tasarrufla gelişmektedir. Varlık sahibi olmanın temelinde ise yatırım bütçesi yapmak yer almaktadır. Yatırım bütçesi, mevcut gelirin tasarrufa ayrılan kısmının para biriktirmeye imkan veren bir yatırımda yer almasıdır. Sahip olunan değerler (ev, araba, ev eşyası, sanat objeleri, hisse senedi vb.) ait planlama yapmak değerlerdeki değişimi karşılaştırmaya imkan sağlamaktadır (Gönen ve Özgen 2001:61).

Ailenin kredi kullanımı: Kredi, para, mal ve hizmetlerin şimdi alınıp ileride ödenmesi yöntemidir. İhtiyaçları sınırsız, bu ihtiyaçlarını karşılayacak olanakları sınırlı olan bireylerin, bugün mal ve hizmet alımında bulunarak bunların bedelini gelecekteki gelirle ödeme arayışı, bireyin kredi kullanmasını gündeme getirmiştir.

Ailenin sahip olduğu gelir ve tasarrufları kullanımda olduğu gibi kredi de arzu edilen mal ve hizmetlerin satın alınmasında kullanılmaktadır. Kredi, aile gelirinin daha ele geçmeden harcanmasına neden olmaktadır. Ancak bir taraftan ihtiyaç duyulan malın peşin alımına olanak vermeyen bir bütçe, diğer taraftan enflasyonun arttırdığı fiyatlar kişileri tüketici kredilerine yöneltmiştir. Dolayısıyla birçok dayanıklı tüketim malının peşin alımını imkânsız hale gelmiştir.

Kredi, bireylere sağladığı en büyük yarar, mevcut finansal kaynaklarıyla edinemeyeceği malları edinebilmesi ya da yararlanamayacağı hizmetlerden yararlanabilmesi imkanını sağlaması ve yaşamdan duyulan tatmini artırmasıdır. Kredi, bazen birey ve aileyi tasarrufa zorlamaktadır. Kredinin bu avantajı planlı olmayan ve tasarruf yapmada zorlanan bireyler için önemlidir. Bireylerin bütçelerine uygun bir şekilde ödeme imkanı sağlamak suretiyle mevcut yaşam standartlarını yükseltmektedir. Ayrıca tüketicileri, maddi imkanlarını daha planlı bir şekilde kullanmaya yönlendirmektedir (Nazik ve Ersoy 2006: 211).

Bütçe yapma durumu: Ailenin geleceğe yönelik amaç ve isteklerin gerçekleştirilmesine yönelik bir birikimin sağlanması, sürekli bir planlama, kontrol etme ve değerlendirmeyi gerektirmektedir. Aileye veya bireye ait bütçe, belirli bir zaman içindeki gelir ve gider miktarını ve türlerini tahmini olarak planlanmış listesi olarak

tanımlanmaktadır. Basit bir aylık kişisel bütçe tablosu oluşturulduğunda gelir, sabit ve değişebilir harcamalar ve tasarruflar ayrıntılı olarak görülebilmektedir. Bu tablo bireyin yaşamında neyin önemli olduğu, nelere sahip olmayı istediği, bunlardan ne yarar sağlanacağı ve yaşamda neyi başarmayı istediği gibi finansal konular hakkında fikir sahibi olmayı sağlamaktadır. Bütçe gelir-gider kalemlerine yapılan harcamaların karşılaştırılmasını sağlayarak kontrolü artırmaktadır. Bu sayede harcama kalemleri için ayrılan miktar standartlaştırılarak kaçaklar önlenmiş olmakta ve tasarrufu desteklemektedir (Nazik ve Ersoy 2006: 212, Gönen ve Özgen 2001:34).

- **Çevresel Faktörler**

Fiziksel ve sosyal boyutları bulunmaktadır.

Fiziksel boyut olarak çevre: Aile ya da bireyin yaşamını sürdürdüğü bölgedir. Konut ve çevresini kapsamaktadır. Bireylerin yaşamlarına yön veren deneyimler için ortam sağlayan, içinde yaşayanların ihtiyaç ve ilgilerine hizmet eden ortamlardır. Fiziksel çevrede yer alan kaynakların (toprak, arazi, konut vb.) durumu bireyin tasarruf davranışı üzerinde etkilidir. Örneğin fiziksel yapılar içinde önemli yeri olan konut; ekonomide en önemli yatırım araçlarından biri sayılmakta ve konut yatırımları ülke ekonomilerinin önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Konut; finansal piyasalar, devlet bütçesi, kişilerin tasarruf ve tüketimleri üzerinde etkili olmaktadır (Kızıltepe 2011:22).

Sosyal boyut olarak grup ve toplum: Birey, karşılıklı etkileşim içinde olduğu ve yaşadığı toplumda egemen olan kültür değerlerinin taşıyıcısı konumundadır. Aile, diğer alt sistemler, finansal kaynaklar, kültürel değerler ve imkanlar, hükümet politikalar ile etkileşim halindedir. Kabul edilen davranış kalıpları, refaha ilişkin fikirler sosyal normlar ve adetler bireylerin finansal anlamda nasıl davranışlarda bulunması gerektiğini belirleyen kuralları bulunmaktadır. Yatırım faaliyetinde bulunacak bir birey sosyal norm ve değerler doğrultusunda çocuklarının eğitimi için yatırım yaparak yetişkin birey olduğunda çalışan ve kendini geliştirmiş bir birey olmasını sağlayabilir (Gönen ve Özgen 2001:16).

2.4.1.3. Bilinçli Tasarruf İçin Yapılması Gerekenler

Bireyin belirli bir dönemdeki gelirinden tüketim için ayrılan kısım düştükten sonra kalan kısım olan tasarruf; iki farklı şekilde gerçekleştirilebilir. Birincisi mevcut harcamaları yaparken daha ucuz alternatiflere yönelmek, ikincisi ise ihtiyaçların öncelik sırasının belirlenerek, acil olmayanlardan vazgeçilip daha sonraya ertelenmesidir (Gönen ve Özgen 2001:49).

Ailelerin başlıca finansal sorunlarından birisi de tasarruf eksikliğidir. Tasarruflar harcama olarak düşünülmediği için bütçede yer almamaktadır. Aslında tasarruf gelecekteki harcamaları mümkün kılmaktadır. Böyle bir durumda bütçe tasarruf edilecek paraları da kapsıyorsa, tasarruf etmek istediği halde başaramayanlara yardımcı olabilmektedir. Böylece tasarruf hakkındaki bilgi, hem tasarruf için ayrılan paranın miktarının sürekli olarak izlenebilmesini, hem de bu paranın her bir kısmının hangi ihtiyaca yöneldiğinin anlaşılmasına yardımcı olur. Aile ya da bireylerin tasarruflarını yukarıda sayılan faktörler ne kadar etkilerse etkilesin tasarruf, az ya da çok yapılmalıdır. Çünkü tasarruf bir tür güvence olmakla birlikte kaynakların israfını da bir ölçüde önleyebilmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:212; Goldsmith 2000:302).

Bireyler belirledikleri finansal hedeflere ulaşmak için yapılan tasarruf faaliyeti çerçevesinde öncelikle mevcut finansal durumun (gelir, harcama, borç, sahip olunan varlıklar vb.) analiz edilmesi ve geleceğe yönelik değerlendirme yapılması gerekmektedir. Daha sonra bu analiz ve değerlendirme sonucuna göre finansal durumunu nasıl şekillendireceğinin (gelir içerisindeki tüketim oranının azaltılması veya tasarruf oranının artırılması) kararının verilmesi, yani hedeflere ulaşmada izlenecek finansal planlama sürecinin öngörülmesi gerekmektedir (Altıntaş 2008:46).

Tasarruf eğilimini artırabilmek ve bilinçli tasarruf için yapılması gerekenler aşağıda sıralanmıştır.

- Gerçek ve lüks ihtiyaçları ayırmak
- Gereksiz harcamalardan uzak durmak
- Aynı kaliteyi daha ucuza almak

- Yanıltıcı ve aldatici ucuzluğa aldanmamak
- Kredi kartıyla alışveriş yapmaktan kaçınmak
- Finansal hedefler belirlemek
- Aşırı harcama yapmaktan kaçınmak
- Hedefler çerçevesinde para biriktirmektir (Nazik ve Ersoy 2006:212).

2.4.2. Yatırım Planlaması ve Yönetimi

Uzun vadeli hedefleri gerçekleştirebilmek için tasarrufta bulunma alışkanlığı önemli bir finansal davranıştır. Tasarruf, yatırıma dönüşebilen en iyi kaynaktır. Tasarruf etme alışkanlığına ve tasarruflara sahip olmak, finansal kaynakların değerini korumak ya da artırmak için yatırıma dönüştürmek gerekmektedir (Turgut 2006:106).

Birey ve ailenin yaşam düzeyini artırmanın yolu gereksiz harcamaları azaltmak ve geliri artırmak yani finansal kaynakların verimli kullanılmasıdır. Gelir günlük tüketim için kullanılırken aynı zamanda gelecekte kullanmak amacıyla biriktirilebilmektedir. Gelecek için biriktirilen bu değerler yani tasarruflar, yaşam standardının yükseltilmesini, yaşamın herhangi bir döneminde karşılaşılabilecek riskler ve krizler için hazırlıklı olunmasını sağlarken güvenli bir yaşamı da desteklemiş olmaktadır. Ekonomik kaynakların gelecekte daha fazla refah için tasarruf olarak ayrılması yeterli değildir. Bu değerlerin, değer kaybetmemesi aksine değerlerini koruması ve üzerine de artı değerler koyması gereklidir (Nazik ve Ersoy 2006:216). Başka bir ifadeyle tasarruf edilen kaynakları yatırıma dönüştürülmesi gerekmektedir. Tasarrufun yatırıma dönüştürülmesinin iki temel amacı bulunmaktadır: Bunlardan ilki tasarrufların değer kaybetmesini önlemek, ikincisi ise tasarruflardan devamlı ve makul bir miktarda gelir elde etmektir (Bozkuş ve Üçdoğruk 2007:1).

Yatırım; gelecekte elde edilmesi beklenen bir değeri elde etmek için bugün sahip olunan bir değerden fedakarlık etmek olarak tanımlanmaktadır. Yatırıma karar verilmesi (planlama), hangi yatırım aracına ne zaman (zamanlama) ve hangi boyutta yatırım

yapılacağı (riskleri anlama ve bilgi toplama) yatırım sürecini tanımlamaktadır (Altıntaş 2008:51; Goldsmith 2000:305).

Tasarruf ve yatırımlar parayı harcamak yerine, daha fazla para kazanmanın bir yoludur. Tasarruf, parayı ileride kullanmak için biriktirmek, yatırım ise parayı değerinin artacağı düşünülen bir yolla kullanmaktır. Yatırım, finansal amaçlara ulaşma, geliri artırma, yaşamda refaha ulaşma ve finansal güvenliği sağlama ayrıca beklenmedik acil durumlara hazırlıklı olma, emeklilik yılları için fon oluşturarak garanti altına alma amaçlarıyla yapılmaktadır (Gönen ve Özgen 2001:50).

Yatırım konusu bilgi birikimi gerektirmektedir. Yatırım yapmanın karmaşık bir yapıya sahip olması yatırım eğilimini azaltmaktadır. Yatırım kararı verildikten sonra finansal amaçlara, bireyin ya da ailenin içinde bulunduğu yaşam dönemine ve mevcut finansal duruma bağlı olarak ihtiyaçlara uygun olan yatırım türünün seçimine sıra gelmektedir. Tasarruflar yatırıma dönüştürülürken yatırım türünün seçiminde finansal anlamda güvenli olması (risk), paraya kolayca hızlı ve masrafsız şekilde çevrilebilmesi (likidite) ve kar elde edilmesi (getiri) gibi yatırım kriterlerini taşıması beklenmektedir (SPK 2012:11; Goldsmith 2000:305; Rosefsky 1996:415). Bu özellikleri taşıması anlamında avantajlı yatırım araçları değerlendirmek ve finansal güvenliği sağlamada finansal güç artırmak son derece önemlidir (Hayta 2012:21).

2.4.2.1. Yatırım Türleri

Tasarrufların kazanç getireceği düşünülen bir alanda kullanılması yatırım olarak tanımlanmaktadır. Tasarruf sahipleri için değerlendirebilecekleri çok sayıda yatırım aracı vardır. Yatırım yaparken dikkat etmeniz gereken en önemli şey, seçilen yatırım aracının ihtiyaçlara cevap verip vermediğidir (Nazik ve Ersoy 2006:217). Bunun için de nereye yatırım yapılacağına karar vermeden önce yatırım araçlarının neler olduğunun araştırılması gerekmektedir.

Yatırımlar genel olarak reel yatırımlar ve finansal yatırımlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Reel yatırımlar; arsa ve gayrimenkul gibi fiziksel malları kapsarken, finansal yatırımlar; fiziksel olmayan ve gelecekle ilgili alacak ya da ortaklık hakkı veren menkul kıymetlere yönlendirilen fonları ifade etmektedir (Altıntaş 2008:51).

Tasarrufları yatırıma dönüştürülürken kullanabilecek gayrimenkul (taşınmaz) ve menkul yatırımlar (taşınabilir) olmak üzere iki tür yatırım bulunmaktadır. Bu yatırım araçları şu şekilde açıklanabilir:

- **Gayrimenkul Yatırımlar**

Gayrimenkul yatırımlar, istendiği anda kolaylıkla nakde çevrilemeyen yatırımlardır. Gayrimenkule yatırım uzun vadeli bir yatırımdır. Gayrimenkulün nasıl ve nerede olduğu, bulunduğu bölge, vergi durumunun alt yapı olanaklarına sahip olup olması gibi imkanlarının araştırılması gerekmektedir.

Gayrimenkuller: Gayrimenkuller, konut ya da ticarethane olarak kullanılan binalar; tarla, bağ, bahçe ve orman olarak kullanılan araziler ve arsalar şeklinde sınıflandırılabilir. Gayrimenkule yatırım yapmadan önce, ailenin mülk değeri ve yönetimi hakkında bilgiye sahip olması gerekir. Ayrıca aile ipotekler, peşinatlar, vergiler, mülkiyet hakkı ve sigorta hakkında da bilgi sahibi olmalıdır. Eğer ailenin uzun dönemli yatırım yapmak için büyük miktarda parası varsa, dikkatlice seçilmiş bir gayrimenkul çok kazançlı olabilir. Çünkü bu yatırımlar paranın değerini koruyan ve zamanla önemli oranda değer kazandıran yatırım türüdür (Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:94). Konuttan sonra ikinci gayrimenkul yatırımı olarak arsa, tarla ve işyeri ön plana çıkmaktadır. Arsa, genellikle uzun vadeli yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Çünkü alt yapısı olmayan bir yere ait arsa o yerin alt yapıya kavuşmasıyla bir, birkaç yıl hatta daha uzun dönem sonra değerlendirilmektedir.

Türkiye'de konut sahibi olmak, ailede finansal amaçların başında gelmektedir. Bunun nedeni, konutun barınma ihtiyacını karşılaması yanında bir tür "Sosyal Güvence" olarak görülmesidir. Özellikle orta ve düşük gelirli aileler için tasarruflarına uygun bir konut sahibi olmak, belki de hayatlarının en önemli yatırımlarından birini oluşturmaktadır.

Konut fiyatları ve konut yatırımları, piyasadaki diğer yatırım araçlarıyla yakından ilgilidir. Konut yatırımlarını ekonomideki belirsizlik olumsuz yönde etkilerken, konut edinmeyi kolaylaştıran devlet politikalarının varlığı olumlu yönde etkilemektedir. Yatırım vadelerinin kısalması ya da uzaması, enflasyonun yüksek

olması gibi durumlar karşısından bireyler tasarruflarını koruma eğilimindedirler (Nazik ve Ersoy 2006:218).

Günümüz ekonomik şartlarında, düşük ve orta gelirli aileler için peşin para ile ev satın almak çok zordur. Devlet konut kredileri, banka kredileri ve çeşitli kuruluşların verdiği kredilerden yararlanılabilir. Ancak geri ödeme süresi uzun ise aile çok fazla faiz ödemek zorunda kalabilmektedir. Konut edinmek için uygun zaman durgunluk ve satırsızlık dönemleridir. Faizlerin aşırı yüksek olduğu zamanlarda da konut fiyatları düşüktür. Buna karşılık, enflasyon dönemlerinde konut fiyatları aşırı artmaktadır. Böyle dönemlerde paranın değerini koruyarak beklenmesi, ancak fiyatlar makul düzeye inince gayrimenkule yatırım yapılması daha doğru bir yaklaşımdır (Hayta 2012:22). Arsa satın almak için en uygun zaman ise kent yakınlarında inşaatın durgunluk geçirdiği zamanlardır. Kentten uzaklaştıkça, bunun önemi azalmaktadır. Bu durumda arazinin yerini yatırım süresi belirleyebilir; eğer para uzun süre bekletilebilecekse kentin epey uzağında bir arazi alınabilir.

Altın, Döviz ve Kıymetli Eşyalar: Geçmişte altın çoğunlukla para şeklinde bir değişim aracı olarak kullanılmış olmasına karşın günümüzde altın yatırım ve saklama aracı olarak hem yatırım, hem de takı ve süs eşyası olarak görülmektedir. Türkiye, tasarruflarını değerlendirmek için küçük tasarrufçunun altın alımına yönelmesi halkın elinde bulunan altın miktarı bakımından önemli bir yere sahiptir. İstanbul Altın Borsası sayesinde altın piyasasında daha sağlıklı bir fiyat oluşumu meydana gelmekte ve altının elde edilmesindeki maliyetler düşmekte, kuyumculuk sektörü daha ucuz faiz ile altın kredisi sağlama, işleme ve pazarlama imkanına sahip olmaktadır.

Altına yatırım yapmak, uzun vadeli bir yatırımdır Paranın değerini bir süre enflasyona karşı korumak için altına yatırım yapılabilir. Türkiye'de alış ve satış fiyat farkının en düşük olduğu sikke Cumhuriyet altınıdır. Altın ne kadar işlenmişse, geri satarken kayıp o denli büyük olmaktadır (Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:93).

Bir diğer yatırım aracı dövizdir. 81/8224 sayılı, Türk Parasını Koruma Kanunu'na göre "ölkelerin elinde bulunan madeni ve kâğıt para cinsinden bütün ölkeler paraları ve bu paralarla ödemeyi sağlayan her türlü hesap, belge ve vasıtaların tümü" döviz olarak adlandırılmaktadır. Bir ölkeler parasının diğer ölkeler parasına göre değeri olan döviz kurunun artması ya da azalması sonucunda kazanç elde edilmektedir. Türk

Lirası'nın yabancı paralar karşısında kaybettiği değer; Dolar, Euro gibi yabancı para birimlerinin değer kazanmasına sebep olur. Yani ülke içinde döviz değer kazanırsa; dövize yatırım yapanlar kazanmış olur. Faiz getirisi ve kur artış hızı ise değerini artırmaktadır.

Altın ve dövizin dışında antika eşyalar mücevherler, tablolar, koleksiyonlar, halılara yapılan yatırımlar hem yatırılan paranın değerini korumakta, hem de sahibine bir kullanım faydası sağlamaktadır. Ancak bu malların hemen paraya çevrilebilme olanağı zordur. Ani bir ödeme ihtiyacı ortaya çıktığında paraya çevrilmesi büyük ölçüde değer kaybına neden olabilmektedir. Bu nedenle riskli bir yatırımdır. Ama antika satın almak da geri satmak da hem zaman, hem de uzmanlık gerektirir. Bu nedenle antika ve koleksiyonlar, küçük tasarrufluya göre bir yatırım seçeneği değildir(Nazik ve Ersoy 2006:219).

- **Menkul Yatırımlar**

Taşınabilir kıymetli mallara yapılan yatırımlar menkul yatırımlardır. Menkul yatırımlar küçük artırımları değerlendirmede kullanılabilecek bir seçenektir. Paranın değerini koruması, enflasyonun olumsuzluklarından etkilenmemesi ve güvenilir olması için menkul kıymetlere (hisse senetleri, tahviller, kâr ortaklığı belgeleri, mevduat sertifikaları, işletme bonoları, katılım belgesi) yatırım yapılmaktadır (Güngen, Tokyürek ve Şanlı, 2002:93).

Hane halkları tasarruflarını farklı piyasalarda yatırımlara dönüştürebilir. Ekonomik açıdan piyasa; alıcı ve satıcıların birbirleriyle karşılıklı iletişim içinde oldukları ve değişimin olduğu bir yer/meکان olarak tanımlanmaktadır. Kaynak ihtiyacı olan girişimciler ile birikim sahibi yatırımcılar arasındaki kaynak alışverişini sağlayan kurumlar, yatırım ve finansman araçları ile bunları düzenleyen kurallardan oluşan yapıya finansal piyasa denir (TSPAKB 2011:3). Menkul kıymetler, ortaklık ya da alacaklılık sağlayarak belli bir miktar parayı temsil eden hisse senedi, tahvil, hazine bonusu gibi kıymetlerdir. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre sermaye piyasası aracı olarak menkul kıymetler; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası

Kurulunca belirlenen kıymetli evraktır. Menkul kıymetler kamu veya özel teşebbüs tarafından ihraç edilebilmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:222).

2.4.2.2. Finansal Piyasalar

Finansal piyasa; para piyasası ve sermaye piyasası olmak üzere ikiye ayrılır:

Para Piyasası

Parayla ilgili kısa vadeli arz ve talebin karşılandığı piyasadır. Bu piyasada vadesi bir yıldan kısa olan menkul kıymetler el değiştirmektedir. Para piyasasının özelliği kısa vadeli olmasıdır. Para piyasalarında vade genellikle bir seneyi aşmaz. Para piyasasının araçları; banka hesabı, repo, hazine bonosu, devlet tahvili, yatırım fonu ve bir yıla kadar vadeli menkul kıymetlerdir. Finansal araçları kıymetli evraklardır. Finansal ilişki ise borç-alacak ilişkisidir. Örneğin, bankalar arası para piyasası bankaların birbirlerine borç para sağladıkları bir para piyasasıdır.

Sermaye Piyasası

Uzun vadeli kredinin sağlandığı piyasadır. Sermaye piyasasında tedavül edilecek araçların bir belge niteliğinde olması, bir değeri temsil etmesi ve yatırımda kullanılabilmesi gerekmektedir. Sermaye piyasası, temel olarak orta ve uzun vadeli araçlardan oluşur. Vade genelde bir yıldan uzundur. Sermaye piyasası araçları hisse senedi ve tahviller gibi menkul kıymetlerdir (Gönen ve Özgen 2001:56).

Sermaye piyasasının finansal araçları menkul kıymetlerdir. Finansal ilişki ise ortaklık veya borç-alacak ilişkisidir. Sermaye piyasasının düzenli ve verimli işleyebilmesi için Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, İstanbul Altın Borsası (İAB), Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), diğer aracı kurumlar, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası birlikte faaliyet göstermektedir (TSPAKB 2011:3).

Yurtdışında ise daha kapsamlı örgütler bulunmaktadır. Bu örgütlerin bazıları aşağıda açıklanmıştır.

- a) Avrupa Menkul Kıymetler Birliği Forumu (EFSA): Avrupa'daki üye kurumlarının ortak çıkarlarını korumak, üye birlikler arasında işbirliği sağlamak ve üyelerin ortak görüşlerini düzenleyici otoritelere bildirerek Avrupa sermaye piyasasının gelişimine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Fransa (AMAFI), İtalya (ASSOSIM), İngiltere (LIBA), İsveç (SSDA) ve İspanya (AMF) Ocak 2007'de Avrupa Menkul Kıymetler Birliği Forumu'nu (EFSA) oluşturmuşlardır.
- b) Finansal Piyasalar Birliği (FMA): Avrupa'daki 1955 yılında, İngiltere ve Fransa Merkez Bankaları ile ulusal döviz büroları öncülüğünde kurulan başlangıçta sadece döviz piyasasında faaliyet gösteren kurumlar Ulusal Kambiyo Birliği'nin (ACI) zamanla üye profilinin genişlemesi ve sermaye piyasasındaki diğer kurumlarında birlik üyeleri arasına dahil olması sonucu adını değiştirerek 1995 yılında ACI-Finansal Piyasalar Birliği (ACI-FMA) adını almıştır.
- c) Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği (ICMA): ICMA; önceleri önde gelen uluslararası banka ve aracı kurumlarla kurulan ve zamanla ihraç, işlem, takas ve saklama ile ilgili kurallar oluşturan Uluslararası Menkul Kıymet Piyasası Birliği (ISMA) ve Uluslararası Birincil Piyasa Birliği'nin (IPMA) birleşmesiyle 2005 yılında oluşmuştur. Birliğin amacı, piyasaların düzenli çalışmasını gözlemek ve piyasaları etkileyen konularda üyelerinin görüşlerini temsil etmektir (Anonim 2012b:4).
- d) Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA): Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA), aracı kuruluş birliklerini temsil eden bir oluşumdur ve 1988 yılında ABD, Fransa, İngiltere, Kanada ve Japonya aracı kuruluş birlikleri tarafından kurulmuştur. ICSA'nın amacı, üye birlikler

arasında işbirliği sağlayarak uluslararası sermaye piyasasının sağlam bir şekilde büyümesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye’den TSPAKB, 2006 yılından bu yana ICSA’nın üyeleri arasındadır.

- e) Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE): ICSA’nın (Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi), yatırımcı eğitimine ilişkin çalışma grubunun üyeleri olan İngiltere, Kanada, Japonya, Güney Kore ve ABD’yi temsil eden kurumların girişimiyle, Uluslararası Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE) 2005 yılında bağımsız bir organizasyon olarak kurulmuştur. IFIE’nin öncelikli hedefi, global çapta yatırımcı eğitimini geliştirerek, yatırımcıların bilinçli kararlar verebilmesini sağlamaktır (TSPAKB 2010:32).

ABD Merkez Bankası Federal Reserve Bank finansal kurumlar ve ülke ekonomisi üzerindeki düzenlemeleri ve işbirliği sağlamaktadır. ABD finansal sisteminde vadeli ve vadesiz mevduat kabul eden **ticari bankalar**; konut inşası ve alımında finansman sağlayan **tasarruf ve kredi birlikleri**; yatırım fonu uygulayan bankalar **yatırım bankaları** ve kar amacı gütmeyen üyelerine kredi sağlayan **kredi kooperatifleri** yatırımcılar tarafından kullanılmaktadır (Miller ve Stafford 2000:258; Lowe, Malouf ve Jacobson 1997:148). Almanya’nın finansal sisteminde Merkez Bankası (Bundesbank) ve ticari bankalar bulunmaktadır. Çeşitli ülkelerde bankaların belirli bankacılık alanında uzmanlaşmış olmalarına karşılık Almanya’da her türlü bankacılık işlemleri tek bir banka tarafından gerçekleştirilmektedir. “Universal Bank” adı verilen evrensel bankacılık hizmeti olarak vadesiz, vadeli, uzun vadeli, sabit faizli mevduat kabul etmekte, tasarruf bonoları ve banka finansman bonoları ihraç etmekte, kısa vadeli avansların yanı sıra orta ve uzun vadeli kredi açmakta, para ve sermaye piyasasında işlem yapabilmektedirler (Koğar 1995:394).

2.4.2.3. Yatırım Araçları

Ülkemizin finansal piyasasında sıklıkla karşılaşılan yatırım araçları şu şekilde sıralanabilir:

Hisse Senedi

Hisse senedi, şirket hisselerinin karşılığı olarak katılma payını gösteren, kanuni şekillere uygun olarak düzenlenmiş evraktır. Başka bir ifadeyle kuruluşların sermayelerini artırmak veya yeni bir kuruluşa ortak olmak için çıkardıkları kıymetli belgelerdir. Hisse senedi satın alan kimse işletmenin ortağı olur ve kardan pay alır. Şirket zarar ederse hisse senedi alan ortaklardan bu durumdan olumsuz etkilenmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:222; Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:93).

Hisse senedi sahipleri temel olarak iki türlü gelir elde edebilir: sermaye kazancı ve kâr payı. Sermaye kazancı, hisse senedinin değerindeki olası artıştan elde edilen gelirdir. Diğerisi ise, şirket yıl sonunda kâr ettiği takdirde, bunun dağıtılmasından elde edilen temettü (kâr payı) geliridir. Hisse senedi Borsa’da işlem gören şirketler kâr dağıtıp dağıtmamak konusunda serbesttir. Borsa şirketleri kârını nakit olarak veya hisse senedi ihraç ederek dağıtabilir (TSPAKB 2011:8).

Ortaklığı temsil etmesi nedeniyle hisse senetleri, sahibine aşağıdaki hakları sağlamaktadır.

- Yönetime katılma (oy) hakkı; şirket yönetim kurulunu seçmek ve hatta bu kurula seçilmektir.
- Kâr payı alma hakkı; şirketlerin yılsonunda elde ettikleri kârın dağıtılmasından elde edilen gelirdir.
- Rüçhan hakkı (yeni pay alma hakkı); anonim şirketlerin gerçekleştirdikleri sermaye artırımlarına, mevcut ortakların öncelikle katılma hakkıdır.
- Tasfiyeden pay alma hakkı; tasfiye sonucunda bir artığın kalması hâlinde bu artığa pay oranında iştirak etmesidir.

- Bilgi alma hakkı; şüpheli gördükleri konular ile ilgili açıklamaları istemeye yetkili olup genel kurul toplantısından itibaren bir yıl süreyle de kâr ve zarar hesabı, bilanço ve yıllık raporu inceleyebilmesidir (İMKB 2012:1; Özerol 2004:142).

Türk Ticaret Kanunu (TTK)'na tabi şirketler açısından hisse senedi çıkarmak zorunlu olmamakla beraber, Sermaye Piyasası Kurulu'na tabi şirketler açısından hisse senedi çıkarılması bir zorunluluktur. Sermaye Piyasası Kanunu tarafından sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin hisse senetleri borsada işlem görmez. Türk Ticaret Kanunu'na göre hisse senetleri esas olarak “hamiline” ve “nama yazılı” olmak üzere ikiye ayrılır. Hamiline senet çıkarılması şirket esas sözleşmesinde ilgili hüküm bulunması ve payların tamamının ödenmiş olması hâlinde mümkün olabilir (MEGEP 2007:5).

Hisse senetlerinin ve özel şirket tahvillerinin alınıp satıldığı kendilerine has piyasaları bulunmaktadır. Hisse senetlerine yatırım yapmak isteyenler doğrudan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndan işlem yapamazlar. Bunun için yalnızca bu faaliyet konusunda Sermaye Piyasası Kurulu'ndan yetki belgesi almış ve borsa üyesi olan aracı kuruluşları kullanabilirler. Uzman aracı kuruluşlar; sermaye piyasası faaliyetinde bulunmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından aracılık yetkisi verilmiş anonim ortaklıklardır. Bir başka ifadeyle, aracı kurum hisse senedi ticaretinde yatırımcı ile piyasa arasında bilgi aktarma ve aracılık fonksiyonunu yerine getirir. Bunlar; ticaret bankaları, yatırım ve kalkınma bankaları ve aracı kuruluşlardır (Nazik ve Ersoy 2006:223).

Hisse senetleri devir işlemleri açısından Türk Ticaret Kanunu'nun 409. Maddesine göre nama yazılı (devir işlemi teslimle tamamlanır) ve hamiline yazılı (ciro edilmiş senedin devir alana teslimi ve şirket defterine kaydedilir) hisse senetleri olarak iki grupta incelenmektedir.

Bunlara ek olarak hisse senetleri sırasıyla aşağıda yer almaktadır.

- Adi ve imtiyazlı hisse senetleri
- Kurucu ve intifa hisse senetleri
- Bedelli ve bedelsiz hisse senetleri

- Primli ve primsiz hisse senetleri
- Kar zarar ortaklığı belgeleri
- Katılma intifa senetleri
- Oydan yoksun hisse senetleri (Ergül 2004:11).

Hisse senedi piyasası, bilinçli girildiğinde yüksek verim getirebilen bir piyasadır. Birçok yatırımcı borsa hareketlerinin genel izleme şekli olan borsa endeksine, diğer yatırımcıların tercihlerine ve yüzeysel bazı bilgilere dayanarak yatırım yapmaktadırlar. Hisse senedi piyasasına yatırım yapmak isteyenler sadece şirket hesaplarını incelemek yeterli değildir. Sektörün durumu, şirketin durumu, hammaddenin temini gibi **ekonomik**, sektörün ve firmanın teknik yapısı, teknolojik değişimler gibi **teknik** ve grev ve lokavt olasılıkları, söz konusu olabilecek hukuki ve yasal zorunluluklar gibi **sosyal** faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Şirket incelenirken; hisse senetleri fiyat hareketlerinin, amortisman ve ihtiyatların, kar dağıtma politikalarının, şirket yönetiminin ve sermaye artırımlarının dikkate alınması gerekmektedir (Gönen ve Özgen 2001:59).

Tahvil-Bono

Tahviller, hisse senedinin aksine mülkiyet değil, borç senedir. Tahviller, Türk Ticaret Kanunu'nun 420. maddesinde "Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri" olarak tanımlanmaktadır. Tahvil sahibi, tahvili çıkaran kuruluşun alacaklısıdır, şirketin üzerinde alacağından başka hiçbir hakka sahip değildir ve şirketin yönetimine katılamaz. Başka bir ifadeyle tahvil sahiplerinin şirketlerle olan bağlantıları vade sonunda anapara ve faiz ödemeleri tamamlandıktan sonra sona ermektedir (Ergül 2004 :15). Borç para almak için piyasaya çıkarılan tahviller yüksek faiz veren ve faiz oranları üzerinde yazılı olan kıymetli belgelerdir (Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:93). Tahvil ve bono aslında aynı menkul kıymeti ifade etmektedir. Vadelerinin farklı olması nedeniyle bir ayırım söz konusudur. Vade yapısına göre devlet tahvili ve hazine bonusu şeklinde ayrıca bunlara ek olarak özel sektör tahvili ve Eurobond şeklinde birçok çeşidi bulunmaktadır.

Devlet tahvili, Hazine Müsteşarlığının bir yıldan uzun vadeyle ödünç para bulmak amacıyla çıkardığı devlet iç borçlanma senetleridir. Kısa vadede faiz gelirinin ne kadar olduğunu bilindiği risksiz yatırım aracı olarak nitelendirilmektedir.

Hazine bonosu, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan, vadesi bir yıldan kısa devlet iç borçlanma senetleridir. Hazine ihtiyaçlarını karşılamak için kısa süreli ve kuponsuz olarak çıkartılırlar. Tahvil ve hisse senetlerinden daha yüksek faiz geliri sağlar (Özerol 2004:165; Güngen, Tokyürek ve Şanlı 2002:93).

Özel sektör tahvilleri, anonim şirketler tarafından çıkarılan borçlanma senetlerini ifade etmektedir. Özel sektörün yani sanayi kuruluşları, üretici ve servis şirketlerinin ihraç ettiği borçlanma senetlerine “finansman bonosu” adı verilmektedir.

Eurobond (Eurotahvil) ise, ihraççı ülke veya şirketin kendi para birimi dışındaki yabancı bir para birimi üzerinden ve uluslararası piyasalarda ihraç edilen tahvillerdir (TSPAKB 2011:9). Uluslararası piyasalarda işlem görmektedir. Ekonomik ve politik gelişmeler fiyat dalgalanmalarına neden olabilmektedir. Vadesinden önce satılmak istenmesi durumunda anapara riski bulunmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:225).

Tahviller sabit veya değişken faizli olarak ihraç edilebilmektedir. “Kupon ödemeli” tahviller, vadeden önce belirli ara dönemlerde faiz ödemesi sağlar. Borçlanma araçları, vade sonuna kadar elde tutulduğu takdirde, belli bir faiz kazancını garanti etmektedir. “kuponsuz tahvil” ise vade boyunca belirli ara dönemlerde faiz ödemesi yoktur ve vade sonunda iskontolu olarak satılan tahvil üzerinden ödeme yapılmaktadır. Ancak yatırımcı, tahvil veya bonoyu vade sonuna kadar tutmak zorunda değildir. Yatırımcı, tahvil veya bonoyu vadesinden önce satması durumunda, faiz oranlarındaki değişimden etkilenmektedir. Eğer piyasadaki faiz oranları gerilemiş ise getiri artmakta, faiz oranları artmış ise getiri düşmekte, hatta zarar edilmiştir (TSPAKB 2011:9; Sarıaslan ve Erol 2008:122).

Tahvilleri farklı gruplarda incelemek mümkündür:

- Devlet ve özel sektör tahvilleri
- Primli ve başa baş tahviller
- İkramiyeli tahviller
- Nama ve hamiline tahviller
- Paraya çevrilme kolaylığı olan tahviller
- Garantili ve garantisiz tahviller
- Sabit ve değişken faizli tahviller
- Endeksli tahviller
- Rüçhan haklı tahviller
- Kâra iştirakli tahviller
- Hisse senetleriyle değiştirilebilir tahviller (Ergül 2004:15).

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

Varlığa dayalı menkul kıymetler, bankaların/ihraççıların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları karşılığında, kredi yerine menkul kıymet ihracı yoluyla mali aracılık faaliyetinde kullandıkları kıymetli evraktır (Ergül 2004:20). Bankaların ticari işlemlerinde kullandıkları alacak türleri ise; tüketici kredileri, konut kredileri ve finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklardır.

Varlığa dayalı menkul kıymetler, ikinci elden alım satıma konu olduğundan istenildiği anda paraya çevrilebilir nitelik taşımaktadır. Böylece tasarruf sahibi, istediği anda elindeki varlığa dayalı menkul kıymeti o gün alım satım değerinden nakite çevirebilmekte, dolayısıyla kısa vadede yatırım alternatifi oluşmaktadır. Varlığa dayalı menkul kıymetler, kullandırılan kredilerin faizleri yüksek olduğundan, ödemelerden yapılan bütün kesintilere rağmen, menkul kıymetlendirme getirisinin benzer yatırım araçlarından yüksek olmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:227).

Repo-Ters Repo

Repo işlemi, borç verilen para karşılığında vade sonunda anaparanın ve faizin alınmasıdır. Repo, Sermaye Piyasası Kurulunca menkul kıymetleri (devlet tahvili, hazine bonosu gibi) belli bir vadede geri alma taahhüdüyle satımıdır. Diğer bir deyişle repo, menkul kıymetin bankalar ve aracı kurumlar tarafından geçici bir süre için kiraya verilmesidir (Nazik ve Ersoy 2006:226). Sabit getirili menkul kıymetlerin geri alma taahhüdüyle satın alma repo, geri taahhüdü ile alımına ters repo denmektedir (Ergül 2004:23). Ülkemizde repo işlemleri, hazine bonosu ve devlet tahvilleri ile özel sektör borçlanma senetleri üzerinden yapılmaktadır. Getirisi sabitlenmiş olan repo işlemleri para piyasalarındaki en likit ve faizin üstünde gelir getiren yatırım araçlarındandır (TSPAKB 2011:10).

Repo işlemlerinde vade serbest olarak belirlenmektedir. Piyasa koşullarına göre kısa ya da uzun vadeler tercih edilmektedir. Repo işlemi yapan yatırımcılar ellerinde bulundurdukları ve ne zaman kullanılacağı belli olmayan paralarını çok kısa vadelerle değerlendirebilmektedir. En çok kullanılan vade O/N (Overnight) yani gecelik repodur. Bu repo yapıldığı günden itibaren başlamakta ve takip eden ilk iş günü vade sona ermektedir. Bu işlemler İMKB aracılığıyla yapılmaktadır. İMKB bünyesinde bankalar/aracı kurumlar işlem yapmaktadır. Müşteriler bu piyasada işlem yapamamaktadır (Özerol 2004:148).

Repo ve ters repo işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler:

- Devlet tahvilleri
- Hazine bonoları
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar
- Kamu Ortaklığı İdaresi, Toplu Konut İdaresince ihraç edilen borçlanma senetleriyle mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleridir.

Yatırım Fonu

Yatırım fonları, kanun hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralarla, belge sahipleri adına riskin dağıtılması ilkesine ve inançlı mülkiyet

(tasarruf sahiplerinin fonla ilgili işlemlerini yapma yetkisi olan kurucunun tasarruf sahiplerinin haklarını koruyarak yönetmek zorunda olması) esaslarına göre; gayrimenkul, altın ve diğer kıymetli madenler gibi sermaye piyasası araçlarını işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır (Nazik ve Ersoy 2006:227).

Yatırım fonları kurulurken fonun çalışma şeklini, yatırım yapılacak kıymetlerin niteliği ve asgari-azami miktarlarını gösteren kuralların bulunduğu içtüzük hazırlanmaktadır. Yatırım fonları bankalar, aracı kurumlar ve sigorta şirketleri tarafından kurulabilmektedir (Özerol 2004:149).

Yatırım fonları, yatırımcılardan toplanan paralarla oluşturulan yatırım araçlarının yatırımcılar adına işletilirken fonların değeri artabilmekte ya da düşebilmektedir. Yatırım fonları, hemen her yatırımcı tipine uygun portföy seçenekleri sunmaktadır. Yatırımcı, risk algılaması ve beklentilerine göre, bu fonlara katılabilmektedir (TSPAKB 2011:12).

Yatırım fonları iç tüzükte belirtilmek şartıyla aşağıdaki türlerde kurulabilmektedir.

- **Fon portföyünün (menkul kıymetler toplamı) en az%51'ini devamlı olarak;**
 - 1)Hisse Senedi Fonu; özelleştirme kapsamına alınanlar dahil Türkiye'de kurulmuş ortaklıkların hisse senetlerine yatırılmış fonları
 - 2) Tahvil ve Bono Fonu; kamu ve özel sektör borçlanma araçlarına yatırılmış fonlar
 - 3)Sektör Fonu; belirli bir sektörü oluşturan ortaklıkların menkul kıymetlerine yatırılmış fonlar
 - 4) İştirak Fonu; kurucunun iştiraklerince çıkarılmış menkul kıymetlere yatırım yapan fonlar
 - 5) Grup Fonu; belirli bir topluluğun menkul kıymetlerine yatırım yapan fonlar; Örnek: Sabancı Grup Fonu
 - 6) Yabancı Menkul Kıymetler Fonu; yabancı, özel ve kamu sektörü menkul kıymetlerine yatırılmış fonlar

7) Altın ve Diğer Kıymetli Madenler Fonu; ulusal ve uluslar arası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler ile bu madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına yatırılmış fonlardır.

- **Portföyünün tamamı;**

8) Karma Fon: Hisse senetleri, borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenler ile bunlara dayalı sermaye piyasası araçlarından en az ikisinden oluşan ve her birinin değeri fon portföy değerinin %20'sinden az olmayan fonlar

9) Likit Fon: Vadesine 90 günden az kalmış sermaye piyasası araçlarından oluşan fonlar

10) Değişken Fon: Portföy sıralamaları itibariyle yukarıdaki türlerden herhangi birine girmeyen fonlardır.

- **Portföyünün en az %80'i devamlı olarak:**

11) Endeks Fon: kurul tarafından uygun görülen bir endeksin değeri ile fonun birim pay değeri arasındaki korelasyon katsayısı en az %90 olacak şekilde, endeks kapsamındaki menkul kıymetlerin tümünden ya da örneklem yoluyla seçilen bir kısmından oluşan fonlardır.

12) Özel Fon: katılma belgeleri önceden belirlenmiş kişi ve kuruluşlara tahsis edilmiş satılamayan fonlardır. Örnek: Basın Çalışanları Fonu (Özerol 2004:150).

Ayrıca vadelerine ve risk derecelerine göre A Tipi ve B Tipi olmak üzere 2 ayrı grup altında kullanılır.

A Tipi yatırım fonu: Hisse senedi ağırlıklı yatırım fonlarıdır. Dolayısıyla risk oranı yüksektir. Orta ve uzun vadede B tipi fonlara oranla daha yüksek getiri içerir. Uzun vadeli yatırım araçlarıdır. Bu fonun portföy değerinin en az yüzde 25'i devamlı olarak Türkiye'de kurulmuş şirketlerin hisse senetlerinden oluşması gerekmektedir. En çok kullanılan A Tipi Yatırım fonları hisse fon, karma fon, değişken fon, sektör fonudur.

B Tipi yatırım fonu: A tipi fonların tabi olduğu sınırlamalara tabi olmayan fonlardır. Ağırlıklı olarak sabit getirili yatırım araçları kullanılmaktadır (hazine bonosu, repo gibi). Dolayısıyla A Tipi fonlara göre daha az risk içermektedir. Doğal olarak getiri beklentisi de A Tipi fona göre daha düşüktür. A Tipi Fona göre daha kısa vadeli yatırım

aracıdır. Ancak B tipi fonlar elde edildikleri gelir üzerinden 10 oranında vergiye tabi iken, A tipi fonlar vergiden muaf tutulmaktadır. En çok kullanılan B Tipi fonları değişken fon, likit fon, tahvil-bono fonudur (Nazik ve Ersoy 2006:228).

Bunlar dışında içerdikleri sermaye piyasası araçları itibarı ile de sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bu sayede değişik portföy yapılarına sahip fonlar oluşturularak farklı yatırımcı tercihlerine hitap edilebilmektedir. Son dönemde Türkiye sermaye piyasasına yeni fon sınıfları dahil olmuştur. Bunlar; anapara korumalı ve anapara garantili fonlar ile serbest yatırım fonlarıdır.

Anapara garantili fonlar, başlangıçta yatırılan tutarın, değerinin korunmasının garanti edildiği fonlardır. Başka bir ifadeyle, yatırımcı yatırdığı paradan zarar etmemektedir.

Anapara korumalı fonlarda ise, başlangıç yatırımının korunması gözetilmekle birlikte garanti edilmemektedir.

Serbest yatırım fonları ise yurtdışında “hedge” fon olarak adlandırılan, sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen ve mevzuatta yer alan portföy sınırlamalarına istisna tutulan fonlardır. Başka bir ifadeyle bu fonlar herhangi bir yatırım aracı veya yönetim strateji sınırlaması olmadan esnek bir şekilde yönetilmektedir.

Yatırım fonları özellikle küçük tasarruf sahipleri için uygun ürünler olmasının nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

- Profesyoneller tarafından yönetilmekte olması.
- Küçük miktarlarda alınıp satılabilmesi.
- İstenilen risk derecesinde yatırım olanağı sunulması.
- Her an nakde çevrilebilmesidir (TSPAKB 2011:12).

Gelir Ortaklığı Senetleri (GOS)

Gelir Ortaklığı Senetleri, Hazine tarafından geliri Kamu Ortaklığı Fonu’na aktarılacak üzere satılan köprü, baraj, elektrik santrali, karayolu, demiryolu, telekomünikasyon sistemleri ile sivil kullanıma yönelik deniz ve hava limanları ile benzerlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanların gelirlerine gerçek ve tüzel

kişilerin ortaklık hakkına sahip olmasını sağlayan senetlerdir. Gelir Ortaklığı Senedi ulaşım, haberleşme, enerji kesiminde kamuya ait olan altyapı tesislerinin gelirlerini ilgilendirmektedir. Adında ortaklık ifadesinin bulunmasına karşın, değişken faizli bir tahvil özelliği taşımakta ve bu senetleri elinde bulunduran yatırımcının bu tesislerin mülkiyeti ve işletmesi ile hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır (İMKB 2011:4; Ergül 2004:18).

Banka Mevduatı/Tasarruf Mevduatı

Tasarruf sahiplerinin en çok rağbet ettikleri yatırım araçlarından birisidir. Bunun nedeni bankacılık sektörüne olan güven ve diğer yatırım araçlarının yeterince tanınmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca düzenli ve risksiz bir gelir sağlamasıyla tasarruf sahiplerinin isteklerine cevap veriyor olması da bir diğer tercih nedenidir (Nazik ve Ersoy 2006:221).

Banka mevduatı, 29 Mart 2002 tarih ve 24710 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)’ndan Mevduatın Vade ve Türleri ile Katılma Hesaplarının Vadeleri Hakkında Tebliği’ne göre (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası [TCMB] 2011b:3);

- Tasarruf Mevduatı
- Resmi Kuruluşlar Mevduatı
- Ticari Kuruluşlar Mevduatı
- Bankalar arası Mevduat
- Diğer Kuruluşlar Mevduatı şeklinde beşe ayrılmaktadır.

Bu Tebliğin 3., 4., 5., 6. ve 7. maddelerinde yer alan mevduatlara ilişkin kapsamlar şu şekilde açıklanmaktadır.

Tasarruf mevduatının kapsamı; gerçek kişiler tarafından bu nam altında açtırılan ve ticari işlemlere konu olmayan mevduat, tasarruf mevduatıdır.

Resmi kuruluşlar mevduatının kapsamı; genel ve katma bütçeli daire ve kurumların, yerel yönetimlerin, mahkemelerin, savcılıkların, icra ve iflas dairelerinin, tereke hakimlerinin mevduatı, resmi kuruluşlar mevduatıdır.

Ticari kuruluşlar mevduatı kapsamı; gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı müessese ve bağlı ortaklıklara, genel ve katma bütçeli kuruluşlarla yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki

kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, sigorta şirketlerine ait mevduat, ticari kuruluşlar mevduatıdır.

Bankalar arası mevduat kapsamı; bankalar (Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulan bankalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dahil), özel finans kurumları ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara ait mevduat, bankalar arası mevduatıdır.

Diğer kuruluşlar mevduatı kapsamı; Kanunla kurulmuş sosyal güvenlik kurumlarına, vakıflara, derneklere, meslek teşekküllerine, sendikalara, kanunla veya bir kanuna dayanılarak kurulmuş tasarruf sandıklarına, resmi ve özel idare, müessese ve ortaklıklarla mesleki teşekküllerde yalnız kendi mensuplarına ait olmak üzere sağlık, sosyal yardım ve tasarruf sağlamak amacıyla kurulan sandıklara ait paralar, noter teminat ve emanet paraları, mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdindeki paralar, mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralar, yöneticiler tarafından apartman yönetimi ile ilgili olarak yatırılan paralar, elçilik ve konsolosluklara ait paralar, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine ait paralar, fonlara ait paralar, genel ve katma bütçeli kuruluşlar içerisinde yer almayan üst kurul, kurul ve kurumların paraları ile bunların dışındaki paralar, diğer kuruluşlara ait mevduat başlığı altında toplanacaktır.

Yine aynı tebliğ'de mevduatların vadeleri tebliğin 8. maddesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) Vadesiz Mevduat: Bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen geri çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yıl sonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır.

b) İhbarlı Mevduat: Çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilen mevduattır.

c) Vadeli Mevduat

1 aya kadar vadeli (1 ay dahil)	1 yıla kadar vadeli
3 aya kadar vadeli (3 ay dahil)	1 yıl ve daha uzun vadeli
6 aya kadar vadeli (6 ay dahil)	(1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli)

d) Birikimli Mevduat: Asgari 5 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkan veren mevduattır.

Tasarruf sahiplerine farklı vade seçenekleri kullanarak yatırımlarının değer kazanmasını sağlamakta ve vade sonunda parayı kullanabilme imkanı vermektedir. Vadesiz mevduat hesabında ise, istenildiği zaman hesaba para yatırılabilmekte ve çekilebilmektedir. Vadeli mevduat hesabı döviz hesabı olarak da kullanılabilir. Banka vade sonunda Türk Lirası verse dahi faiz Türk Lirası hesabına verilenden daha yüksek olabilmektedir. Vadeli mevduat hesabı, döviz kuru ve faiz politikalarından etkilenmekle birlikte, tercih edilen vadeye göre getirisinin sabit olması avantajı da bulunmaktadır. Mevduat miktarının yüksek olması bankalarla pazarlık gücünü artırmakta ve daha yüksek faiz elde etme olanağı sağlamaktadır. Ancak vade bitimine kadar faizin sabit olması, enflasyon riski taşımasına neden olmaktadır. Vade bitiminden önce bozdurulması durumunda ise getirisi çok düşmektedir. Bu nedenle de uzun vadeli, risksiz yatırım yapmak için paranın bankaya yatırılarak değerlendirilmesi ve faiz geliri elde edilebilmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:221).

2.4.2.4. Yatırım Planlaması ve Yönetiminde Risk-Getiri İlişkisi

Tasarruf sahipleri, tasarruflarını yatırım araçları yoluyla sermaye piyasasına aktarırken yüksek getiri, düşük risk, güven ve likidite beklentilerine göre hareket etmeye çalışmaktadırlar. Bu sayede para tasarrufuna ek olarak yatırım yaparak finansal durumlarını düzeltebilmektedirler. Enflasyon oranının yüksek olduğu toplumlarda artırım yapılan paralar çok çabuk değer kaybetmektedir. Bu nedenle tasarrufların bazı yatırım alanlarında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yatırımlar zamanla ailenin varlığını oluşturarak ve servetinde bir artış sağlamaktadır.

Bireylerin yatırım yapmalarının nedeni kar elde etmektir. Başka bir ifadeyle bir tasarruf sahibinin yatırım yaparken temel beklentisi yatırım aracının niteliğine bağlı olarak yatırım aracını uygun bir fiyattan almak, uygun görülen bir zamanda daha fazla bir fiyata satmak ve ayrıca elde tutulduğu dönem boyunca gelir elde ederek daha fazla kazanmaktır. Yatırımcı olarak bireyin bu kar beklentisi gerçekleşir ya da gerçekleşemez. Bazen yatırım zarar ile sonuçlanabilmektedir. Bir yatırım aracının karı ya da getirisi, genellikle bir yıl olarak kabul edilen bir döneme göre, beklenen getiri ile gerçekleşen getiri arasındaki fark risk olarak adlandırılmaktadır. Bu fark ne kadar büyük ise risk o kadar büyük olmaktadır. Günlük yaşamda risk, zarar tehlikesi ve kaybetme gibi

olumsuz anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak finansal anlamda ise beklenen ve gerçekleşen arasındaki fark olarak risk, beklenen getiri oranında sapma olması nedeniyle negatif ve pozitif değişimler arasında bir ayırım yapılmamaktadır (Sarıaslan ve Erol 2008:308).

Risk, bir işlemin ekonomik değerinin belirsizliğine veya bir işlemle ilgili olarak ortaya çıkan parasal kaybın ortaya çıkartılması veya bir giderin ya da zararın ortaya çıkması ile sonuçlanacak, ekonomik faydanın azalması ihtimalidir (Ergül 2004:209). Risk, en basit finansal anlamı yatırılan paranın kaybedilme tehlikesidir. Risk, finansal piyasalarda yapılan yatırımların ileride olacak olayların belirsizliğinden ötürü yatırılan paranın kaybedilme riskini içermektedir. Yatırım aracının fiyatını ve getirisini etkileyen birçok risk bulunmaktadır. Genel piyasa kuralı olarak bir yatırımın riski ne kadar yüksekse, o yatırım için beklenen getiri de o kadar yüksek olacaktır. Bunun diğer bir anlamı da yüksek getirili yatırım araçlarında risk oranı yüksektir. Yüksek riskli bir yatırımda, beklenen yüksek getiriye elde edememe, hatta paranın kaybedilme tehlikesi çok büyüktür. Yatırılan paranın kaybedilme tehlikesinin düşük olduğu yatırımlardan beklenecek getiri ise nispeten düşük olmaktadır. Bütün finansal araçları etkileyen faktörlerden kaynaklanan riskten kaçınmak mümkün değildir. Ancak finansal aracın kendine has özelliklerinden kaynaklanan risklerden farklı araçlardan oluşan bir çeşitlendirme ya da portföy oluşturmak yoluyla kaçınmak mümkün olabilmektedir (SPK 2012:7).

Amacın kar elde etme olduğu her yatırımda, üstlenilmesi gereken riskler olduğu ve bu risklerin portföy oluşturularak bir ölçüde azaltılabilmektedir. Bu noktada "portföy"ün kelime anlamı "sahip olunan varlıkların ister aynı, isterse farklı özelliğe sahip en az iki kıymete yatırılması sonucu oluşan toplam değer"dır. Günümüzde çeşitli matematiksel ve istatistikî teknikler kullanılarak yapılan ve ayrı bir uzmanlık alanı haline gelmiş olan portföy yönetimi, riskin dağıtılması yani çeşitlendirilmesi ilkesinden hareketle, en yüksek getiriye en düşük risk ile elde etmeyi amaçlamaktadır (Özerol 2004:176).

Bir yatırım aracının getirisi o yatırımın riskine bağlı olduğu kadar yatırımın vadesi ile de ilgilidir. Para, uzun süre çekilmeden yatırım aracında kalırsa elde edilmesi beklenen getiri de o ölçüde yüksek olacaktır. Örneğin, bir yıl vadeli mevduat hesabının

faizi ile bir ay vadeli mevduat hesabının faizinden daha yüksek olmaktadır. Ayrıca, vade uzadıkça risk artmaktadır (SPK 2012:10).

Risk kavramı bilinen olayları içermediği gibi tamamen belirsiz olayları da içermemektedir. Risk beklenmeyen durumlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Risk, belirlilik ile tam belirsizlik durumu arasında bir kavramdır. Örneğin; hazine bonolarına yatırım yapan bir bireyin yatırımdan elde edeceği bir getirisi bulunmaktadır. Birey dönem sonunda bononun belirttiği faiz kadar bir geliri kesin olarak elde eder. Çünkü hazine bonosunu ihraç eden devlettir ve devletin iflası çok uzak bir ihtimaldir. Eğer birey bir işletmenin hisse senedine yatırım yapmış olsaydı gelecekte elde edeceği geliri kesin olarak bilemezdi. Çünkü hisse senetlerinin gelirleri kesin değildir. Şirket kar ederse hissenin piyasada fiyatı artarsa bir kazanç sağlayacaktır. Aksi durumda ise ya yatırımın değeri aynı kalacak ya da zararlar sonuçlanacaktır. Yatırımcılar, elde edeceği geliri kesin olarak bilmemekle birlikte, şirkete ait geçmiş ve mevcut bilgilerin değerlendirmesi, ekonomik koşulların muhtemel durumu konusunda yapılacak çalışmalar elde edilecek geliri ya da getiriye olasılıkla ifade edebilmektedir. Örneğin hisse senedi yatırımının getiri oranı %30 olasılıkla %40, %60 olasılıkla %25 şeklinde olacağını ifade edilebilmektedir (Sarıaslan ve Erol 2008:310).

Sabit faizli olarak çıkarılan özel sektör şirketlerinin tahvilleri, hazine bonusu ve devlet tahvili gibi araçlar sabit getirili olup, hem faiz miktarı hem de anapara ve faiz ödeme dönemleri önceden bellidir.

Hissenin getirisi ise önceden belli değildir. Temettü olarak elde edeceğimiz getiri şirketin kâr edip etmemesine, sermaye kazancı olarak elde edeceğimiz getiri ise hisseyi sattığımız andaki piyasa fiyatına bağlıdır.

Yatırım aracına karar verilecek aşamada;

- Paranızın belirli aralıklarla yüksek düzeyde sabit veya değişken miktarda olmak üzere düzenli bir gelir getirmesini ve bütçenize katkıda bulunmasını istiyorsanız, tahvil alma yolunu seçebilirsiniz. Örneğin; özel sektör tahvil faizleri genellikle banka mevduat faizinden daha yüksek olmaktadır.
- Paranız devlet güvencesinde olsun isterseniz devlet tahvili veya hazine bonusu alabilirsiniz.

- Biraz daha riski göze alarak yatırım yapabilirim diyorsanız, hisse yatırımını tercih edebilirsiniz.
- Bu araçları tek tek belirleyip yatırım yapmak yerine, bu araçlara değişik oranlarda yatırım yapan yatırım fonlarının katılma belgelerine de yatırım yapabilirsiniz.
- Eğer yatırımınızı kendiniz yönetmek yerine uzman bir kuruluşa yönettirmek istiyorsanız bu konuda yetkili portföy yöneticilerine başvurabilirsiniz veya portföy işletmeciliği yapan, yatırım fonları ile yatırım ortaklıkları aracılığı ile de yatırım yapabilirsiniz. **Portföy yönetimi** ve **yatırım danışmanlığı** faaliyetleri Sermaye Piyasası düzenlemeleri kapsamında tanımlanmaktadır. Yetkili aracı kurumlardan bu tür hizmetler ücreti karşılığında talep edilebilmektedir.

2.4.2.5. Yatırım Yaparken Dikkat Edilecek İlkeler

Tasarrufların yapılması kadar, bunun uygun yatırıma dönüştürülmesi de önemlidir. Bireylerin üç yatırım prensibini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu prensipler aşağıda açıklanmıştır.

- 1- **Yatırım amacını belirlemek:** Nasıl, ne miktarda ve ne kadar süreyle yatırım yapılacağı ile ilgili verilecek kararlar yatırım araçları arasındaki seçimi etkilemektedir. Bazı menkul kıymetlere yatırım yapabilmek için asgari bir miktar belirlenmiştir. Tasarruf miktarı bu miktarın altında kalırsa o araca hemen yatırım yapılamaz. Bunun için biraz daha para biriktirmek gerekmektedir. Ne kadar süre bekleneceği her ay düzenli olarak ne kadar tasarruf edileceğine bağlıdır. Bazı yatırımlar uzun vadede iyi getiri sağlar, kısa vadede paraya çevrilirse kârlı olmamaktadır. Bazı yatırım araçları ise kısa vadeli yatırım yapmak isteyen tasarruf sahipleri için daha uygundur. Yatırımcının tasarrufunun değerini kaybetmemesi, çeşitli dönemlerde elde edilecek kazancın en az ne kadar olmasını istediği ve buna ne zaman ihtiyaç olacağına karar vermesi gerekmektedir.
- 2- **Tasarrufların birden fazla yatırım alanına yatırmak:** Yatırımcı, çeşitli yatırım araçları arasında parasını dağıtarak bir yatırımdan para kaybederse

diğerinden para kazanacağını düşünerek buna göre davranmasıdır. Bu şekilde toplam riske karşı kendisini koruyabilmesidir. Buna çeşitlendirme denir. Buradaki temel fikir "bütün yumurtaları aynı sepete koymamak" şeklinde özetlenebilmektedir. Bu yöntemle yatırım araçlarının kendine has riskleri (iş riski, finansal risk, likidite riski),dağıtılarak bir koruma sağlanmış olur, ancak piyasanın genelini etkileyen risklerden bu yöntemle kurtulmak mümkün değildir. Çeşitlendirme, yatırımın piyasadaki düşüşlerden etkilenmeyeceği anlamına gelmemekle beraber, yine de dalgalanmalar karşısında riski dengelemeye yardımcı olmaktadır.

3- Yatırımları gözden geçirmek ve değerlendirmek: İyi bir yatırımcı olmak için piyasayı izlemek ve yatırımları sık aralıklarla gözden geçirmek gerekir. Gerektiği durumlarda yatırımları bir araçtan diğer bir araca kaydırılmalıdır. Yatırımcının bu amaçla kullanabileceği bilgilerden bir kısmı yorum ve değerlendirme içermeyen, genel olarak ekonomi, sektörler ve firmalar ile ilgili rakam ve istatistikî verileri kapsayan bilgilerdir. Bu tip bilgilere çeşitli kurum ve kuruluşlarca çıkarılan yayınlar, bu kurumların internet sitelerinde yer alan bilgiler örnek verilebilir. Gazetelerin ekonomi sayfalarında, ekonomi ve finans içerikli dergilerde, sermaye piyasası kurumlarının araştırma birimlerince yayınlanan raporlarda yer alan bilgilerden yararlanılabilmektedir (SPK 2012:10; Nazik ve Ersoy 2006:231).

Yatırım yaparken aşağıdaki ilkeler göz önünde tutulmasında yarar vardır.

- Sahip olunan varlığın dağılımını hangi yatırım alanlarında yapılacağına karar verilmelidir. Aynı zamanda farklılaştırma yapmak yani yatırım alanlarına hangi birikimlerin koyulacağına da karar vermek gerekmektedir. Varlık dağılımındaki hisse senedi kategorisinde hangi hisse senetlerine yatırım yapılacağına karar vermektir. Farklı hisse senetlerine sahip olarak yatırımda farklılaştırma yapılabilir (Turgut 2006:170).
- Piyasa dalgalanmalarından birikimleri korumak için tek bir yatırım aracı yerine birden fazla yatırım aracına dengeli şekilde bölüştürülmelidir.
- Sermaye piyasaları aynı gün içinde dahi önemli değişiklikler gösterebilmektedir. Bu nedenle, hisse senedi veya tahvil/bono gibi araçlara doğrudan yatırım yerine bu ürünlerin yatırımcının ihtiyacına uygun olarak

yer aldığı yatırım fonlarını tercih etmek, gerekli bilgiye erişimi olmayan veya uzmanlığa sahip olmayan yatırımcıların riskini azaltır.

- İktisadi gelişmeleri izleme ve yorumlama olanağı bulunmayan yatırımcılar, portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı hizmetlerinden yararlanmalıdır.
- Belli bir yatırım aracına doğrudan yatırım yapılmak istendiğinde, yetkili uzmanlardan ve aracı kuruluşların yayınladığı araştırma raporlarından sağlıklı bilgiler alınarak karar verilmelidir.
- Yatırım yapılacak sermaye piyasası aracının devletçe ihraç edilen ya da SPK'nın izniyle halka sunulmuş ve bu çerçevede işlem gören kıymetlerden olduğuna dikkat edilmelidir. Bu konuda internetten, gazeteden, dergilerden piyasanın durumunu araştırarak ve bir bankacıya, bir emlakçıya ya da yatırım danışmanlarına başvurarak bilgi alınmalıdır.
- Yatırım işlemlerine aracılık edecek kuruluşların mutlaka gerekli yetki belgelerine sahip olmalarıdır. Yetkisiz kuruluşların aracılık tekliflerine kesinlikle itibar edilmemelidir.
- TSPAKB'nin, SPK'nın ve İMKB'nin internet sitesinde yer alan portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı hizmetleri veren aracı kuruluşlar listesinde yer alan kurumlar tercih edilmelidir (TSPAKB 2011:13).

2.5. Sigorta Yönetimi

İnsanoğlu doğuştan bugüne kadar canını ve malını tehdit eden çeşitli tehlikelere maruz kalmış ve bu tehlikelere karşı önlemler alarak hayatını ve ekonomik varlığını korumak ve sürdürmek amacıyla çeşitli çözüm yolları aramıştır. İlk zamanlar bireysel olarak hareket eden insanlar zamanla etkili önlemlerin topluluk halinde bir araya gelerek alınabileceği bilincine varmışlardır (Nazik ve Ersoy 2006:193). Örneğin ev sahibi olmak bireylerin bütçeleri açısından çok büyük miktarda yatırım gerektirmektedir. Böylesine büyük bir yatırım pek çok riske karşı savunmasızdır. Örneğin yangın riski gibi. Sigorta olmadığında, evin yanması sonucu çok büyük bir yatırım kaybedilmiş olacaktır. Bu kadar büyük ve transfer edilemeyen bir risk insanların evlerinde huzurlu bir şekilde yaşamalarını engelleyecektir. Ayrıca bu risk altında ev satın almak cazip bir seçenek olmayacak ve dolayısıyla ekonomide canlılığın azalmasına neden olabilecektir (Çipil 2008:24).

Yaşam düzeyini güvenceye alma yolu olan **sigorta**; bireylerin karşılaşılabileceği riskleri azaltmak ve riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zararları belirginleştirmek amacıyla örgütlenmiş toplumsal bir kurumdur. Sigorta güven oluşturan, olası zararı ve finansal kayıp riskini azaltma ve transfer etme sistemidir. Zararların bir ücret karşılığında ve sözleşme ile belirlenmiş koşullara bağlı olarak, tazmin edilmesine sigortacılık denir (Gönen ve Özgen 2001:52).

İnsanoğlunun günlük yaşamında karşılaşılabileceği tehlikeleri (riskleri) ekonomik, fiziksel ve sosyal risk faktörleri oluşturmaktadır. Dünya ve ülke ekonomisindeki ve üretim teknolojisindeki değişiklikler, hükümetlerin aldıkları ekonomik kararlar, depresyonist ve enflasyonist baskılar **ekonomik risk faktörleri**; dolandırıcılık, hırsızlık, sahtekarlık ve tahripkarlık gibi kural dışı davranışlar **sosyal risk faktörleri**; sağanak yağış, taşkın, kuraklık, tayfun, volkanik patlamalar, depremler vb. doğal afetler ve yangın gibi olumsuzluklarda **fiziksel risk faktörleri** arasında yer almaktadır (Nazik ve Ersoy 2006 : 193, Arlı, Nazik ve Ersoy 2000:58).

Risk, gerçekleşmemiş, gerçekleşme ihtimali olan, ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan, gerçekleşeceği takdirde maddi/manevi kayba neden olan olaylardır. Riziko ise ortaya çıkabilecek zararın olası nedeni, yani tehlike anlamında kullanılmaktadır.

Risk çeşitli unsurlar açısından ele alınarak sınıflandırılabilir. Kazanç elde etme durumuna göre, yatırım tipine göre ya da paylaşılabilmesine göre sınıflandırılabilir. Bazı risklerin neticesinde finansal sonuçlar doğabilmektedir. Bunlara *finansal riskler* denilmekte ve kredi riski, piyasa riski, varlık ve yükümlülük riski gibi isimler almaktadır. Doğrudan finansal bir sonuç içermeyen riskler ise *finansal olmayan riskler*dir (Çipil 2008:7). Bir başka sınıflandırmada şu şekildedir. *Saf risk*; kazancın mümkün olmadığı risk türüdür. Örneğin; bir otomobil sahibi her zaman kaza yapma riskine sahiptir. Kaza yaparsa maddi kayıp oluşacaktır. Kaza meydana gelmezse maddi kayıp olmayacak ancak herhangi bir kazançta söz konusu olmayacaktır. *Spekülatif risk* ise, kazanç ve kaybın mümkün olduğu risk türüdür. Örneğin; borsada yapılan yatırım türü bu tür bir risk taşımaktadır. Bu nedenle hukuken sigorta edilemez olarak tanımlanır (Garman ve Fogue 2006:268; Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:317).

Sigorta; insanları risklerin oluşturabileceği zararlarla başa çıkmalarına yardımcı olan ve bu yardımı sistematik bir şekilde sürdürüp yönlendiren bir sistemdir. En önemli

özelliği kişiler arasında dayanışma olan sigorta, kişilerin uğrayacakları ve tek başlarına karşılayamayacakları zararları bir organizasyon aracılığıyla aralarında paylaşmalarınıdır (Goldsmith 2005:356).

Bu organizasyon;

- ✓ Bir sigorta sözleşmesi,
- ✓ Sigortacı (sigorta şirketi)
- ✓ Sigorta ettirenden oluşur.

Bir sigorta sözleşmesinde; bir tarafta sigorta teminatı veren sigortacı, diğer tarafta riske maruz kalan sigorta ettiren olmak üzere iki taraf bulunmaktadır. Sigortacının sigortalıyı koruma yükümlülüğüne karşılık, sigortalının da sözleşme ile saptanan "prim" adı altındaki bir meblağı ödeme yükümlülüğü vardır. Sigortalı ile sigorta ettiren arasında akdedilen sigorta sözleşmesinden, karşılıklı olarak sigorta ettirenin "prim ödeme borcu" sigortacının da sigorta süresi içinde sigorta konusunu himaye etme, risk gerçekleştiğinde de tazminat ödeme yükümlülüğünü yerine getirir. Sigortacı bu yükümlülüğü yerine getirirken poliçe sahibinin risk taşıma kapasitesini güçlendirir, sözleşmenin başlangıcından riskin gerçekleşmesine ya da sözleşmenin sona ermesine kadar riskin belirsizliğini azaltmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:194).

Sigortacılığın ilkelerini ve sigorta yönetimi anlamak için bu konular içerisinde yer alan bazı terimleri ve kavramları bilmek gerekmektedir. Bu terim, kavram ve bunlara ait tanımları aşağıda verilmiştir.

Sigortacı (Sigorta Şirketi): Sigorta sözleşmesinin taraflarından biridir. Sigorta sözleşmesinde sigorta himayesi sağlama borcunu üzerine alan taraftır. Belirli bir bedel (prim) karşılığında güvence verir ve tehlikenin gerçekleşmesi halinde uğranan zararı tazmin etmeyi üstlenir. Sigortacılık mevzuatına uyarınca, sigortacılık yapmak üzere kurulan anonim şirketler ile kooperatif şirketler, ruhsatname almış olmak kaydıyla sigortacılık yapmaktadır.

Sigorta Ettiren – Sigortalı - Lehdar: Sigorta sözleşmesindeki diğer taraftır. Sigortacıya sigorta ettirdiği risk karşılığında prim (sigorta ücreti) öder.

Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatinin sigortacı nezdinde prim ödemek suretiyle sigorta güvencesini satın alan kişiyi ifade eder. Sigorta ettiren kendisi ya da temsilci aracılığı ile kendi adına ve hesabına sigorta sözleşmesini akdedebilir. Sözleşmeden doğan prim ödeme borcu gerçek veya tüzel kişi olan sigorta ettirene aittir. Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaat eğer sigorta ettirene ait ise, “kendi hesabına sigorta”, sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaat sigorta ettirene ait değil ise “başkası hesabına sigorta” söz konusudur (Çipil 2008:47).

Sigortalı, genellikle sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir. Fakat bazı durumlarda, sigortalı ile sigorta ettiren ayrı kişiler olabilir. Sigortalı, zarar sigortalarında menfaati teminat altına alınan, can sigortalarında ise üzerinde riziko gerçekleşme ihtimali olan kişiyi ifade etmek için kullanılır. Aynı zamanda hayat sigortalarında hayatı sigorta edilen şahsın belirli bir tarihte hayatta olması ya da ölümü rizikoyu oluşturduğundan sigortalıya “riziko şahsı” da denilir. Zarar sigortalarında ise sigortalı, sigortadan yararlanan şahıstır. Sigorta ettiren tarafından akdedilen sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Diğer bir ifadeyle, teminat kapsamındaki tehlikelerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda, sigortalı meydana gelen hasarın tazmini talebinde bulunmaya yasal olarak yetkili olan kişidir (Güvel ve Güvel 2004:49).

Lehdar: Sigortadan faydalanan kişidir. Lehdarın sigorta sözleşmesinde adı sigortalı ya da sigorta ettiren olarak geçmemesine karşın sigorta şirketinin yapacağı ödemeden ya da sigortanın sonuçlarından faydalanacak olan kişidir. Diğer bir şekilde ifade etmek gerekirse, lehdar, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte lehine sözleşmesi yapılan ve riskin gerçekleşmesi halinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan isteme hakkına sahip olan gerçek ya da tüzel kişi veya kişilerdir (Özbolat 2011:87; Çipil 2008:48).

Sigorta Primi (Sigorta Ücreti): Sigortalının, sigortacıya, rizikoyu paylaşma ve yönetme işlevleri karşılığında ödediği ödentidir. Başka bir ifadeyle riskin gerçekleşmesi halinde, sigorta bedelini karşılamak üzere sigorta ettiren tarafından sigortacıya peşin olarak ya da taksitle yılın başlarında ya da yılın sonlarında ödenen sigorta ücretini ifade

eder. Sigorta planının yönetim giderlerinin oransal paylaşımı olup, gelecekteki kayıpları ödemek için bir kaynaktır (Gönen ve Özgen, 2001:54).

Sigorta Tazminatı (Sigorta Bedeli): Rizikonun gerçekleşmesi ve hasarın oluşması nedeniyle doğan zararı gidermek için sigortacı tarafından sigortalıya ödenen miktardır. Sigorta bedeli sigortanın o anda uğranılan kayıptan daha fazlasını ödemeyeceğini belirtir. Bu prensip, bireyin kayıptan finansal kazanç sağlamasını önler. Sigorta uğranılan kayıptan fazlasını ödemediği gibi sigorta edilen kaybın tümünü telafi etmeyi de garanti etmez. Her sigorta poliçesi sözleşme limitine sahiptir. Sözleşme limiti sigorta poliçesi kapsamında ödenecek maksimum YTL.- miktarıdır (Güvel ve Güvel 2004:69).

Sigorta Sözleşmesi: Sigorta anlaşmasının yazılı şeklidir. Sigortacı ve sigortalının yükümlülüklerini gösteren bir belgedir. Sigortalıya belir bir süre için sigorta güvencesi vermektedir (Güvel ve Güvel 2004:83). Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nın 1263. maddesine göre, sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatine zarar verecek bir rizikonun meydana gelmesi halinde tazminat ödemeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım olaylar dolayısıyla para ödemeyi veya başka edalarda bulunmayı üstlendiği bir sözleşmedir.

Riziko: Riziko, ortaya çıkabilecek zararın olası nedenidir. Bir tehlikenin meydana gelme olasılığını artıran bir durumdur. Sigorta, bireyi ve aileyi tehlikelerden değil tehlikenin sonucunda oluşan finansal kayıplardan korur. Üç tür riziko sigortacılıkta önemlidir. Fiziksel riziko, tehlikenin gerçekleşme olasılığı üzerinde etkin olan noktaları yani zarara uğrama ihtimali olan sigorta yaptıran kişinin veya mülkün belirli bir özelliğidir. Buna örnek olarak; yüksek tansiyon hastası olan bir kişinin sağlık sigortası yaptırmaması verilebilir. Bir tehlike oluştuğunda birey durumu umursamaz veya kaygılanmazsa o zaman ahlaki (moral) riziko gerçekleşir. Başka bir deyişle kişinin davranış ve alışkanlıklarıyla ilgilidir (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:4). Hırsızlık sigortasının zararı ödeyeceğini bilen bir kişinin, sigortalanmış bir kurumun kapı ve pencerelerini kapatmada son derece dikkatsiz bir tutum izlemesi bu duruma güzel bir teşkil eder. Sigorta poliçelerindeki belirtilen parayı almak için bireyin kasıtlı olarak zarara sebebiyet vermek istemesin de ortaya çıkan ise sübjektif (manevi) riziko olarak

adlandırılır. Sigorta şirketleri ise, ahlâki(moral) ve sübjektif (manevi) rizikodan dolayı oluşan zararlarda sigorta kapsamını sınırlandırır (Gönen ve Özgen 2001:53).

2.5.1. Sigortanın Yararları

Sigorta, risk azaltma ve kaybın paylaşılması gibi iki temel öğeden oluşmaktadır. Her sigortalı bir kayba uğrasa da uğramasa da sigortanın bu iki öğesinden yararlanmaktadır. Riskin azaltılması, geleceğe yönelik finansal planlama konularında özgürlük sağlamaktadır. Sigorta yatırımcılar açısından bir teşvik unsuru olma, kredi yaratma ve ekonomik kalkınmaya önemli bir finansal kaynak oluşturma gibi fonksiyonları da bulunmaktadır (Gönen ve Özgen 2001:54).

Sigorta ekonomik ve sosyal hayat içerisinde son derece önemli bir yere sahiptir. İnsanlar ölüm, hastalık, kaza, işsizlik gibi tehlikelerle karşı karşıyadır. Şirketler ise, yangın, hırsızlık, patlama, kaza gibi nedenlerle zarara uğramakta, bazı nedenlerle üçüncü kişilere zarar verebilme gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin ve sosyal hayatın karmaşık bir niteliğe sahip olması tehlike olasılığını artırmaktadır (Güvel ve Güvel 2004:28).

Kurumlar veya bireyler toplumsal, ekonomik uğraşları ya da yangın, fırtına, sel, deprem gibi doğal afetler nedeniyle bazen zarara uğramaktadır. Uğranılan bu zararların etkilerinden tamamı ile kurtulmak mümkün olmasa bile, bunların ekonomik sonuçlarından kurtulmak olasıdır. İşte sigorta, kurum veya bireylere bu zararların ekonomik sonuçlarından kurtulma yolunu sağlamaktadır. Birey veya kurumların uğradıkları bu zararların tazmini olan sigorta; onlara ekonomik bir güvence sağlamakta ve özellikle ekonomik uğraşların kesintiye uğramaması, sürdürülmesi işlevini yüklenmektedir. Bu işlevi nedeniyle sigorta ulusal ekonomiye önemli hizmet veren bir uğraşı alanı olarak önümüze çıkmakta, toplumsal ve ekonomik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:202).

Sigortanın bu özellikleri çerçevesinde diğer yararlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bireylerin ve kuruluşların kayıplarını bir topluluk arasında paylaştırarak ve dağıtarak hasarı hızlıca telafi ederek sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıpları önler.
- Birey, aile ve işletmeleri tehdit eden tehlikelerin gerçekleşmesi durumunda sonuçlarını telafi ederek bireyin yoksul duruma düşmesini ve işletmenin iflas etmesini önleyerek istikrar ve güvence sağlar.
- Doğacak hasarı karşılama güvencesi vererek belirsizliği ortadan kaldırıp iş verimliliğini artırır.
- Bireylerin ve girişimcilerin kolay kredi bulmasını sağlayarak girişimcinin itibarını (kredibilitesi) daha da yükseltir.
- Sermaye birikimi ve ekonomik gelişme açısından biriken prim, teminat akçeleri ve rezervler gibi potansiyellerin hisse senedi, tahvil, gayri menkul alımı ve kredi biçiminde kullanılması ekonomik gelişme ve üretkenliğin artmasını sağlar. Böylece sosyal refah düzeyinin yükselmesine yardımcı olur.
- Uluslar arası ekonomik ilişkiler ve ticaretin genişlemesine yardımcı olur.
- Sigorta da ekonomi içinde önemli bir sektör oluşturarak işçi çalıştırarak istihdam yaratır.
- Sigortacılık işlemlerinden doğan vergiler, kamu için önemli bir gelir kaynağıdır (Çipil 2008:24; Güvel ve Güvel 2004:27).

2.5.2. Sigorta Çeşitleri

Sigortalamanın temelinde yatan amaçlar insanlarda güven duygusu yaratmak, aynı amaç doğrultusunda dayanışmayı sağlamak, kredi olanaklarını genişletmek, yatırımlara kaynak oluşturmak, ülke ekonomisi için üretim yaratmak, uluslar arası gelişmelere katkı sağlamaktır (Özbolat 2011:29).

Kişilerin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratacak ani ve beklenmedik olaylara, risklere ve sonuçta doğabilecek hasar ve zararlara karşı, önceden ödenen prim karşılığında olası riskin sigorta şirketine transferini kapsayan iki taraflı sözleşmeye sigorta denir. Amaç; gelecekte çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilecek zararlı sonuçların önceden alınacak tedbirlerle ortadan kaldırılmasıdır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:1; Anonim 1995:300).

Sigortalar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Temelde bireyleri ve grupları tehlikelerin zararlarına karşı koruma ve bu riskleri sigorta kurumuna transfer etme esasına dayanan sigorta, uygulamada sağlanan güvenliğin içeriği bakımından sosyal sigorta (Sosyal Güvenlik Kurumu) ve özel sigortalar (can, mal ve sorumluluk) olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır.

Sosyal sigorta ve özel sigorta arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bunlar şöyle açıklanabilir:

- Özel sigorta kendi kendine yardım fikrine dayanmaktadır. Özel sigortanın amacı çıkarların korunmasıdır. Sosyal sigorta da ise amaç genel çıkarların korunmasıdır. Özel sigortanın konusu ekonomik nitelikte ve para ile ölçülebilen bir çıkardır. Manevi ve psikolojik bir çıkar sigorta edilmemektedir.
- Özel sigorta isteğe bağlıdır; sözleşmeye dayanmaktadır. Sosyal sigorta zorunludur, yasaya dayanmaktadır.
- Özel sigorta herkese açıktır. Sosyal sigorta ise belli meslek gruplarıyla ve ekonomik açıdan zayıf olanlarla sınırlıdır.
- Özel sigortada prim oranı tehlikenin derecesine göre belirlenmektedir. Sosyal sigortada sigortalının mesleğine ve gelirine göre belirlenmektedir (Güvel ve Güvel 2004 :26).

- Sosyal sigorta, sosyal amaç taşımaktadır. Özel sigorta ise sigortacılık ilkeleri içinde sigortalılara adil davranılması esastır. Risk hesaplaması, primlendirmesi gibi esaslarda sigortalılara eşit davranılır.
- Özel sigortacılıkta bir takım yasal düzenlemeler içinde gerçekleşir. Ancak özel sigorta ile sigorta şirketi arasında sözleşme bulunur; sosyal sigortadaki sigorta ilişkisi yasal bir düzenleme ile başlamaktadır (Çipil 2008:68).
- Sosyal sigortaların süresi uzundur; özel sigortaların süresi anlaşmayla belirlenmekte ve genellikle 1 yıldır.
- Sosyal sigortada sigorta çalışan, işveren ve devlet tarafından finanse edilir. Özel sigortada ise sigortalı tarafından yatırılan primle finanse edilir.
- Sosyal sigorta kamu çıkarlarını gözetir ve kar amacı gütmeyiz. Özel sigorta ise özel çıkarları gözetir ve kar amaçlı kuruluşlardır (Özbolat 2011:50).

2.5.2.1. Sosyal Sigorta

Türkiye’de uygulanmakta olan farklı meslek grupları için farklı sosyal sigorta uygulamasından tek bir sosyal güvenlik sistemine geçmek amacıyla 31 Mayıs 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 5510 nolu Kanun çeşitli düzenlemelerle 1 Ekim 2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra uygulanmakta olan tüm sosyal güvenlik sistemleri (Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur) ortadan kaldırılmış ve tek bir Sosyal Güvenlik Kurumu altında birleşmiştir. Sağlık hizmetleri için Sağlık Kurulu oluşturulmuştur. Bu Kurul amacı, kişilerin öncelikle sağlıklarının korunması, sağlık riskleriyle karşılaşılması durumunda oluşan harcamaları finanse etmektir. Bu şekilde sosyal güvenlik sistemi sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası olarak iki koldan yürütülmektedir (Özbolat 2011:55).

Ülkemizde 2006 yılında kanun ile SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) kurulmuştur. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) hedefi; sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı, etkin, adil, kolay erişilebilir aktüeryal ve malî açıdan sürdürülebilir, çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini kurmaktır. Sosyal Güvenlik, kişilerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin kendileri ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişiler üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerini azaltan, kişilere sağlıklı ve asgari bir hayat standardını garanti eden bir sistemdir.

Ülkemizde sosyal güvenlik;

- Sosyal Sigortalar,
- Sosyal Hizmetler,
- Sosyal Yardımlar olmak üzere üç yapıdan oluşmaktadır.

Bu üç yapı içinden sosyal sigortalar kişileri ve ailelerini, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık, malullük, yaşlılık ve ölüm gibi risklerin yol açacağı gelir azalışı veya harcama artırıcı zararlardan korumak üzere devreye girmektedir.

Sosyal sigorta ilişkisi, taraflar için bazı yükümlülükler doğurmaktadır. Ortaya çıkan temel yükümlülükler işveren, sigortalı ve kurum açısından 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Sosyal Sigorta İlişkisinde İşverenin Yükümlülükleri

- İşyerinin bildirilmesi, devri, intikali ve nakli ile ilgili SGK' ya bildirimde bulunmak (md.11)
- Sigortalı bildirim ve tescilini SGK' ya bildirmek (md.8)
- İşyeri, işe giriş, iş kazası ve meslek hastalığı ve sigortalılık durumu değişenler için bildireler düzenleyerek SGK' ya bildirmek (md.8, md.11 ,md.13, md.14, md.23)
- Prim, ikramiye ve bu nitelikteki ödemeleri zamanında yapmak (md.17)

Sosyal Sigorta İlişkisinde Sigortalının Yükümlülükleri

- Sigortalılar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren en geç bir ay içinde, sigortalı olarak çalışmaya başladıklarını SGK' ya bildirmek (md.7)
- Sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık nedeniyle hekim tarafından bildirilen tedbir ve tavsiyelerine uymak (md.22)

Sosyal Sigorta İlişkisinde Sosyal Güvenlik Kurumunun Yükümlülükleri

- 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'na göre sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı, etkin, adil, kolay erişilebilir, aktüeryal ve malî açıdan sürdürülebilir, çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini yürütmek (md.3)

- Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak (md.3)
- Tescili yapılmayan sigortalıların, genel sağlık sigortalılarının ve işyerlerinin işlemlerini sonuçlandırmak, işyerini kapsama almak ve denetlemek (md.13/A)
- Sağlık hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişiler ile kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak (md.3)

2.5.2.2. Özel Sigortalar

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu; sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortasından yararlanacak kişileri, işverenleri, sağlık hizmeti sunucularını, bu kanunun uygulanması bakımından gerçek kişiler ile her türlü kamu ve özel hukuk tüzel kişilerini ve tüzel kişiliği olmayan diğer kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Ayrıca zorunlu nitelik taşımayan özel sigortalar (mal, sorumluluk, sağlık, yaşam gibi) bulunmaktadır. Hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olarak da sınıflandırılmaktadır.

Kapsadıkları kayıp türüne göre mal, can ve sorumluluk sigortaları bulunmaktadır. Aynı zamanda zorunlu olup olmamasına göre zorunlu sigortalar (zorunlu trafik sigortası, deprem sigortası ve tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigortası) ve zorunlu olmayan sigortalar şeklinde bir sınıflandırma da yapılmaktadır (Nazik ve Ersoy 2006:196; Gönen ve Özgen 2001:54).

Kısaca sigortaları üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar;

- Mal Sigortaları
- Can Sigortaları
- Sorumluluk Sigortalarıdır.

Mal Sigortaları

Mal sigortaları menfaat ve kapsamı 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1269. Maddesinde; " *Bir malı muayyen rizikolara karşı temin etmekte para ile ölçülebilecek bir menfaati olan malik, malikin adi veya rehinli alacaklısı, malın muhafazasından*

dolayı malikine karşı mesul olan acente, kiracı, komisyoncu ve diğer kimseler, malın muhafazasında hakikaten menfaatli olan kimseler yahut bunların kanuni temsilcileri, bu menfaati sigorta ettirebilirler” şeklinde yer almaktadır.

Mal sigortası, maddi malların uğradıkları zararları ve kayıpları sigorta koruması altına alan bir sigorta türüdür. Ancak deniz, hava araçları ile motorlu araçların genel olarak bu tür sigortanın kapsamı dışında kaldığı kabul edilir. Mal sigortaları çeşitli riskleri koruma altına almaktadır. Bu konudaki en yaygın koruma yangın ve hırsızlık risklerinin sigortalanmasıdır. Bunun yanı sıra mühendislik hataları, patlama, infilak, ayaklanma ve halk hareketleri, kötü niyetle hasar vermeler, uçakların veya uçaktan düşen maddelerin verdiği zararlar, tayfun, fırtına, sel gibi doğal olayların verdiği zararlar, su tankları, aparat ve boruların patlama veya taşınmasının verdiği zararlar sigorta kapsamına alınmaktadır.

Mal varlığının iki tür mali zarara uğrayabilir. Bunlardan birisi, hasara uğrayan mal varlığının değerinde karşılaşılan mali zararlardır. Malın uğradığı zararın tamiri veya yenisinin alınmasını gerektirebilir. Bu, *dolaysız zarar* olarak isimlendirilebilir. Örneğin; herhangi bir nedenle yanan ya da yıkılan bir binanın tamiri veya yeniden yapılması nedeniyle katlanılan masraflar bu türden zararı göstermektedir. İkinci tür zarar kaynağı, mal varlığının kullanamamasından doğmaktadır. Bu tür zararlara da *dolaylı zarar* denmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:196).

Mal sigortaları şu riskleri koruma altına almaktadır (Güvel ve Güvel 2004: 106):

- Yangın Sigortası
- Kaza Sigortaları
- Nakliyat Sigortaları
- Cam Kırılma Sigortası
- Mühendislik Sigortası
- Tarım Sigortası
- Deprem Sigortası
- Hırsızlık Sigortası

Yangın sigortası: Yangın sigortasının kapsamına genel olarak yangın, yıldırım ve infilak riski girmektedir. Yangın sigortası menkulleri, gayrimenkulleri ve gayri maddi malları yani kira kaybı ve kar kaybını teminat altına almaktadır. Yangının zarar verici yönlerinden korunmak isteyen kişi zarar görmesi olağan varlığını yangın sigortasıyla

teminat altına almaktadır. Özel veya ticari amaçla kullanılan her türden bina ve içinde bulunanları, kendiliğinden meydana gelen yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi tehlikelerin neden olduğu fiziki hasarlara karşı yapılan sigortadır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009 :68; Çipil 2008:78).

Meydana gelmiş olan yangını söndürmek, dolayısıyla olası hasarı azaltmak amacıyla, su veya başka bir kimyevi madde ile yapılan müdahalelerin sonucunda ortaya çıkan fiziki hasarlar da, bu sigortanın kapsamına dâhildir (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:72).

Kaza Sigortası – Oto Kasko Sigortası: Belirli rizikolar nedeniyle motorlu kara taşıtlarında oluşabilecek hasarları güvence altına alan sigortadır. Sigortalının bir kazaya bağlı olarak uğrayacağı bedeni ve maddi zararları veya bir kaza nedeniyle ödenilmesi gerekecek tazminatları karşılamak amacıyla yapılan sigortalardır.

Kasko Sigortası: Araç sahibinin karayolunda aracına gelebilecek zararlardan dolayı aracını bir sigorta şirketi ile güvence altına almasıdır. Araca gelebilecek zararlar trafik kazaları, hırsızlık ve kötü niyetli hareketlerdir. Kasko Sigortası kapsamına giren rizikolar sigortalı aracın kazaya uğraması, aracın yanması, aracın çalınması ve aracın naklidir (Güvel ve Güvel 2004:111).

Trafik sigortası: “Zorunlu mali sorumluluk sigortası” olarak kabul edilen bu sigorta türünde araç nedeniyle başkalarına verilen hasarlardan doğan sorumluluğu karşılar. Motorlu kara taşıt araçlarının neden olduğu kişi ve mal hasarlarını, dolayısıyla meydana gelecek tazminat isteklerini sigorta güvencesi altına alır (Güvel ve Güvel 2004:131).

Nakliyat sigortası: Kara, hava veya deniz yoluyla taşınan mallar ve bu malları taşıyan araçlar çeşitli risklerle karşılaşmaktadır. Bir yerden diğer bir yere yapılan taşıma sırasında gerek taşıt araçlarının, gerekse taşınan malların uğrayabileceği hasarları güvence altına alan sigorta türüdür.

Para ile ölçülebilir her türlü mal veya kıymetin, bir nakil aracıyla bir yerden bir başka yere taşınması (nakledilmesi) sırasında doğabilecek çeşitli tehlikelere karşı bir prim karşılığında güvence altına alınmasına yönelik sigortadır.

Taşıt araçlar (Kasko sigortası): Taşıt araçları, deniz ve nehir taşıtları, kara motorlu ve motorsuz taşıtları, hava taşıtları sigortasıdır.

Taşınan mallar (Kargo sigortası): Taşınan malların (ham madde, yarı mamul ve mamul stoklarının ve tam ürünler, yolcu, eşya ve kargo, kıymetli eşyalar - kıymetli kâğıtlar, banknot, altın, gümüş, kıymetli taşlar-) güvence altına alan bir sigortadır (Güvel ve Güvel 2004:110).

Cam Kırılması Sigortası: Ticari firmaların, kurumların, şahıs evlerinin, ticarethanelerin ve yazıhanelerin pencere, vitrin, kapı, masa camlarıyla aynalarının ve ışıklı-ışısız reklam levhalarının kırılması sonucu oluşan hasarı güvence altına alan sigorta türüdür (Çipil 2008:84; Güvel ve Güvel 2004:117).

Mühendislik Sigortası: Her tür inşaat, ünite ve tesislerin montajı, elektronik makine, teçhizat veya bilgi işlem sistemleri ve makinelerin normal çalışır halde iken veya aynı işyerinde temizleme, yenileme veya değiştirme esnasında veya dururken ani ve beklenmedik bir nedenle oluşan maddi kayıplar, onarım ve yenileme masraflarını güvence altına alınmasına yönelik sigortadır. Bu faaliyetlerin başlangıcından bitimine kadar geçen süre içinde faaliyete özgü ani ve beklenmedik bir nedenle gerçekleşmesi olası riskleri güvence altına alan ve oluşabilecek zararları güvence altına alır (Özbolat 2011:288; Çipil 2008:87).

Tarım Sigortası: Çiftçilerin her türlü doğal afet, hastalık ve kazalar neticesi ürün ve hayvanlarında meydana gelen zarar ve kayıpların güvence altına alır. Dolu, sera, hayvan, kümes hayvanları, kültür balıkçılığı hayat sigortaları ve bunların taşınması ile ilgili nakliyat sigortası çeşitleri bulunmaktadır (Çipil 2008:89; Güvel ve Güvel 2004:122).

Deprem Sigortası: Depremin yangın, infilak ve yer kayması dahil, sigortalı binalarda ve temellerde doğrudan neden olacağı maddi zararlar, sigorta bedeli kadar Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) tarafından teminat altındadır. Zorunlu deprem sigortasında binanın bulunduğu deprem risk bölgesi, binanın yapı tarzı ve meskenin brüt yüzölçümü belirleyicidir (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:88).

Hırsızlık sigortası: Kırma, delme, yıkma, devirme ve zorlamayla, aşma, tırmanma, kilit açma suretiyle gizlice girilerek veya saklanarak zor ve şiddet uygulayarak, tehditle evlerdeki eşyalarda, işyeri, ticarethane, ambar, depo veya imalathanelerdeki mallarda, eşyalarda ve demirbaşlarda hırsızlık ve hırsızlığa teşebbüs sonucu oluşan maddi kayıp ve zararlar bu sigortanın konusudur (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:139). Herhangi bir şekilde oluşan hırsızlık ve soygunlara karşı koruma sağlamaktadır. Hırsızlık sigortası, ev işyeri banka gibi binalara veya binanın herhangi bir bölümüne zorlama girilerek oradan çalınan nesneler (eşya, para, mücevher, kıymetli kağıt v:) ile bu eylem sırasında doğan diğer hasarları koruma altına almaktadır (Güvel ve Güvel 2004:115,).

Her türlü ev eşyası ile kişisel eşyalar, ev hayvanları sigorta kapsamındadır. Kıymetli kağıtlar, tahvil, hisse senedi ile para ve pul koleksiyonların sigortası ancak özel anlaşma ile yapılabilir (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:139). Bankalarda, gerek banka binalarında yer alan para ve parasal kıymetlerin gerekse para nakillerinin hırsızlığa karşı sigortalanması önemlidir. Ayrıca bankaların gerek içeriden gerekse dışarıdan dolandırılmaları ve soyulmaları riski de vardır. Bu nedenle bazen bankalar "banker blanket" denilen bir genel sigorta ile kendilerini sigorta koruması altına almaktadırlar. Diğer yandan banka çalışanlarının saldırıya uğrayarak soyulmaları da sigorta kapsamındadır.

Genel olarak çalışanların dürüst olmaması, nedensiz kaybolmaları, stok eksiklikleri, sigortalının mal ve varlıklarda yaptığı hilelerden doğan zararlar sigorta kapsamı dışındadır.

Çalışanların dürüst olmamasından kaynaklanan risk bazen çok yüksek olabilmektedir. Ayrıca çalışanların veya ortakların işletmeyi dolandırması ve soyması dışarıdakilerden daha kolay ve çabuk olduğu gibi bunu önlemek de zordur. Harp, halk ayaklanması gibi olaylar ile deprem, yangın gibi durumlar da hırsızlık sigorta kapsamına girmektedir. Genel olarak sigorta kapsamı dışında kalan konular ilave prim ödeyerek kapsam içine alınabilmektedir (Nazik ve Ersoy 2006:198).

Can Sigortaları

Can sigortalarının tanımı 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1487. maddesinde; "Hayat sigortası ile sigortacı, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlenir" şeklinde yer almaktadır.

İnsan hayatına yönelik rizikoları teminat altına alan sigortalara can sigortaları denir. Can sigortaları insanları ölüm, sakatlık, hastalanma, yaşlanma, kaza geçirme gibi tehlikelere karşı teminat altına alır.

Can sigortaları;

- Ferdi kaza sigortası,
- Hastalık (sağlık) sigortası,
- Hayat sigortası,
- Bireysel emeklilik sigortalarından oluşur (Nazik ve Ersoy 2006:198).

Ferdi kaza sigortası: Kişinin kendi iradesi dışında ani ve dışsal bir olay ya da kaza nedeniyle ölmesi ya da geçici ya da sürekli olarak iş görme yeteneğini kaybetmesi durumunda toplu bir para veya azami olarak belirlenmiş bir süre boyunca, aylık veya üç aylık gelir şeklinde tazmin edilmesini sağlayan sigortadır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:138). Amacı, sigortalının bir kaza sonucunda karşılaşacağı bedensel hastalıklar ve aksaklıklar nedeniyle uğrayacağı ekonomik kayıpları güvence altına almaktır. Aynı zamanda bu poliçe sigortalının seçmiş olduğu limitler dâhilinde kaza sonucu oluşabilecek tedavi masraflarını ve çalışamadığı günlerin maddi kayıplarını da kapsam altına alır.

Kaza, kişilerin kendi iradesi dışında, vücut üzerine, dışarıdan, bilinçli olmaksızın harici ve ani gerçekleşen, önceden tasarlanmamış bir olay sonucu olarak ifade edilmektedir. Sigortalının bedeninde sağlık durumunu bozacak bir aksaklık meydana gelmesidir. Kaza sayılan haller şunlardır:

- Birdenbire ve beklenilmeyen bir şekilde yayılan gazların teneffüsünden,
- Yanıklardan ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopmasından,
- Yılan veya haşarat sokması neticesinde meydana gelen zehirlenmeler,

- Isırılma sonucu meydana gelen kuduz sonucunda oluşan sağlık sorunları (Özbolat 2011 : 246, Güvel ve Güvel 2004:146).

Hastalık (Sağlık) Sigortası: Bireyin kendisinin ve dilerse tüm ailesinin bir yıl boyunca karşılaşılabileceği hastalık durumunda acil yardım, ameliyat, uzun ve kısa süreli tedaviler ile ameliyat veya tedaviye bağlı ilaç giderlerini karşılayan, sağlığın bozulma olasılığını azaltan ancak riski ortadan kaldırmayan tıbbi harcamalarda koruma sağlayan bir sigortadır (Çipil 2008:90).

Tıbbi harcama tazminatlarından birincisi, belli bir olayın ortaya çıkması halinde sigortacı sigortalıya belirli bir parasal meblağı ödemeyi taahhüt eder. İkincisi; öngörülen durumlarda ve belirli sınırlar içinde masrafların karşılanmasıdır. Üçüncüsü ise, sağlığın korunması ve iyileşmeye ilişkin doktor, hastane, ameliyat, bakım, ilaç, röntgen, laboratuvar, ambulans, mekanik ve tıbbi araçlar gibi tüm masrafları karşılar (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:226).

Hayat Sigortası: Can sigortaları kapsamında yer alan hayat sigortaları, sigorta konusu insan hayatı olan, genellikle uzun vadeli sigortalardır. Sigortalının sigortacıya belli bir süre içerisinde önceden saptanmış sigorta primini ödemesi karşılığında sigortalının gelecekteki yaşam standartlarını korumasını sağlayan, vefat, sakatlık gibi beklenmedik gelişmeler karşısında kendisine ve sevdiklerine güvence sağlayan bir sigorta türüdür (Özbolat 2011 :246). İnsan hayatının para karşılığı, bir bina, tekne veya otomobilde olduğu gibi tespit edilemediği için, sigortalı, kendi hayatının değerini, makul ölçüler içerisinde kendisi belirlemekte, belirlenen bu değer sigorta bedeli olmaktadır (Çipil 2008:72).

Hayat sigortası kaza, hastalık, işsizlik, emeklilik, ölüm rizikolarını güvence altına almaktadır. Bu risk türlerine göre hayat sigortaları üç gruba ayrılmaktadır:

Tasarrufa bağlı hayat sigortası: Yaşlılığı güvence altına almaya yönelik sigortadır. Gelir ve sermaye sigortası şeklinde olabilmektedir. Gelirleri artırıcı ve giderleri azaltıcıdır. Yaşlılarda sağlık, bakım ve tedavi giderleri gençlere göre daha fazladır. Gelir sigortası; sigortalıya ölünceye kadar belli bir gelir güvencesi

sağlamaktadır. Sermaye sigortası; sigortalının önceden belirlenmiş olan bir tutarı sigortalıya ödenmesi ile sağlanmaktadır.

Ölüme bağlı sigortalar: Bu tür sigortalar bir kimsenin sigorta sözleşmesinde belirtilen süre içerisinde veya koşullara uygun olarak vefatı halini güvence altına almaktadır. Buna süreli ölüme bağlı hayat sigortası ve süresiz ölüme bağlı hayat sigortası denmektedir. Ayrıca sigortalının belirtilen süre içinde ölmesi durumunda mirasçılara, sözleşme süresi sonunda hayatta kalmışsa kendisine tazminat ödenmesi durumunda karma hayat sigortası kapsamında yer almaktadır.

Grup hayat sigortası: Bireylerin rizikoya karşı grup olarak sigorta edilmesi ile oluşmaktadır. Bir grup insanın sadece bir tek poliçe ile sigortalanmasıdır. Sigorta edilenler aynı işyerinde çalışanlar olabilir. Sosyal sigortayı destekleyici niteliktedir. Sigortadan yararlananlar adına prim ödemeleri işveren tarafından yapılabilir. Genellikle bir yıllık olarak düzenlenip yenilenmektedir (Özbolat 2011:261; Güvel ve Güvel 2004:133).

Bireysel Emeklilik Sigortası: Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak ve bireylerin gelir elde ettikleri dönemlerde düzenli tasarrufla bulunmalarını sağlayarak, sahip olunan refah seviyesinin emeklilik döneminde de devamının sağlanması temeli üzerine kurulmuş bir sistemdir (Güvel ve Güvel 2004:140).

Kamunun sağladığı emeklilik gelirini tamamlayıcı ikinci bir emeklilik geliri sunmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını yok etmek, bireysel emekliliklerinde arzu ettikleri gelir düzeyini sağlamak amacıyla geliştirilen özel bir emeklilik sistemidir (Özbolat 2011:57). Bireysel emeklilik sistemine yapılacak katkı payı ödemeleri, kişinin kendi seçtiği emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmektedir. Devlet, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları belirli sınırlar dâhilinde vergiden düşürmektedir. Bu şekilde yatırıma yönlendirme ile hem daha az vergi verilir, hem de birikimlerin değeri artar (Güvel ve Güvel 2004:143).

Sorumluluk Sigortaları

Sigorta ettirenin üçüncü kişilerin sorumluluğuna yol açan olaylar sonucunda malvarlığının azalmasına karşı güvence sunmaktadır. Sigorta ettirenin faaliyetlerinden kaynaklanan zararlardan üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesini amaçlamaktadır. Öncelikle üçüncü kişilerin uğrayacağı zararların sigorta şirketince karşılanmasını amaçlamaktadır. Sigorta ettirenin üçüncü bir şahsa vermiş olduğu bedensel ve maddi zararlardan doğan tazminat taleplerine karşı güvence sunmakta ve sadece üçüncü kişilerin isteyecekleri tazminatı sigorta kapsamına almaktadır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009 :139, Çipil 2008 :83, Nazik ve Ersoy 2006:201). Sigorta konusu yani kapsamı açısından sigortaların çeşitli türleri bulunmaktadır.

Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası: Motorlu kara taşıtlarını elinde bulunduranların bunlardan iktisadi yarar sağladıkları düşünülerek bu araçların neden olacağı hasarlardan bunları elinde bulunduranlar sorumlu olmaktadır. Bu sorumluluktan kurtulma ise, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kimselerin kusurları olmadığını ve araçta bir bozukluk var ise bu bozukluğun kazayı etkilemediğini veya kazanın istem dışı bir sebepten doğduğunu veya zarar görenin veya diğer hak sahiplerinin ağır kusurundan veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğinin ispat edilmesi gerekmektedir. Bu durumda sorumluluk sigortası bu araçların zarar vereceği kişi ve mal hasarları nedeniyle oluşacak tazminat isteklerini sigorta güvencesine almaktadır. Tazminat tutarı içerisinde kişi hasarlarında, ölümle birlikte vücutta oluşacak her türlü hasarı ve mahkeme giderleri, avukatlık ücretleri ile kazaya uğrayan kişinin kaza nedeniyle yoksun kaldığı geliri de bulunmaktadır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:141).

İşveren Sorumluluk Sigortası: İşyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene ait olacak hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar sigorta teminatı kapsamında yer almaktadır. Sigortacı ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde

hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür (Özbolat 2011:275).

Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası: Üçüncü kişilerin zarar görmesinden doğan bir sigortadır. Zarar veren kişi ceza, borçlar ve medeni hukuk bakımından sorumluluk altındadır. Zarar verme üçüncü kişinin yararlanması, ölmesi, sağlığını kaybetmesi ya da mallarının zarara uğraması biçiminde olabilir (Güvel ve Güvel 2004:129). Sigorta süresi içerisinde meydana gelen bir olay sonucunda üçüncü şahısların ölmesi, yaralanması veya sıhhatinin bozulması, üçüncü şahıslara ait mallarda maddi zarar ve ziyanlar oluşması nedeniyle, poliçede gösterilen sıfat, faaliyet ve hukuki ilişkilerinden dolayı, kendisine karşı, üçüncü şahıslar tarafından ileri sürülecek zarar ve ziyan taleplerinin sonuçlarına karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili mevzuatına göre poliçede yer alan bedellere kadar teminat kapsamına almaktadır. Bu sigorta, sigortalıyı haklı taleplere karşı olduğu kadar yersiz ve aşırı taleplere karşı da korumaktadır (Özbolat 2011:276, Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:146).

Asansör Kazalarına Karşı Mali Sorumluluk Sigortası: Ticari ve sivil binalarda bulunan sürekli bakımı yapılan ve marka, tip, kullanılış tarzı, taşıma kapasitesi ile bulunduğu yerin adresi, bu poliçede gösterilen asansör veya asansörlerle ilgili olarak meydana gelebilecek kazalar sonucu üçüncü kişiler tarafından ileri sürülecek tazminat miktarlarını poliçede yazılı meblağlara kadar temin etmektedir. Sigortacı, ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme ve avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Eğer hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli oranını ödemekle yükümlüdür (Çipil 2008:84).

Uçak ve Helikopter Sorumluluk Sigortası: Uçak ve helikopter tarafından sigorta süresi içerisinde meydana gelebilecek kazalar sonucu üçüncü şahıslara verilebilecek zararların doğuracağı yasal sorumluluğu poliçede belirtilen limitlere kadar temin etmektedir (Özbolat 2011:276).

Okul Servis Araçları Ferdi Kaza Sigortaları: Bu sigortada, poliçede kayıtlı olan okul servis aracında taşınan öğrenciler taşımada görevlendirilecek sürücüler, sürücü yardımcıları ve rehber öğretmenler için taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar taşıma aracında bulundukları süre içinde karşılaşılabilecekleri her türlü kazaya karşı

güvence altına almaktadır. Yaşı 16'dan küçük olan sigortalılar için güvence yalnızca cenaze masrafları ile sınırlıdır. Güvence sigortalının araç içinde bulunduğu süre ile kısıtlıdır (Güvel ve Güvel 2004:148).

Otel Sorumluluk Sigortası: Otel, motel, pansiyon ve tatil köyleri gibi tesislerin sahibi veya işletenlerine her türlü işletme faaliyetleri, yangın, infilak, gıda zehirlenmesi, işletmesi otel tarafından yapılması kaydıyla spor aktiviteleri, asansör kazaları, otel tarafından organize edilmek kaydıyla çevre gezileri, animasyon esnasında konaklayanların ve diğer üçüncü şahısların uğrayabileceği bedeni ve maddi zararlar nedeniyle yönetilecek sorumlulukları teminat altına alınmasını sağlayan sigorta türüdür (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:149).

Mesleki Mali Sorumluluk Sigortası: Muhasebeci, mali müşavir, mühendis, mimar, doktor, eczacı gibi meslek sahibinin kendi mesleki etkinlikleri sırasında yetersiz ve/veya hatalı işlemleri sonucunda üçüncü kişilere verebilecekleri maddi ve bedensel zararlar sonucunda doğacak sorumluluklarını güvence altına alınması bu sigortanın konusunu oluşturmaktadır. Bir doktorun yanlış tedavi uygulaması nedeniyle hastasına verebileceği zarar sonucunda hastanın veya hasta sahibinin hekimden talep edebileceği tazminat poliçede belirtilen limitler içinde kalmak koşuluyla karşılanmaktadır.

Garaj, Otopark, Tamirhane Sorumluluk Sigortası: Bu tür işyerlerine sahip olan kişi veya firmaların, garaja, otoparka veya tamirhaneye bırakılan araçların söz konusu müdahale işletme faaliyetleri sonucu uğrayabilecekleri zararlar dolayısıyla kendilerine yönelecek hukuki sorumluluğu poliçede yazılı limitlere kadar teminat altına alan bir sigorta türüdür. Fiyatlama yaparken işyerinin araç kapasitesine bakılarak hesaplanmaktadır (Özbolat 2011:277).

Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası: Sigortanın genel şartları 26 Şubat 2005 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan, sigorta konusu istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini olan ve 5188 sayılı "Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunu" çerçevesinde faaliyette bulunan özel hukuk kişileri ile özel güvenlik şirketleri bu sigortayı yaptırmakla yükümlüdür. Sigorta poliçesinde belirtilen tutara kadar teminat altına almaktadır. Bu sigortanın sorumluluğunu karşılayan teminatlar ölüm, sakatlık, tedavi giderleri ve maddi zararlardır (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:153).

Hukuksal Koruma Sigortası: Sigortalının üçüncü kişilere veya üçüncü kişilerin sigortalıya karşı açmış oldukları davalarda, sigorta kapsamına giren haller doğrultusunda sigortalının davaya ilişkin harcamalarının temin edildiği sigorta türüdür. Sigortanın teminatıyla sigortalının taraf olduğu ve bu sigortada saptanan konular kapsamın yasal uyuşmazlıkların giderilmesinde vekalet ücreti, dava masrafları, hakem ücreti, teminat akçesi, icra masrafı, temyiz masrafı, karar düzeltme harcamaları karşılanmaktadır (Çipil 2008:89).

Motorlu Araca Bağlı ve Sürücü Hukuksal Koruma Sigortası adı altında motorlu araçların sahibi, işleteni, kiracısı ya da aracı kullanan sürücüsü, o aracı kullanmasından dolayı meydana gelen uyuşmazlıklara karşı hukuksal koruma teminatı almış olmaktadır. Örneğin, sigortalının, arabasıyla kaza sonucu bir kişinin ölümüne neden olması halinde, kendisini mahkemede savunmak amacıyla yapmış olduğu davaya ilişkin tüm harcamalar, sigortacı tarafından karşılanmaktadır.

Taşınmaz Mallara Bağlı Hukuksal Koruma Sigortası ile sigortalıya poliçede gösterilen taşınmaz malın tamamının veya bir bölümünün poliçede gösterilmek kaydıyla kiralayanı, kiracısı veya hak sahibi olan diğer kişilere bağlı olarak doğabilecek uyuşmazlıklar için hukuksal koruma sağlamak amacıyla yapılmaktadır.

Ayrıca *Kişi/Aile Hukuksal Koruma Sigortası* ile, sigortalı ve poliçede açıkça belirtilmiş olan diğer aile fertleri ya da birlikte yaşadığı kimselere poliçede belirtilen esaslar dahilinde koruma sağlamak amacıyla sigorta yapılabilmektedir (Bölükbaşı ve Pamukçu 2009:232).

2.5.3. Sosyal Güvenlik Sistemi

Bireylerin muhtaçlığının ve yoksulluğunun önlenmesi amacını taşıyan sosyal güvenlik kavramı, sosyal sigorta ve sosyal yardım ve hizmetleri içeren işlevleri bulunmaktadır. Sosyal güvenlik bireyleri fizyolojik (hastalık, analık, sakatlık, yaşlılık ve ölüm), mesleki (iş kazaları ve meslek hastalıkları) ve sosyo-ekonomik (işsizlik, evlenme ve çocuk sahibi olma) risklere karşı koruyan bir sistemdir (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011 :33).

Sosyal güvenlik; toplumu oluşturan bireylerin, uzun veya kısa vadeli ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve gider arttırıcı etkileri minimize etmek ve bireylere insan onuruna yakışır ve başkalarına muhtaç olmadan yaşayabilmelerine olanak sağlayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı - DPT 2007:2).

Sosyal güvenlik bireylere güvenlik duygusu sağlamak, bireyleri tehlikelere karşı korumak ve geleceklerini garanti altına alma fonksiyonlarının yanında gelir kaybına uğraması durumunda asgari geçimini sağlamada ve ayrıca karşılaşılmaması muhtemel tehlikeleri, oluşmadan önleme veya yaşanabilecek kazalara karşı önlemler geliştirme, hastalıklara karşı koruyucu önlemler alma amaçları da bulunmaktadır (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:31).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. Maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve “sosyal” bir hukuk devleti olarak tanımlanmaktadır. Sosyal devlet ilkesini benimseyen devletler, vatandaşların sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmek, insan onuruna yaraşır bir hayat sürmelerini sağlamak ve sosyal güvenliklerini temin etmek bu konuda ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. Her bireyin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğuna ilişkin ilke ise, Anayasanın 60. maddesinde yer almaktadır. Anayasa'nın 61. maddesinde sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken kişiler belirtilmiş ve bunların korunması görevi de devlete verilmiştir. Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunacak kişiler; harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri, malul ve gaziler, sakatlar, “yaşlılar” ve korunmaya muhtaç çocuklar olarak sıralanmıştır.

Sosyal devlet ilkesi sonucunda, yaşlıların bakım, gözetim ve korunma gibi ihtiyaçlarının karşılanması, yaşlılar için bir “hak”, vatandaşı oldukları devlet için de bir “görev” olarak nitelendirilmektedir (Taşcı 2010:182).

1970’li yılların sonlarına doğru çok etkin olmayan sosyal yardım ve sosyal hizmet yasası yürürlüğe girmiştir. Sosyal yapının gelişmesi ve değişmesi nedenleri ile sosyal güvenlik hakkı üç madde halinde 1982 Anayasasında düzenlemiştir. Sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında 1976, 1981, 1992, 2001 ve 2004 yıllarında birçok kanun kabul edilmiş ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alınmıştır.

Nüfus yapısındaki değişimlere cevap verebilmek, finansman açıklarının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilmek, nüfusun tamamını koruma altına alabilmek, yönetim ve altyapı sorunlarını çözebilmek ve mevcut sistemin yoksulluğa karşı koruma sağlamada yetersiz kalmasına çözüm olabilmek için sosyal güvenlik sisteminde yeniden yapılanmaya gidilmiştir.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ve 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu uyarınca Sosyal Sigortalar Kurumu (**SSK**) kapsamındaki, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu (**Bağ-Kur**) kapsamındaki, kapsamındaki kişilerin tamamının iştirakçi olarak kaydedildiği, prim kaçağının olmadığı tek sosyal sigorta kuruluşu olan **Emekli Sandığı** kapsamındaki ve bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret ve sanayi odaları veya bunların teşkil ettikleri birliklerin personelinin malullük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulan özel sandıklar kapsamındaki kişiler yeniden yapılanma kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilmiştir (DPT 2007:8).

Yeniden yapılanmayla gerçekleştireceği amaçlar doğrultusunda, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası ile farklı norm ve standartlarda hizmet veren emeklilik rejimleri, aynı norm ve standartta tek bir emeklilik rejimi altında birleştirilmiştir. Farklı standartlarda sunulan sağlık hizmetleri ortak bir standarda kavuşturularak tüm toplumu içine alan zorunlu Genel Sağlık Sigortası kurulmuştur. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumunun Kanunu (Resmi Gazete, 20.05.2006) ile de Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur'un tüzel kişilikleri sona ermiş, tümünün malvarlığı Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilmiştir. Sosyal güvenliğin etkin bir şekilde yürütülmesinde önemli bir yeri olan bir diğer gelişme ise 2011 yılında yürürlüğe giren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasıdır. Bakanlığın Teşkilat Ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamede bulunmaktadır. Bakanlığın görevleri arasında çocuklara, kadınlara, özörlöölere, "yaşlılara", şehit yakınlarına, gazilere ve toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik her türlü, ihmal, istismar, ayrımcılık ve dışlanmanın önlenmesi ve bu kesimlere yönelik sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinin yürütölmesi yer almaktadır (Metin 2012:138).

2.5.3.1. Geleneksel Sosyal Güvenlik Sistemi

Tehlike insanlığın var olmasıyla birlikte ortaya çıktığı için, sosyal güvenlik kavramı da insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak şu andaki mevcut sosyal güvenlik anlamında kullanılabilmesi için uzun bir süreç gerektirmiştir. Kişi ve toplum için vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğunun anlaşılabilmesi uzun zaman almıştır. Sanayi devrimine kadar olan süreçte kişisel tasarruflar ve aile içi gelir transferleri söz konusu olmuştur. Bireyler gelirlerinin belli bir bölümünü harcamayarak gelecekte doğacak ihtiyaçlarında kullanmak üzere tasarruf yaparlar. Tasarruf insana zarar verebilecek tehlikelere karşı sosyal güvenlik sağlamada kullanılan ilk tekniktir. Bunun yanında muhtaç kişilere yine toplumu oluşturan diğer bireyler tarafından yapılan yardımlar da oldukça yaygındır (Turak 2009:7). Bireysel tasarruf yöntemi olarak adlandırılan bu yöntem bireylerin gelecekte gerçekleşmesi muhtemel olan sosyal risklere karşı gelirlerinin bir kısmını tasarruf etmeleridir. Bunu yapabilmeleri için tasarruf güçlerinin olması gerekmektedir. İşletme içi ve dışı dayanışma sandıkları kapsamında gerçekleştirilen yardımlar, akrabalık ve komşuluğa dayalı bu yardımlar, vicdani, insani ve dini duygularla yapılan sosyal yardımlar ve lonca ve benzeri birliklerin yaptıkları sosyal yardımlar şeklinde sosyal güvenlik birlikleri belirli toplumlarda etkili bir garanti sağlamıştır (Akyıldız 2010:9; Turak 2009:7).

2.5.3.2. Modern Sosyal Güvenlik Sistemi

18. yüzyılın ortalarında gerçekleşen Sanayi Devrimi ve siyasal sonucu Fransız Devrimiyle siyasal, sosyal ve iktisadi alanlarda çalışma ve toplum düzeninde değişimlere neden olmuştur. Bu değişimler sonucunda çalışma hakkı, milli gelirden pay alma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı gibi çeşitli ihtiyaç ve isteklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu sosyal, siyasal ve ekonomik süreç modern sosyal güvenlik sistem anlayışının doğuşunun başlangıç noktası olmuştur. Bu dönemde yeni toplum ve üretim yapısına uygun ilk sosyal sigorta Bismarck tarafından geliştirilmiş olan hastalık, iş kazaları, sakatlık ve yaşlılık sigortalarıyla Alman Sosyal Sigortalar Mevzuatı'dır. Bu reformun en önemli özelliği "sosyal devlet" modelini temsil etmektedir. 1929'larda ortaya çıkan dünya ekonomik krizi sonucu Keynesyen devrimi iktisadi ve sosyal hayata devletin müdahalesini öngörmüştür. Bu dönemde II. Dünya Savaşı sonunda ortaya çıkacak sosyal güvenlik ihtiyacını karşılamak amacıyla Keynesçi bir iktisatçı olan

Beveridge tarafından hazırlanan planda yoksulluğa yol açan sosyal risklere karşı sosyal güvenliği sağlamanın devletin görevi olduğu düşüncesini ortaya koymuştur (Akyıldız 1999:198).

II. Dünya Savaşı sonrası dünyada insan hakları ve demokratikleşme alanında önemli gelişmeler sonucu “sosyal devlet”, “sosyal sigorta” ve “kamu yardımı” kavramları yaygınlaşmış ve sosyal güvenliğin bir insan hakkı olarak kabul görmeye başlamıştır (Akyıldız 2010:9).

Modern sosyal güvenlik sisteminde sosyal güvenliğin sağlanmasında esas olarak sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerden yararlanılmaktadır. Sigortalar ise prime dayalı olarak sosyal güvenlik hizmeti verirken, sosyal yardım ve sosyal hizmetler ise primsiz yani prime dayalı olmadan sosyal güvenlik hizmeti vermektedir. Primli sistemler, karşılığında bir bedel ödeyerek menfaat sağlanan, primsiz sistemler ise bedel ödenmeden sadece sosyal devlet gereği sağlanan kamu kaynaklarından finansal destek gibi menfaatler olarak tanımlanabilmektedir (Korkusuz ve Uğur 2010:10).

Almanya’da sosyal güvenlik sistemi içindeki emeklilik sistemi tek yönlü (karşılıksız) yardım, kamu destekli sistem, prime dayalı yapı ve belirli katkıyı esas alan sistemlerden oluşmaktadır. Emeklilik sistemine dahil olamayan biri, gelir testine tabi tutulmak suretiyle muhtaçlığı belirlendikten sonra sosyal yardım almaya hak kazanabilmektedir. İngiltere’de ise sosyal hizmetler, yaşlı bireyler için emeklilik sistemi ve sosyal hizmetler olarak iki şekilde yürütülmektedir. Emeklilik yaşı, erkekler için 65; kadınlar için 60 olmakla birlikte tam emeklilik maaşı alabilmek için, en az 44 yıl çalışıp, vergi mükellefi olmak gerekmektedir. Sosyal hizmet olarak konutta (evde) bakım, zor durumda ve ihtiyaç halinde olan kişilerin bu halini gidermeye yönelik bir bakımdır. (Taşçı 2010:191). ABD’de Sosyal Güvenlik Kurumu sistemi içerisinde yaşlılık, malullük ve ölüm sigortası, hastalık ve analık sigortası, iş kazaları sigortası, işsizlik sigortası, Demiryolları Çalışanları Sosyal Güvenlik Sistemi, Kamu Görevlileri ve Öğretmenlerin Emeklilik Programları yer almaktadır. Ancak ABD’de sosyal güvenlik dar bir anlamda ve yalnızca emeklilik, malullük ve ölüm sigortalarını ifade etmek için kullanılmakta (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:593), çoğu zaman emeklilik sigortası anlamında kullanılmaktadır. Emeklilik yaşı aslında 65 olup, 2027 yılına kadar kademeli olarak 67’ ye yükseltilecektir. Sistem 62 yaşında erken emeklilik, 70 yaşında da geciktirilmiş emeklilik imkanı tanımaktadır. Eğer emeklilik ve malullük aylığı gelirleri, belirli seviyenin altında ise 65 yaşını geçmiş yaşlılar, malul kişiler ve özürlü

çocuklar için diğer gelirleri ve ailevi şartları dikkate alınarak tamamlayıcı aylık ödeme yapılmaktadır (Arıcı ve Alper 2008:9).

- **PRİMLİ SİSTEM:** Primli sosyal güvenlik sistemini sosyal sigortalar ve özel sigortalar oluşturmaktadır. Sosyal sigortalardan yararlanabilmek adına bireylerin sisteme dahil olarak, belirli oranlarda sisteme katkıda bulunmaları gerekmektedir.

Sosyal Sigortalar

Sosyal sigorta sosyal güvenlik yöntemidir. Sosyal güvenlik sistemi sosyal güvenlik yöntemleriyle tüm nüfusu içine alırken; sosyal sigortalar bu nüfusun sadece çalışanlara arasında bağımlılık (işçi, memur) veya bağımsız çalışma (serbest meslek grupları) gibi ayırım yapmadan çalışan kısmını içerisine almaktadır. Bir iş yerine bağlı olarak çalışanların işgücünü, belirli sosyal risklere karşı korumak için oluşturulan ve devlet tarafından organize edilen sosyal güvenlik yöntemidir (Taşçı 2010:23).

Sosyal sigortalar primli sisteme dahil olmaktadır. Sosyal sigortalar, sosyal güvenliğin yapıtaşı sayılmaktadır. Sosyal sigorta, bir ülkede çalışan bireylerin maruz kalabilecekleri belirli sosyal riskleri karşılamak amacıyla, devlet tarafından kurulan, zorunlu katılım gerektiren, hem işçi hem de işveren tarafından çoğunlukla da devlet katkısının da eklenmesiyle finanse edilen, örgütlenmiş kurumlardır(DPT 2007:34).

Sosyal güvenliği sağlamadaki en önemli araçlardan olan sosyal sigortalar; kısa vadeli Sigortalar olarak bilinen iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası, hastalık ve analık sigortası; uzun vadeli sigortalar olarak bilinen yaşlılık, malullük ve ölüm sigortası, işsizlik sigortası şeklinde sigorta dalları bulunmaktadır (Korkusuz ve Uğur 2010:12).

Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi büyük oranda sosyal sigortaya dayalı olup, sosyal hizmet ve yardımlar sistem içerisinde küçük bir alana sahiptir. Yoksul durumdaki bireylerin çalışmadığı ya da düşük ücretlerle kayıt dışı sektörlerde çalıştığı ve prim ödeme aczine düşmüş oldukları için, sosyal

sigortalar sistemine dahil olamamakta ve bu bireylere sosyal hizmet ve yardımlar sistemiyle destek sağlanmaktadır (DPT 2007:34).

Özel Sigortalar

Sosyal güvenlik yöntemleri içinde özel sigorta yöntemi karşılaşılan risklerin finansal sonuçlarını topluluk arasında yayma ilkesine dayanmaktadır. Özel sigortalar, yardım sandıklarından farklı olarak ticari hukuka göre kurulmuş sigorta şirketleri tarafından isteğe bağlı olarak yürütülmekte, ticari nitelik taşımakta ve kar amacı gütmektedir. Özel sigorta, isteğe bağlı ve prim ödeme şartına bağlı olmasından dolayı sosyal güvenliğin dışındadır. Ancak sosyal güvenliğin sağlanmasında yararları olan tamamlayıcı sosyal güvenlik yöntemidir (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:42).

Özel sigortalar hayat sigortası, yaşlılık ve kaza (malullük ve ölüm) sigortası, sağlık sigortası, bireysel emeklilik sigortası şeklinde türleri bulunmaktadır. Uzun vadeli sigorta açısından hayat ve bireysel emeklilik sigortası olarak; hayat sigortacılığı açısından sağlık, kaza, yaşlılık, malullük, ölüm vb. risklere karşı sigorta yapılmaktadır. Bireysel emeklilik sigortalarında ise bireyler hem tasarruf yapmakta hem de belli koşulları sağlaması durumunda emeklilik hakkı tanımaktadır (Korkusuz ve Uğur 2010:17).

Özel sigortalarda dayanışmayı ticari bir faaliyet olarak organize edenlere sigortacı denilir. Sigorta yaptıran kimse, karşılaştığı riski bu dayanışma organizasyonuna belirli bir bedel karşılığında devretmesi esasına dayanmaktadır. Bu bedel karşılığına prim adı verilir. Özel sigortada kişi ne kadar çok prim öder ise garanti altına almak istediği risk konusu varlığı da o kadar yüksek bir karşılık sağlayacak şekilde riskini sigortalayana devredebilir. Dolayısı ile sigortacının risk sonucunda karşılayacağı miktar, sigortaya ödeyebileceği prim miktarı ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Özel sigortada sigortalayan ile sigortalanan arasında bir sigorta sözleşmesi (poliçe) yapılır. Bu poliçede tarafların hakları ve yükümlülükleri yer almaktadır. Risk gerçekleştiği zaman ne gibi bir riskin karşılığı olacağı poliçede yazılır. Sigorta ettiren yükümlülüklerini yerine getirdiği takdirde risk gerçekleştiğinde karşılığını talep hakkı doğar (Uralcan 2005:39).

Özel sigorta günümüzde daha çok zorunlu sigorta sistemlerini tamamlayıcı bir sosyal güvenlik yöntemidir. Özel sigorta kural olarak isteğe

bağlı bir tekniktir ancak doğal afetler ve trafik için söz konusu olduğunda kamu yararını ilgilendiren kapsamlı risklerde zorunluluk unsuru da getirebilmektedir (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:44, Korkusuz ve Uğur 2010:23).

- **PRİMSİZ SİSTEM:** Primsiz sistem, sosyal sigortaların kapsamı dışında kalmış olan toplumdaki muhtaç veya güçsüz bireylerin korunması adına sosyal devlet ilkesi gereği karşılıksız yapılan sosyal yardım ve hizmetleri oluşturmaktadır. Sosyal sigortalardan sonra sosyal güvenliğin önemli bir koludur (Altıntaş 2011:10).

Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar, kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşmüş birey ve gruplara, toplumdan dışlanmış olanlara, insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam seviyesinde yaşamalarını sağlamak amacıyla devlet bütçesinden karşılıksız olarak ayni ve nakdi olarak yardım yapılması esasına dayanmaktadır (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:50). Sosyal yardımlar resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kaynak kontrolüne dayalı olarak yapılır. Sosyal yardımlar, karşılıksızdır. Diğer bir deyişle sosyal yardımlardan yararlananların finansmana katılımı söz konusu değildir ve sistemin para, mal ya da hizmet yoluyla geri dönüşü bulunmamaktadır. Kamu kuruluşları tarafından yapılan sosyal yardımların finansman kaynağı vergilerdir. Gönüllü sosyal yardımların kaynağı da fertlerin yaptıkları bağışlar ve/veya düzenli ödemelerdir (DPT 2007:2).

Sosyal yardımlar, genel devlet bütçesi veya belirli bir amaca ayrılmış olan özel vergilerle finanse edilen kamu yardımlarıdır. Sosyal hizmetlerdeki amaç; yardım görenin en kısa sürede yeniden çalışabilme ve bu sayede geçimini sağlama imkanına kavuşturulmasıdır. Sosyal yardımlar, sosyal sistemi tamamlama ve olgunlaştırma işlevi taşımaktadır. Bu doğrultuda sosyal yardımlar koruma ve tazminat sağlamasına göre iki grupta ele alınabilmektedir.

Koruma ve teşvik özelliği taşıyan sosyal yardımları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Muhtaç vatandaşlara yapılan sosyal yardımlar
- Muhtaç yaşlı, malul ve sakatlara yapılan sosyal yardımlar

- Muhtaç sanatçılara yapılan sosyal yardımlar
- Doğal afetlerden zarar görenlere yapılan yardımlar
- Konut edindirmeye yönelik yapılan yardımlar
- Öğretmenliği desteklemeye yönelik yardımlar

Tazminat özelliği taşıyan sosyal yardımları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Muhtaç asker ailelerine yapılan sosyal yardımlar
- Vatan hizmetinde bulunmuş kişilere, İstiklal Madalyası sahiplerine yapılan sosyal yardımlar
- Görevleri nedeniyle yaralanan veya ölen bazı kamu görevlilerine yapılan sosyal yardımlar
- Yabancı ülkelerde Türk kültürüne hizmet eden öğretmenlere yapılan sosyal yardımlar
- Üstün başarı gösterenler ve şampiyonluk kazanmış sporculara yapılan yardımlar (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:72; Korkusuz ve Uğur 2010:94).

Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler, insanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesine, kendilerine daha yeterli hale gelmelerine ve başkalarına bağımlı olmalarının önlenmesine, aile bağlarının güçlendirilmesine, bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerine ve refahlarının bir ölçüde de olsa artırılmasına yardımcı olmak temel amaçtır. Sosyal hizmet elemanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen hem gönüllük esasına hem de kamu tarafından sağlanan etkinlik ve programlar bütünüdür (DPT 2007:3).

Sosyal hizmetler, sosyal hukukun bir dalıdır ve sosyal sigorta, sosyal tazmin ve sosyal yardım kurumlarından yararlanmayan ihtiyaç sahiplerini kapsamaktadır (Korkusuz ve Uğur 2010 :31). Sosyal hizmetler, bireylerin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini sağlamak için gerçekleştirilen koruyucu-önleyici, iyileştirici-rehabilite edici, değiştirici-geliştirici nitelikte olan hizmetleri kapsamaktadır (Altıntaş 2011:12). Sosyal güvenlik sisteminin eksiklerini kapatıcı yani tamamlayıcı nitelikte olan sosyal hizmetler,

yararlananların sağlanan hizmetlerin finansmanına katılmamaktadır. Hizmetler karşılıksız olarak devlet bütçesinden vergilerle finanse edilmektedir. Sosyal hizmetlerin niteliği, maddi olmaktan çok hizmet sunmaya ve toplumun kalkınmasına yönelik olarak verilmektedir yardımlar (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:136). Sosyal hizmetler malların üretimi ve dağıtımından çok kişisel hizmetlerdir. Kişilere yönelik hizmet olmasına karşın kişiyi fiziksel ve zihinsel açıdan tatmin etmeden çok sosyal açıdan tatmin etmek daha ön plandadır. Odaklandığı nokta fizik, zihin ve akıldan çok sosyal rollerdir. Bu nedenle sağlık, eğitim ve fiziksel yardımlardan farklıdır (Taşçı 2010:34)

Bu hizmetler;

- *Başbakanlıkça* yürütülen (doğrudan hizmet vermeyen ancak Sosyal ve Kültürel İşler Bakanlığı ana hizmet biriminin bu alanda inceleme ve araştırma yapma ve koordinasyon sağlama görevi bulunmaktadır) ve
- *Başbakanlığa bağlı kuruluşlarca* yürütülen (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı),
- *Bakanlık* tarafından yürütülen (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı),
- *Yerel yönetimlerce* yürütülen (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Köy İdareleri) ve
- *Türkiye Kızılay Derneği* tarafından yürütülmektedir (Göktaş, Çakar ve Özdamar 2011:139).

Sosyal hizmetleri taşıdıkları nitelikleri itibariyle aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

- Fiziksel korumaya yönelik sosyal hizmetler (korumaya muhtaç çocuk, özürlü ve yaşlılara yönelik hizmetler)
- Özel eğitime yönelik sosyal hizmetler (özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, özel eğitim okulları ve kurumları şeklinde hizmetler)

- Sağlık yardımlarına yönelik sosyal hizmetler (sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesiyle ücretsiz muayene ve tedavi şeklinde verilen hizmetler)
- Konut yardımına yönelik sosyal hizmetler (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca ferdi ve toplu konut kredisi vermek, gecekondu alanlarının dönüşümünü sağlamak, tarihi ve yöresel mimarinin korumak, yenilemek, konut ve alt yapı inşa etmek şeklinde verilen hizmetler) (Korkusuz ve Uğur 2010:93).

2.6. Emeklilik ve Miras Planlaması

İnsanlar yaşamları süresince farklı yaşam dönemlerinden geçmektedir. Yaşlılık ve emeklilik dönemi, ailenin ve bireyin yaşam dönemi içerisinde değişim yaşadığı en önemli dönemlerden biridir. Bireyler, gelişim açısından çocukluktan erişkinliğe ve yaşlılığa, toplumsal roller açısından öğrencilikten çalışma durumuna ve emekli olma aşamalarından geçmektedir (Arpacı 2012:15; Gönen ve Özgen 2001:10).

Emeklilik, bireyin orta yetişkinlik döneminde olabileceği gibi yaşlılık döneminde de olabilmektedir. Yaşlılık ve emeklilik döneminde fiziksel ve psikolojik aynı zamanda sosyal ve ekonomik değişimler olmakta ve bunlar sonucunda da yaşam kalitesi azalmaktadır. Bu dönemde gelir, sosyal ilişkiler, barınma, ulaşım, ev ve aile ile ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde aile ilişkileri ve zamanın kullanımı gibi sosyo-ekonomik alanlara ilişkin sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Aslan 2009:3).

Emeklilik döneminden önceki zamanda gelir en yüksek seviyeye ulaşmakta ve sonrasında azalmaya başlamaktadır. Yaşlılar diğer yaş gruplarına göre tasarruflarının, varlık birikimlerinin ve uzun vadeli borçların azalması, yaşamlarını ve eğitimlerini finanse ettikleri çocuklarının olmaması nedeniyle harcanabilir gelirlerinin yüksek olması beklenir. Ancak sağlık harcamalarının yükseldiği ve emeklilik dönemini planlamayanlar için gelir sıkıntısının yaşandığı bir dönem olabilmektedir (Öztop 2010:189).

Sosyal ve ekonomik desteğin azaldığı bu dönemde yaşam kalitesini ve refah düzeyini yükseltecek ekonomik güvenliğin sürdürülmesi için gelirin sürekliliği ve

yeterliliği için, sosyal, teknolojik ve kültürel faaliyetlerden yararlanmak için, finansal kaynaklardan maksimum düzeyde yararlanabilmek için yaşlıların bilgi ve becerilerinin artırılması gerekmektedir (Terzioğlu, Güven, Hazer, Öztop ve Şener 2004:115). Yaşlı bireylerin hem kişisel yaşamlarını, hem bu bireylerin aile ve toplum yaşamlarını hem de içinde yaşadıkları toplumu olumlu yönde etkileyebilmenin yolu emeklilik ve miras planlanmasıdır.

2.6.1. Emeklilik Planlaması

Çalışarak belirli bir süre ve belirli bir yaşa kadar emeğini işveren ve toplum hizmetine sunmuş olan bireylere emekli denmektedir. Emekli olan bireyin toplumsal yapı içindeki yeni konumu emeklilik olarak ifade edilmekte ve işgücünden ayrılan bireye yaşlılık sigortası kapsamında aylık bağlanmaktadır. Yaşlılık bir durum emeklilik bu durumun olması gereken sonucudur. Bireyin yaşlanması ve çalışma ömrünü tamamlaması sonucunda gerçekleşen iş yaşamından ayrılmanın ekonomik yönü sosyal güvenlik sistemi ile korunmaktadır. Ülkemizde belirli yaş üzeri bireylerin çalışmayı bırakarak emekli ve yaşlılık aylığına almaya hak sahibi olmaktadır. Yine ekonomik güvence olarak özel sandık ve sigorta programları ile ek gelir sağlanabilmektedir (Arpacı 2012 :22). Yaşlanma ve emeklilik olgusu, sağlığın bozulması, gelir azalması, aile ve toplum yaşamına uyumsuzluk, psikolojik değişim, yalnızlık ve savunmasız kalma gibi birçok sorun ve sonucu da beraberinde getirmektedir (Tuncay 2012:85).

Yaşlılık dönemi ülkemizde emeklilik yaşı olarak belirlenen 65 yaş sınırıyla başlamaktadır. Bu dönemdeki birey sağlıklı ve fiziksel olarak güçlü olsa bile gelirdeki azalma bireyin yaşamını değiştirmektedir. Eşlerden birinin kaybı da etkin olmak üzere bu yaş dönemindeki kimseler kendi evlerinde alışlagelmiş yaşantılarını sürdürmekte zorlanmaktadır. Bireylerin fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik dengelerini etkilemektedir. Bireyler ev sahibi olurken, yaşlılık ve emeklilik dönemlerini hesaba katmamaları sonucu bazı zorluklar yaşayabilmektedirler. Örneğin; orta yaş döneminde, alış veriş merkezi gibi kentsel hizmetlerden uzak, toplu taşıma bağlantısının zayıf olduğu yerleşim alanları, asansörsüz yüksek daireler, emekli geliriyle karşılanamayacak yüksek giderli evler, çok geniş ve çok odalı daireler, gösterişli, kalabalık eşyalar tercih

edilebilmektedirler. Bu tercihler daha sonraları alışagelmiş yaşıntıyı sürdürmek durumunda olan yaşlı bireyler için sorun yaratabilmektedir (Arpacı 2005:113).

Emeklilik insan yaşamında önemli dönemlerden biridir. Her yaşam döneminde olduğu gibi bireyin bu dönem için hazırlık yapması ve sürekli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:582). Bireyin çalışma yaşamından ayrılmanın, sosyal rollerindeki ve günlük yaşamdaki değişimin düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca yaşamdan duyulan tatmini etkileyen bu durumun önceden planlanması daha doğru bir yaklaşımdır (Arpacı 2012:31).

Emeklilik planlaması için yapılacak yatırım, iyi bir emekliliğe sahip olmak ve ekonomik sıkıntı çekmemek açısından yapılabilecek en doğru seçenektir. Bunun için yapılması gerekenler emekli olmadan önce birikim yapmak emeklilik için yatırım yapmak, emeklilik döneminde harcamaları kontrol etmek ve emeklilikte ek gelir elde etmek olarak planlanabilir (Turgut 2006:198).

Emeklilik dönemine girmeden önce yaşlılık ve emekliliğe sosyal ve finansal anlamda yatırım yapmak gerekmektedir. **Sosyal ve finansal yatırım**; standart bir gelire, sağlık güvencesine ve kalacak bir mekana sahip olmak, yaşam tarzı anlamında yeterli ve dengeli beslenmek, beden ve ruh sağlığı açısından stresten uzak durmak, boş zaman aktiviteleriyle uğraşmak, akrabalık, komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerini sorunsuz bir şekilde kurmak ve iletişimde uyumlu bir tavır geliştirmek şeklinde olabilmektedir. Bu yatırım planlanmasını yapmak sosyal ve finansal açıdan yaşam kalitesinin yükselmesini sağlayacağı gibi yaşamın daha keyifli hale gelmesini de sağlayacaktır.

Emeklilik dönemi ihtiyaçlarından en önemlisinin finansal ihtiyaçlardır. Emeklilik dönemindeki finansal ihtiyaçlarını karşılamak için, çalışırken para biriktirmek ve yatırım yapmak emekliliği finansal yönden daha yeterli geçirmede yardımcı olmaktadır (Baltacı ve Selvitopu 2012:810).

Bireyler, çalışma yaşamı boyunca finansal olarak temelde ev ve araba satın almak ve emeklilikte rahat yaşayabilmek için çalışmaktadır. Bu finansal amaçları gerçekleştirmede en yüksek maliyeti olan ise emekliliktir. Yaşlılık ve emeklilik döneminin yaşamdaki en yüksek maliyet olmasının sebepleri arasında bir yaşam dönemi olarak bu dönemde çocukların evlenmesi, iş kurması ya da aile bireylerini finansal açıdan destek sağlanması yer almaktadır. Aynı zamanda aktif çalışma yaşamı sona ermiş olmasından dolayı fiziksel, sosyal ve duygusal yönden sorunlar yaşayan bu

bireylerin sağlık harcamalarının artması da bu sebepler arasında yer almaktadır (Turgut 2006:189).

Bireylere, emeklilik dönemini nasıl değerlendirecekleri, bu dönemin onlara getirdikleri, yaşamlarında nelerin değişeceği gibi konularda önceden farkındalık yaratılması gerekmektedir. Emeklilik dönemine ilişkin potansiyel kaynakları önceden planlamanın, emekliliğe uyumu olumlu yönde etkilemektedir. Emeklilik planlamasıyla bireylerin emeklilik dönemine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerine, onların finansal, psiko-sosyal ve fiziksel yönden emekliliğe uyum sağlamalarına, emeklilik döneminde de üreten ve mutlu bireyler olmalarına yardımcı olacaktır. Ayrıca; bireylerin emeklilikle ilgili gerçekleştirmeyi istedikleri için emekliliğin getireceği ruhsal, sağlıksal, toplumsal ve finansal sorunları gerçekçi bir şekilde olumlu yönleriyle görmelerini sağlayacak; bunlarla mücadele etme konusunda bilinçlenmelerini, bu sorunları ve doğuracağı olumsuz etkileri en aza indirmeye yardımcı olacaktır (Baltacı ve Selvitopu 2012:802).

2.6.1.1. Bireysel Emeklilik Sistemi

Emeklilikte yaşam standartlarını yükseltmek için sosyal güvenlik sistemine bağlı kalmak yeterli değildir. Ülkemizde sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak ve kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı nitelikte özel emeklilik programlarının oluşturulması amacıyla 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu hazırlanmıştır. 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmiştir. Ancak, emeklilik şirketlerinin bireysel emeklilik ürünlerini katılımcılara sunmaya başladığı 27 Ekim 2003 tarihi, bireysel emeklilik sisteminin faaliyete geçtiği tarih olarak kabul edilmektedir.

Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını sağlayarak, gönüllü olarak katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sistemleri bulunmaktadır (4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf Ve Yatırım Sistemi Kanunu).

Bireysel emeklilik sisteminin temel amacı, bireylerin çalışma yaşamları boyunca yaptıkları düzenli tasarrufların yatırıma yönlendirilmesini sağlayarak; oluşacak birikimlerle, tasarruf yaptıkları dönemde sahip oldukları refah seviyesinin emeklilik döneminde de devam etmesini sağlamaktır. Başka bir ifadeyle bireylerin yaşlılıklarında kullanmaları amacıyla, güvenli bir şekilde tasarruf yapmalarını sağlamak, bu tasarrufları teşvik etmek, yatırıma yönlendirmek ve düzenlemek, emekli aylığı ve toptan geri ödeme yoluyla katılımcılara emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlanarak, refah düzeylerini arttırmak aynı zamanda ekonomiye kaynak yaratmak ve istihdamı arttırmaktır (TCMB 2011a:56).

Bireysel emeklilik, tasarruf ve yatırım sistemi ikinci emeklilik geliriyle;

- Bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artmasına,
- Uzun vadede emeklilerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesine,
- Gelecek nesil emeklilerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesine,
- Yeni iş ve istihdam olanakları yaratmasına,
- Sosyal güvenliğin kapsamının artmasına ve kamunun sosyal güvenlik kaynaklanan yükünün azaltılmasına,
- Mikro ve makro tabanda ekonomiye kaynak yaratılmasında,
- Enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlamasına olanak sağlayan bir özel emeklilik sistemidir.

Bireysel emeklilik sistemi katılımcılarının sistemde en az 10 yıl kalması ve en az 56 yaşını doldurmaları esas olarak alınmaktadır. Bireyler emekliliğe hak kazandıklarında, birikimlerini toplu olarak alabilecekleri gibi emeklilik maaşı sağlayan yıllık gelir sigortası sözleşmesi yaptırarak istekleri doğrultusunda değişecek emeklilik maaşı da alabilmektedirler (Işık, Ay, Meriç ve Baran 2011:27).

2.6.1.2. Emeklilik İçin Plan Yapmak

Yaşamın her dönemi kendine özgü özellikleri nedeniyle değerlidir. Doğumdan itibaren, bireylerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sosyal devlet tarafından sağlanan sosyal güvenliğe ait hizmet ve yardımlar, yapılan tasarruf ve yatırımlar kişilerin hem sağlıklı, hem de nitelikli bir yaşam sağlamada destek olmaktadır. Ancak

bu yeterli değildir ve ileri yaşlarda bireyler toplumdan soyutlanmadan sağlıklı, konforlu ve mutlu bir yaşam sürdürebilmesi yani başarılı bir yaşlanma için her insanın kendisi bazı çabalar sarf ederek planlar yapması gerekmektedir. Daha etkin ve verimli bir yaşam için, planlama yapmak önemli bir koşuldur (Baltacı ve Selvitopu 2012:808; Garman ve Forgue 2006:505). Başarılı yaşlanma; bireylerin kendilerini yaşlılığa hazırlama sürecinde sosyal çevresini ve ilişkilerini canlı tutmak, sağlık sorunlarını en aza indirmek için koruyucu önlemler almak, bellek ve fiziksel işlevlerini geliştirici çabalar içinde olmak ve yaşama pozitif bakabilmek şeklinde tanımlanmaktadır (Görgün-Baran 2007:237).

Emeklilik öncesi dönemde kişisel ve finansal alanlarda plan yapmak bu döneme uyum sağlamaya yardımcı olmaktadır. Kişisel olarak emeklilik yatırımlarının yapılması yaşamın bu yeni dönemi için emeklilik planı yapılması anlamına gelmektedir. Yaşamın geri kalan kısmını rahat geçirebilmenin ve bu konuda neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bireyin kendisine yapacağı yatırımlar söz konusudur. Emeklilik döneminde neler yapılmak isteniyorsa ve aktif olunabilecek faaliyetlere (zihinsel uğraş ve hobiler) zaman ayrılabilir. Emeklinin boş zamanlarını değerlendirebilmesi için ek bir iş ile daha fazla para kazanabileceği alternatif işler belirlenebilir. Birey kendisine yeni hobi alanları yaratarak emekliliğe hazırlık yapabilir. Bu bakımdan bireyin sosyal yaşamındaki aktifliği devam etmesi sağlanmış olur (Görgün-Baran 2012:4).

Buradaki bir diğer yatırım ise, maddi yatırımdır. Emeklilik dönemi ihtiyaçlarından en önemlisinin finansal ihtiyaçlar olduğu söylenebilir. Bireyin yaşlanması ve emekli olmasıyla birlikte meydana gelen ekonomik gelir düzeyindeki kayıplar bireyin maaşı/aylığı ve bu bağlamda toplumsal statüsünün azalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla gelirin azalması yoksulluğu tetiklemekte; hem sosyal hem de ekonomik olarak kayıpları beraberinde getirmektedir. Gelir düşüklüğü, geçim sıkıntısına, sağlıklı beslenememeye, sosyal etkinliklerden uzaklaşmaya ve prestijinin düşmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda yaşlı bireyin sağlık ve bakım hizmetlerinin masraflarının artması ve devletin bu masrafları karşılamadaki payının azaltılması, yaşam kalitesini etkilemektedir. Bunun sonucu olarak yaşlı bireyin refah düzeyi düşmektedir (Hablemitoğlu ve Özmete 2010:20).

Emeklilik sonrası gelir düzeyindeki düşüş, makineleşmenin ve hızlı nüfus artışının yol açtığı istihdam sıkıntısı, ortaya çıkan sağlık problemleri nedeniyle çalışma yaşamından uzaklaşma, hayat pahalılığı vb. nedenlerle bireyler yaşlılık döneminde ekonomik sıkıntılar ve yoksullukla karşılaşabilmektedir. Azalan gelire uyum sağlayamama, daha önceki duruma kıyasla uygun yaşayamamanın verdiği sosyal ve psikolojik baskı, sağlık, beslenme gibi alanlara yapılan harcamaların artması, yetmeyen gelir nedeniyle yakınlarından parasal yardım alma ve yakınlarına yük olmanın getirdiği psikolojik baskılar çoğunlukla yaşlı nüfusun karşılaştığı problemler arasındadır (Arpacı 2005:122). Emeklilik döneminde yaşanması muhtemel sorunların üstesinden gelebilmenin yolu finansal olarak emekliliğe yatırım yapmaktır. Bu yatırımı yaparken öncelikle nerede olunduğu, daha sonra finansal olarak nerede olunmak istendiğinden nasıl bir yaşam tarzına sahip olunmak istenildiğine kadar bazı konularda kararlar verilmelidir. Ayrıca sahip olunan varlıklar ve borçların incelenmesi böylece harcamalar ve enflasyon karşısındaki durumları değerlendirilmelidir. Emeklilikte ne kadar gelire sahip olunacağı araştırılarak emeklilik boyunca gelirin arzulanan yaşam tarzı için yeterli olup olmayacağı konusunda fikir sahibi olunabilmektedir (Richards, Cooper ve Fraser 1984:505; Kapoor, Dlabay and Hughes 2004:583). Emeklilik dönemindeki finansal ihtiyaçlarını karşılamak için, çalışırken para biriktiren ve yatırım yapan bireyler, emekliliği finansal yönden daha yeterli geçirmektedirler (Baltacı ve Selvitopu 2012:809).

2.6.2. Miras Planlaması

Miras planlaması, mal varlığının bireyin ölümünden sonra kanuni varisleri arasında paylaştırılması ve idare şeklinin belirlenmesidir. Sahip olunan mal varlığının miktarı ne olursa olsun, miras planlaması yapmadaki temel amaç paylaşımın bireyin istediği şekilde gerçekleşmesidir (Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:622).

Medeni Hukukun dalları şu şekilde sıralanmaktadır. Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Eşya Hukuku ve Miras Hukuku Türk Medeni Kanununu oluşturmaktadır. Borçlar hukuku ise Türk Borçlar Kanununu oluşturmaktadır.

2.6.2.1. Miras Hukuku

1030 maddeden oluşan Türk Medeni Kanunu'nun 495-682. Maddeleri Miras Hukuku hükümlerine ayrılmıştır. Miras hukuku, kişinin ölümü sonrasında geride kalan malvarlığı üzerindeki hakları ele almaktadır (Uzun, Atalay, Akkaya, Özkorkut, Akın ve Gönenç 2012:166).

Miras Hukukunda yer alan bazı önemli kavramlar aşağıda açıklanmıştır.

Tereke (Miras)

Tereke, miras kelimesiyle de ifade edilmektedir. Miras bırakanın ölmesi ya da ölümüne denk tutulan gaipliğine karar verilmesiyle mirasçılara geçen ve parayla ölçülebilen bütün hak ve borçlarıyla hukuki ilişkilerinin tümüdür.

Mirasbırakan (Muris)

Ölmesi, hakkında ölüm karanesinin gerçekleşmesi veya ölümüne denk tutulan gaipliğine karar verilmesiyle terekesi mirasçılara geçen gerçek kişiye mirasbırakan denilmektedir. Mirasbırakanın mutlaka gerçek kişi olması gerekmektedir. Ölüm karanesi; bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır (TMK 31.madde).

Mirasçı

Mirasbırakanın ölmesi veya ölüm karanesinin işlenmesi veya ölümüne denk tutulan gaipliğine karar verilmesiyle terekenin intikal ettiği gerçek veya tüzel kişiye mirasçı denmektedir.

Yasal Mirasçılık

Mirasçılara, miras bırakanın mevcut malvarlığı tüm hak ve yükümlülükleri ile birlikte geçer. Yasal mirasçılık kan bağı, evlilik veya vatandaşlık bağı nedeniyle oluşur. Yasal mirasçılar: akrabalar, eş, evlatlık ve devlettir.

Atanmış mirasçılar

Miras bırakanın iradesinden doğan ölüme bağlı tasarruf veya vasiyetname ile mirasçı olan edilen kişilerdir (Öcal 2011:119).

2.6.2.2. Miras Paylaşımı

Birey yaşamını kaybettikten sonra mal varlığını kanuni varisleri arasında paylaştırılması ve yönetim şeklinin belirlenmesi miras paylaşımı ile mümkündür. Miras planlaması ile sahip olunan mal varlığının bireyi istediği şekilde yapılması amaçlanmaktadır. Miras planlamasında sadece ölüm sonucu değil fiziksel ve ruhsal olarak iş görmez duruma gelmesi durumunda karar verme mekanizmasının nasıl işleyeceği ve mal varlığının kimin tarafından yönetileceğini de kapsamaktadır. Miras planlama sürecinde toplam mal varlıklarının değeri belirlenmesi gerekmektedir. Bu sayede miras hukukuna göre mal varlığı arttıkça vergi dilimi de değişeceğinden kanuni varislerin ne kadar vergi ödemekle yükümlü olacağı gözden kaçmamış olacaktır. Varisleri, ihtiyaçları ve haklarına karar verilerek mirasın adil bir şekilde dağılması sağlanmalıdır. Mirasın miktarından çok bu mirasın nasıl paylaşılacağı önemlidir. Bu sayede varisler yaşamlarını huzur, barış ve sevgi içinde geçirmelerini sağlayacaktır. Birey hayattayken sahip olduğu borçların, resmi kurumlara ödenecek ücretlerin ve vergilerin nakit çıkışının yaşanacağı ek masraflar ortaya çıkacaktır. Bireyin alacak ve borçları kayıt altına alınması vasiyetname ile olur. Bu konuda yetkin kurum ve kuruluşlardan, avukatlardan, bankalardan danışmanlık alınmalıdır (Turgut 2006:204; Garman ve Fogue 2006:543).

Türk Medeni Kanunu'nun Miras hukuku bölümünde, miras paylaşımının ne şekilde yapılacağı ele alınmaktadır. Yasal mirasçılar, gerek kendi aralarında, gerek atanmış mirasçılarla birlikte mirası aynı kurallara göre paylaşmaktadır. Aksine

düzenleme olmadıkça mirasçılar, paylaşmanın nasıl yapılacağını serbestçe kararlaştırmaktadır. Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla paylaşmanın nasıl yapılacağı ve payların nasıl oluşturulacağı hakkında kurallar koyabilir. Bu kurallar, mirasbırakan tarafından kastedilmemiş olan bir eşitsizlik hâlinde payların denkleştirilmesi olanağı saklı kalmak koşuluyla, mirasçılar için bağlayıcı bir durumdur (Uzun ve diğerleri 2012:168).

2.6.2.3. Vasiyetname Hazırlama

Miras hukuku, mirasçıların yasayla belirlenen paylarının dağıtımı ile de ilgilenmektedir. Bunun dışında miras hukukunun önemli konularından birisi de vasiyettir. Vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olmak gerekir. Miras sözleşmesi yapabilmek için ise ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir (TMK madde 502-503).

Miras bırakan sağlığında mirasçı ataması ile ilgili tasarrufları “ölüme bağlı tasarruf” olarak ele alınmaktadır. Mirasbırakan, tasarruf özgürlüğünün sınırları içinde, malvarlığının tamamında veya bir kısmında, vasiyetname ya da miras sözleşmesiyle tasarrufta bulunabilir (TMK 514.madde). Miras sözleşmeleri, miras bırakan tarafından üçüncü kişilerle yapılan her iki tarafa hak ve yükümlülükler getiren sözleşmelerdir. Ölünceye kadar bakma sözleşmesi gibi (Uzun ve diğerleri 2012:167).

Kanuni mirasçıların miras üzerinde "saklı pay" olarak adlandırılan hakları vardır. Saklı pay kanuni miras payının bir bölümünü oluşturur. Örneğin, miras 10, mirasçının miras payı 5, saklı payı 2 olsun. Miras bırakan vasiyetname bırakmadı ise mirasçı 5'i alır. Mirasçı tasarruf özgürlüğü kadar mal varlığı için vasiyetname ile başka birine miras bıraktı ise mirasçı saklı payı 2'yi alır (TMK 505.madde).

Miras bırakan ölüme bağlı tasarruf ile bir mirasçısını mirastan çıkarmış olabilir ya da mirasçıların saklı paylarını aşacak miktarda tasarrufta bulunmuş olabilir. Kanuni mirasçı, saklı paylı mirasçı ya da vasiyetname ile atanmış mirasçılar, koşullarına göre bu tasarruflara karşı dava açabilir.

Vasiyet; kişinin, ölümüne bağlı olarak gerçekleşmesini arzu ettiği istek, emir ve kararlarını içeren ve finansal varlıkların yönetimini kimin yapacağını belirlediği belgedir. Kişinin kendisinin el yazısıyla (holografik vasiyet), avukat yardımıyla (resmi vasiyet) ya da matbu bir form şeklinde hazırlanmış yasal bir beyanname

(Kapoor, Dlabay ve Hughes 2004:626, Richards, Cooper ve Fraser 1984:529); kişinin ölümüne bağlı bir hukuki işlem türüdür. Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir (TMK 531.madde). Resmi ve el yazısı ile vasiyetname şekillerinden birine vasiyetçi-mirasbırakan her zaman kanunda öngörülen biçimsel koşullar altında yapma olanağına sahip iken, sözlü vasiyetnameyi ancak istisnai durumlarda ve özellikle diğer iki vasiyetname türüne başvurma olanağına sahip olamaması durumunda yapabilir. Böyle bir durumda, sözlü vasiyetin kanunda belirtilen ve sınırlandırılan uygulama alanı içinde, sonradan yazılı şekle bağlanması zorunluluğu bulunur ve hükümleri geçicidir (Demir 1995:345). Sözlü vasiyette, mirasbırakan ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmi veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir. Bunun için mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatır ve onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevini yükler (TMK 539.madde).

Miras planlaması açısından miras bırakılacak tüm mallar nakde çevrilerek değerlendirilmeli ya da kısa vadede ihtiyaçları karşılayacak kadar nakit ayrılarak geri kalan mallar iyi hazırlanmış bir vasiyetname ile adil bir şekilde paylaşımı yapılmalıdır. Kendine bakacak durumda olmayan çocuklar veya bakmakla yükümlü olunan kimseler varsa vasiyetname büyük önem kazanmaktadır. Vasiyetname yoksa ölüm durumunda bunlara kimin bakacağı veya geçimlerini kimin sağlayacağı konularında açıklık getirilmiş olur.

Miras paylaşımı konusunda vasiyetnamenin nerede saklandığı, avukatın adı, adresi, iletişim bilgileri, sosyal güvenlik numarası, banka hesap numaraları, bankada kiralık kasa varsa nelerin olduğuna dair liste, nüfus cüzdanı, evlilik cüzdanı, yatırımlara ait belgeler, borç ve alacaklar ve bunlara ait belgeler mutlaka saklanmalıdır. Ancak bu belgelerin gizli tutulması gerekir. Aile üyelerinin bundan haberdar olması ve bu belgelerin avukat tarafından muhafaza edilmesinde fayda vardır. Vasiyetname evlilik durumu değiştiğinde, kazanç değiştiğinde, sağlık durumu değiştiğinde, ailenin büyümesi ya da küçülmesi ve üzerinden uzun zaman geçmesi durumlarında mutlaka güncellenmelidir (Turgut 2006:213).

Vasiyetname, kişinin başka bir yere taşınması (devlet yasaları farklılık göstermesi durumunda), aile durumunda bir değişiklik olması (eşlerin ayrılması, çocuklardan birinin evden ayrılması), daha büyük bir servet elde edildiği ya da

finansal kayıpların yaşanması (kazancın artması ya da azalması durumunda) durumlarında vasiyetname güncellenmelidir. Ayrıca vasiyetnamenin hazırlanmasının üzerinden uzun zaman geçmesi (3, 5 ya da 10 yıl geçmişse) vasiyette geçen mirasçılardan birinin ölmesi, vasiyet hükümlerini gerçekleştirecek ya da koruyacak kişinin ölmesi ya da kanunlarda bir değişiklik olması durumlarında da vasiyetname gözden geçirilmelidir (Turgut 2006:218; Rosefsky 1996 :641).

2.7. Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY) Eğitimi

Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerden ve değişimlerden büyük ölçüde etkilenen finansal konular, içinde bulunulan ekonomik sistemi anlayıp yorumlamayı, buna yönelik düşünce sistemi geliştirmeyi ve anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmeyi, bilgiyi keşfedip yapılandırmayı ve bilinçli kararlar vermeyi gerektirmektedir.

Gelecekle ilgili alınan tüm kararlarda finansal bir boyut bulunmaktadır. Bu nedenle ihtiyaç duyulan kaynakların en uygun yerden ve koşullarda bulunması, en uygun yatırım alanında kullanılması ve sonucun kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu süreçte **finans** ve buna yönelik alınacak kararlar ise **finansal karar** olarak nitelendirilmektedir (Türko 1999:14). Ancak insanların pek azı bu bilgileri yorumlamak için gerekli eğitim ve beceriye sahiptir. Bir araştırmada son zamanların odak noktası olan finansal planlama ve yönetim alanlarından emeklilik ve bu döneme hazırlık için tasarruf, yatırım ve yatırımlar kararlarının nasıl verilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu araştırmada yatırım konusundaki bilgi eksikliğinin hatalı tahminlerde bulunmaya, bilişsel uyumsuzluk ve önyargılı analiz yapmasına ve dolayısıyla hatalı yatırımlar yapılmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bodie, 2002:1).

Finansal okuryazarlık, parayı akıllı kullanma açısından temel bilgi, kavram, ilke ve teknolojik araçları kullanma bilgi ve beceriye sahip olma esasına dayanmaktadır (Garman ve Fogue 2006:3). Günümüz koşullarında finansal konuların seçiminde ve bu konularda karar vermede teknolojinin boyutu dikkate alınmaktadır. Ayrıca öğrenme sürecinde bireyi aktif kılma, merkeze alma ve yeteneklerini geliştirme; bunlara zemin hazırlayan modern öğretim yöntem ve teknikleri tercih edilmektedir. Bu sayede bireyin finansal konulara karşı bilgi birikimini artırması ve geliştirmesi amaçlanmaktadır. Aynı

zamanda genel olarak toplumda, özelde ise bireylerde finansal okuryazarlığı geliştirmek amaçlanmaktadır.

Bireyin finansal kararlara ve finansal refaha ulaşmasını sağlamak için gerekli olan bilinç, bilgi, beceri, tutum ve davranışların bileşimi finansal farkındalığı oluşturmaktadır. Bireylerin finansal farkındalığa sahip olması finansal ürün ve kavramlar hakkında bilgi ve görüşlerini geliştirmesini, sahip olduğu bilgiyi yönlendirmesini, finansal risk ve fırsatları fark etmesini, daha bilinçli tercih yapmasını, yardım alacağı yerleri bilmesini ve finansal refahlarını artırmak için finansal faaliyetleri etkili bir şekilde yapmasını sağlamaktadır (Atkinson ve Messy 2012:14). Gönen ve Özmete (2006:60) tarafından yapılan bir araştırmada finansal yönetim sürecinde erkeklerin planlama, karar verme ve uygulama aşamalarında zorlandıklarını ve erkeklerin finansal yönetim sürecinde başarılı olabilmek, uzun ve kısa vadeli ekonomik amaçlara ulaşabilmek için bilgiye daha çok ihtiyaç duyma açısından farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu vurgulamaktadırlar.

Finansal farkındalık temel olarak, finansal sistemlerin ve kurumların işleyişi, nakit akımı yönetimi, mevcut kaynakları ve öncelikleri göz önüne alarak bütçe hazırlayabilme, acil durumlar için rezerv oluşturabilme, borçlanma ve kredi temini sürecinde seçenekleri değerlendirebilme, konut kiralama ve satın alma seçeneklerini değerlendirebilme, yatırım araçlarını değerleyebilme, emeklilik dönemini planlama ve finansal risklere ve beklenmedik durumlara ilişkin finansal güvenlik önlemleri hakkında bireysel becerilerin geliştirilmesini sağlamaktır (Akyol 2010:36).

Eğitim, bireyin kullanabileceği bilgi birikimini artırarak farkındalığını yükseltmekte ve karar verme yeteneğini geliştirerek yapabilme becerisini artırmaktadır. Finansal planlama ve yönetim konusunda eğitim için, hedef kitlenin belirlenmesi, eğitimcinin yetiştirilmesi, eğitimde kullanılması gereken kaynaklar ve materyallerin hazırlanması, eğitim konularının teknolojiye uygun ve bilimsel bir sistematik içinde belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu amaçla yapılacak eğitimin kalitesi, bilgi çağı insanına ve teknolojisine uyum sağlamalıdır (Temizel ve Bayram 2011:74).

Toplum genelinde finansal okuryazarlığı artırmak ve bireylere finans kültürü kazandırmak, bireylerin sahip olduğu davranış kalıplarını ve önyargılarını değiştirmek ve geliştirmek için finansal eğitim öğretim faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Altıntaş 2008:25). Tüketiciler için giderek daha karmaşık bir hal alan finansal piyasayı kavrama

becerisi olarak kabul edilen finansal okuryazarlık düzeyini artırmak için tüm dünyada hükümetler bu konuda etkili yollar bulma ve bireylere yaşam boyu öğrenme fırsatları sağlamak için finansal eğitim konusunda ulusal bir strateji oluşturmaktadır (Atkinson ve Messy 2012:13). **Finansal okuryazarlık**; yaşam boyu finansal güvenlik için finansal kaynakları etkili bir şekilde yönetmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip olma ve kullanma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Huston 2010:307). Etkin finansal karar verme için gerekli olan finansal kavramlar (enflasyon, mevduat, sigorta gibi) ve finansal ürünler (hisse senedi, tahvil, kredi gibi) hakkında bilgiye sahip olmak ve aritmetik ve finansal planlama yapabilmek için matematiksel beceriye sahip olmak finansal okuryazarlığın üstlendiği anlamlar arasındadır (Hastings, Madrian ve Skimmyhorn 2012:5).

Her ülke kendi sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine göre finansal eğitimi çeşitli şekillerde tanımlamaktadır. Finansal eğitim için en yaygın olarak kullanılan tanım Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD) tarafından yapılandır. OECD tarafından finansal eğitim şöyle tanımlanmaktadır: *“Finansal eğitim, tüketicilerin, yatırımcıların finansal ürün ve kavramları kavrayışlarını geliştiren, bilgilendirme ve öğretme yoluyla finansal riskler ve fırsatların farkında olmalarını, bilinçli seçimler yapmalarını, yardım için nereye başvuracaklarını öğrenmelerini, finansal refahlarını geliştirecek bir güven ve yetenek geliştirmelerini sağlayan süreçtir”* (Organization for Economic Co-Operation and Development [OECD], 2008:13).

Finansal eğitim, bireylerin yatırım ve tasarruf kararlarını bilgi sahibi olarak vermeleri ve olası zararlardan korunmaları açısından önemli bir kavramdır. Finansal eğitim, aynı zamanda finansal farkındalığı artırmakta; bireylerin artan sorumluluklarının ve aldıkları risklerin farkında olmalarına katkıda bulunmaktadır. Ancak, finansal piyasalarda artan ürün ve hizmet çeşitliliği, finansal okuryazarlık seviyesinin çok üzerinde bir hızla gelişmektedir. Bu çerçevede, toplumsal refahın artırılması açısından finansal okuryazarlığın ve finansal eğitim yoluyla finansal farkındalığın artırılmasına özel önem ve öncelik verilmesiyle mümkündür (TCMB 2011d:1).

2.7.1. FPvY Eğitiminin Gerekliliği

Finansal piyasalardaki finansal ürünlerin karmaşıklığı ve sayısının giderek artması, nüfusun artması ve yaşam süresinin uzaması, emeklilik yaşı ve maaşındaki değişiklikler, gelir üzerindeki değişiklikler sonucu finansal farkındalığın eğitim yoluyla artırılması gerekliliğini önemli kılan etkenlerdendir. Finansal eğitimin ekonomik ve finansal piyasaya ve özellikle tüketicilere faydaları bulunmaktadır.

2.7.1.1. Finansal Eğitimin Bireysel Refaha Faydası

Bireyler, birçok değişik finansal ürün hakkında çok fazla ve karmaşık bilgilerin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması konusunda finansal eğitime her zamankinden daha çok ihtiyaç duymaktadırlar (Akyol 2010:43).

Finansal eğitim sayesinde bireylerin finansal konularda farkındalıkları artırılmakta, finansal ürün ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmakta ve bu şekilde finansal ürünlerin etkin kullanımı artırılmaktadır. Ayrıca, bu bilinçle bireyler hem dolandırıcılıktan ve finansal ürünlere ilişkin doğru değerlendirmelerde bulunarak yanlış yönlendirmelerden kaçınabilmekte, hem de karşılaştırma yaparak kendileri için en uygun ürünü kullanmaya teşvik edilmektedirler (OECD 2005:20). Aynı zamanda, finansal eğitim ile bireyler finansal konularda daha fazla sorumluluğa sahip bir şekilde davranmaya yönlendirilmektedir. Finansal eğitim sayesinde bireylerin bütçe planlarını yaparken, varlık ve yükümlülük durumlarını daha dikkatli planlamalarını sağlayacakları öngörülmektedir. Örneğin yükümlülük tarafında bireylerin kredi kullanımlarında dikkatli davranmaları borçluluk oranlarını doğrudan etkilemektedir. Varlık tarafında ise tasarruf ve emeklilik planlarını dikkatli yaparak dengeli bir yaşam planı yapabilmelerine katkıda bulunmaktadır (TCMB 2011:82).

Günümüzde bireylerin kendi finansal faaliyetlerini yönetmeleri çok önemli bir konu haline gelmiştir. Bireyler kendi finansal faaliyetlerini yönetme becerisini elde edemediklerinde yanlış finansal seçimlerde bulunmaktadır. Finansal seçimlerin yanlış yapılması sonucu yüksek miktarda kredi kartı borcu ve kredi faizleri gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Böylece acil durumlarda ve emeklilikte kullanılacak bir

yatırımın yapılmamakta ya da çok az yatırım yapılmaktadır. Başlangıçta bütçe planlamasının iyi yapılmaması eğitim, iş ve ev koşullarında aksaklıklara neden olabilmektedir. Tüm bunların sonucunda ise, bireyin temel ve güvenlik ihtiyaçlarının giderilmesinde güçlük oluşturmakta ve bireylerin iyilik hâli ya da refahı olumsuz yönde etkilenmektedir (Eryılmaz 2011:2).

İş hayatına yeni başlayan genç yetişkinlere bütçe yapma ve tasarruf konusunda temel araçları sağlayarak harcama ve borçlanma durumunu kontrol altına almaları sağlanabilmektedir. Daha yaşlı bireylere akılcı yatırımlar yapmaları konusunda bilgi ve beceri kazandırarak rahat bir emeklilik dönemi için planlama yapmaları sağlanabilir. Böylece hem kendi emeklilik planları hem de kişisel tasarruf planları ile yeterli tasarruf sahibi olmaları yoluyla finansal güvenlikleri sağlanabilir (OECD 2005:12).

2.7.1.2. Finansal Eğitimin Ekonomi ve Finansal Piyasaya Faydası

Ekonomik sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi, bireylerin finansal kararlarını bilgi süzgecinden geçirerek akılcı ve mantıklı davranmasıyla mümkündür (Temizel ve Bayram 2011:85). Aileler ekonomideki ilk karar birimleridir. Ailede, başarılı bir finansal yönetim süreci finansal kararlarda etkin olmayı gerektirmektedir. Ancak ekonomik belirsizliğin ve değişimin hızlı olduğu son yıllarda etkili finansal kararlar verme süreci oldukça güçleşmiştir. Bu süreci kolaylaştırmanın yolu ise finansal eğitim sağlamaktadır (Gönen ve Özmete 2006:1).

Finansal eğitim almış bireyler, finansal piyasaların sağlıklı bir şekilde işlemesine, finansal ve ekonomik istikrara katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla toplumun refahına katkısı nedeniyle önemi giderek artan bir kavram haline gelmiştir (TCMB 2011:83). Bireylerin finansal konulardaki farkındalığını artırarak yani eğitim yoluyla finansal davranışlarında değişim hedeflenmektedir. Gönen ve Özmete (2007:60) finansal yönetim sürecinden duyulan tatmin, finansal davranışlar ile öz-saygı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında bireylerin para yönetimine ilişkin uygulamaları, tasarruf edebilme düzeyi ve yaşam düzeyini hiç tatmin edici bulunmayan konular arasında olduğunu tespit etmişlerdir. Finansal araçların giderek karmaşıklaşması ve bireylerin gelecek planları içinde yer alan emeklilik gibi konularda kendilerini maddi

kayba uğratmayacak kararlar alabilmesi, finansal okuryazarlığın gelişimine bağlı görülmektedir. Finansal eğitimle daha bilinçli birer tüketici olan bireylerin ürünlere ilişkin bilgisi artacak, bu sayede kendileri için daha doğru kararlar verebilecek, daha uygun ürünleri seçebileceklerdir (Temizel ve Bayram 2011:74). Bu durumun finans sektöründeki etkisi ise piyasa etkinliğinin ve rekabetin artmasına katkı şeklinde olacaktır. Bireylerin finansal bilgi düzeyleri arttıkça, finansal kuruluşlardan bilgi ve anlaşılabilirlik açısından beklentisi de artacaktır. Bunun sonucu olarak da finansal piyasalarda şeffaflık ve anlaşılabilirlik artıracaktır. Ayrıca şikâyetler ve hukuki sorunların da azalmasını sağlayacaktır. Finansal eğitim ile birlikte tasarruf eğilimindeki artış, hem yatırım seviyeleri hem de ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkiler göstermektedir. Şöyle ki bireyler tasarruflarını özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere finansman sağlanmasında ve dolayısıyla ekonomik büyüme ve istihdam artışında önemli rol oynamaktadır (TCMB 2011:84).

Anlaşılabilir ve tarafsız bilgiyi sağlayarak ve süreçteki rolleri ile ilgili şeffaf olarak, finansal kurumlar özellikle bireylerin farkındalığını artırarak finansal eğitimin işlevini kuvvetlendirebilmektedir. Şeffaf ve doğru bilginin finansal kurumlar tarafından sağlanması, piyasanın özelliklerini bilerek sermayenin nereye akacağına karar vermeleri ile süreçteki rekabeti artırabilme kapasitesi bulunmaktadır (OECD 2005:37).

Ayrıca, finansal eğitim almış bireyler tüketicinin korunması çerçevesinde haklarından haberdar olması ve haklarını arama konusunda kuvvetlendirilmesine hizmet etmektedir. Finansal eğitilmiş bireyler kendilerini koruma yollarını ve haklarını daha iyi bildikleri için ve finansal piyasada yaşanan yanlış ve haksız uygulamaları yetkili makamlara iletilme konusunda daha çok bilinç kazanmaktadır bu sayede sektörde denetim faaliyetleri kolaylaştıracaktır. (Akyol 2010:42).

2.7.2. Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)'in Kapsamı

Bireyler yeni teknolojileri kullanabilmek ve bilinçli finansal kararlar verebilmek için bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bilgilendirilmiş, iyi eğitilmiş bireyler, ailelerinin güvenliğini ve refahını arttıracabilecek kararlar verebilme kapasitesine sahip olabilmektedir. Bu bağlamda güvenli aileler de toplumun ekonomik gelişmesine katkıda

bulunabilmektedir. Bu nedenle finansal konularda bilgilenme ya da finansal eğitim hem bireyler ve aileler için, hem de toplumlar için önemlidir (Gönen ve Özmete 2006:2).

Finansal eğitim, bu konuya ilişkin farkındalığın artırılması, finansal erişimin geliştirilmesi ve finansal konularda bilgi birikiminin sağlanmasından, bu bilgi birikiminin bireylerin tüketim, yatırım ve tasarruf davranışlarında değişiklikler yaratmasına ve bu değişikliklerin ülke ekonomisine ve toplumsal refaha yansımalarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (TCMB 2011c:79). Finansal kaynakların harcanması, tasarrufu, korunması ve değerlendirilmesi konularını içeren kişisel finans; bireyin ve aileye ait kaynaklarda finansal başarıya ulaşma olarak kabul edilmektedir. Bireysel finansın konuları arasında bütçeleme, vergi yönetimi, nakit para yönetimi, kredi kartı kullanımı, borçlanma, satın alma, risk yönetimi, yatırım, emeklilik planlaması ve miras planlaması yer almaktadır. Bu konulara yönelik anlayış finansal sorunları aşma ve sorumlulukları yerine getirme gibi yaşamdaki fırsatları yakalama şansını etkilemektedir (Garman ve Forgue 2006:4).

Finansal piyasalardaki gelişmelere ve kötü niyetli girişimlere karşı savunmasız bir konumda olan bireylere öncelikle finansal farkındalık ve temel finans bilgisinin artırılması gerekmektedir. Bu temelin üzerine kurulan içerikte kişisel refahın artırılması için tasarruf bilinci kazandırılmasına yönelik uygulamalar, (harcama, tasarruf, yatırım) finansal araçların, ürünlerin ve hizmetlerin kullanımı, temel bankacılık ürün ve hizmetlerinin (banka ve kredi kartı kullanımı, borç ve kredi yönetimi) kullanımına ilişkin bilgiler, piyasalarda finansal yatırım ve risk yönetimine ilişkin emeklilik, yatırım, sigortacılık, finansal dolandırıcılıktan korunma yolları gibi konular yer almaktadır (OECD 2012:16, Altıntaş 2008:169). Aynı zamanda bu içerikte hedef kitlelerin – çocuklar, gençler, yetişkinler, kadınlar, emekliler, işsizler vb. – özelliklerini ve ihtiyaçlarını göz önüne alacak şekilde bireylerin tasarruf, borçlanma, tüketim, sigorta ve emeklilik gibi hayatlarının önemli bir parçasını oluşturan kavramlar yer almaktadır (TCMB 2011:87).

Ekonomik belirsizliğin ve değişimin hızlı bir şekilde yaşandığı son yıllarda etkili bir planlama ve yönetimde finansal kararlar vermek oldukça güçleşmiştir. Bu nedenle bireyler finansal karar verme süreçlerinde ve finansal bakımdan sorunlar yaşamaktadırlar. Finansal tutum ve davranışları birey içinde yaşadığı aile ortamında

kazanmaktadır. Nesilden nesile aktarılan bu öğrenilmiş davranışlar gelecekte bireyin yaşam değerleri ve finansal güvenliği üzerinde etkili olmaktadır. Finansal planlama ve yönetim sürecini kolaylaştıran ve ihtiyaç duyulan finansal konularda bilgi sağlayan konularda eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır (Gönen ve Özmete 2006:2).

2.7.3. Finansal Planlama ve Yönetimi (FPvY) Öğrenme – Öğretme Faaliyetleri

Ekonomi konularına duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirmede okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara eğitim veren kurum ailelerdir. Aile üyeleri finansal karar ve tercihlerinde birbirlerini taklit etme eğiliminde olduğundan iyi bir model olmak önem taşımaktadır. Finansal konuları aktarmada ve becerileri kazandırmada aileler, öğretim kurumları, kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar, kamu otoriterleri ve işverenler etkili olmaktadır. Finansal bilgiye ve donanımına sahip olmayan bireyler kendisine ve ülke ekonomisine yararlı olabilmesi mümkün değildir (Hayta 2011:275). Bu nedenle verilecek eğitim, bireyi topluma ve kendine yararlı hale getirmeyi amaçlamalıdır. Ancak birey yaşamındaki bazı bilgileri plansız ve programsız bir şekilde kazanabilmekte; bazı bilgilerin ise kazandırılması için eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sistematik biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Düzenlenen faaliyetlerin tasarlanması, bireye kazandırılması için aktarılması, değerlendirilmesi ve tekrar geliştirilmesi gerekmektedir (Erden 1998:3, Küçükahmet 2006:3).

Eğitim seviyesini yükseltmek için eğitimi herkese ulaştırmak gerekmektedir. Geleneksel eğitim tarzı olan yüz yüze eğitim ile toplumdaki her bireye ulaşmak imkânsızdır. Ayrıca Pınarcı (2007:108) ilköğretim öğrencilerine farklı yöntemlerle (anlatım ve çoklu zeka) verilen tüketici eğitimin etkisi belirlediği araştırmada verilen eğitimin sık aralıklarla tekrar edilmemesi halinde her iki durumda da verilen bilgilerin ve davranışların etkisini kaybedebileceği sonucuna ulaşmıştır. Bu da demek oluyor ki geleneksel eğitimle aşılamayan tekrar edebilme ya da uygulama yapabilme gibi sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar teknolojinin yardımı ile çözüme kavuşturulabilmektedir. Eğitimin sadece okulda gerçekleşen bir süreç olmadığı düşünüldüğünde, bu sorunun

çözümünde kullanılabilecek yöntemlerin başında uzaktan eğitim ve öğretim gelmektedir. Uzaktan eğitim de öğrenenler ve öğreticiler farklı ortamlarda olabildiği gibi öğrenen yalnızca bilgisayar ile de öğrenimini gerçekleştirebilmektedir. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğreticilerin, farklı mekânlarda, bireysel olarak istenilen zamanda öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, iletişim teknolojileri ve araç-gereçleri gibi bileşenlerden aracılığı ile gerçekleşen bir eğitim sistemi modelidir (Karaaslan 2008:22, Atıcı 2007:31, İşman, 2005:93, Kaya, Erden, Çakır ve Bağirsakçı 2004:167, Kaya 2002:19, Çetiner, Gencel ve Erten, 1999:3). Şenyuva (2007:123) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitimin sağlayacağı öncelikli yararları arasında bireysel öğrenmeyi desteklediğini, zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirdiğini, kurumlar arası etkileşim ve kaynak paylaşımını (eğitimci, konu uzmanı...) desteklediğini, öğrenme isteğini artırdığını tespit etmiştir.

Teknoloji, eğitim ve öğretim ortamına bilgisayar ve internet gibi önemli iki değer sunmaktadır. Bu iki değer okul ve sınıf gibi fiziksel mekana ihtiyaç duyulan eğitime alternatif olabilecek pek çok yaklaşımı anlamlı kılmaktadır (Tuncer ve Taşpınar 2007:119).Eğitimde teknolojinin kullanımı, öğrenme ve öğretme süreçlerini daha verimli bir sistem haline getirmiştir. Eğitimi büyük kitlelere ulaştırarak bireysel öğrenmeye olanak sağlamak ve fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmaktadır. Teknoloji, bireylere uygulama fırsatı sunduğu için öğrenme yeteneklerini geliştirdiği gibi çok farklı yollardan bilgi edinebilecekleri olanaklar sunmaktadır. Irmak (2007:125) “Uzaktan Eğitim Amaçlı İnternet Tabanlı Laboratuvar Uygulaması” konulu araştırmasında öğrencilerin web tabanlı eğitim teknolojilerine ılımlı baktıkları ve bu teknolojileri eğitim-öğretim sürecinde kullanmanın yararlı olacağını düşündüklerini belirlemiştir. Ankete katılan öğrencilerin %94’ü ilk defa böyle bir uygulamaya katılmış olmasına rağmen %85 oranda öğrenciler böyle bir uygulama sürecini mutlaka tekrar yaşamak istediklerini ve bütün derslerde bu tür uygulamaların olmasını istediklerini tespit etmiştir.

İletişim teknolojilerinin sağladığı imkanlar arasında her yerde ve her zaman eğitim, eğitim-öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi, zaman ve paradan tasarruf etmek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak yer almaktadır. Klasik eğitimden uzaktan eğitime olan yöneliş eğitim-öğretim ortamlarının yeniden tasarlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu tasarım eğitim konusunda yapılması gereken faaliyetlerin plan içerisinde

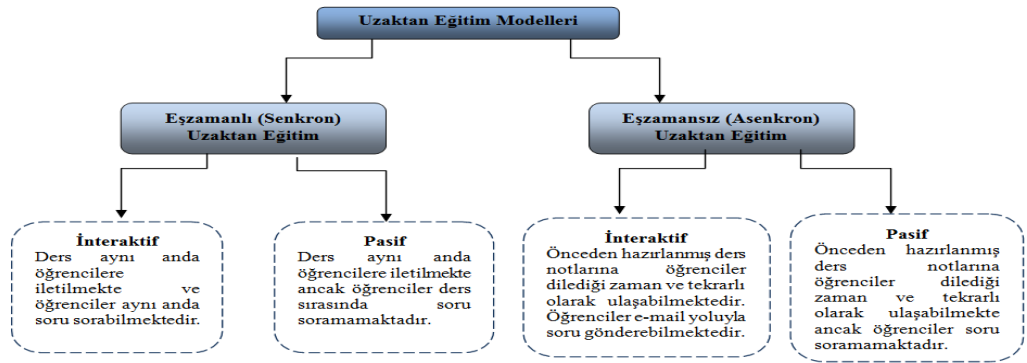
uygulanmasıdır. Yeni bir ortam için bilgilerin planlanması, organize edilmesi ve uygulanması faaliyetlerini içermektedir. Uzaktan eğitim modeli tasarımı eğitim programının kim için geliştirileceği, neyin öğretileceği, öğrenmede kullanılacak kaynakların ve yöntemlerin neler olacağı, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrolünün nasıl yapılacağı ortaya konulmalıdır (İşman 2011:405).

Tasarlanacak olan uzaktan eğitim eğitimi kolaylaştırmak, öğrenim maliyetlerini azaltmak, yetişmiş eleman sıkıntısını azaltmak ve özel gruplara (engellilere, yaşlılara, çocuklara, kadınlara, emeklilere) eğitim imkanı sunmak gibi amaçları içermelidir (Özmen ve Ediz 2002:3).

Uzaktan eğitim değişik eğitim seçenekleri sunmak, öğrenme sorumluluğu kazandırmak, zengin bir eğitim ortamı sunmak, düşük maliyetle geniş kitlelere ulaşılabilme gibi yararlar sağlarken; aynı zamanda bireylerin sosyalleşmelerini engellemesi, bireysel yardımda eksik kalması ve anında dönüt eksikliğinin yaşanması, iletişimin sınırlı kalması, her konunun uzaktan eğitim ile etkili olarak verilememesi gibi sınırlılıkları da bulunmaktadır (İşman 2011:29; Kaya 2002:20; Özdil ve Çelik 2000:8).

Uzaktan eğitim hiç şüphesiz ki bireylere bilgiye istedikleri yerden kısa zamanda ulaşabilme imkânı sağlanmaktadır. Uzaktan eğitim, yoğun iş ortamında çalışan, belirli ailevi ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek zorunda olan herkese, bir açılım sağlamaktadır.

Uzaktan eğitim alanında internetin kullanımı e-öğrenme olarak eşzamanlı (senkron) ve eşzamansız (asenkron) yöntemler kendi içinde pasif ve İnteraktif olarak kullanılmaktadır. Şekil 6'da özet olarak temel uzaktan-eğitim modelleri gösterilmiştir (Duran, Önal ve Kurtuluş 2013:2; Gülbahar 2012:5; Anonim 2012c:8, Bayraktar 2006:30, Odabaş 2004:4, Türkoğlu 2001:1, Özmen ve Ediz 2002:3).

Şekil 6. Temel uzaktan eğitim modelleri ve özellikleri

Uzaktan eğitim ile geleneksel eğitim tekniklerinin birleşiminden oluşan bir öğrenme ortamı sayesinde doğru yerde, doğru zamanda, kişinin kendi yeteneklerine uygun öğrenim teknolojileri ile öğrenim yapılabilmektedir.

Uzaktan eğitim, yetişkin eğitimi, çocuk eğitimi, ana-baba eğitimi, kurumlar için hizmet içi eğitim gibi çok çeşitli ve farklı amaçlarla yapılabildiğinden çok geniş uygulama alanına sahiptir. Geleneksel sistemlere göre son derece dinamik bir yapıya sahip olan uzaktan eğitim, öğretim programlarında hem konu hem de yöntem bağlamında yerini almıştır. Öğrenciler kendilerine uygun zaman içerisinde, istenilen sıklıkla ve mekândan bağımsız olarak dersleri takip edebilmektedirler (Passerini ve Granger, 2000:2).

İnteraktif eğitimin amacı, geleneksel eğitimi tamamlayıcı olarak kaynak bilgiye erişimi sağlamak, öğrenen-öğreten iletişimini en yüksek düzeyde ve zamanda tutmak, eğitimi olabildiğince yerine gitmeden yapılmasını sağlamaktır (Özcan 2003 :152).

Uzaktan eğitim uygulamalarında eğitim içeriği, etkinlikler ve testler bir web tarayıcısı üzerinden internet, intranet veya extranet (LAN/WAN) aracılığı ile kullanıcılara ulaştırılmaktadır. Bu sayede eğitim alan kişiler eğitim içeriğiyle birlikte konuyla ilgili referanslara, internet kaynaklarına, tartışma gruplarına ulaşma imkanına sahip olmaktadır (İşman 2011:402).

Uzaktan eğitim alanında birçok farklı amaca hizmet eden değişik yazılımlar bulunmaktadır. Fiziki mekan eksiklikleri, ekonomik olma ve zamanı iyi kullanma açısından uzaktan eğitime olan ön plana çıkmaktadır. Eğitimci ve öğrenene zamandan ve mekandan bağımsız olma imkanı sağlayan e-öğrenme ortamları, eğitsel içeriğin web teknolojilerine uygun olarak tasarlanmış metin, resim, canlandırma, ses ve görüntü dosyalarına ulaşmayı ve etkileşimde bulunmayı da sağlamaktadır (Özcan 2003:151).

Verilecek olan eğitimin içeriğine uygun ve ihtiyaç duyulan eğitimi karşılayacak şekilde programlar hazırlanmakta veya geliştirilebilmektedir. Birçok veritabanı programları, yazılımları ve teknolojileri geliştirilmekte ve bunlar için günümüz bilgisayarlarının sahip olduğu donanım özellikleri yeterli olmaktadır.

2.8. İlgili Araştırmalar

Finansal planlama ve yönetime yönelik olarak yapılan çalışmaların çoğunluğu durum saptamaya yöneliktir. Tüketici eğitiminin internet üzerinden verilmesine yönelik çalışmalar bulunmasına karşın finansal planlama ve yönetim konusunda tutum ve başarı belirlemeye, interaktif eğitim modeline ve öğretmenlere yönelik olarak yürütülmüş olan tez konusuna benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tez konusunun modülleri ile ilgili konular ve farklı hedef kitlelerin yer aldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar yayın tarihine göre aşağıda özetlenmiştir.

Hira (1997:287) “Finansal Tutum, İnanç ve Davranışlar: Yaşa Göre Farklılıklar” başlıklı araştırmasında 529 birey üzerinde yürütülmüş olup bireylerin para kullanımı aile içinde ele alındığında farklı inanç ve davranışlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Finansal karar verme modelleri önemli ölçüde yaş grupları arasında değiştiği ve genel olarak genç katılımcıların, finansal kararlar verici olarak annelerini tanımlamaktadır. İleri yaş gruplarındaki katılımcıların karar verici olarak babalarını tanımlamaktadır. Aynı zamanda yaşlı katılımcıların daha genç olanlara oranla ne kadar ve nereye yatırım yapılacağı konularında annelerine danışmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Parrotta ve Johnson (1998:59) Deacon ve Firebaugh Aile Kaynak Yönetimi Modeli'nden elde edilip finansal yönetim modeli kullanılan ve 194 yeni evli çiftlerin finansal tutum ve bilginin finansal durumuna ilişkin memnuniyete etkisinin incelendiği çalışmada, yüksek gelire sahip olan çiftlerin finansal konularda olumlu tutuma sahip olduğu ve ayrıca finansal uygulamaların ve kullanımına ilişkin olarak yüksek gelirlielerde finansal durumu arttıkça finansal memnuniyetin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

İzci (1999:180) ortaöğretim öğretmenleri üzerinde yürüttüğü araştırmasında öğretmenlik mesleğindeki iş doyumu ücretten duyulan, sosyal statüden duyulan ve gelişme-yükselme olanaklarından duyulan doyum olarak ortaya koymuştur. Öğretmenlik mesleği iş doyum düzeyi “orta” olan öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri “düşük” olan öğretmenlerin yeterlilik düzeylerinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Terzioğlu, Güven, Hazer, Öztıp ve Şener (2004:123) 65 yaş ve üzeri yaşlıların sosyo-ekonomik yaşamlarını ele aldıkları çalışmalarında geliri kullanma durumu açısından en çok harcama yapılan grup arasında ilk sırada gıda harcamalarının daha sonra konut harcamalarının yer aldığını saptamışlardır. Günlük yaşamda karşılaşılan sorunlar arasında %56,0 ile bankamatik ve kredi kartı kullanımı, %55,4 ile satın alınan ilaç, araç-gereç vb. malların kullanma talimatlarını anlamada zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Yaşlıların sosyal yaşama katılımlarını destekleyici önlemlerin alınması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Chen ve Volpe (2002:293) finansal okuryazarlık konusunda üniversite öğrencileri arasında cinsiyet farklılıkları konulu, 924 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında kişisel finans bilgisi kadınların erkeklerden daha az olduğu, kişisel finansı erkeklerin kadınlardan daha önemli bulunan bir konu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Katılımcıların büyük bir kısmı finansal bilgiyi formal eğitim yoluyla almamakta, informal kanallardan edinmekte olduğu ve katılımcıların finansal okuryazarlıklarının eğitim ve deneyimle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.

Hilgert, Hogarth ve Beverly (2003:310) “Hane halkı Tüketici Anketleri” konulu çalışmalarında temel para yönetimi becerileri (faturaları zamanında ödeme, giderlerin hesaplanması) ve daha karmaşık olan yatırım çeşitlendirmesi gibi finansal yönetim davranışları bulunduğu üzerinde durmaktadır. 1004 katılımcı ile yaptıkları çalışmada

bireysel finans ile ilgili konuları kişisel deneyim, arkadaş, aile ve medya gibi çeşitli kaynaklardan öğrendiklerini bildirmişlerdir.

Sağlam ve Sağlam (2005:317) öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin araştırmalarında öğretmenlerin ekonomik sıkıntı içinde olduğu ve toplumsal statünün giderek düştüğü ve geçim sıkıntısına ilişkin çözüm bulunmasını aynı zamanda mesleği cazip hale getirilmesini vurgulamışlardır.

Şener ve Güven (2005:186) yaşlıların kredi kartı kullanımına ilişkin davranışlarını ve karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla planan 231 yaşlı erkek birey üzerinde yürütülen araştırmada kredi kartı kullanmadığını belirten yaşlıların (81 kişi) kredi kartı kullanmama nedenleri arasında gereksiz alışveriş yapmaya neden olması ve kredi kartı borcunu ödeyememe gibi finansal tutum ve davranışlar yer almaktadır.

Lusardi ve Mitchell (2005:15) “Finansal okuryazarlık ve Planlama: Emeklilik Refahı Üzerine Etkisi” başlıklı 1269 Amerikalı katılımcı ile yürüttükleri araştırmalarında 50 yaş üzeri katılımcıların yarısı bileşik faiz ve enflasyon ile ilgili sorulara doğru cevap verdiği ve üçte birinin ise risk çeşitlendirmesi ile ilgili bir soruya doğru cevap verdiği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre finansal okur-yazarlık yaşlı Amerikalılar arasında yaygındır. Ayrıca emeklilik için tasarruf planı geliştirip değerlendirildiği ancak emeklilik hesaplamaları yapmanın kolay bir iş olmadığı üzerinde durulmaktadır.

Günay (2006:110) Ankara İlinde cinsiyet, öğrenim ve aile aylık net gelir düzeyleri farklılık gösteren bireylerin kişi ve aile olarak emekliliğe hazırlanmalarına ilişkin plan yapma durumlarının incelenmesi amacıyla 393 kişi üzerinde yürütülen çalışmada, bireylerin emekliliğe ilişkin olumsuz düşünceleri arasında “finansal açıdan yeterli birikimin olmaması nedeniyle emeklilikte sıkıntı yaşayacağımı düşünüyorum” ilk sırada olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Emekliliğe hazırlık olması açısından bir plan yapmadıklarını belirten bireylerin oranı plan yapanlardan yüksek olduğu, öğrenim düzeyleri ve ailelerinin aylık net gelir düzeyleri plan yapma konusunda etkili faktörler arasında olduğu vurgulanmaktadır.

Marsh (2006:175) 408 birinci ve son sınıf üniversite öğrencisi ve 100 üniversite üzerinde yaptığı araştırmasında finansal bilgi konusunda yöneticilerin ve öğrencilerin kendini değerlendirme algısı arasında önemli bir farklılık ortaya koymuştur. Birinci sınıf öğrenciler için, yöneticiler ($M = 13.13$, $SD = 2.50$) öğrencilere göre daha düşük bilgi ($M = 24.94$, $SS = 9.48$), $t(278) = 15.75$, $p < 0.01$ sahip olduğu ve benzer şekilde, yöneticiler için ($M = 21.12$, $SD = 6.45$) son sınıf öğrencilerin çok daha az bilgi ($M = 27.25$, $SS = 10.43$), $t(290) = 6.48$, $p < .001$ sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ortalamalar arasındaki farkın her iki grup için önemli iken, birinci sınıf öğrencilerinin yönetici algı ve öğrencilerin kendi değerlendirme bilgi puanı arasındaki fark yaklaşık 12 puandır. Son sınıf öğrencileri için ise bu farkın (6.13 puan) yarısı kadar olduğunu saptamıştır.

Kesbiç, Gökalp, Baldemir ve Bakımlı (2006:37) “Muğla Töresinde kişilerin risk eğitimleri ve birikimleri değerlendirilmesine etki eden faktörlerin araştırılması” konulu çalışmada elde edilen gelirden memnuniyet durumu %68,0 hayır, %32,0 ise evet ($N:811$) olarak ifade etmişlerdir. Tasarruf yapma imkanına sahip olanların ($N:419$) birikim araçları arasında vadeli hesap ($n:81$) ilk sırada iken ikinci sırada gayrimenkul ($n:76$) yer almaktadır. Ayrıca yaş yükseldikçe riskli yatırım araçlarının tercih edilmediği sonucuna ulaşmışlardır.

Bryant, Stone ve Wier (2006:20) finansal tutumlar ile ilgili yaptıkları çalışmalarında çocukların eğitimi için ya da ihtiyaçlarını karşılamak için para biriktirmenin kendini ya da başkalarına değer bir ailenin işlevsel bir finansal amaçları arasındadır ve bu amaçlar yaşam memnuniyeti duyguları ile bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir.

Demirci (2006:116) Tüketici Eğitimi’nin internet aracılığı ile verilebilirliğini belirlemek ve hazırlanan eğitim modelinin etkinliğini saptamak amacıyla araştırmaya katılmaya gönüllü olan 320 tüketici üzerinde yaptıkları çalışmada Tüketicilerin “İnternet ile Tüketici Eğitimi Modeli”ne katıldıktan sonra “Başarı Testi”nde yer alan konularla ilgili bilgisinin anlamlı bir şekilde arttığını belirtmiştir.

Goldsmith ve Goldsmith (2006:58) üniversite öğrencileri arasında yatırım bilgisinin formal eğitim etkinliğini tespit etmek amacıyla “Ailenin Finansal Analizi” isimli 17’si erkek 57’si kız olan bir grup; 18 erkek ve 33’ü kız öğrenci olmak üzere iki grup oluşturularak yaptıkları çalışmada erkek ve kadın aynı zamanda yatırım konusunda

gönünden daha fazla bilgiye sahip olduğu ve deney grubu hem erkek ve kız öğrencilerin tüketici eğitimi kişisel ve gerçek yatırım bilgilerinin gelişmiş olduğu vurgulanmaktadır.

Tuğay ve Başgül (2007:219) kredi kartlarının kullanım amacını, harcamalar üzerindeki etkisini katılımcıların demografik özellikler açısından tespit etmek amacıyla, Burdur il merkezinde yaşayan 206 kredi kartı kullanıcısı üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında araştırmaya katılanların büyük bir kısmı (%44,2'si) kredi kartlarının gereksiz harcama yapmalarına neden olduğunu ve bireylerin kredi kartı kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulanmaktadır.

Boylu ve Terzioğlu (2007:91) ailelerin gelir kullanım biçimi ile ilgili yaptıkları araştırmada gelirin harcanması ile ilgili en yüksek payı gıda(%58,7), ikinci sırada konut (%26,5) ve üçüncü sırada eğitim (%10,5) giderleri yer almakta olduğunu tespit etmişlerdir. Ailelerin borçlu olma durumları açısından büyük bir çoğunluğu (%89,2) aynı durumdadır. Aileler mağaza/firma, yakın arkadaş-akraba ve bankalara borcu bulunmaktadır.

Robb (2007:117) Üniversite öğrencilerinin kredi kartı kullanma ve borçlanma davranışı üzerine finansal bilginin etkisi ile ilgili araştırmasında üniversite öğrencilerinin finansal alışkanlıkları ve tutumları geliştirmede kredi kartı bağımlılığının henüz gelişmemiş olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gönen ve Özmete (2007:57) 273 birey ile yürüttükleri “Finansal Refah” konulu çalışmalarında finansal yönetim sürecinde en çok borçlarını ödeyebilme (%42,1), yaşam düzeylerinden (%41,8) ve acil durumlarda harcamaları karşılayabilme (%41,0) yeteneklerinden tatmin duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Bireylerin sabit olmayan harcamaları için ne kadar harcayacağını bilme (%46,2), ekonomik durumu kontrol edebilme (%45,4) ve bir bütçe ya da harcama planı izleme gibi (%45,4) finansal davranışlarda bulunmakta olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ede (2007:148) İMKB’de yatırım yapan bireysel yatırımcıların profilinin, davranışlarının ve tercihlerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada bireylerin %97,8’i yatırım aracı olarak hisse senedini tercih etmekte olduğu ve %53,2’si riske girmeyi sevdiğini ifade ettiğini tespit etmiştir.

Hayta (2008:221) “Ailelerin Finansal Risk Yönetimine İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi” konulu araştırmasında ailelerin yarısına yakını borç almakta olduğu ve borçlanma nedenleri arasında ilk sırada ev, arsa, araba vb. büyük yatırımlar yapmak yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Bunu kredi kartı kullanma ve gelirin ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması izlediğini saptamıştır. Ayrıca ailelerin çoğunluğunun riskten korunmak için sigorta sahibi olunması görüşünde olduğu sonucuna ulaşmıştır ($p<0.05$; $p<0.01$).

Lai ve Tan (2009:99) para yönetimi, sigorta planlaması, yatırım planlaması, emeklilik planları ve miras planlaması ile ilgili 400 Malezyalı üzerinde yürüttükleri çalışmada katılımcıların çalışma durumunun finansal planlama ve yönetiminde tutumların etkileyen birincil faktör olduğunu ve yaş, ırk, medeni durum, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerin ise ikincil faktörler olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Lusardi, Mitchell ve Curto (2010:367) “Gençler Arasında Finansal okuryazarlık” başlıklı araştırmalarında genç yetişkinlerin üçte birinden daha azının faiz oranları, enflasyon ve riskin dağıtılması hakkında temel bilgiye sahip olduğunu, enflasyon ve risk çeşitlemesi sorularını doğru cevaplanma konusunda cinsiyete göre kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu saptamışlardır.

Akyol (2010:61) 375 özel bankacılık çalışanı üzerinde yaptığı çalışmasında bireylerin %47,5’i çocuğun eğitiminde kullanılabilecek finansmanı için en güvenli yatırım alternatifinin bireysel emeklilik poliçesi olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Finansal konularda harcama kontrolü eğitimi konusundaki en temel bilgileri nereden edindiğini finansal anlamda ilk bilgilenme aşamasının geleneksel yapısının korunduğu saptanmıştır. Finansal disiplin aile ortamında (%85,1) tanışılan bir olgu olma özelliğini koruduğu sonucuna ulaşmıştır.

Işıkoğlu (2010:57) ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin İnteraktif yapılandırmacı hizmetiçi eğitim programları yoluyla mesleki ve teknik bilgilerini geliştirilmesi amacıyla Denizli, İzmir ve Afyonkarahisar illerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında çalışan 2581 öğretmenle yürüttükleri çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin hizmetiçi eğitime yönelik yaptıkları interaktif eğitim programında her yaşta ve cinsiyetten öğretmenin internet ile sunulan

yapılandırmacı hizmetiçi eğitime ilgi duydukları ve katıldıklarını ve kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre son testte daha başarılı olduklarını saptamıştır.

Altınok ve Babaoğlu (2011:168) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin kendilerini bilinçli tüketici olarak görmelerine ilişkin olarak sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin (%83,3) kendisini bilinçli tüketici olarak nitelendirmekte, orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğretmenler ise kendilerini bilinçli tüketici olarak nitelendirmemekte (%57,1) olduğu saptanmıştır.

Rooji, Lusardi ve Alessie (2011:23) “Finansal okuryazarlık, emeklilik planlaması ve malvarlığı” konulu 1091 katılımcı üzerinde yürüttükleri araştırmalarında servet birikimi ve finansal okur-yazarlık arasındaki ilişkiye hisse senedi yatırımı ve emeklilik planı katkıda bulunan iki önemli unsur olduğu vurgulanmıştır.

Çakmak ve Güneşer (2011:23) tarafından yapılan “İnternet ortamındaki bilgi paylaşımının tüketici satın alma kararına etkileri: interaktif bir araştırma” konulu araştırmalarında internet kullanıcılarının en çok gezindikleri web sitelerinin başında haber siteleri, ikinci sırada alışveriş siteleri yer aldığı ve satın alma karar sürecindeki bilgi gereksinimi konusunda tüketicilerin ürünlerle ilgili bilgi gereksinimlerini internet ortamından karşılama oranlarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bumcrot, Lin ve Lusardi (2011:8) tarafından “Amerika’nın finansal okuryazarlık coğrafyasını belirledikleri çalışmalarında katılımcılara faiz oranları, enflasyon, risk dağıtımı, tahvil, ipotek ve faiz ödemeleri gibi günlük hayatta karşılaşılan ekonomi ve finansa ilişkin kavramları içeren sorular sorulmuş ve Amerikalıların finansal okuryazarlıklarının oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sadece %15’i finansal kavramlara ilişkin sorulan 5 soruya da doğru cevap verebilmiştir.

Temizel ve Bayram (2011:80) tarafından yapılan üniversitede öğrenim gören öğrencilerin finansal bilgi ve finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin çalışmalarında bazı ekonomik kavramların bilinirliği ile ilgili olarak “kredi kartı son ödeme tarihi” kavramı yüzde 81 oranında, “iyi bilinen” bir kavram; “menkul kıymet virmanı” kavramı ise yüzde 17 oranında “iyi bilinen” kavram olarak belirlemişlerdir. Ancak kredi kartı ile yakından ilgili olan “temerrüt faizi” kavramını bilenlerin sayısı daha az olduğu sonucuna varmışlardır.

Mayer, Zick ve Marsden (2011:195) finansal bilgi ve emeklilik planlaması arasındaki bağlantıyı belirlemek amacıyla 1720 katılımcı üzerinde yaptıkları ampirik çalışmada emeklilik ihtiyaçları ve emeklilik tasarrufu arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Ancak emeklilik tasarruf birikimleri ile ilgili olarak yaş faktörünün rolünün çok fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem genç ve hem de yaşlı katılımcıların her ikisi için de, emeklilik tasarrufu doğrusal olmayan bir şekilde yaşla birlikte arttığı vurgulanmıştır.

Baltacı ve Selvitopu (2012:803) emekliliği yaklaşmış veya hali hazırda emekli olabilecek öğretmenlerin, emekliliğe bakışlarını, emekliliğe hazırlık durumlarını, emeklilik sonrası ihtiyaçlarını belirlemek ve “emekliliğe hazırlık eğitimi”ne ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla Afyonkarahisar merkez ilçesinde görev yapan, emekliliği yaklaşmış, emekliliği hak etmiş veya emeklilik süresi geçtiği halde çalışmaya devam eden 22 gönüllü öğretmen üzerinde gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin çoğunluğunun emeklilik dönemine ilişkin herhangi bir plan ve hazırlıkları olmadığı ve emekliliğe ilişkin ihtiyaçlar konusunda finansal ihtiyaçlar ön planda olduğu saptanmıştır.

Çolak ve Öztürkler (2012:41) Türkiye’de hanehalkı tasarruflarını belirleyen faktörlerin, hanehalkı tasarrufu ile belirleyicileri arasındaki ampirik ilişkinin ekonometrik olarak analizi için yapılan çalışmada “Hanehalkı Bütçe Araştırması Mikro Veri Seti 2010” kullanılmış ve Türkiye’de hanehalkının ortalama tasarruf eğiliminin oldukça düşük olduğu ve bu çerçevede Türkiye’de tasarruf düzeyini yükseltmenin, gelir düzeyini yükseltmekle olanaklı olduğunu vurgulanmıştır.

Arpacı (2012:57) 3400 emekli birey ile yürütülen “Türkiye Emekli Profili” araştırmasında emekli bireylerin gelir kaynakları arasında %73,4 ile emekli maaşı yer almaktadır. Emeklilerin büyük bir çoğunluğu (%71,2) geçinmek için yardım almamakta ve bu bireylerden %84,4’ü gelirini yetersiz bulmaktadır. Emeklilerin evle ilgili işlerde en fazla her zaman zorlandıkları konu (%23,9) para idaresi yer almaktadır. Bu işler arasında zorlanmadıkları işler arasında fiziksel hareketlilik gerektiren bulaşık ve çamaşır yıkama yer almaktadır (%66,7).

Bu çalışmalar göstermektedir ki başdöndürücü hızla değişen ve gelişen eğitim teknolojisi, birey için bilgi sahibi olmanın değerini her geçen gün artırmaktadır. Bilgi

sahibi olma, bireyden bireye görüş bildirme ya da kişinin kendi tecrübeleri sonucu şans eseri olmakta ve bireyin ihtiyaçlarına cevap veremeyen geleneksel eğitim içerisinde yetersiz kalabilmektedir. Bireylerin finansal konularda geleneksel ya da modern yollardan finansal bilgi kaynaklarına ulaşım konusunda en önemli görev ve sorumluluk aile kurumuna düşmektedir. Ancak eğitim eksikliğini gidermek için öğretim kurumları ve kar amacı gütmeyen kurum, kuruluş ve işverenler kurs, seminer ve eğitim programları düzenlemelidir. Bu çalışmayla, finansal geleceğini belirleyen bilginin geleneksel eğitim anlayışı dışında yapılandırılması ve bireylere bilinç düzeylerini arttırma ve finansal bilginin sistematik bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Bu sayede finansal konuları kapsayan interaktif eğitim modelinin sunumuyla sanal ortam aracılığıyla destekleyici ve yönlendirici bilgilerin hedef kitleye ulaştırılması amaçlanmıştır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırma kapsamında önce finansal bilgi testi ve finansal tutum ölçeği geliştirilmiştir. Daha sonra interaktif eğitim uygulanmıştır. Aşağıda sırasıyla araştırmaya katılan bireylere, veri toplama aracının geliştirilmesine ve uygulanmasına, verilerin analizinde uygulanacak istatistiksel çözümleme yöntemlerine ve programa ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLER

Aşağıda ölçek ve test geliştirme çalışmalarına ve deney aşamasında araştırmaya katılan bireylere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin Geliştirildiği Öğretmen Grubu

Araştırmada uzman kanısı sonrasında belirlenen 66 maddelik bilgi testi ve 24 maddelik tutum ölçeği, Aile Ekonomisi ve Beslenme Öğretmenliği programından mezun olmuş ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretmenlik yapan bireylere uygulanmıştır. Bilgi testine 114 ve tutum ölçeğine 139 kişi katılmıştır. Aynı bireylerden oluşmasına karşın katılımın gönüllülük esasına dayalı olması nedeniyle 15 kişi bilgi testini geliştirme çalışmasına katılmamıştır. Katılımcılarla görüşme ve yazışmalar yapılarak programa katılmama nedenleri incelenmiştir. Neden olarak, internet üzerinden erişim güçlüğü ve yaşanan teknik aksaklıklar ön plana çıkmıştır.

Araştırmada bireylerin finansal bilgi ve tutumları doğrultusunda “Finansal Bilgi Testi” ve “Finansal Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. FBT, 66 maddeden ve FTÖ, 24 maddeden oluşmaktadır. FBT’den alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 66’dır. FTÖ’den alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan 120’dir.

3.1.2. Finansal Planlama ve Yönetim İlişkin İnteraktif Eğitime Katılan Öğretmen Grubu

Ankara’da 16 merkez ilçe’de 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında 10170 öğretmen görev yapmaktadır (EK-2). Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden 8 hafta sürecek eğitim için araştırma izni alınmıştır (EK-1). Bu öğretmenlerden 391 tanesi rastgele yöntemle çalışma grubuna seçilmişlerdir. Bu işlem sırasında önce kura yoluyla 7 ilçe belirlenmiş (EK-3), bu ilçelerdeki 61 mesleki ve teknik ortaöğretim kurumundan yine kura ile 13 okul seçilmiştir (EK-4), daha sonra bu 13 okulda görev yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olarak katılan 330 öğretmen çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada eğitime katılan öğretmenlerin okullara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Okullara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin sayısı

Okulların Adı	Eğitime Katılanların Sayısı
Mesleki Eğitim Merkezleri	
1. Özkan Erdek Mesleki Eğitim Merkezi	19
2. Ostim Mesleki Eğitim Merkezi	40
3. Ahievran Mesleki Eğitim Merkezi	30
4. Siteler Mesleki Eğitim Merkezi	19
5. Erkunt Mesleki Eğitim Merkezi	20
Teknik ve Endüstri Meslek Liseleri	
6. Çiğdemtepe Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	25
7. Yıldırım Beyazıt Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	22
8. İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	20
9. Batıkent Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	27
Kız Teknik ve Meslek Liseleri	
10. Cebeci Kız Teknik ve Meslek Lisesi	30
11. Atatürk Kız Teknik ve Kız Meslek Lisesi	24
12. Mamak Kız Teknik ve Meslek Lisesi	25
13. Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesi	29
Toplam	330

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

İnteraktif eğitim çalışmasına katılanlara uygulanmak üzere araştırmacı tarafından finansal bilgi testi ve tutum ölçeği geliştirilmiştir. Aşağıda bu ölçme araçlarına ve geliştirilme sürecine ilişkin bilgi verilmiştir.

3.2.1. Finansal Bilgi Testi (FBT)

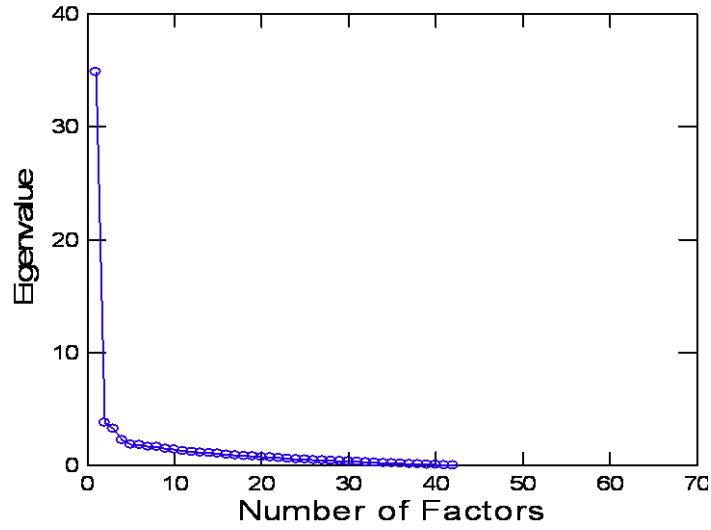
FBT, araştırmaya katılan bireylerin başlangıçtaki ve deneysel çalışma sonundaki finansal bilgi düzeylerini karşılaştırabilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (EK-6). FBT toplam 66 maddeden oluşmakta; çoktan seçmeli (5 seçenek) madde formatına sahip testte her madde için doğru yanıt 1, yanlış yanıt 0 verilerek puanlanmaktadır. Bu uygulamadan elde edilen ölçümlerin geçerlik ve güvenirlikleri aşağıda verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Finansal bilgi testi oluşturulurken, deneysel çalışmanın içeriğinde yer alan beş ünitenin hedef ve davranışlarını kapsayan bir tablo hazırlanmıştır (EK-9, EK-10, EK-11). Kapsam geçerliği altında, önce hazırlanan amaç-içerik tablosu, daha sonra belirtke tablosu göz önünde bulundurularak yazılan 124 soru, Gazi Üniversitesi'nde görev yapan iki konu alanı uzmanı tarafından incelenmiş ve alınan görüşler doğrultusunda ifadeler gözden geçirilerek madde sayısı 66'ya indirilmiştir. Taslak form önce 10 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmış, ifadelerin anlaşılabilirliği ile seçeneklerin uygunluğu (her sorunun tek bir doğru yanıtının olması gibi) gözden geçirilmiştir. Daha sonra, çoktan seçmeli (beş seçenekli) madde formatında hazırlanan bu form 114 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmıştır.

Bu uygulamadan elde edilen veriler yapı geçerliği kapsamında betimleyici faktör analizi (EFA) ile incelenmiştir. Maddeler ikili (dummy) puanlandıklarından, faktör analizi tetrakorik korelasyonlar üzerinde WLSM faktör elde etme yöntemi kullanılarak Mplus 6 paket programında yapılmıştır. Faktör analizi, Factor 9.2 paket programında tekrarlanmış ve her iki programdan elde edilen sonuçlar farklı kriterler (özdeğerlerin 1'den büyük olması ve özdeğerler grafiğindeki (screeplot) keskin kırılma yanında, paralel ve MAP test sonuçları) göz önünde bulundurularak incelenmiş, böylelikle testten elde edilebilecek faktör sayısı belirlenmiştir. Analiz sonucunda KMO= .84, Barlett test

5172.7; $p = .000$ bulunmuştur. EFA sonrasında elde edilen özdeğerler grafiği Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Finansal Bilgi Testi EFA Sonucu: ScreePlot

Şekil 7’de, I.boyutun açıkladığı varyans %34.85 olup; bu oran açıklanan toplam varyansın %52.80’i kadardır. Grafikte I. Boyutla diğerleri arasında büyük bir kopma (uzaklık) görülmektedir. Bu durum, ölçeğin tek boyutlu olduğuna işaret etmektedir. Testin faktör yapısının tek boyutlu olduğu düşünülerek, analiz tekrarlandığında elde edilen faktör yükleri (madde–faktör korelasyonları) Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

FBT Madde–Faktör İlişkileri(Yükler)

Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük
M1	.81	M12	.56	M23	.77	M34	.67	M45	.87	M56	.83
M2	.79	M13	.60	M24	.61	M35	.79	M46	.83	M57	.87
M3	.81	M14	.70	M25	.74	M36	.75	M47	.67	M58	.81
M4	.84	M15	.79	M26	.86	M37	.75	M48	.66	M59	.64
M5	.72	M16	.74	M27	.66	M38	.85	M49	.71	M60	.84
M6	.84	M17	.70	M28	.63	M39	.73	M50	.76	M61	.67
M7	.85	M18	.83	M29	.63	M40	.72	M51	.72	M62	.61
M8	.90	M19	.79	M30	.75	M41	.57	M52	.66	M63	.83
M9	.71	M20	.77	M31	.75	M42	.64	M53	.69	M64	.60
M10	.62	M21	.75	M32	.65	M43	.62	M54	.64	M65	.61
M11	.72	M22	.74	M33	.86	M44	.79	M55	.67	M66	.77

Tablo 2’de görüldüğü gibi, madde–faktör yükleri .56 - .90; madde toplam korelasyonları .47 ile .74 arasındadır. Modele ilişkin $\chi^2_{66} = 2251.23$; $p = .00$; RMSEA = .03 (GA: .02-.04); CFI = .97 ve SRMR = .10’dur. RMSEA ve SRMR’nin .10’nun altında; CFI’nın .95’in üstünde olması, modelin kabul edilebilirliğine işaret etmektedir. Bu işlemi takiben TAP V.12.9.23 paket programı kullanılarak madde analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

FBT Madde Analizi Sonuçları

Madde	Doğru Sayısı	p	r	D _ü f	D _ü %	D _a f	D _a %	r _{nc}	r _{dnç}	Sonuç
M01	61	.54	.82	30	.94	4	.12	.66	.65	Zor, ayırt edici
M02	65	.57	.85	32	1.00	5	.15	.63	.61	Zor, ayırt edici
M03	53	.46	.88	31	.97	3	.09	.67	.65	Zor, ayırt edici
M04	48	.42	.85	31	.97	4	.12	.69	.68	Zor, ayırt edici
M05	57	.50	.76	30	.94	6	.18	.60	.58	Zor, ayırt edici
M06	54	.47	.76	30	.94	6	.18	.68	.67	Zor, ayırt edici
M07	47	.41	.79	28	.88	3	.09	.70	.69	Zor, ayırt edici
M08	46	.40	.82	29	.91	3	.09	.75	.74	Zor, ayırt edici
M09	50	.44	.64	27	.84	7	.21	.59	.57	Zor, ayırt edici
M10	54	.47	.58	28	.88	10	.29	.50	.49	Zor, ayırt edici
M11	49	.43	.61	26	.81	7	.21	.59	.57	Zor, ayırt edici
M12	40	.35	.51	22	.69	6	.18	.45	.43	Zor, ayırt edici
M13	43	.38	.45	23	.72	9	.26	.49	.47	Zor, ayırt edici
M14	45	.39	.58	25	.78	7	.21	.57	.55	Zor, ayırt edici
M15	47	.41	.73	28	.88	5	.15	.62	.61	Zor, ayırt edici
M16	52	.46	.73	29	.91	6	.18	.61	.59	Zor, ayırt edici
M17	51	.45	.67	29	.91	8	.24	.58	.56	Zor, ayırt edici
M18	47	.41	.73	27	.84	4	.12	.69	.68	Zor, ayırt edici
M19	50	.44	.73	27	.84	4	.12	.63	.62	Zor, ayırt edici
M20	49	.43	.73	27	.84	4	.12	.61	.59	Zor, ayırt edici
M21	54	.47	.76	30	.94	6	.18	.59	.58	Zor, ayırt edici
M22	44	.39	.64	27	.84	7	.21	.60	.58	Zor, ayırt edici

M23	42	.37	.67	26	.81	5	.15	.60	.59	Zor, ayırt edici
M24	56	.49	.55	26	.81	9	.26	.48	.46	Zor, ayırt edici
M25	39	.34	.60	22	.69	3	.09	.60	.58	Zor, ayırt edici
M26	36	.32	.75	26	.81	2	.06	.69	.67	Zor, ayırt edici
M27	57	.50	.67	26	.81	5	.15	.52	.50	Zor, ayırt edici
M28	52	.46	.52	25	.78	9	.26	.50	.48	Zor, ayırt edici
M29	51	.45	.54	24	.75	7	.21	.50	.48	Zor, ayırt edici
M30	47	.41	.73	28	.88	5	.15	.62	.60	Zor, ayırt edici
M31	45	.39	.64	26	.81	6	.18	.61	.60	Zor, ayırt edici
M32	56	.49	.60	25	.78	6	.18	.53	.51	Zor, ayırt edici
M33	35	.31	.69	26	.81	4	.12	.69	.68	Zor, ayırt edici
M34	63	.55	.67	30	.94	9	.26	.54	.52	Zor, ayırt edici
M35	50	.44	.76	29	.91	5	.15	.65	.63	Zor, ayırt edici
M36	48	.42	.70	28	.88	6	.18	.60	.59	Zor, ayırt edici
M37	53	.46	.73	29	.91	6	.18	.62	.60	Zor, ayırt edici
M38	46	.40	.82	29	.91	3	.09	.71	.70	Zor, ayırt edici
M39	46	.40	.64	26	.81	6	.18	.59	.57	Zor, ayırt edici
M40	52	.46	.76	28	.88	4	.12	.60	.58	Zor, ayırt edici
M41	47	.41	.58	25	.78	7	.21	.46	.44	Zor, ayırt edici
M42	48	.42	.61	27	.84	8	.24	.52	.50	Zor, ayırt edici
M43	57	.50	.58	27	.84	9	.26	.50	.49	Zor, ayırt edici
M44	55	.48	.73	29	.91	6	.18	.64	.63	Zor, ayırt edici
M45	53	.46	.85	30	.94	3	.09	.71	.70	Zor, ayırt edici
M46	57	.50	.82	31	.97	5	.15	.67	.66	Zor, ayırt edici
M47	40	.35	.60	23	.72	4	.12	.54	.52	Zor, ayırt edici
M48	65	.57	.70	29	.91	7	.21	.52	.50	Zor, ayırt edici
M49	51	.45	.64	26	.81	6	.18	.58	.57	Zor, ayırt edici
M50	59	.52	.79	30	.94	5	.15	.62	.60	Zor, ayırt edici
M51	49	.43	.58	27	.84	9	.26	.59	.58	Zor, ayırt edici
M52	46	.40	.60	24	.75	5	.15	.52	.50	Zor, ayırt edici
M53	48	.42	.64	26	.81	6	.18	.55	.54	Zor, ayırt edici
M54	46	.40	.58	26	.81	8	.24	.52	.50	Zor, ayırt edici
M55	81	.71	.50	31	.97	16	.47	.48	.47	Tipik iyi
M56	61	.54	.82	32	1.00	6	.18	.67	.65	Zor, ayırt edici
M57	60	.53	.91	32	1.00	3	.09	.71	.69	Zor, ayırt edici
M58	62	.54	.85	31	.97	4	.12	.65	.63	Zor, ayırt edici

M59	53	.46	.67	27	.84	6	.18	.53	.51	Zor, ayırt edici
M60	50	.44	.76	28	.88	4	.12	.69	.67	Zor, ayırt edici
M61	42	.37	.54	23	.72	6	.18	.54	.53	Zor, ayırt edici
M62	55	.48	.58	28	.88	10	.29	.50	.48	Zor, ayırt edici
M63	44	.39	.73	27	.84	4	.12	.69	.67	Zor, ayırt edici
M64	53	.46	.58	25	.78	7	.21	.49	.47	Zor, ayırt edici
M65	46	.40	.52	25	.78	9	.26	.50	.48	Zor, ayırt edici
M66	51	.45	.76	29	.91	5	.15	.63	.62	Zor, ayırt edici

Tablo 3'te, p= maddenin zorluğu (0= herkes yanlış yanıtladı - 1= herkes doğru yanıtladı); r = maddenin ayırt ediciliği (1= başarılı grup daha yüksek puan aldı; 0= başarılı ve başarısız gruplar eşit; -1= başarısız grup daha başarılı oldu) ve r_{nc} = madde - toplam korelasyonudur (her bir maddenin testin bütününde başarılı öğrenciyi başarısızdan ayırma derecesi).

FBT norm referanslı bir test olduğundan, maddelerin kalitesi p, r ve r_{nc} değerlerine göre değerlendirilmiştir. Bu sütundaki 1= Tipik İyi (p= .60-.90 ve $r > .20$); 2= Üzerinde Çalışılmalı (p= .60-.90 ve $r < .20$); 3= Zor ancak ayırt edici ($p < .60$ ve $r > .20$); 4= Zor ve ayırt edici olmayan ($p < .60$ ve $r < .20$) maddeleri temsil etmektedir. Buna ek olarak, r_{nc} 'nin yüksek olması, maddenin testte kalması gerektiğini göstermektedir. Buna göre, 55. madde iyi; diğer maddeler zor fakat ayırt edici bulunmuştur. Maddelerin ortalama zorluğu (güçlük) .55; ortalama ayırt ediciliği .68'dir. Ayrıca ortalama nokta çift serili korelasyon .59'dur. Testten elde edilen ölçülerin güvenilirliği (KR-20 ve KR-21) .97 olup, testten elde edilen ortalama puan 29.47; standart sapma= 19.31'dir. Üst grupta minimum puan 40; alt grupta maksimum puan 14'tür.

Yukarıdaki işlemlerden ayrı olarak, deney grubundan elde edilen ön ve son test FBT puanlarının geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Ön test ve son test puanlarından elde edilen tetrakorik korelasyonlar üzerinde yapılan DFA sonucunda, ön test için genel uyum / uyumsuzluk katsayıları $\chi^2_{2079} = 3433.03$; $p = .00$; normed $\chi^2 = 1.65$; CFI= 1.00; RMSEA= .04 (GA: .04 - .05); SRMR= .06 olarak bulunmuştur. Son test için genel uyum katsayıları ise $\chi^2_{2079} = 2475.75$; $p = .00$; normed $\chi^2 = 1.19$; CFI= .98; RMSEA= .04 (GA: .04 - .05); SRMR= .06'dır. Hair ve diğerleri (2010) madde sayısının 30'dan büyük, kişi sayısının da 250'den fazla olması

durumunda CFI'nın .90'dan büyük; SRMR ve RMSEA'nın da .08 - .10'dan küçük olması durumunda, genel uyum katsayılarının kabul edilebilir olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca yazarlara göre kabul edilebilir modelin faktör yüklerinin (standart regresyon ağırlıkları) yön ve büyüklükleri de beklenen yönde olmalıdır. Buna göre, her iki uygulamada Normed χ^2 değerinin 2 -5 arasında; CFI'nın .95'den yüksek; SRMR ve RMSEA'nın .08 - .10'dan daha düşük olması, 66 maddelik veri setinden elde edilen varyans – kovaryans matrisini açıklamada tek faktörlü modelin yeterli olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca faktör yüklerinin büyüklük ve işaretleri beklenen yöndedir. Bilgi puanlarının iç tutarlık katsayısı (KR-20) ön test için 95; son test için .94'tür. Madde toplam korelasyonları ön test puanları için .04 ile .60; son test puanları için .12 ile .65'tir. Her iki uygulamada doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen standartlaştırılmış regresyon ağırlıkları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

FBT Ön ve Son Testler İçin Tek Boyutlu Doğrulayıcı Faktör Analizi Standartlaştırılmış Regresyon Ağırlıkları (SRA)

Ön test						Son test					
Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA
M1	.40	M23	.22	M45	.47	M1	.37	M23	.54	M45	.58
M2	.47	M24	.23	M46	.51	M2	.45	M24	.45	M46	.52
M3	.42	M25	.38	M47	.33	M3	.54	M25	.38	M47	.52
M4	.43	M26	.32	M48	.47	M4	.44	M26	.23	M48	.36
M5	.39	M27	.47	M49	.44	M5	.31	M27	.22	M49	.49
M6	.44	M28	.53	M50	.44	M6	.25	M28	.31	M50	.16
M7	.31	M29	.44	M51	.45	M7	.36	M29	.30	M51	.35
M8	.49	M30	.32	M52	.52	M8	.29	M30	.43	M52	.31
M9	.39	M31	.44	M53	.51	M9	.50	M31	.41	M53	.35
M10	.35	M32	.42	M54	.26	M10	.28	M32	.41	M54	.38
M11	.37	M33	.30	M55	.41	M11	.31	M33	.45	M55	.39
M12	.21	M34	.46	M56	.57	M12	.37	M34	.44	M56	.61
M13	.33	M35	.45	M57	.48	M13	.28	M35	.56	M57	.52
M14	.34	M36	.29	M58	.51	M14	.41	M36	.52	M58	.53
M15	.31	M37	.47	M59	.38	M15	.14	M37	.54	M59	.46
M16	.52	M38	.54	M60	.53	M16	.16	M38	.50	M60	.41
M17	.46	M39	.33	M61	.40	M17	.13	M39	.56	M61	.39
M18	.52	M40	.51	M62	.38	M18	.18	M40	.38	M62	.36
M19	.29	M41	.41	M63	.54	M19	.58	M41	.44	M63	.36
M20	.41	M42	.37	M64	.34	M20	.49	M42	.38	M64	.38
M21	.37	M43	.46	M65	.26	M21	.54	M43	.42	M65	.37
M22	.32	M44	.45	M66	.05	M22	.52	M44	.62	M66	.42

Tablo 4’te standart regresyon ağırlıkları verilmiştir. Kline (2010) .10 ve altındaki ağırlıkların düşük, .30 civarındakilerin orta ve .50’den büyük ağırlıkların yüksek olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir. Buna göre, ilk uygulamada 66, ikinci uygulamada 50. maddenin dışında kalan ağırlıklar orta düzeydedir. Başka deyişle, maddeler finansal bilgi gizil değişkenin orta düzeyde göstergeleridir.

3.2.2. Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)

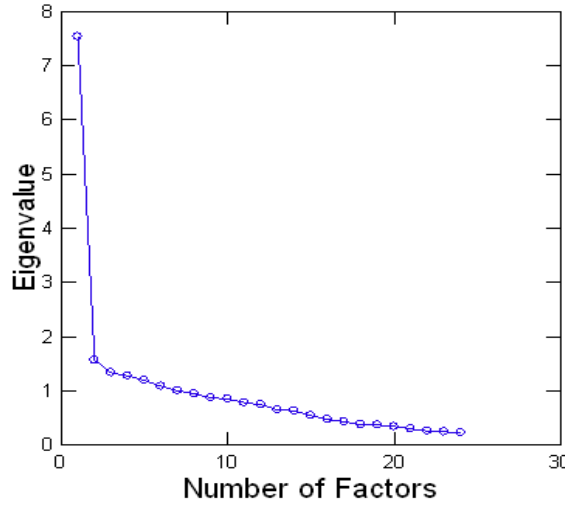
FTÖ, araştırmaya katılan öğretmenlerin başlangıçtaki ve deneysel çalışma sonundaki tutumlarını ölçmek ve amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (EK-7). FTÖ toplam 24 maddeden oluşmakta; çoktan seçmeli madde formatına sahip testte her madde için 1-5 arasında derecelendirilerek puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması öğretmenlerin “Finansal Planlama ve Yönetime” ilişkin finansal tutuma yönelik olumlu tutumlarının arttığı anlamına gelmektedir. Bu uygulamadan elde edilen ölçümlerin geçerlik ve güvenirlikleri aşağıda verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Finansal tutum ölçeği oluşturulurken, literatür incelenerek araştırmacı tarafından 57 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak tutum ölçeğinin bireylerin finansal planlama ve yönetim konusundaki duygu, düşünce ve davranışlarını ölçüp ölçmediği Gazi Üniversitende görevli iki öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Alınan görüşler doğrultusunda ifadeler gözden geçirilerek madde sayısı 24’e indirilmiştir. Taslak form önce 10 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmış, ifadelerin anlaşılabilirliği ile yanıtlanma konusundaki ölçeğin kullanılabilirliği gözden geçirilmiştir. Daha sonra, 24 maddelik form 139 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmıştır.

Bu uygulamadan elde edilen veriler yapı geçerliği kapsamında betimleyici faktör analizi (EFA) ile incelenmiştir. Maddeler 1-5 arası puanlandıklarından, faktör analizi polikorik korelasyonlar üzerinde WLSV faktör elde etme yöntemi kullanılarak Mplus 6 paket programında yapılmıştır. Faktör analizi, Factor 9.2 paket programında tekrarlanmış ve her iki programdan elde edilen sonuçlar farklı kriterler (özdeğerlerin 1’den büyük olması ve özdeğerler grafiğindeki (scree plot) keskin kırılma yanında,

paralel ve MAP test sonuçları) göz önünde bulundurularak incelenmiş, böylelikle testten elde edilebilecek faktör sayısı belirlenmiştir. Analiz sonucunda KMO= .77, Barlett Küresellik testi₍₂₇₆₎= 1030.5; $p = .000$ bulunmuştur. EFA sonrasında elde edilen özdeğerler grafiği Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Finansal Tutum Ölçeği EFA Sonucu: Scree Plot

Şekil 8’de, I. boyutun özdeğeri 7.68 olup; bu oran açıklanan toplam varyansın % 35’i kadardır. Grafikte I. boyutla diğerleri arasında büyük bir kopma (uzaklık) görülmektedir. Paralel analiz, MAP test sonuçları da tek boyutlu faktör analizini önermektedir. Bu bulgular, ölçeğin tek boyutlu olduğuna işaret etmektedir. Testin faktör yapısının tek boyutlu olduğu düşünülerek, analiz tekrarlandığında elde edilen faktör yükleri (madde – faktör korelasyonları) Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

FTÖ Madde – Faktör İlişkileri(Yükler)

Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük	Madde	Faktör Yük
M1	.54	M7	.46	M13	.62	M19	.59
M2	.59	M8	.66	M14	.57	M20	.47
M3	.57	M9	.63	M15	.61	M21	.58
M4	.61	M10	.61	M16	.60	M22	.67
M5	.48	M11	.69	M17	.65	M23	.58
M6	.51	M12	.66	M18	.48	M24	.57

Tablo 5’te görüldüğü gibi, madde – faktör yükleri .48 - .69’dur. Madde toplam korelasyonları .35 ile .55 arasındadır. Modele ilişkin $\chi^2_{276} = 2136.32$; $p = .00$; RMSEA = .06 (GA: .05-.08); CFI = .92 ve SRMR = .09’dur. RMSEA ve SRMR’nin .10’nun altında; CFI’nin .90 - .95’in üstünde olması, modelin kabul edilebilirliğine işaret etmektedir. Ölçekten elde edilen ölçümlerin iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa) .97, (McDonald’s Omega) .92’dir.

Bu işlemlerden ayrı olarak, deney grubundan elde edilen ön ve son test FTO puanlarının geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Ön test ve son test puanlarından elde edilen polikorik korelasyonlar üzerinde yapılan DFA sonucunda, ön test için genel uyum / uyumsuzluk katsayıları $\chi^2_{251} = 969.70$; $p = .00$; normed $\chi^2 = 3.86$; CFI = .93; RMSEA = .09 (GA: .09 - .09); SRMR = .07 olarak bulunmuştur. Son test için genel uyum katsayıları ise $\chi^2_{251} = 379.34$; $p = .00$; Normed $\chi^2 = 1.51$; CFI = .89; RMSEA = .04 (GA: .03 - .05); SRMR = .06’dır. Hair ve diğ (2010) madde sayısının 12 - 30 arasında, kişi sayısının da 250’den fazla olması durumunda CFI’nin .92’den büyük; SRMR ve RMSEA’nın da .08’den küçük olması durumunda, genel uyum katsayılarının kabul edilebilir olduğunu belirtmektedirler. Buna göre, her iki uygulamada normed χ^2 değerinin 2 -5 arasında; CFI’nin .90 civarında; SRMR ve RMSEA’nın .08’den daha düşük olması, 24 maddelik veri setinden elde edilen varyans – kovaryans matrisini açıklamada tek faktörlü modelin yeterli olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca faktör yüklerinin büyüklük ve işaretleri beklenen yöndedir. Tutum puanlarının iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) ön test için .89; son test için .72’dir. Madde toplam korelasyonları ön test puanları için .37 ile .61; son test puanları için .17 ile .36’dır. Her iki uygulamada doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen standartlaştırılmış regresyon ağırlıkları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

FTO Ön ve Son Testler İçin Tek Boyutlu Doğrulamalı Faktör Analizi Standartlaştırılmış Regresyon Ağırlıkları (SRA)

Ön test						Son test					
Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA	Madde	SRA
M1	.52	M9	.62	M17	.66	M1	.35	M9	.29	M17	.34
M2	.54	M10	.56	M18	.52	M2	.35	M10	.32	M18	.23
M3	.54	M11	.68	M19	.61	M3	.44	M11	.27	M19	.34
M4	.55	M12	.69	M20	.49	M4	.44	M12	.37	M20	.30
M5	.54	M13	.65	M21	.47	M5	.36	M13	.38	M21	.35
M6	.47	M14	.57	M22	.45	M6	.31	M14	.34	M22	.34
M7	.43	M15	.55	M23	.41	M7	.33	M15	.34	M23	.33
M8	.59	M16	.59	M24	.50	M8	.32	M16	.41	M24	.30

Tablo 6'daki standart regresyon ağırlıkları incelendiğinde, standart regresyon ağırlıklarının yaklaşık olarak .30 - .60 civarında oldukları görülmektedir. Buna göre maddeler tutum gizil değişkeninin orta – yüksek düzeyde geçerli göstergeleridir denebilir.

FBT ve FTÖ ile ilgili geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin bulgulara göre, bu test ve ölçeğin bireylerin finansal bilgi ve tutumlarını belirlemeye yönelik, yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla FBT ve FTÖ benzer çalışmalarda kullanılabilir nitelikte olduğu ifade edilebilir. Ayrıca araştırmacılara yol gösterici olacağı ve sonraki araştırmalara ışık tutacağı da düşünülebilir.

3.3. İŞLEM YOLU

3.3.1. Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin Eğitim Materyalinin Hazırlanması Sırasında Yapılan İşlemler

Eğitim materyali hazırlanmadan önce “Finansal Planlama ve Yönetim” ile ilgili kaynaklar taranmış ve interaktif eğitimin uygulamaya yönelik araştırmaları incelenmiştir. Aynı zamanda araştırmacı bir programda yer alan ve yer alması gereken amaçları, hedef davranışları, içerik, öğrenme ve öğretme etkinlikleri yöntem, teknik, araç ve gereçleri ayrıca değerlendirmeye ilgili eğitimde program geliştirme ve değerlendirme açısından kaynaklar incelemiştir.

“Finansal Planlama ve Yönetim” konusunda internet ortamında asenkron İnteraktif eğitim için model oluşturmak için eğitim alacak grubun özellikleri belirlenmiştir. Eğitimi alacak bireylerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, eğitim durumları, aylık toplam gelirleri, öğretmenin ailesine ilişkin bilgiler, içinde bulundukları yaşam dönemi ve finansal varlıklara ait bilgiler dikkate alınarak aktarılabilecek konunun hedefleri ortaya konulmuştur (EK-10).

Her hedef davranışı ölçecek çoktan seçmeli değerlendirme sorusu hazırlanmıştır. Çoktan seçmeli değerlendirme soruları “**Finansal Bilgi Testi**” olarak kullanılmıştır. Bu esaslara göre içeriğe geçilmiştir. İçerik eğitim alacak bireylerin ilgisini çekecek tarzda hazırlanmış ve bunun için grafik dosyaları (gif, jpeg, bmp), basitlik ve anlaşılabilirlik özelliklerinden faydalanılmıştır. Bu çerçevede üniteler hazırlanmıştır. Yazılı içerik resimlerle desteklenmiştir. Finansal Planlama ve Yönetim Modülü (EK-8) olarak, bu modülde “finansal planlama ve yönetim”, “para yönetimi”, “sigorta yönetimi”, “tasarruf ve yatırım yönetim”, “emeklilik ve miras” olmak üzere toplam 5 ünite bulunmaktadır. “Finansal Planlama ve Yönetim” içeriğini yansıtan tutumları ölçmek içinde “**Finansal Tutum Ölçeği**” oluşturulmuştur. Konu alanı uzmanının görüşüne sunulan eğitim materyali, test ve ölçek uzmanlardan gelen görüşlere göre tekrar düzenlenmiştir. Eğitim içeriği öğretici, teknik bilgiden arındırılmış, hedef kitleye hitap eden, ilginç yönleri vurgulayan, kullanımı kolaylığı ve geribildirim ile desteklenen nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. İçerikte; uygulama ve teorik bilgi bağdaştırılmış ve mümkün olduğunca bireysel öğretime dayalı modüler eğitim yaklaşımı benimsenmiştir. Konu içeriğinin

internet ortamına taşınması aşamasında hazırlanan yazılı içerik, resimler, uygulama faaliyetleri (EK-12), kişisel bilgi formu (EK-5), finansal bilgi ve tutum testleri internet ortamda (web üzerinden sunulmuştur) birleştirilmiştir (EK-13). Geliştirilen tüketici eğitimi sisteminin yazılım alt yapısında; web sitesinin geliştirilmesinde sistemin İnternet üzerinden sunulmasını sağlayan web programlama dili **PHP**, veri tabanında verileri saklamak ve verileri almak için veritabanı yönetim sistemlerine erişimde **MySQL**, animasyon yapmak amacıyla **Java** ve **JavaScript** kullanılmıştır. Ayrıca “Tüketici Eğitimi” sitesinde grafik ve tasarım editörü olarak Macromedia firmasının **Dreamweaver** yazılımı web sayfalarını oluşturmak, **Fireworks** ise Web sayfasında bulunan grafikleri tasarlamak için kullanılmıştır (Çamoğlu ve Acungül 2009:102, Thomson, Welling, 2006:3, Şamlı, 2002:75, Öcal, 2000:40, Otaner, 2002:62, Shulze, 2002:25, Darnell, Webster, 1998:83). Ancak gerek bu aşamada gerekse diğer aşamalarda eğitmen ve alan uzmanları tarafından teknik destek sağlanmıştır. Eğitimin değerlendirmesi aşamasında ise yapılan son testlerle verilen eğitimin geri beslemesi alınarak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

3.3.2. Deneysel İşlemin Uygulanması Sırasında Yapılan İşlemler

Uygulamaya kura yöntemi ile belirlenmiş olan 13 mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmenler katılmıştır. Uygulama için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır (EK-1). Uygulamalarda okulun müdür ve müdür yardımcılarında da destek alınmıştır. Uygulamalar öncesinde öğretmenlerle görüşmeler yapılmış ve araştırmacı kendisini tanıtarak, uygulamanın amacı hakkında bilgi vermiştir. Uygulamaya katılmayı kabul eden gönüllü öğretmenlerden e-posta adresleri istenmiş ve bu e-posta adreslerine uygulamaya katılım için web sitesine ulaşabilen bir link gönderilmiştir.

E-posta adresinden web sitesine ulaşan öğretmenleri web sitesinin ana sayfasında öncelikle hem araştırmanın amacı hem de uygulama aşamasında nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda “www.tuketiciegitimi.com” web sitesinin ana sayfasında yer alan yönergede bilgilere yer verilmiş, ardından uygulamayı yapmaları istenmiştir (EK-13). Öğretmenlere kendisine, ailesine ve finansal varlıklara yönelik (cinsiyet, yaş, medeni durum, evliliğin süresi -kaçıncı yıl-, meslekteki hizmet yılı,

öğretmenin branşı, eşin çalışma durumu, çocuk sayısı, sahip olunan çocukların yaş ve eğitim durumları, aylık toplam gelir, gelir düzeyini değerlendirme durumu ve finansal varlıklara sahip olma durumu) demografik bilgileri doldurmaları istenmiştir. Bu sayede öğretmenler kendi e-posta adresleriyle ve e-postalarına gönderilen şifre ile web sitesine üye olmuşlardır.

Web sitesine üye olan öğretmenler “Finansal Bilgi Testi”ni ve “Finansal Tutum Ölçeği”ni interaktif ortamda doldurarak ön testi tamamlamışlardır. Öğretmenler istedikleri zamanda ve mekânda e-postalarına gönderilen kullanıcı adı ve şifre ile “Finansal Planlama ve Yönetim” eğitim materyalini 5 parça halinde okumaları istenmiştir. Modüller tamamlandıktan sonra tekrar “Finansal Bilgi Testi” ve “Finansal Tutum Ölçeği”ni interaktif ortamda dolduran son test ile uygulama sonlandırılmıştır. Öğretmenlerin web sitesine üye olmaları, ön test ve son test ölçümlerine katılmalarının yanı sıra eğitime devam koşulunu da yerine getirmiş olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Bu nedenlerle araştırmanın uygulama aşaması için 6 haftalık bir sürede gerçekleştirilirken, ön test ve son test uygulamaları ile birlikte 8 haftalık bir sürede tamamlanmıştır.

3.4. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu araştırmada konusu ve niteliği bakımından neden – sonuç ilişkilerini belirlemek için doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modeli olan deneme (deneysel model) modeli kullanılmıştır (Arlı ve Nazik 2010:11; Dinler 2006:11; Arıkan 2004:25; Karasar 1999:88; Seyidoğlu 1993:17).

Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin İnteraktif Eğitim Programının etkisinin, deneklerin cinsiyetlerine, yaşlarına, çocuk sayılarına, medeni hallerine, eşlerinin çalışma durumlarına ve aylık toplam gelirlerine göre farklılık göstermesi beklenmektedir. Verilen eğitimin deneklerin çeşitli özellikleri üzerindeki etkilerini araştırmak bu araştırmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Söz konusu özelliklerin her birini birden fazla grupta fiziksel yollarla eşitlemek mümkün olmadığından, bu araştırmada tek deney gruplu ön test-son test deney deseni kullanılmıştır. Ayrıca bir kontrol grubunun oluşturulması ve deneklerin gruplara random olarak dağıtılmaları mümkün olamamıştır.

Araştırmada iç ve dış geçerliliği sağlayabilmek için eğitim uygulaması zaman açısından 8 hafta olarak sınırlandırılmıştır. İnteraktif eğitim çalışması eğitim-öğretim dönemi içinde Mart-Nisan-Mayıs ayları içinde yapılmıştır. Araştırmaya alınacak okullar kura yöntemi ile ve bu okullarda görev yapan 10.170 öğretmen arasından 330 kişi gönüllük esasına dayandırılmıştır. Araştırma süresince uygulamayı tamamlamaları için okul idaresinden yardım alınmış, gerekli teknik destek öğretmenlere sağlanmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin ad ve soyadlarını belirtmeleri istenmemiş sadece aktif olarak kullandıkları e-posta adresleri istenmiştir. Bu sayede ilk ölçüm ile son ölçümlerin eşleştirilmesi sağlanmıştır. Ancak yinede öğretmenlerin bazıları zorunlu nedenlerle (sınav döneminin yaklaşması, sağlık, bilgisayar ve internette teknik sorunlar gibi) deneyden ayrılmış (61 öğretmen) ancak karşılaştırılacak bir grup olmaması, grubun genel özelliklerini ve denkliliğini bozmaması nedeniyle bu durum göz ardı edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere deneysel koşullar ve uygulanan testler hakkında bilgi verilmemiş ancak izleyecekleri yol bir yönerge ile açıklanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin evreni temsil etmesi açısından araştırma ulaşılabilen ve gönüllü olan katılımcılar üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın genellenebilirlik gücünü artırmak ve deneysel koşullardaki davranışlarını farklılaştırmamak için öğretmenler deneyden habersiz olmaları sağlanmıştır.

Bu araştırmada, Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin İnteraktif Eğitim Programının etkililiğinin belirlenmesi amacıyla deneme modellerinden ‘tek deney gruplu ön test-son test deney deseni’ esas alınmıştır(Arıkan 2004:173; Karasar, 1999:96; Erden 1998:55).

Desenin simgesel görünümü şöyledir:

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O _{1.1}	X	O _{1.2}

G: Deney Grubu (İşlem yapılan grup-Eğitim verilen grup)

O_{1.1}: Ön test puanları (Finansal Bilgi Testi, Finansal Tutum Ölçeği)

O_{1.2}: Son test puanları (Finansal Bilgi Testi, Finansal Tutum Ölçeği)

X: Bağımsız Değişken Düzeyi (Finansal Planlama ve Yönetime ilişkin İnteraktif Eğitim Modeli)

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırmada “İnteraktif eğitim programının finansal bilgi ve tutum üzerindeki etkisi, kişisel bilgi formunda sorulan öğretmen özelliklerine göre ne ölçüde farklılaşmaktadır?” soruna yanıt aranmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan bilgi testi ve tutum ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Hazırlanan ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin geçerlikleri betimleyici ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak incelenmiştir. Güvenirlilik çalışması kapsamında, iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa ve KR-20) hesaplanmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan özelliklere göre deneysel işlemin ön ve son test puan farkları üzerindeki etkisi, tekrarlı ölçümler için manova testi kullanılarak gözden geçirilmiştir. Manova sonucunda anlamlı bulunan ilişkiler Çoklu tek yönlü F testi (Multiple Univariate Anova between subject effect test) ile ele alınmıştır. Manova sayıltılarından biri olan varyans – kovaryans matrisinin homojenliği sayıltısının karşılanması durumunda Wilks λ ; sayıltının karşılanmaması durumunda Pillai Trace test sonuçları kullanılmıştır. Bağımsız değişkende kategori sayısı üçten fazla olması durumunda post hoc test olarak LSD seçilmiş, ayrıca FDR için $\bar{p}$ hesaplanmıştır. Araştırmada hata payı .05 alınmış, gruplar arası karşılaştırmalarda I. tip hatanın artmaması amacıyla Holm’un Bonferroni düzeltmesine başvurulmuştur. Analizler SPSS 21 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında yapılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin bireylere uygulanan kişisel bilgi, tutum ölçeği ve bilgi testi sonuçları denenceler dikkate alınarak ele alınmıştır. Buna göre uygulanan kişisel bilgi, tutum ölçeği ve bilgi testinden elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve tablolarda gösterilmiştir.

4.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin Geliştirildiği Öğretmen Grubuna Ait Demografik ve Genel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

FTÖ'ni geliştirmeye katılan 139 kişiden 54'ü kadın (%38,8) ve 85'i erkektir (%61,2). Bu bireylerin yaşları en düşük 23, en yüksek 61 ve yaş ortalaması 34,06'dır ($\pm 8,7847$). Bireylerin 65'i bekar (%46,8) ve 74'ü evlidir (%53,2). Aylık toplam gelir ise en düşük 750, en yüksek 4700 ve gelir ortalaması $2033,43 \pm 608,909$ Türk lirasıdır. FBT'ini geliştirmeye katılan 114 kişiden 46'sı kadın (%40,4) ve 68'i erkektir (%59,6). Bu bireylerin yaş ortalaması $33,09 \pm 8,5196$; en düşük 23 ve en yüksek 61 olarak tespit edilmiştir. Bireylerin 53'ü bekar (%46,5) ve 61'i evlidir (%53,5). Aylık toplam gelir ise ortalama $2.108,737 \pm 641,3564$; en düşük 750 ve en yüksek 4.700 Türk lirasıdır.

4.2. Finansal Planlama ve Yönetim İlişkin İnteraktif Eğitime Katılan Öğretmen Grubuna Ait Demografik ve Genel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Araştırmada eğitime katılan 330 öğretmenden 122'si kadın (%38,8) ve 202'si erkektir (%61,2). Bu bireylerin yaş ortalamaları $36,49 \pm 8,671$; en düşük yaş 22 ve en yüksek ise 58 olarak tespit edilmiştir. Bireylerin 79'u bekar (%23,9) ve 251'i evlidir (%76,1). Aylık toplam gelir en düşük 1.000 ve en yüksek 10.000 iken, aylık gelir ortalaması $2.108,737 \pm 641,3564$ Türk lirasıdır. Öğretmenlerin branşları %10,3'ü elektrik-elektronik teknolojisi, %9,1'i metal teknolojisi, %8,8'i makine teknolojisi ve %8,2'si motorlu araçlar teknolojisi, %7,0'ı bilgisayar ve bilişim teknolojisi, %5,8'i motorlu araçlar teknolojisi, %5,5'i güzellik ve saç bakım hizmetleri, %5,2'si tesisat

teknolojisi ve geri kalan %40,1'i diğ er meslek branşları (yiyecek içecek hizmetleri, kimya, Türk dili ve edebiyatı, tarih ve diğ erleri) olarak sıralanmaktadır. Öğretmenlerin hizmet süreleri ortalama $12,50 \pm 8,519$ yıl; hizmet süresi en düşük 1 ve en yüksek 35'tir.

Araştırmada eğitime katılan öğretmenlerden evli olanların ($n=251$) evlilik süresi ortalama $11,31 \pm 8,290$; en düşük 1 ve en yüksek 35 olarak tespit edilmiştir. Evli olanların ($n=251$) %79,7'sinin eşleri çalışmakta, %20,3'ünün eşi çalışmamaktadır.  alışan eşlerin 81'i  ğretmen (%32,3), 48'i memur (%19,1), 15'i mühendis (%6,0), 14'  özel sektörde (%5,6), 13'  TSK mensubu (%5,2), 8'i sağlık sektöründe (%3,2), 5 bilgisayar ve bilişim sektöründe (%2,0) ve geri kalan 16'sı (%26,6) serbest meslek, tekniker, akademisyen, h kim-savcı, emniyet müdürü olarak çalışmaktadır. Çalışmayan eşlerin 51'i ise ev hanımı veya emeklidir (%20,3). Bireylerin %63,6'sının çocuğu bulunmaktadır. Buna karşın bekâr ($n=79$) olan ve evli olup çocuğu bulunmayanlar ($n=41$) %36,4'  oluştırmaktadır.  ocuğu bulunmayan bek rlar %65,8 iken, evli olup çocuğu bulunmayanlar %34,2'dir. Bireylerin %28,8'inin 2 çocuğu, %27,3'inin 1 çocuğu ve %7,6'sının 3 ve daha fazla çocuğunun olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan evli ve çocuğu olan 210 öğretmenin %42,9'unun 1 çocuğu, %45,2'sinin 2 çocuğu ve %12,0'ının 3 ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır. Çocukların yaş ortalamları $11,462 \pm 7,787$; en düşük yaş 1 ve en yüksek yaş 33 olarak tespit edilmiştir. Bu  ocukların %40,0'ı herhangi bir eğitim kurumuna gitmemektedir. Aynı zamanda çocukların %21,0'ı ilkokula devam etmekte ve 13,8'i de  niversiteye devam etmektedir. Ortaokula ve liseye devam edenlerin oranı %25,8'dir.

Bireylerin %88,8'i gelir düzeyini "orta" olarak değerlendirmiştir.

Öğretmenlerin %90,6'sı finansal planlama ve yönetim ile ilgili herhangi bir eğitim almamıştır.

Öğretmenlerin mevcut finansal durumlarına göre dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7*Öğretmenlerin Mevcut Finansal Durumlarına Göre Dağılımı (N:330)*

Sahip Olunan Finansal Varlıklar	Evet		Hayır	
	S	%	S	%
Oturulan konutun kendisinin olma durumu	183	55,5	147	44,5
Otomobil vb. motorlu taşıta sahip olma durumu	220	66,7	110	33,3
Gayrimenkul yatırıma (arsa, bahçe, tarla, devre mülk vb.) sahip olma durumu	112	33,9	218	66,1
Yazlığa (deniz kenarı, yayla, dağ evi vb.) sahip olma durumu	78	23,6	252	76,4
Menkul kıymetlerde (mevduat hesabı, döviz, tahvil vb.) yatırıma sahip olma durumu	84	25,5	246	74,5
Kendisine ait yaşam sigortasına sahip olma durumu	36	10,9	294	89,1
Eşine ait yaşam sigortasına sahip olma durumu	24	7,3	306	92,7
Çocuklara ait yaşam sigortasına sahip olma durumu	19	5,8	311	94,2
Bireysel emeklilik sigortasına sahip olma durumu	63	19,1	267	80,9

Tablo 7’de de görüldüğü gibi öğretmenlerin %55,5’i konut ,%66,7’si otomobil sahibidir. Bununla birlikte öğretmenlerin büyük bir kısmı gayrimenkul ve menkul kıymetlere sahip olmadığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yine büyük bir kısmının kendisine, eşine ve çocuklarına ait bir yaşam sigortası bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin finansal faaliyetlerine göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8*Öğretmenlerin Finansal Faaliyetlerine Göre Dağılımı (N:330)*

Finansal Faaliyetlerde Bulunma Durumu	Evet	Hayır	Evet	Hayır
	S	%	S	%
Detaylı bir harcama planına sahip olma durumu	133	40,3	197	59,7
Düzenli olarak bütçe yapma durumu	138	41,8	192	58,2
Düzenli tasarruf yapma durumu	94	28,5	236	71,5
Kredi borcuna sahip olma durumu	176	53,3	154	46,7
Aktif olarak kullanılan kredi kartına sahip olma durumu	313	94,8	17	5,2
Yazılı olarak düzenlemiş vasiyetnameye sahip olma durumu	2	0,6	328	99,4

Tablo 8’de belirtildiği gibi öğretmenlerin yarıdan fazlası (%59,7) detaylı bir harcama planına bulunmamakta, %71,5’i düzenli tasarruf yapmamakta, %58,2’si düzenli olarak bütçe yapmamaktadır. Öğretmenlerin %99,4’ünün yazılı olarak düzenlemiş vasiyetnamesi bulunmamaktadır. Öğretmenlerin %53,3’ü kredi borcu ve %94,8’inin aktif olarak kullandığı kredi kartı bulunmaktadır.

4.3. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin cinsiyete bağlı olarak değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler cinsiyetlerine göre “kadın” ve “erkek” olmak üzere iki grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss’leri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Kadın	128	30.88	15.94
	Erkek	202	27.25	14.12
	Toplam	330	28.66	14.93
Finansal bilgi son test	Kadın	128	40.80	13.44
	Erkek	202	41.31	14.48
	Toplam	330	41.11	14.07
Finansal tutum ön test	Kadın	128	79.78	10.32
	Erkek	202	80.95	10.89
	Toplam	330	80.49	10.67
Finansal tutum son test	Kadın	128	98.09	14.95
	Erkek	202	96.44	13.26
	Toplam	330	97.08	13.94

Tablo 9’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Gruplar karşılaştırıldıklarında, erkeklerin kadınlara göre bilgi testinde başlangıçta daha düşük ($\bar{x}$ = 27.25), deneysel işlemin sonunda daha yüksek ($\bar{x}$ = 41.31) puanlar aldıkları görülmektedir. Buna karşın, tutum testinde erkeklerin tutum puanları kadınlara göre deneysel işlemden önce daha yüksek ($\bar{x}$ = 80.95), deneysel işlemden sonra daha düşüktür ($\bar{x}$ = 96.44). Başka deyişle, deneysel işlem kadın ve erkek öğretmenlerin hem bilgi hem de tutum puanlarını artırmasına karşın, bu artışın bilgi testinde erkekler; tutum testinde kadınlar lehine olduğu gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü MANOVA (repeated measure one-way manova) testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Wilks λ	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Cinsiyet	1.00	.76	2	327	.468	.00
Grup içi	Test	.43	212.58	2	327	.000	.57
	Test * Cinsiyet	.98	3.60	2	327	.028	.02

Tablo 10’a göre, erkek ve kadın öğretmenler arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmamaktadır (Wilks λ = 1.00; $F_{(2, 327)} = .76$; $p = .47$; $\eta^2 = .00$). Bununla birlikte, ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir (Wilks λ = .43; $F_{(2, 327)} = 212.58$; $p = .00$; $\eta^2 = .57$). Buna göre, bilgi ve tutum puanlarındaki değişimin .57’si ölçme araçlarının verildiği zamana, başka deyişle iki ayrı zamanda yapılan ölçümler arasındaki deneysel işleme bağlanabilir. Tabloda ayrıca ön ve son test puan farkının cinsiyetlere bağlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır (Wilks λ = .98; $F_{(2, 327)} = 3.60$; $p = .03$; $\eta^2 = .02$). Hangi veri toplama aracında ön ve son test puan

farklarının cinsiyete bağlı değiştiğini belirlemek amacıyla verilere tek yönlü çoklu ANOVA (multiple univariate anova) izleme testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Kaynak	Ölçme araçları	KT	Sd	KO	F	p	η^2
Gruplar arası							
Cinsiyet	Bilgi	382.63	1	382.63	1.44	.231	.00
	Tutum	9.07	1	9.07	.05	.816	.00
Hata	Bilgi	87202.88	328	265.86	87202.88	328	265.86
	Tutum	54677.31	328	166.70	54677.31	328	166.70
Grup içi							
Test	Bilgi	22515.37	1	22515.37	147.00	.000	.31
	Tutum	44755.26	1	44755.26	316.38	.000	.49
Test *	Bilgi	673.19	1	673.19	4.40	.037	.01
Cinsiyet	Tutum	309.26	1	309.26	2.19	.140	.01
Hata (Test)	Bilgi	50239.67	328	153.17			
	Tutum	46398.81	328	141.46			

Tablo 11’deki sonuçların önem düzeyleri incelenirken, I. tip hatanın (α) .05’i aşmaması için Holm’un Bonferroni Düzeltmesi uygulanmıştır. İki test bulunduğundan (bilgi ve tutum), hata payı (α) ikiye bölünmüş ($.05/2= .025$), istatistiksel bakımdan önemli sayılabilmesi için p değerleri en küçük test .025 düzeyinde; diğeri .05 düzeyinde test edilmiştir. Buna göre, ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi, hem de tutum ölçekleri için istatistiksel bakımdan önemli iken ($F_{1,328}=147.00$ ve 316.38 ; $p=.000$ $\eta^2=.31$ ve $.49$); kadın ve erkek öğretmen ortalamaları arasında fark bulunmamakta ($F_{1,328}=1.44$ ve $.05$; $p=.23$ ve $.82$); sadece bilgi puanlarındaki değişme cinsiyete bağlı değişmektedir ($F_{1,328}=4.40$; $p=.04$; $\eta^2=.01$). Bununla birlikte, tabloda da görüldüğü gibi, ön ve son test puanları arasındaki değişimin sadece (η^2) .01’i cinsiyetten kaynaklanmaktadır. .02, .05 ve .14 civarındaki etki büyüklükleri sırasıyla düşük, orta ve yüksek etkiler olarak yorumlanmaktadır (Cohen, 1988). Bu bağlamda deneysel işleme bağlı bilgi puanlarındaki değişme üzerinde cinsiyet etkisinin küçük olduğu söylenebilir.

Öte yandan, tutum puanlarındaki ön test son test farkı cinsiyete bağlı farklılık göstermektedir. Analiz sürecinin son aşamasında bilgi puanlarındaki değişimde cinsiyet etkisi, en küçük kareler testi (LSD) kullanılarak incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Finansal Bilgi Puanlarının Cinsiyet ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları

Test	Cinsiyet	Ortalama Farkı (Ön-Son)	Sh	p	97.5 % Güven aralığı	
					Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Kadın	-9.91	1.55	.000	-13.40	-6.43
	Erkek	-14.06	1.23	.000	-16.83	-11.29
Test	Test	Ortalama Farkı (Kadın- Erkek)	Sh	p	97.5 % Güven aralığı	
					Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Ön	3.64	1.68	.031	-.14	7.41
	Son	-.51	1.59	.75	-4.09	3.07

Tablo 13’e göre, kadınların ön test puan ortalaması ($\bar{x}$) 30.88; son test puan ortalaması ($\bar{x}$) 40.80’dir. Buna göre, kadın öğretmenler deneysel işlem sonrasında 9.91’lik artış sağlamışlardır. Bu da istatistiksel bakımdan önemlidir. Benzer bir sonuç erkek öğretmenler için de geçerlidir. Erkek öğretmenlerin puanları deneysel işlem sonrasında 14 puan civarında artmıştır. Ayrıca ön testte kadın öğretmenlerin puan ortalaması ($\bar{x}$) 30.88, erkeklerin 27.25’tir. Ortalamalar arasındaki yaklaşık 3.64’lük fark istatistiksel bakımdan önemli iken; son testteki erkekler lehine olan .51’lik fark istatistiksel bakımdan önemsiz bulunmuştur. Buna göre 1. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi istatistiksel olarak doğrulanmıştır yani kabul edilmiştir.

4.4. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin yaş gruplarına bağlı olarak değişip değişmediğini belirleyebilmek için Erikson'un Psikososyal gelişim kuramı göz önünde bulundurularak, öğretmenler yaşlarına göre "18-35 yaşa kadar = genç yetişkin" ve "35-58 yaşa kadar= orta yetişkin" olmak üzere iki grupta sınıflandırılmış (Onur, 2011), bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss'leri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Yaş grupları	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Genç yetişkin (18-35 yaşa kadar)	152	28.28	17.25
	Orta yetişkin (35-58 yaşa kadar)	178	28.98	12.66
	Toplam	330	28.66	14.93
Finansal bilgi son test	Genç yetişkin (18-35 yaşa kadar)	152	40.63	14.70
	Orta yetişkin (35-58 yaşa kadar)	178	41.52	13.54
	Toplam	330	41.11	14.07
Finansal tutum ön test	Genç yetişkin (18-35 yaşa kadar)	152	79.27	9.23
	Orta yetişkin (35-58 yaşa kadar)	178	81.54	11.69
	Toplam	330	80.49	10.67
Finansal tutum son test	Genç yetişkin (18-35 yaşa kadar)	152	96.80	14.10
	Orta yetişkin (35-58 yaşa kadar)	178	97.32	13.83
	Toplam	330	97.08	13.94

Tablo 13'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Yaş grupları karşılaştırıldıklarında, hem genç yetişkin hem de orta yetişkinlerin bilgi ($\bar{x}$ = 41.11) ve tutum ($\bar{x}$ = 97.08) son test puanlarının, ön test puanlarından (sırasıyla $\bar{x}$ = 28.66 ve 80.49) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ön ve son test puanları arasındaki bu farkın küçük de olsa orta yetişkinler lehine olduğu gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Yaş Gruplarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Yaş grubu	.01	1.20	2	327	.302	.01
Grup içi	Test	.58	223.48	2	327	.000	.58
	Test * Yaş grubu	.00	.45	2	327	.635	.00

Tablo 14'e göre, genç ve orta yetişkin öğretmen puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmamaktadır (PT= .01; $F_{(2, 327)} = 1.20$; $p = .30$; $\eta^2 = .01$). Ayrıca ön ve son test puan farkı, yaş gruplarına bağlı bir farklılık göstermemektedir (PT = .00; $F_{(2, 327)} = .45$; $p = .64$; $\eta^2 = .00$). Buna göre 2. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş gruplarına bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi istatistiksel olarak doğrulanmamış yani denence reddedilmiştir.

Ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir. Bu sonuç ilk denence de yorumlanmıştır.

4.5. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin, medeni duruma bağlı değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler medeni durumlarına göre “Bekâr” ve “Evli” olmak üzere iki grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss’leri Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15

Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Medeni Durum	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Bekâr	79	25.92	16.24
	Evli	251	29.52	14.43
	Toplam	330	28.66	14.93
Finansal bilgi son test	Bekâr	79	41.38	13.74
	Evli	251	41.02	14.20
	Toplam	330	41.11	14.07
Finansal tutum ön test	Bekâr	79	77.33	4.94
	Evli	251	81.49	11.75
	Toplam	330	80.49	10.67
Finansal tutum son test	Bekâr	79	96.73	14.49
	Evli	251	97.19	13.79
	Toplam	330	97.08	13.94

Tablo 15’te görüldüğü gibi, öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. Medeni durumlar karşılaştırıldıklarında, ön testlerde evlilerin (sırasıyla $\bar{x}$ = 29.52 ve 81.49) bekârlara (sırasıyla $\bar{x}$ = 25.92 ve 77.33) göre bilgilerinin fazla ve tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu farklılığın son testlerde azaldığı gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel

bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Medeni Durumlarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Medeni durum	.02	2.66	2	327	.072	.02
Grup içi	Test	.53	188.03	2	327	.000	.53
	Test * Medeni durum	.02	2.77	2	327	.064	.02

Tablo 16’ya göre, bekâr ve evli öğretmenler arasındaki puan farklılıkları istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır (PT= .02; $F_{(2, 327)} = 2.66$; $p = .07$; $\eta^2 = .02$). Ayrıca ön ve son test puan farkı medeni duruma bağlı önemli bir farklılık göstermemektedir (PT = .02; $F_{(2, 327)} = 2.77$; $p = .06$; $\eta^2 = .02$). Ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuş ancak bu sonuç ilk denence de açıklandığından, bu bölümde yeniden üzerinde durulmamıştır. Buna göre 3. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin medeni duruma bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi istatistiksel olarak doğrulanmamış yani denence reddedilmiştir.

4.6. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Evlilik Sürelerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin evlilik sürelerine bağlı olarak değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler evlilik sürelerine göre aile yaşam döngüsü kuramı göz önünde bulundurularak yorumlanarak “0-1 yıl”, “2-7 yıl”, “8-14 yıl” ve “15 yıl ve sonrası” olmak üzere dört grupta sınıflandırılmış (Duvall 1977: Keown 2007:8), bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss’ları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Öğretmenlerin Evlilik Sürelerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Evlilik Süresi	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	0-1 yıl	79	25.92	16.24
	2-7 yıl	93	31.78	17.35
	8-14 yıl	71	28.82	12.62
	15 yıl ve sonrası	87	27.67	11.99
	Toplam	330	28.66	14.93
Finansal bilgi son test	0-1 yıl	79	41.38	13.74
	2-7 yıl	93	39.70	15.33
	8-14 yıl	71	42.17	12.70
	15 yıl ve sonrası	87	41.51	14.14
	Toplam	330	41.11	14.07
Finansal tutum ön test	0-1 yıl	79	77.33	4.94
	2-7 yıl	93	79.75	9.83
	8-14 yıl	71	80.58	11.23
	15 yıl ve sonrası	87	84.09	13.59
	Toplam	330	80.49	10.67
Finansal tutum son test	0-1 yıl	79	96.73	14.49
	2-7 yıl	93	95.88	14.47
	8-14 yıl	71	97.13	14.32
	15 yıl ve sonrası	87	98.63	12.57
	Toplam	330	97.08	13.94

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları evlilik sürelerine göre farklılık göstermektedir. Evlilik süreleri karşılaştırıldıklarında, yeni evlilerin (0-1 yıl arası) finansal bilgi ve tutumlarının (sırasıyla $\bar{x}$ = 25.92 ve 77.33) ön testlerde diğer gruplardan daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ön – son test puan farklılıkları incelendiğinde, eğitimden en fazla yararlananların da yeni evliler grubu olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla $\Delta\bar{x}$ = -15.46 ve -19.41). Ayrıca ön testler de 2-7 yıldır evli olanların finansal

bilgileri diğerlerinden fazla görünürken ($\bar{x}= 31.78$); grupların tümünde tutum puanları ile evlilik süreleri arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü Manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Evlilik Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Evlilik süresi	.04	2.13	6	652	.048	.02
Grup içi	Test	.96	2.14	6	650	.047	.02
	Test * Evlilik süresi	.04	2.14	6	648	.047	.02

Tablo 18’e göre, evlilik sürelerine bağlı öğretmenler arasındaki bilgi ve tutum puan farklılıkları istatistiksel bakımdan önemli bulunmaktadır (PT= .04; $F_{(6, 652)}= 2.13$; $p= .05$; $\eta^2= .02$). Ayrıca ön ve son test puan farkı, evlilik süresine bağlı önemli bir farklılık göstermektedir (PT = .04; $F_{(6, 648)}= 2.14$; $p= .05$; $\eta^2= .02$). Ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark ise istatistiksel olarak önemlidir ancak bu sonuç ilk denencede yorumlanmıştır. Dolayısıyla bir sonraki aşamada hangi veri toplama aracında ön ve son test puan farklarının evlilik süresine bağlı değiştiğini belirlemek amacıyla verilere tek yönlü çoklu anova izleme testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19

Evlilik Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Kaynak	Ölçme araçları	KT	sd	KO	F	p	η^2
Gruplar arası							
Evlilik süresi	Bilgi	444.85	3	148.28	.55	.645	.01
	Tutum	1816.17	3	605.39	3.73	.012	.03
Hata	Bilgi	87140.67	326	267.30			
	Tutum	52870.21	326	162.18			
Grup-içi							
Test	Bilgi	26091.23	1	26091.23	171.88	.000	.35
	Tutum	45302.47	1	45302.47	319.65	.000	.50
Test * Evlilik süresi	Bilgi	1426.44	3	475.48	3.13	.026	.03
	Tutum	505.72	3	168.58	1.190	.314	.01
Hata (Test)	Bilgi	49486.43	326	151.80			
	Tutum	46202.34	326	141.73			

Tablo 19'daki sonuçların önem düzeyleri incelenirken, I. tip hatanın (α) .05'i aşmaması için Bonferroni Düzeltmesi uygulanmıştır ($\alpha = .05/2 = .025$). Buna göre, evlilik süresinin başarı ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemsizdir ($F_{3,326} = .55$; $p = .65$). Ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi, hem de tutum ölçekleri için istatistiksel bakımdan önemli iken; sadece bilgi puanlarındaki değişme (ortak etki) evlilik süresine bağlı değişmektedir ($F_{1,326} = 3.13$; $p = .03$). Bununla birlikte, ön ve son test puanları arasındaki değişimin (η^2) .03'ü evlilik süresinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda deneysel işleme bağlı bilgi puanlarındaki değişme üzerinde, evlilik süresi etkisinin küçük olduğu söylenebilir. Analiz sürecinin son aşamasında bilgi puanlarındaki değişimde evlilik süresi etkisi, en küçük kareler testi (LSD) kullanılarak ikili karşılaştırmalar yoluyla incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20*Finansal Bilgi Puanlarının Evlilik Sürelerine ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları*

Test	Test	(I) Evlilik süresi	(J) Evlilik süresi	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97,5%	
							Güven aralığı Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Ön	0-1 yıl	2-7 yıl	-5.86	2.27	.010	-10.97	-.75
			8-14 yıl	-2.89	2.43	.234	-8.36	2.57
			15 yıl ve sonrası	-1.74	2.31	.450	-6.94	3.45
		2-7 yıl	8-14 yıl	2.97	2.34	.205	-2.30	8.23
			15 yıl ve sonrası	4.12	2.21	.064	-.87	9.10
			8-14 yıl	1.15	2.37	.628	-4.19	6.49
	Son	0-1 yıl	2-7 yıl	1.68	2.16	.437	-3.18	6.54
			8-14 yıl	-.79	2.31	.732	-5.98	4.40
			15 yıl ve sonrası	-.13	2.19	.954	-5.06	4.81
		2-7 yıl	8-14 yıl	-2.47	2.22	.267	-7.47	2.53
			15 yıl ve sonrası	-1.81	2.10	.391	-6.54	2.93
			8-14 yıl	.66	2.26	.769	-4.42	5.74
Test	Evlilik süresi	(I) Test	(J) Test	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97,5%	
							Güven aralığı Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	0-1 yıl	Ön	Son	-15.46	1.96	.000	-19.87	-11.04
	2-7 yıl	Ön	Son	-7.91	1.81	.000	-11.98	-3.85
	8-14 yıl	Ön	Son	-13.35	2.07	.000	-18.01	-8.70
	15 yıl ve sonrası	Ön	Son	-13.84	1.87	.000	-18.05	-9.63

Tablo 20'ye göre, finansal bilgi ön testinde 2-7 yıl evli olanların ($\bar{x}= 21.78$), 0-1 yıl evli olanlara ($\bar{x}= 25.92$) göre daha bilgili oldukları anlaşılmaktadır. Bir grup ortalama arasında karşılaştırmalar yapıldığında I. tip hata her ikili karşılaştırma için $\alpha=.05$; bu ikili karşılaştırmalardan en az birinde I. tip hata için $\alpha = 1-(1-\alpha)^k$ kadar artmaktadır. Familywise error olarak isimlendirilen bu ikinci hata türü, bilgi ön testinde

yapılan ikili karşılaştırmalar için .14'tür ($\alpha = 1 - (1 - .05)^3$). Bu nedenle önem düzeyleri için False Discovery Rate (FDR) düzeltilmesi yapılmış ve $p = .010$ için FDR ($\bar{p}$) = .06 bulunmuştur (Benjamin ve Hochberg 1995). Hesaplanan p , FDR için p 'nin altında kaldığından, bu fark gerçek fark olarak kabul edilmiştir. Diğer gruplar arasında bilgi ön testinde gözlenen puan farklılıkları istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır. Benzer şekilde, bilgi son testinde de gruplar arasındaki farklılıklar istatistiksel bakımdan önemli değildir. Öte yandan, ön – son bilgi testi puan farklılıkları her evlilik döneminde son test lehine farklı bulunmuştur. Bununla birlikte, en büyük artış 0-1 yıl arasında evli olanlarda gözlenirken; en düşük artış 2-7 yıl arasında evli olanlarda saptanmıştır. Buna göre 4. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin evlilik sürelerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denence istatistiksel olarak doğrulanmış yani kabul edilmiştir.

4.7. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin hizmet süresine bağlı olarak değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler hizmet sürelerine göre “Sınama-izleme basamağı”, “Sınama basamağı” “Sağlamlaştırma basamağı” ve “Koruma evresi” olmak üzere dört grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss'leri Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21

Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Hizmet Süreleri	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Sinama -İzleme	26	21.58	17.75
	Sinama	30	32.50	19.50
	Sağlamlaştırma	57	31.82	14.38
	Koruma	65	28.18	13.32
	Toplam	178	29.11	15.79
Finansal bilgi son test	Sinama -İzleme	26	42.00	13.78
	Sinama	30	37.67	14.90
	Sağlamlaştırma	57	42.56	14.16
	Koruma	65	41.35	13.80
	Toplam	178	41.21	14.08
Finansal tutum ön test	Sinama -İzleme	26	78.88	4.57
	Sinama	30	80.20	6.77
	Sağlamlaştırma	57	82.12	12.60
	Koruma	65	81.09	11.56
	Toplam	178	80.95	10.50
Finansal tutum son test	Sinama -İzleme	26	96.85	13.12
	Sinama	30	93.30	15.46
	Sağlamlaştırma	57	95.32	13.84
	Koruma	65	97.88	12.54
	Toplam	178	96.13	13.55

Tablo 21’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin hizmet süreleri Super’in mesleki gelişim kuramına göre gruplara ayrılmıştır. Super, 22-24 yaşları araştırma evresinin son alt basamağı olan sinama - izleme; 25-30 yaşları yerleşme evresinin sinama basamağı; 31-44 yaşları yerleşme evresinin sağlamlaştırma basamağı ve 45-64 yaşları koruma evresi olarak tanımlamaktadır (Yeşilyaprak 2012).

Buna göre, gruplar aşağıdaki iç içe koşullar göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

(yaş≤24, hizmet süresi≤4) Dönem =1.

(yaş>=25, y ≤30, hizmet süresi>=5, hizmet süresi≤9) Dönem =2.

(yaş>=31, y ≤44, hizmet süresi>=10, hizmet süresi≤13) Dönem =3.

(yaş>=45, y ≤64, hizmet süresi>=15) Dönem =4.

Tabloda, grupların puan ortalamaları mesleki gelişim evrelerine (hizmet sürelerine) göre farklılık göstermektedir. Evrelere göre karşılaştırıldığında, finansal bilgi ön testinde işe yeni başlayanların, diğer evrelerde bulunanlardan daha düşük puanlar ($\bar{x}$ = 21.58) aldıkları görülmektedir. Tutum ön ve son test puanlarında gruplar yaklaşık yakın puanlar alırlarken; hem bilgi hem de tutum ön – son test puan farklarının en çok işe yeni başlayanlar lehine olduğu gözlemlenmektedir (sırasıyla $\Delta\bar{x}$ = -20.42 ve -17.96). Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Hizmet Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Hizmet süresi	.03	.95	6	348	.460	.02
Grup içi	Test	53	98.26	2	173	.000	.53
	Test * Hizmet süresi	.07	2.23	6	348	.040	.04

Tablo 22’ye göre, hizmet süresinin bilgi ve tutum puanlarındaki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemsizdir (PT= .03; $F_{(6, 348)} = .95$; $p = .46$; $\eta^2 = .02$). Bununla birlikte, ön ve son test puan farkı hizmet süresine bağlı (ortak etki) önemli bir farklılık

göstermektedir ($PT = .07$; $F_{(6, 348)} = 2.23$; $p = .05$; $\eta^2 = .04$). Ayrıca ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir. Bu sonuç ilk denence de yorumlanmıştır. Dolayısıyla bir sonraki aşamada, hangi veri toplama aracında ön ve son test puan farklarının hizmet süresine bağlı değiştiğini belirlemek amacıyla verilere tek yönlü çoklu Anova izleme testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23

Hizmet Sürelerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Kaynak	Ölçme araçları	KT	sd	KO	F	p	η^2
Gruplar arası							
Hizmet süresi	Bilgi	1082.46	3	360.82	1.22	.31	.02
	Tutum	335.57	3	111.86	.66	.58	.01
Hata	Bilgi	51631.09	174	296.73			
	Tutum	29531.29	174	169.72			
Grup içi							
Test	Bilgi	11696.70	1	11696.70	82.04	.000	.32
	Tutum	17788.66	1	17788.66	142.00	.000	.45
Test * Hizmet süresi	Bilgi	1711.74	3	570.58	4.00	.009	.06
	Tutum	361.68	3	120.56	.96	.412	.02
Hata (Test)	Bilgi	24806.35	174	142.57			
	Tutum	21796.76	174	125.27			

Tablo 23'e göre, hizmet süresinin bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemsizdir ($F_{3,174}=1.22$; $p = .31$). Bununla birlikte, ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi, hem de tutum ölçekleri için istatistiksel bakımdan önemli iken; sadece bilgi puanlarındaki değişme hizmet süresine bağlı (ortak etki) değişmektedir ($F_{1,174}=4.00$; $p = .009$). Tabloya göre, ön ve son test puanları arasındaki değişimin (η^2) .06'sı hizmet süresinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda deneysel işleme bağlı bilgi puanlarındaki değişme üzerinde hizmet süresi etkisinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Analiz sürecinin son aşamasında bilgi puanlarındaki değişimde

hizmet süresi etkisi, en küçük kareler testi (LSD) kullanılarak planlı ikili karşılaştırmalar yoluyla incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24

Finansal Bilgi Puanlarının Hizmet Sürelerine ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları

Test	Test	(I) Hizmet süresi	(J) Hizmet süresi	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97,5% Güven aralığı	
							Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Ön	Sınama	Sınama	-10.92	4.16	.009	-	-1.53
							20.32	
		Sınama-İzleme	Sağlamlaştırma	-10.25	3.67	.006	-	-1.95
							18.54	
	Son	Sınama	Koruma	-6.61	3.60	.068	-	1.53
							14.74	
		Sınama	Sağlamlaştırma	.68	3.50	.847	-7.23	8.58
			Koruma	4.32	3.42	.209	-3.42	12.05
		Sağlamlaştırma	Koruma	3.64	2.81	.198	-2.72	10.00
			Sınama	4.33	3.78	.253	-4.21	12.88
		Sınama-İzleme	Sağlamlaştırma	-.56	3.34	.867	-8.11	6.98
			Koruma	.65	3.27	.844	-6.75	8.04
		Sınama	Sağlamlaştırma	-4.89	3.18	.126	-	2.30
							12.09	
		Sağlamlaştırma	Koruma	-3.69	3.11	.238	-	3.35
							10.72	
		Sağlamlaştırma	Koruma	1.21	2.56	.638	-4.58	6.99
Test	Hizmet süresi	(I) Test	(J) Test	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97,5% Güven aralığı	
							Alt sınır	Üs sınır
Bilgi	Sınama-İzleme	Ön	Son	-20.42	3.31	.000	-	-12.94
							27.91	
	Sınama	Ön	Son	-5.17	3.08	.095	-	1.80
							12.14	
	Sağlamlaştırma	Ön	Son	-10.74	2.24	.000	-	-5.68
Bilgi							15.79	
	Koruma	Ön	Son	-13.17	2.09	.000	-	-8.43
							17.90	

Tablo 24’e göre, bilgi ön test puanlarında işe yeni başlayan (sınama - izleme) grup ile yerleşme evresinde bulunanlar (sınama ve sağlamlaştırma) arasında istatistiksel bakımdan önemli farklılıklar bulunmaktadır. Sınama izleme basamağı ve koruma evresi arasındaki fark ise istatistiksel bakımdan önemsizdir. İkili karşılaştırmalar için grup

sayısı 3'ten fazla olduğunda LSD testi familywise hataya karşı güçlü olmadığından, finansal bilgi ön test puanları için FDR ($\bar{p}$) değerleri hesaplanmıştır (.027, .027, .136, .847, .2508, .2508) (Benjamin ve Hochberg 1995). Hesaplanan ilk iki önem düzeyi ($p=.006$ ve $.009$), FDR için $\bar{p}$ 'nin altında kaldığından, bu ikili karşılaştırmalar istatistiksel bakımdan önemli bulunmuştur. Ayrıca bilgi son test puanlarında gruplar arasında önemli bir fark bulunmamıştır. Öte yandan, ön – son bilgi testi puan farklılıkları her bir hizmet döneminde son test lehine farklı bulunmuştur. Bununla birlikte, en düşük artış, yaşları 25-30 arasında olan ve 5-9 yıldır çalışan sınama basamağındakilerde saptanmıştır. Buna göre 5. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi istatistiksel olarak doğrulanmış yani denence kabul edilmiştir.

4.8. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin, Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin, eşlerin çalışmasına bağlı olarak değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler “Eşi çalışıyor” ve “Eşi çalışmıyor” olmak üzere iki grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss'leri Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25

Öğretmenlerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Eşi çalışıyor	200	29.50	14.28
	Eşi çalışmıyor	51	29.57	15.14
	Toplam	251	29.52	14.43
Finansal bilgi son test	Eşi çalışıyor	200	41.25	14.36
	Eşi çalışmıyor	51	40.14	13.64
	Toplam	251	41.02	14.20
Finansal tutum ön test	Eşi çalışıyor	200	81.64	12.25
	Eşi çalışmıyor	51	80.90	9.61
	Toplam	251	81.49	11.75
Finansal tutum son test	Eşi çalışıyor	200	97.29	14.15
	Eşi çalışmıyor	51	96.80	12.38
	Toplam	251	97.19	13.79

Tablo 25’te görüldüğü gibi, finansal bilgi son test puan ortalaması ($\bar{x}$ = 41.02) ön test ortalamasından ($\bar{x}$ = 29.52) yüksektir. Benzer bir durum tutum puanları için de geçerlidir. Finansal tutum son test puan ortalaması ($\bar{x}$ = 97.19) ön test ortalamasından ($\bar{x}$ = 81.49) daha yüksektir. Bununla birlikte, eşin çalışma ya da çalışmamasına bağlı ortalama puanlardaki farklılığın küçük olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen küçük de olsa bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26

Eşlerin Çalışma Durumlarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Wilks' λ	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Eşin çalışması	1.00	.13	2	248	.880	.00
Grup içi	Test	.57	94.06	2	248	.000	.43
	Test * Eşin çalışması	1.00	.10	2	248	.904	.00

Tablo 26'ya göre, eşleri çalışan ya da çalışmayan öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir farklılık bulunmamıştır ($\lambda = .99$; $F_{(2, 248)} = 1.00$; $p = .88$; $\eta^2 = .00$). Ayrıca ön ve son test puan farkı, eşin çalışmasına bağlı (ortak etki) önemli bir farklılık göstermemektedir ($\lambda = 1.00$; $F_{(2, 248)} = .10$; $p = .90$; $\eta^2 = .00$). Bununla birlikte, ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir ($\lambda = .57$; $F_{(2, 248)} = 94.06$; $p = .00$; $\eta^2 = .43$) ancak bu sonuç ilk denencede yorumlanmıştır. Buna göre 6. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin eşlerinin çalışma durumuna bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi istatistiksel olarak doğrulanmamış yani denence reddedilmiştir.

4.9. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Çocuk Sayılarına Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin, sahip olunan çocuk sayısına bağlı değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler “Çocuğu yok”, “Bir çocuk”, “İki çocuk” ve “Üç çocuk” olmak üzere dört grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss'leri Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

Öğretmenlerin Çocuk Sayılarına Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Çocuk sayısı	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Çocuğu yok	120	28.75	16.87
	Bir çocuk	90	29.41	14.40
	İki çocuk	95	28.55	12.89
	Üç çocuk	23	25.22	15.02
	Toplam	328	28.63	14.96
Finansal bilgi son test	Çocuğu yok	120	39.79	13.85
	Bir çocuk	90	41.54	14.63
	İki çocuk	95	41.91	13.83
	Üç çocuk	23	42.04	14.53
	Toplam	328	41.04	14.08
Finansal tutum ön test	Çocuğu yok	120	78.23	7.51
	Bir çocuk	90	79.96	10.83
	İki çocuk	95	83.27	13.31
	Üç çocuk	23	83.26	9.77
	Toplam	328	80.52	10.70
Finansal tutum son test	Çocuğu yok	120	96.28	14.69
	Bir çocuk	90	95.96	13.97
	İki çocuk	95	99.32	13.18
	Üç çocuk	23	96.00	12.96
	Toplam	328	97.05	13.96

Tablo 27’de görüldüğü gibi, üç çocuğu olan öğretmenler finansal bilgi ön testinde diğer öğretmenlerden daha düşük puanlar ($\bar{x}= 25.22$) alırken, son testte en yüksek puanları ($\bar{x}= 42.04$) almışlardır. Tutum ölçeği ön test puanları sahip olunan çocuk sayısı ile doğru orantılı artarken; son test puanlarında belli bir örüntüye rastlanmamıştır. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklemeler için tek yönlü manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28

Çocuk Sayılarına Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Çocuk sayısı	.04	2.11	6	648	.050	.02
Grup içi	Test	.47	143.08	2	323	.000	.47
	Test * Çocuk sayısı	.02	.86	6	648	.522	.01

Tablo 28'e göre, çocuk sayısının bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır (PT= .04; $F_{(6, 648)} = 2.11$; $p = .05$; $\eta^2 = .02$). Ayrıca ön ve son test puan farkı, çocuk sayısına bağlı önemli bir farklılık (ortak etki) göstermemektedir (PT= .02; $F_{(6, 648)} = .86$; $p = .52$; $\eta^2 = .01$). Ayrıca ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir (PT= .47; $F_{(6, 648)} = 143.08$; $p = .00$; $\eta^2 = .43$). Bu sonuç ilk denence de yorumlanmıştır. Buna göre 7. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk sayısına bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi doğrulanmamış yani denence reddedilmiştir.

4.10. Deneysel Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Aylık Gelirlerine Göre Finansal Bilgi ve Finansal Tutum Düzeyleri:

Deneysel çalışmanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi ve tutum ölçeği puanlarındaki değişimin, aylık gelire bağlı değişip değişmediğini belirleyebilmek için öğretmenler, gelir ortalamalarının ± 1 ss'ı alınarak “Düşük gelirli”, “Orta gelirli” ve “Yüksek gelirli” olmak üzere üç grupta sınıflandırılmış, bu gruplardaki öğretmen sayıları ile grupların bilgi testi ve tutum ölçeğinden aldıkları puanların $\bar{x}$ ve ss'ları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29

Öğretmenlerin Aylık Gelirlerine Göre Kişi Sayıları (n) ile Finansal Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Veri Toplama Araçları	Aylık Gelir	n	$\bar{x}$	ss
Finansal bilgi ön test	Düşük gelirli	71	26.41	19.44
	Orta gelirli	222	29.02	13.62
	Yüksek gelirli	37	30.78	12.20
	Toplam	330	28.66	14.93
Finansal bilgi son test	Düşük gelirli	71	41.48	13.51
	Orta gelirli	222	41.88	14.00
	Yüksek gelirli	37	35.76	14.74
	Toplam	330	41.11	14.07
Finansal tutum ön test	Düşük gelirli	71	77.55	5.16
	Orta gelirli	222	81.16	11.25
	Yüksek gelirli	37	82.14	13.77
	Toplam	330	80.49	10.67
Finansal tutum son test	Düşük gelirli	71	95.24	15.01
	Orta gelirli	222	96.92	13.65
	Yüksek gelirli	37	101.57	12.86
	Toplam	330	97.08	13.94

Tablo 29’da görüldüğü gibi, düşük gelirli öğretmenlerin başlangıçtaki finansal bilgi test puanları ($\bar{x}$ = 26.41) en düşüktür. Son testte ise bilgilerini en az artıran yüksek gelirlilerdir ($\bar{x}$ = 35.76). Öte yandan, finansal tutum puanlarıyla gelir düzeyi arasında ön ve son testlerde doğrusal bir artış bulunmaktadır. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların istatistiksel bakımdan önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla verilere tekrarlı örneklem için tek yönlü Manova testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30

Öğretmenlerin Aylık Gelirlerine Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının MANOVA Sonuçları

Etki		Pillai Trace (PT)	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Gruplar arası	Aylık gelir	.03	2.78	4	654	.026	.02
Grup içi	Test	.45	135.77	2	326	.000	.45
	Test * Aylık gelir	.03	2.71	4	654	.029	.02

Tablo 30'a göre, aylık kazancın bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemlidir (PT= .03; $F_{(4, 654)} = 2.78$; $p = .03$; $\eta^2 = .02$). Ayrıca ön ve son test puan farkı gelire bağlı önemli bir farklılık göstermektedir (PT = .03; $F_{(4, 654)} = 2.71$; $p = .03$; $\eta^2 = .02$). Ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir ancak bu sonuç ilk denence de yorumlanmıştır. Bu aşamada hangi veri toplama aracında ön ve son test puan farklarının gelire bağlı değiştiğini belirlemek amacıyla verilere tek yönlü çoklu anova izleme testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31

Aylık Gelire Göre Öğretmenlerin Finansal Bilgi ve Tutum Puanlarının Çoklu Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Kaynak	Ölçme araçları	KT	sd	KO	F	p	η^2
Gruplar arası							
Gelir	Bilgi	461.87	2	230.93	.87	.421	.01
	Tutum	1536.33	2	768.16	4.73	.009	.03
Hata	Bilgi	87123.65	327	266.43			
	Tutum	53150.05	327	162.54			
Grup içi							
Test	Bilgi	11867.07	1	11867.07	78.21	.000	.19
	Tutum	30649.57	1	30649.57	215.82	.000	.40
Test * Gelir	Bilgi	1296.72	2	648.36	4.27	.015	.03
	Tutum	269.50	2	134.75	.95	.388	.01
Error (Test)	Bilgi	49616.15	327	151.73			
	Tutum	46438.56	327	142.01			

Tablo 31’de, gelirin bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisinin istatistiksel bakımdan önemsiz olduğu görülmektedir ($F_{2,327} = .87$; $p = .42$). Ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi testi, hem de tutum ölçeği için istatistiksel bakımdan önemli iken ($F_{1,327} = 78.21$ ve 215.82 ; $p = .00$); sadece bilgi puanlarındaki değişme gelir süresine (ortak etki) bağlı değişmektedir ($F_{2,327} = 4.27$; $p = .02$). Tabloya göre, ön ve son test puanları arasındaki değişimin (η^2) .03’ü aylık gelirden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda deneysel işleme bağlı bilgi puanlarındaki değişme üzerinde gelir etkisinin düşük-orta düzeyde olduğu söylenebilir. Analiz sürecinin son aşamasında bilgi puanlarındaki değişimde gelirin etkisi, en küçük kareler testi (LSD) kullanılarak ikili karşılaştırmalar yoluyla incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32*Finansal Bilgi Puanlarının Aylık Gelire ve Bilgi Testine Göre LSD Test Sonuçları*

Test	Test	(I) Aylık gelir	(J) Aylık gelir	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97.5% Güven aralığı	
							Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Ön	Düşük	Orta gelirli	-2.61	2.03	.200	-7.20	1.97
		gelirli	Yüksek	-4.38	3.03	.149	-11.19	2.44
		Orta gelirli	Yüksek	-1.76	2.65	.507	-7.73	4.21
	Son	Düşük	Orta gelirli	-.40	1.91	.832	-4.70	3.89
		gelirli	Yüksek	5.72	2.83	.044	-.66	12.11
		Orta gelirli	Yüksek	6.13	2.48	.014	.54	11.72
Test	Aylık Gelir	(I) Test	(J) Test	Ortalama Farkı (I-J)	sh	p	97.5% Güven aralığı	
							Alt sınır	Üst sınır
Bilgi	Düşük	Ön	Son	-15.07	2.07	.000	-19.73	-10.42
	Orta gelirli	Ön	Son	-12.86	1.17	.000	-15.49	-10.23
	Yüksek	Ön	Son	-4.97	2.86	.083	-11.42	1.48

Tablo 32'ye göre, bilgi ön test puanlarında gelir düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmazken; son testlerde düşük ve orta gelirli grupların yüksek gelirli gruplara göre deneysel çalışmadan daha fazla bilgi edindikleri görülmektedir. FDR için hesaplanan $\bar{p}$ değerleri göz önünde bulundurulduğunda, .01'lik önem düzeyinin gerçek bir farkı gösterdiği; .04'lük önemin ise düzeltilen $\bar{p}$ değeri .066'nın altında kaldığı, dolayısıyla, düşük ve yüksek gelirli grupları arasındaki farkın önemli olmadığı söylenebilir. Ayrıca yüksek gelirli grubun ön – son test puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmazken; düşük ve orta gelirli grupların son testte

puanlarını artırdıkları ($\Delta\bar{x}$ = 15.07 ve 12.86) gözlemlenmektedir. Buna göre 8. denence olan “deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin aylık gelirlerine bağlı ön test - son test finansal bilgi ve finansal tutum puanları arasında anlamlı fark vardır.” denencesi doğrulanmış yani denence kabul edilmiştir.

Öğretmenlerin finansal eğitim programının finansal bilgi ve tutumlarına etkisinin incelendiği bu araştırmada elde edilen bulgulardan en önemlisi, deneysel işlem olan interaktif eğitim programının kadın ve erkek öğretmenlerin hem bilgi hem de tutum puanlarını artırmasına karşın, bu artışın bilgi testinde erkekler; tutum testinde kadınlar lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. Medeni durumlar karşılaştırıldıklarında, ön testlerde evlilerin bekârlara göre bilgilerinin fazla ve tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bütünlüğü korumak amacıyla araştırmanın amaçlarına paralel hareket edilmiş, tartışma ve yorumlar sekiz başlık altında ele alınmıştır.

“Finansal Planlama ve Yönetim konusunda hazırlanan interaktif eğitim programının finansal bilgi ve tutum üzerindeki etkisi” incelenmiştir.

5.1. Finansal Bilgi Testi ve Finansal Tutum Ölçeğinin geliştirildiği öğretmen grubuna ait demografik ve genel özelliklerine yönelik tartışma ve yorum;

FTÖ’ni geliştirmeye katılan 139 öğretmenin yaş ortalaması 34,06’dır ($\pm 8,7847$). Aylık gelir ortalaması 2033,43 $\pm$ 608,909 Türk lirasıdır. FBT’ini geliştirmeye katılan 114 öğretmenin yaş ortalaması 33,09 $\pm$ 8,5196’dır. Aylık toplam gelir ise ortalama 2.108,737 $\pm$ 641,3564 Türk lirasıdır. Benzer sonuç Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK 2012:32) 2011 verilerinde de söz konusudur. Verilere göre Türkiye’de hane halkı başına aylık ortalama tüketim harcaması 2.120 Türk lirasıdır.

5.2. Finansal planlama ve yönetim ilişkin interaktif eğitime katılan öğretmen grubuna ait demografik ve genel özelliklerine yönelik tartışma ve yorum;

Araştırmada eğitime katılan 330 öğretmenin yaş ortalamaları 36,49 $\pm$ 8,671’dir. Aylık toplam gelir ortalaması 3.743,06 $\pm$ 1370,42 Türk lirasıdır. Bu bulguyu Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerinden daha yüksektir. TÜİK 2011 verilerine göre Türkiye’de hane halkı başına aylık ortalama tüketim harcaması 2.120 Türk lirasıdır (TÜİK 2012:32). Bunun nedeni ise öğretmenlerin ek derslerinin çok olması sonucu ücretlerinin diğer öğretmenlerden daha fazla olmasıdır. Bireylerin %88,8’i gelir düzeyini “orta” olarak değerlendirmiştir. Bir çalışmada ise ailelerin çoğunluğunun gelirlerini yetersiz buldukları ve ancak zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır (Boran 2001:89). Gönen ve Özmete (2006) tarafından yapılan çalışmada ise

ailelerin %41,1'inin gelirinin yetersiz olduğu; Şafak ve Çopur (2004) çalışmalarında ailelerin %64,5'i orta gelir düzeyinde olduğu ancak bu ailelerin gelirlerini yetersiz olarak değerlendirmekte olduğu saptanmıştır. Gelir kullanımı konusunda sorunlarla karşılaştıkları sorunları ise aileler borçlanarak çözdüklerini vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin %90,6'sı finansal planlama ve yönetim ile ilgili herhangi bir eğitim almamıştır. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Türkiye'deki ilköğretim, ortaöğretim ve bazı kamu ve vakıf üniversitelerinin genel eğitim müfredatlarının incelendiği bir araştırmada eğitim kurumlarının müfredatında finans ile ilgili ayrı bir derse rastlanmadığı gibi başka derslerin içerikleri ile bütünleşmiş finansal konular da bulunmamaktadır. Üniversite mezunu bir hukukçu, bir öğretmen ya da bir mühendisin her ne kadar mesleki donanımı tam olsa da günlük yaşamın gerekli kıldığı finans ile ilgili konularda ihtiyaç duyacağı bilgi birikiminden yoksun kaldığı vurgulanmıştır (Altıntaş, 2008:161). Bumcort, Lin ve Lusardi (2011:8) "Finansal Okuryazarlığın Coğrafyası" adlı çalışmalarında katılımcıların sadece %15'i finans ile ilgili sorulan 5 soruya doğru cevap vermiştir. Bu Amerikalıların finansal okuryazarlığının eksikliğini gösterdiği gibi aynı zamanda ekonomi ve finans konusundaki temel kavramları hakkında göreceli bilgisizliğini de gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerin %55,5'i konut ve %66,7'si otomobil sahibidir. Bununla birlikte öğretmenlerin büyük bir kısmı gayrimenkul ve menkul kıymetlere sahip olmadığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yine büyük bir kısmının kendisine, eşine ve çocuklarına ait bir yaşam sigortası bulunmamaktadır. Farklı meslek gruplarında çalışanların hayat sigortası yaptırmaya yönelik görüşlerinin ortaya konulması amacıyla yapılan bir araştırmada aile fertlerinin hayat sigortası olup-olmadığına ilişkin olarak yaptıran (%46,6) ve yaptırmayanların (%53,4) hemen hemen eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sigortaya sahip olanların sigorta yaptırma nedenlerinin başında "geleceklerini güvence altına almak" yer aldığı belirtilmiştir. Yine aynı araştırmada sigortaya sahip olmayanların sigortası yaptırmama nedenleri arasında % 58,8 lik bir yüzdeyle sigorta şirketlerine güvensizlik yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca büyük çoğunlukla ileride sigorta yaptırmayı düşünmeme nedenleri arasında ekonomik nedenler ve sigorta şirketlerine olan güvensizlik olduğu vurgulanmıştır (Erdoğan 2013:6).

Buradan da anlaşılaçağı üzere sigorta yaptırmak yeterince ilgi görmemektedir. Bunun nedenleri arasında sigortanın yararlarının bilinmemesi, alternatif bir yatırım aracı olarak görülmemesi ve sigorta anlayışının anlaşılmaması yer aldığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin yarıdan fazlası (%59,7) detaylı bir harcama planına bulunmamakta, %71,5'i düzenli tasarruf yapmamakta, %58,2'si düzenli olarak bütçe yapmamaktadır. Öğretmenlerin %99,4'ünün yazılı olarak düzenlemiş vasiyetnamesi bulunmamaktadır. Hayta (2008:210) tarafından yapılan çalışmada ailelerin yarısından fazlası "her zaman" (%53.0), yarısına yakınının da "bazen" (%30.0) harcama planı yaptıkları, %17.0'sinin ise "hiçbir zaman" harcama planı yapmadığı saptanmıştır. Çolak ve Öztürkler (2012:41) "Türkiye'de hane halkı tasarruf eğiliminin analizi" konulu araştırmalarında ortalama tasarruf eğiliminin düşük olduğu ve tasarruf düzeyini yükseltmenin gelir düzeyini yükseltmekle mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bryant, Stone ve Wier (2006:20) yaptıkları çalışmalarında çocukların eğitimi için ya da ihtiyaçlarını karşılamak için para biriktirme kendini ya da başkalarına değer bir ailenin işlevsel bir finansal amaçları arasındadır ve bu amaçlar yaşam memnuniyeti duyguları ile bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir. Olumlu finansal tutum pozitif mali bilgi ile ve olumsuz materyalist finansal tutum ile ilişkilidir. Bu durum psikolojik iyilik halini etkilemektedir.

Marsh (2006:117) tarafından yapılan, 408 katılımcı ile yürüttüğü çalışmasında katılımcıların %99,0'ı bütçe yapmanın önemli finansal strateji olduğuna kesinlikle katılmakta olduğu ve katılımcıların sadece %4,0'ı belirli bir kişisel bütçe ile harcama yapmadıklarını ancak %12,5'i ise bazen bu davranışı sergilediklerini sonucuna ulaşmışlardır. Baltacı ve Selvitopu (2012:810) öğretmenler üzerinde yürüttükleri çalışmalarında öğretmenlerin çoğunun emekliliğe ilişkin herhangi bir planın bulunmadığı ve emeklilik sonrası en önemli ihtiyaçları finansal ve sağlık ihtiyaçları olduğunu tespit etmişlerdir.

Öğretmenlerin %53,3'ü kredi borcu ve %94,8'inin aktif olarak kullandığı kredi kartı bulunmaktadır. Kredi borcunun olması bankalarca sağlanan kredi avantajlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tüketici kredileri ile ilgili bir araştırmada kredi kullanmayan ailelerin oranı (%52,3) kullanan ailelerden (%47,3) daha fazla olduğu sonucu ise kredi kullanmaya ihtiyaç duymama olarak yorumlanmıştır. Tuğay ve Başgül

(2007:220) tarafından 260 kişi üzerinde yürütülmüş olan araştırmada kişiler alışverişlerde ödeme yapmak için kredi kartı kullanmaktadır (%82,7). Alışverişte kolaylıklar sağlaması nedeniyle kullanımının yaygın olduğunu düşündürmektedir.

Bu durum orta gelir düzeyine sahip öğretmenlerin finansal planlama ve yönetimin temeli olan harcama planı, bütçe yapma, emeklilik planlaması-vasiyet gibi konularda bilgi eksikliğini ve tasarruf yapmama nedenleri için ise kentte yaşıyor olmanın sonucu olarak tasarruf eğilimini azaldığını düşündürmektedir.

5.3. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

İnteraktif eğitim programı kadın ve erkek öğretmenlerin hem bilgi hem de tutum puanlarını artırmasına karşın, bu artışın bilgi testinde erkekler; tutum testinde kadınlar lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak puan ortalamalarının erkek ve kadın öğretmenler arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmadığı, ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi, hem de tutum ölçekleri için istatistiksel bakımdan önemli iken, sadece bilgi puanlarındaki değişme cinsiyete bağlı değişmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, bir araştırmada cinsiyet farklılıklarının erken yaşlarda görülmeye başladığı ve erkeklerin finansal bilgi ve yatırım bilgi puanlarının kadınların puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada hem erkeklerin hem de kadınların öznel ve nesnel finansal bilgileri içeren kişisel finans eğitimi aldıktan sonra puanların arttığı sonucu ortaya konulmuştur (Goldsmith ve Goldsmith 2006:60). Yapılan benzer çalışmalarda da, erkeklerin kadınlara göre tüketimde daha mükemmeliyetçi olduğu ayrıca daha az yenilikçi ve moda bilince sahip olması finansal anlamda kadın ve erkeklerin finansal açıdan farklı bakış açılarına sahip olması beklenen bir durum olarak vurgulanmıştır (Mitchell ve Walsh 2004:335; Vitt 2004:71). “İnternet ile Tüketici Eğitimi” konulu bir araştırmada eğitime katılan erkek tüketicilerin başarı testi puan ortalamasının 10.96, kadın tüketicilerin puan ortalaması ise 11.23 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre erkek ve kadın tüketicilerin eğitimden yararlanma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığını saptanmıştır (Demirci 2006:119). Bu araştırmaların sonuçları araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Grace, Weaven ve Ross (2010:183) tarafından yapılan araştırmada da erkeklerin iş, emekli olma ve yaşam tarzı gibi soyut temalara odaklandığını aynı zamanda mevcut yaşam standardını sağlayacak planlamaya eğilimi olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan kadınların ise para, planlama ve yönetim gibi uygulamalı pratik temalara odaklandığını ve gelecekteki yaşam süreci hakkında varsayım ve tahminlerde bulunma eğilimde olduğunu belirlemişlerdir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan başka bir araştırmada finansal okuryazarlık konusunda kadınların daha az bilgiye sahip olduğu vurgulanmaktadır. Aynı araştırmada kadınların erkeklerden daha az öğrenme isteğine sahip ve kendilerine güvenlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Chen ve Volpe, 2002:289).

Lusardi ve Mitchell (2005:3) finansal planlama ve okuryazarlık ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, katılımcıların sadece yarısı faiz bileşik ve enflasyon ile ilgili iki basit soruya doğru cevap verebildiği ve katılımcıların üçte biri ise bu iki soru ve risk çeşitlendirme ile ilgili bir soruya doğru cevap verdiğini belirtmişlerdir. Bu durumun yaşlı Amerikalılar arasında finansal okur-yazarlığın yaygın olduğunu gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Günay (2006:70) tarafından yapılan çalışmada ise, finansal duruma ilişkin plan yapılan konularda genellikle erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu konular arasında “gayri-menkul satın alma” “tasarruf hesabı açma”, “emekli ikramiyesi ile otomobil satın alma”, ve “emekli ikramiyesini yeni bir işe sermaye olarak kullanma” yer almaktadır. Yapılan istatistiksel inceleme sonucunda da bireylerin plan yaptıkları finansal duruma ilişkin konular ve cinsiyet arasındaki ilişki %95 güven düzeyinde önemli bulunmuştur. Benzer bir başka araştırmada da kadınların finansal durumlarını iyileştirmek için gerekli değişiklikleri erkeklere kıyasla daha çok gerçekleştirebildikleri, erkeklerin ise kadınlara kıyasla faturalarını zamanında ödeyebilmek gibi finansal tutumu sergileyebildikleri belirlemişlerdir (Gönen ve Özmete 2007:62).

Yukarıda sözü edilen araştırmaların bulgularına paralel sonuçların elde edildiği bu çalışmanın bulguları ışığında; FPvY’ye ilişkin yapılan eğitimin genel olarak öğretmenlerin finansal bilgilerini ve tutumlarını olumlu değişikliklere sebep olduğu, bununla birlikte yapılan eğitimin erkek öğretmenlerin bilgi, kadın öğretmenlerin

tutumlarında daha etkili olduğu söylenebilir. Bu sonuç erkek öğretmenlerin interaktif eğitim uygulamasını daha ciddiye alması ve kadın öğretmenlerin ise finansal tutumlarında daha dikkatli ve tutarlı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5.4. Deneyisel çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş gruplarına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Yaş grupları karşılaştırıldıklarında, 18-35 yaşa kadar hem de 35-58 yaşa kadar yaşlarındaki bireylerin bilgi ve tutum son test puanlarının, ön test puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ön ve son test puanları arasındaki bu farkın küçük de olsa 36-58 yaşlarındaki bireyler lehine olduğu belirlenmiştir.

İlgili araştırmalarda da, 18-35 yaşa kadar ve 35-58 yaşa kadar yaşlarındaki bireylerin yetişkinlik döneminden sonra kredi kartını nakit ödeme yapmaksızın alışveriş yapabilmeyi sağlamak ve finansal açıdan yeterli birikimin olmaması nedeniyle emeklilikte sıkıntı yaşamak gibi finansal tutumların ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Şener ve Güven 2005:187; Günay 2006:142). Benzer çalışmalarda finansal bilgiye sahip olan yetişkinlerin para yönetimi, ve portföy seçiminde bilgiye sahip olduğu ve daha olumlu tutum ve davranışlara sahip oldukları ayrıca yatırım fonları seçmede daha bilinçli olduğunu sonucuna ulaşılmıştır (Rooij, Lusardi, ve Alessie, 2011:22, Hilgert, Hogarth, ve Beverly, 2003:320, Muske 1996:189).

Bu araştırmada eğitime katılan öğretmenlerin çoğu literatürde yer alan diğer çalışmaların sonuçları ile tutarlı bir şekilde, kredi kartı limiti kullanılması, bir evin değerinin yanlış tahmin edilmesi ve fazla faiz ve harç ödemelerinin yapılmasını finansal hata olarak adlandırılan çalışmalarda, bu hataların yaşla birlikte değiştiği, bireylerin 50’li yıllara ulaşana kadar finansal hataları yaşla birlikte azaldığı, daha sonra artmaya başlamaktadır. 50’li yaşlara kadar azalan bu hatalar eğitim ya da deneyimlerinden yoluyla öğrenilmektedir. Orta yaşlı yetişkinlerin, genç ve çok yaşlı yetişkinlerden daha az finansal hata yaptıkları vurgulanmaktadır (Hasting, Madrian ve Skimmyhorn 2012:8; Agarwall, Driscoll, Gabais ve Laibson 2009:51, Marsh 2006:208) .

Literatür incelendiğinde, elde edilen bu bulguyu destekleyen araştırmalara rastlanmıştır. Temizel ve Bayram (2011:82) ve Robb (2007:68) tarafından yapılan araştırmalarda üniversitede okuyan genç yetişkinlerin ders programlarında finansal bilgi ve finansal okuryazarlık kapsamında değerlendirilebilecek dersler yer almasına rağmen bu bireylerin finansal durum yönetiminde kendilerini orta düzeyde başarılı saymakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüketici eğitiminin bilgi ve tutumlar üzerine etkisini tespit etmek için ergen öğrenciler üzerinde yürütülen başka bir çalışmada da, aile geliri yüksek olan öğrencilerin tüketicilik bilgilerinin aile geliri düşük olan öğrencilerden daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bu durum aile geliri yüksek olan öğrencilerin piyasadaki ürünleri, markaları tanımalarına ve alışveriş deneyimi kazanmalarına fırsat veren harcamalar yapabilmelerinden, dolayısıyla tüketicilik bilinçlerinin daha çabuk gelişmesinden kaynaklanmış olabileceği vurgulanmıştır (Pınarcı 2007:95).

Mayer, Zick ve Marsden (2011:193) emeklilik için tasarruf konulu araştırmalarında genç ve yaşlı katılımcıların her ikisi için, finansal bilgi tahmini emeklilik ihtiyaçları ile ilişkilidir. Risk toleransı, eğitim, yaş ve ailenin gelirine göre yaşlı katılımcılar arasında tahmini emeklilik ihtiyaçlarına sahip olma olasılığını ile olumlu bir ilişki bulunmaktadır.

Hira (1997:282)'nın yaptığı araştırmanın bulgularına benzer olarak, finansal karar verme kalıplarının önemli ölçüde yaş grupları arasında değişmekte olduğunu göstermiştir. Genel olarak genç yaş katılımcıların, finansal kararları veren kişi olarak annelerini tanımlamasına karşın ileri yaş gruplarında katılımcılar ise karar verici olarak babalarını tanımlamaktadır. Özellikle, yaşlı katılımcıların daha çok yatırımın ne kadar ve nereye yapılacağını annelerine danışmaktadır. Ancak tüm yaş gruplarında ev satın alma ve yatırım ile ilgili kararlar her iki ebeveyn tarafından ortaklaşa yapıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada birçok ailenin para hakkında konuşmada zorlandıkları görülmüştür. Ancak, aynı zamanda yaşlı katılımcıların genç katılımcılarından aileyle para hakkında daha fazla iletişimde olduğunu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları yapılan araştırmanın sonuçlarına paralel olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgularına göre; yaşam dönemlerine göre hem genç hem de orta yetişkinlik dönemindeki öğretmenlerin eğitimden olumlu bir şekilde katkı sağladığı

şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca yaş ilerledikçe edinilen bilgi ve deneyimlerin artmasının yanında tutumlarında olumlu yönde değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç genç yetişkinlerin iş yaşamına yeni başlamış olmaları ve evlilik hazırlıkları içinde olmalarından ya da yeni aile kurmuş olmalarından; orta yetişkinlerin ise sosyal ve iş yaşamında daha fazla deneyim kazanarak kendilerini yetiştirmiş olmalarından finansal bilincin artmasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca bireylerin yaşam sürelerinin uzaması ve bu kapsamda emeklilik sistemlerinde gerçekleşen değişiklikler, bireylerin bu konuda da kendilerini geliştirmelerini, uzun vadeli emeklilik planlarını yapmalarını gerektiği düşündürmektedir.

5.5. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. Medeni durumlar karşılaştırıldıklarında, ön testlerde evlilerin bekârlara göre bilgilerinin fazla ve tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu farklılığın son testlerde azaldığı gözlemlenmektedir.

Literatür incelendiğinde finansal yönetim davranışlarını, finansal faaliyet ve uygulamaları üzerine bir çalışmada finansal bilgi ile finansal faaliyetler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Evli bireylerin en çok finansal bilgiyi edindikleri yerler kişisel deneyimler, arkadaşlar ve ailedir. Nakit akış yönetimi, kredi yönetimi ve tasarruf olarak üç sınıfta ele alınan finansal faaliyetler her ev halkı için uygulanan finansal davranışların yüzdesine göre düşük, orta ve yüksek olarak nitelendirilmiştir. Finansal bilgi istatistiksel olarak nakit akış yönetimi, kredi yönetimi, tasarruf ve yatırım olan finansal uygulamalar ile anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Finansal bilgiyi aile, arkadaşlar ve kişisel deneyimlerinden öğrenen kişiler daha yüksek puan almış oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Hilgert, Hogarth ve Beverly 2003:318).

Deacon ve Firebaugh'un Aile Kaynak Yönetimi Modeli'nden elde edilen finansal yönetim modelinin kullanılarak 194 yeni evli çift üzerinde yürütülen bir

araştırmada, yüksek gelire sahip olanların finansal konularda olumlu tutuma sahip olduğu, finansal bilgi sahibi olanların finansal bilgi, tutum ve uygulamaları arasındaki ilişkinin güçlü olmadığını ortaya koymuştur (Parrotta ve Johnson 1998:67). Ayrıca çiftlerin finansal tutum, bilgi ve becerilerinin finansal yönetim uygulamaları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bir başka araştırmadan da sosyal sorumluluk nedeniyle evli insanlardan beklenen daha az finansal risk taşıyan davranışlar ortaya koymadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ede 2007:153). Burada etkili olan durum ise evli insanların, bekar insanlardan muhtemel olarak daha fazla tecrübeye sahip olması ve daha fazla aşırı güven ile daha fazla finansal risk taşıyan işlemler gerçekleştirmesi şeklinde yorumlanabilir.

Lai ve Tan (2009:102) tarafından yapılan araştırmada evli katılımcıların evli olmayan katılımcıların göre finansal planlama ve yönetim alanlarından sigorta planlamaya ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu belirtilmiştir. Bunun nedenin ise, evli katılımcıların sorumluluklarının daha fazla olması, bakmakla yükümlü oldukları bireylerin olması ve aile üyeleri için koruma sağlamak istemelerinden kaynaklanmış olabileceği şeklinde ifade edilebilir.

Bu bulgulara göre, ön testlerde evli öğretmenlerin daha olumlu olmasının nedeni finansal anlamda yaşamlarında daha çok ve çeşitli faaliyetlerde bulunuyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bekâr öğretmenlerinde evlilik öncesinde finansal konularla ilgili bilgi ve becerilerini artırdıkları söylenebilir. Çünkü pek çok genç birey hayata atılırken ve aile kurarken büyük borçlar altına girilmesine neden olmaktadır. Buna göre bekârlara aile kurmadan önce, evlilere ise istediklerinde kısa süreli eğitim programları verilmek üzere danışmanlık hizmetinin verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

5.6. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin evlilik sürelerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları evlilik sürelerine göre farklılık göstermektedir. Evlilik süreleri karşılaştırıldıklarında, 0-1 yıl arası yeni evlilerin finansal bilgi ve tutumlarının ön testlerde diğer gruplardan daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ön – son test puan farklılıkları

incelendiğinde, eğitimden en fazla yararlananların da 0-1 yıl arası evlilerin grubu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ön testler de 2-7 yıllık evli olanların finansal bilgileri diğerlerinden fazla görünürken; grupların tümünde tutum puanları ile evlilik süreleri arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların evlilik sürelerine bağlı öğretmenler arasındaki bilgi ve tutum puan farklılıkları istatistiksel bakımdan önemli bulunmaktadır. Ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi, hem de tutum ölçekleri için istatistiksel bakımdan önemli iken; sadece bilgi puanlarındaki değişme (ortak etki) evlilik süresine bağlı değişmektedir. Ön – son bilgi testi puan farklılıkları her evlilik döneminde son test lehine farklı bulunmuştur. Bununla birlikte, en büyük artış 0-1 yıl arasında evli olanlarda gözlenirken; en düşük artış 2-7 yıl arasında evli olanlarda saptanmıştır.

Benzer araştırmalarda da, planlama yapmak ve ihtiyaçları hesaplamak gibi karmaşık gelen finansal konular evli bireylerde endişe yarattığı ve bu konularda bilgiye olan ihtiyaca işaret eden bulgular bulunmaktadır (Sardone 2011:4; Rooji, Lusardi ve Alessie 2011:22). Kim ve Kim (2010:60) evli bireylerde emeklilik planlaması üzerine yaptıkları araştırmada emeklilik planlamasının uzun vadeli finansal amaç olduğu ve yatırım, tasarruf ve emeklilik bilgisine sahip olmayı gerektiğini vurgulamışlardır.

Literatürde yer alan bulgular ve araştırmanın bulgularına göre, yeni evlilerin (0-1 yıl arası) kurdukları aile için uyum ve doyum sağlama aşamasında olmaları sonucu finansal bilginin düşük ve tutumlarının ise olumsuz olabilir. Aile sistemi içerisinde başlangıç noktasında olan öğretmenlerin bu konulardaki eksiklerini tamamlamak isteğinde olduklarını düşünülebilir.

5.7. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Grupların puan ortalamaları mesleki gelişim evrelerine (hizmet sürelerine) göre farklılık göstermektedir. Evrelere göre karşılaştırıldığında, finansal bilgi ön testinde işe yeni başlayanların, diğer evrelerde bulunanlardan daha düşük puanlar aldıkları görülmektedir. Tutum ön ve son test puanlarında gruplar yaklaşık yakın puanlar alırlarken; hem bilgi hem de tutum ön – son test puan farklarının en çok işe yeni

başlayanlar lehine olduğu gözlemlenmektedir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların hizmet süresinin bilgi ve tutum puanlarındaki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemsizdir.

Benzer çalışmalara bakıldığında Hira ve Mugenda (1998:81) tarafından yapılan çalışmada emekli olan ve emekli olmayıp çalışan bireyler arasında finansal memnuniyet ile finansal durum algısı karşılaştırmış ve harcama davranışları ortaya koymuştur. Emekli olan ve olmayan bireyler finansal endişe, davranış ve harcama davranışları finansal durum algısı finansal memnuniyeti önemli etkileri bulunmaktadır. Emekli olmayan bireylerde yaş, medeni durum ve eğitim değişkenleri açısından finansal memnuniyet ile ilişki bulunmamaktadır. Algılanan finansal beklenti emekli olan bireylerde daha fazladır. Emekli olmayan ve genç katılımcılar gelecekteki finansal durum ile ilgili endişeli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özel bankacılık sektörü üzerinde yapılan bir araştırmada iş deneyimi ortalama 15 yıl olan özel bankacılık çalışanlarının yüksek eğitim, mesleki deneyim, piyasaların içinde yer alma gibi avantajlarına karşın finansal farkındalıklarının geliştirilmesine ihtiyaç gösteren yönleri bulunduğu ortaya çıkarmıştır (Akyol 2010:52).

Araştırmada eğitim programına katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine göre FBT ve FTÖ puan ortalamaları arasında farklılık bulunmuştur. Bu sonuç gösteriyor ki yeni işe başlayanların kazandıkları parayı yönetme bilgi ve becerisine sahip olmamalarından kaynaklanabilir. Hizmet süresi daha fazla olan öğretmenlerin zaman içerisinde finansal konularda bilgi ve tutumlarını geliştirdiği ancak işe yeni başlayan öğretmenlerin ise finansal konularda destekleyici bilgilere daha çok ihtiyaç duyması şeklinde açıklanabilir. Diğer gruplarda ise aynı ekonomik güce sahip olan, yaşam tarzları birbirine benzeyen ve belirli bilinç düzeyine erişmiş olan öğretmenlerin benzer finansal deneyimlere sahip olduğunu düşündürmektedir.

5.8. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin eşlerin çalışma durumuna göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Eşlerin çalışma durumuna göre finansal bilgi son test puan ortalaması ($\bar{x}$ = 41.02) ön test ortalamasından ($\bar{x}$ = 29.52) yüksektir. Benzer bir durum tutum puanları için de geçerlidir. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen küçük de olsa bu farklılık eşleri çalışan ya da çalışmayan öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca ön ve son test puan farkı, eşin çalışmasına bağlı (ortak etki) önemli bir farklılık göstermemektedir.

İlgili literatür incelendiğinde Lai ve Tan (2009:110) tarafından yapılan araştırmada çalışan ve serbest meslek katılımcıların işsiz katılımcılara göre para konusunda genellikle daha çok olumlu tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada bireyin iş durumu kişisel finansal planlama tutum ve yönetim davranışını etkileyen birincil faktör olduğu ve çalışan katılımcıların çalışmayan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık söz konusudur. Çalışan katılımcıların para yönetimi, sigorta ve yatırım planlaması tutumlarının daha olumlu sonucuna ulaşmışlardır.

Vangelisti ve Banski (1993:152), eşlerin çalışıp çalışmaması ve eve çift maaş girmesinin evliliği etkilediğini vurgulayarak her iki eşin çalışmasının evlilikte ekonomik anlamda büyük kolaylıklar sağladığını belirtmektedir.

Finansal davranışlar ile ilgili yapılan bir araştırmada iki davranış değişkeni olarak finansal davranışlar ve finansal davranışlar öz-değerlendirme sayısı kullanılmıştır. Her iki değişken finansal stres ve finansal memnuniyeti ile katılımcılar arasında önemli farklılıklar ortaya koymuştur. Yaş ve çalışma durumu davranışları sayısı arasındaki ilişki önemli iken, finansal davranışlar öz değerlendirme arasındaki ilişki önemsiz olarak belirlenmiştir. Hem ekonomik hem de ekonomik olmayan faktörler olumlu finansal davranışları katkıda bulunmaktadır. Çalışma durumu (yarı zamanlı çalışanlar ve işsizler) yaş ve algılanan emeklilik güvenliği gibi ile finansal davranışları sayısı ilişkili faktörler ekonomik kaynaklara olarak kabul edilmektedir. Algılanan aile ilişkisi ve finansal davranışlar öz değerlendirme ekonomik olmayan faktörler olarak kabul edilmektedir. Bu ekonomik ve ekonomik olmayan kaynakların

düzeyinin yüksek olması olumlu finansal davranışları ile ilişkilendirilmektedir (Xiao, Sorhaindo ve Garman 2006:117).

Boylu ve Terzioğlu (2007:98) tarafından yapılan araştırmada, gerek kadının çalıştığı gerekse çalışmadığı ailelerde gıda, konut ve eğitim için, çalışmadığı ailelerde ev ve araba satın almak için tasarruf yapanların ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Aynı zamanda kadının hem çalıştığı hem de çalışmadığı ailelerde finansal devamlılığı sağlamak için borçlananlar önde gelmekle birlikte kadının çalıştığı ailelerde yatırım yapmak, çalışmadığı ailelerde borçları ödemek için borçlanıldığı bulunmuştur. Bunun nedeni olarak ailelerin finansal kaynakları yönetmede yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Clarke, Heaton, Israelsen ve Eggett (2005:332) finansal roller ile ilgili yaptıkları araştırmalarında kredi, sigorta, konut sahipliği ve yatırımlar gibi dört finansal yapı dışındaki demografik değişkenler yetişkin rollerini ve finansal rol aktarımını etkilemediği ve bu dört finansal yapıyı cinsiyet ve medeni durum önemli ölçüde etkilediği belirtilmiştir. Miras, aile geliri, annenin çalışma durumu ve ebeveynlerin evlilik durumu değişkenlerin önemli olmadığı sonucuna varılmıştır. Yetişkinlik döneminde başarılı olmanın önemli bir alanı olan finansal okuryazarlığın ve finansal görevlerin aile içinde uygulanan bu görevlerin öğretilmesi ve örnek alınarak öğrenilmesi böylece yaşamda uygulanması gerektiğine işaret edilmiştir.

Benzer bir araştırmada da eşlerden kadın olanın çalışması durumunda erkek çalışsın ya da çalışmasın finansal sorumluluğunun arttığı ve aile gelirinin sorumlu olan kadının üzerinde etkisi olduğu vurgulanmıştır. Aynı araştırmada eşit deneyimlere sahip bekâr ve evlilerin yaşam beklentileri içinde finansal planlama evli çiftler için yararlı ancak uzmanlık gerektiren bir iş olduğuna işaret etmektedir. Kaynakların varlığı ve karmaşıklığı nedeniyle bekârların evlilere göre finansal planlama konusunda daha fazla ihtiyaç duyacağı vurgulanmıştır (Lindamood ve Hanna 2005:9).

Bu bulgular ışığında, eğitim sonunda eşleri hem çalışan hem de çalışmayan öğretmenlerin finansal bilgi ve tutum düzeylerinin yükselme göstermiş olmasıyla açıklanabilir. Eşin çalışmasına bağlı olarak finansal bilgi ve tutumlarının farklılık bulunmaması bireylerin finansal kaynakları yönetmede yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları şeklinde ifade edilebilir.

5.9. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin çocuk sayısına göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Üç çocuğu olan öğretmenler finansal bilgi ön testinde diğer öğretmenlerden daha düşük puanlar alırken, son testte en yüksek puanları almışlardır. Tutum ölçeği ön test puanları sahip olunan çocuk sayısı ile doğru orantılı artarken; son test puanlarında belli bir örüntüye rastlanmamıştır. Çocuk sayısının bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır. Ayrıca ön ve son test puan farkı, çocuk sayısına bağlı önemli bir farklılık (ortak etki) göstermemektedir. Bu sonuç eğitim sonunda çocuk sayısına göre öğretmenlerin finansal bilgi ve tutum düzeylerinin yükselme göstermiş olmasıyla açıklanabilir.

Benzer bir araştırmada, birikim sahiplerinin sahip oldukları çocuk sayısı ile risk davranışları arasında ters yönlü bir ilişki olduğu ve çocuk sayısı arttıkça finansal riske girme eğilimi azalması sonucu güvenilir birikim araçlarına sahip olma davranışı sergilenmektedir. Başka bir deyişle çocuğu olmayanlar (ve az çocuğu olanlar) çocuk sahibi olanlara (çok çocuğu olanlara) oranla daha finansal anlamda yüksek risk alma eğilimine sahip olduğu göze çarpmaktadır (Kesbiç, Gökalp, Baldemir ve Bakımlı 2006:51).

TÜİK (2009:29) verilerinde hane halkı tipine göre, hane başına aylık ortalama tüketim harcamasını göstermektedir. Hane halklarının aylık ortalama tüketim harcamaları incelendiğinde; en fazla harcamanın 1 874 TL ile tek çocuklu aileler tarafından gerçekleştirildiği, en az harcamanın da 1 073 TL ile tek yetişkinli haneler tarafından yapıldığı sonucuna varılmıştır. Yapılan bir başka araştırmada çocukların ebeveynlerle yaşadığı sorunlar arasında 2. sırada harcama ve tüketim davranışları yer almaktadır.

Ailedeki finansal rollerin araştırıldığı bir araştırmada genç yetişkinlerden sadece eğitim görmüş olanlar orta düzeyde finansal görevleri yerine getirmeye hazır hissettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca finansal roller evde anne-babadan aktarılmaktadır. Babalar annelere göre finansal görevleri daha sık örnek alınmaktadır. Ancak anneler örnek alındığında finansal görevleri uygulayan ergenler ve genç yetişkinler finansal anlamda performansları arttığı belirtilmiştir. Aynı araştırmada aile boyutunun (2 çocuk ile 9 ya da daha fazla) finansal görevlerin ne kadar yerine

getirildiği söz konusu olduğunda sadece kredi yönetimi önemli bulunmuştur (Clarke, Heaton, Israelsen ve Eggett 2005:332).

Yukarıda sözü edilen araştırmaların bulguları ve araştırmanın bulguları ışığında çocuk sayısının çok olduğu ailelerin orta yetişkinlerden oluştuğu düşünüldüğünde finansal tutumlarının olumlu olması daha fazla deneyime sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ailede çocuk sayısı arttıkça buna paralel olarak da sunulan imkanlar azalabilmektedir. Gelir seviyesi düşük olan ve çocuklu ailelerde hayat standartlarında da düşme olabilmektedir. Çok çocuklu ailelerde ebeveynler temel ihtiyaçların giderilebilmesi ve ekonomik yönden sorunlar yaşamamak için finansal bilgi ihtiyaçlarının daha fazla olduğu şeklinde ifade edilebilir.

5.10. Deneysel çalışmaya katılan öğretmenlerin aylık toplam gelire göre finansal bilgi ve finansal tutum düzeylerinin analizi sonucuna yönelik tartışma ve yorum;

Düşük gelirli öğretmenlerin başlangıçtaki finansal bilgi test puanları ($\bar{x}$ = 26.41) en düşüktür. Son testte ise bilgilerini en az artıran yüksek gelirlilerdir ($\bar{x}$ = 35.76). Öte yandan, finansal tutum puanlarıyla gelir düzeyi arasında ön ve son testlerde doğrusal bir artış bulunmaktadır. Puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu farklılıkların aylık kazancın bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemlidir. Ayrıca ön ve son test puan farkı gelire bağlı önemli bir farklılık göstermektedir. Ön ve son test puan farklarının gelire bağlı değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan analizde gelirin bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisinin istatistiksel bakımdan önemsiz olduğu görülmektedir. Ön ve son test puan farklılıkları hem bilgi testi, hem de tutum ölçeği için istatistiksel bakımdan önemli iken; sadece bilgi puanlarındaki değişme gelire (ortak etki) bağlı değişmektedir. Ön ve son test puanları arasındaki değişimin aylık gelirden kaynaklanmakta ve deneysel işleme bağlı bilgi puanlarındaki değişme üzerinde gelir etkisinin düşük-orta düzeyde olduğu söylenebilir. Finansal bilgi son testlerde düşük ve orta gelirlilerin yüksek gelirlilere göre deneysel çalışmadan daha fazla bilgi edindikleri görülmektedir. Yüksek gelirli grubun bilgi ön – son test puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmazken; düşük ve orta gelirlilerin son testte puanlarını artırdıkları gözlemlenmektedir.

Bu durum literatürde karşılaşılan bulgularla benzerlik göstermektedir. Daha önce yapılan bir araştırmada eğitim düzeyi yüksek ve finansal anlamda gelişmiş ailelerin finansal okuryazarlıklarının arttığı ve finansal okuryazarlığın ailenin ekonomik ve eğitim durumu arasında bir bağlantı olduğu ortaya konulmuştur (Lusardi, Mitchell ve Curto 2010:373).

Literatür incelendiğinde, Marangoz ve Uluyol (2010:94) tarafından yapılan çalışmada her ay başında bütçe yaparak gelecek ayın harcama planını çıkarma davranışı ile gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($P=0,003$; $P<0,05$). Gelir düzeyi düştükçe finansal tutumlara katılma düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde bireylerin ekonomik durumları iyileştikçe finansal inançlara ve finansal kaygılara ilişkin algılarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir (Gönen ve Özmete 2006:15).

Günay (2006:71) tarafından yapılan çalışmada ise, tüm gelir düzeylerinde yer alan bireyler arasında “gayri-menkul satın almaya” ilişkin plan yapanların oranının önde geldiği belirlenmiştir. Ailenin aylık net gelir düzeyi azaldıkça “emekli ikramiyesini yeni bir işe sermaye olarak kullanmayı” planlayanların oranının arttığı saptanmıştır. İstatistiksel inceleme sonucunda da bu konu ile bireylerin ailelerinin aylık net gelir düzeyleri arasındaki ilişkinin önemli olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmada ailelerinin aylık net gelir düzeyleri dikkate alındığında da finansal duruma ilişkin plan yapanların oranı yüksektir.

Tüketicilerin sorumlu tüketim davranışlarının araştırıldığı bir çalışmada “cömertçe para harcamaktansa tasarruf etmeyi tercih ederim” tutum cümlesine ilişkin görüşü üzerinde öğrenim düzeyi etkili bulunmuştur. Öğrenim düzeyi arttıkça bu görüşe katılma düzeyi azalmıştır. Beklenenin tersine olan bu durum öğrenim düzeylerinin yüksek bireylerin gelirinin de yüksek olması nedeniyle tüketimlerini, düşük gelirli bireylere oranla daha az sınırladıkları sonucuna varılmıştır (Mert-Babekoğlu 2000:108).

Benzer şekilde gelir düzeyi yüksek grupların daha çok tasarruf yaptığı, düşük gelir gruplarında ise tüketim eğiliminin yüksek olmasına bağlı olarak daha az tasarruf yapabildiği sonucuna ulaşılmıştır (Kezbiç, Gökalp, Baldemir ve Bakımlı 2006:66)

Yukarıda sözü edilen araştırmaların bulguları ve araştırmanın bu bulgularına göre, düşük ve orta gelirli öğretmenlerin büyük tasarruflar ve yatırımlar yapabilmek, kontrolsüz kredi ve kredi kartı kullanımını engellemek için ve aynı zamanda gelir yetersizliği nedeniyle borçlanmak gibi olumsuz finansal tutumlar sergilememek için eğitim programına yüksek gelirli öğretmenlerden daha fazla ilgi duymuş olabileceği düşünülmektedir.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılabilecek genel sonuçlara yer verilmiştir. Daha sonra araştırmanın sonuçları bağlamında öneriler sunulmuştur.

6.1. SONUÇ

Araştırmanın ilk aşamasında öğretmenlerin finansal bilgi ve tutumlarını ölçmek üzere, Finansal Bilgi Testi (FBT) ve Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ) geliştirilmiştir. İkinci aşamada ise, öğretmenlere yönelik olarak geliştirilen Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin İnteraktif Eğitim Programının etkili olup olmadığı sınanmıştır.

FBT'nin ve FTÖ'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile finansal bilgi ve tutumları ölçebilecek geçerli ve güvenilir düzeyine sahip ölçekler olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerin genel ve demografik özelliklerinden elde edilen bulgulardan şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin aylık toplam gelir ortalaması TÜİK verilerindeki ortalama tüketim harcamasının üzerinde olmasına karşın öğretmenler gelir düzeylerini orta olarak değerlendirmektedir. Öğretmenlerin tamamına yakını finansal planlama ve yönetim ile ilgili herhangi bir eğitim almamıştır. Öğretmenlerin yarıdan biraz fazlası konut ve otomobil sahibidir. Diğer yatırım araçlarına sahip değildir. Özellikle çok ilgi görmemesinin nedeni yatırım alanı olarak düşünülmeyen sigortadır. Öğretmenler finansal planlama ve yönetimin temeli olan harcama planı, bütçe yapma, emeklilik planlaması-vasiyet gibi finansal faaliyetlerde bulunmamaktadır. Ayrıca öğretmenler aktif olarak kredi kartı kullanmakta ve kredi borcu bulunmaktadır.

Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin Eğitimin öğretmenlerin finansal bilgi ve tutumlarına etkisini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın deneysel çalışması sonucunda elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Deneysel işlem kadın ve erkek öğretmenlerin hem bilgi hem de tutum puanlarını artırmaya karşın, bu artışın bilgi testinde erkekler; tutum testinde kadınlar lehine olduğu, sadece bilgi puanlarındaki değişme cinsiyete bağlı değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun erkek öğretmenlerin interaktif eğitim uygulamasını daha ciddiye alması ve kadın öğretmenlerin ise finansal tutumlarında daha dikkatli ve tutarlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.
2. Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Bu gruplar karşılaştırıldıklarında, hem 18-36 yaş gruplarındaki, hem de 36-58 yaş gruplarındaki öğretmenlerin bilgi ve tutum son test puanlarının, ön test puanlarından daha yüksek olduğu, ön ve son test puanları arasındaki bu farkın küçük de olsa 36-58 yaş grubundaki öğretmenler lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum 18-36 yaşlarındaki öğretmenlerin iş yaşamına yeni başlamış olmaları ya da evlilik hazırlıkları içinde olmalarından ve 36-58 yaşlarındaki öğretmenlerin ise daha fazla deneyime sahip olmalarından finansal bilincin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.
3. Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. Medeni durumlar karşılaştırıldıklarında, ön testlerde evlilerin bekârlara göre bilgilerinin fazla ve tutumlarının daha olumlu olduğu, bekâr ve evli öğretmenler arasındaki puan farklılıkları istatistiksel bakımdan önemli bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeninin evli öğretmenlerin finansal anlamda yaşamlarında daha çok ve çeşitli faaliyetlerde bulunuyor olmasından kaynaklandığı ve bekâr öğretmenlerinde evlilik öncesinde finansal konularla ilgili bilgi ve becerilerini artırmaya çalıştığı düşünülmektedir.

4. Öğretmenlerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları evlilik sürelerine göre farklılık göstermektedir. Evlilik süreleri karşılaştırıldıklarında, 0-1 yıl arası evlilerin finansal bilgi ve tutumlarının ön testlerde diğer gruplardan daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ön – son test puan farklılıklarına göre eğitimden en fazla yararlananların da 0-1 yıl arası evli öğretmenlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile sistemi içerisinde başlangıç noktasında olan öğretmenlerin finansal konulardaki eksiklerini tamamlamak isteğinde oldukları düşünülmektedir.
5. Öğretmenlerin hizmet sürelerine göre (mesleki gelişim evreleri) finansal bilgi ön testinde işe yeni başlayanların, diğer evrelerde bulunanlardan daha düşük puanlar aldıkları, Tutum ön ve son test puanlarında gruplar yaklaşık yakın puanlar alırlarken; hem bilgi hem de tutum ön – son test puan farklarının en çok işe yeni başlayanlar lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. işe yeni başlayan öğretmenlerin ise finansal konularda destekleyici bilgilere ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.
6. Eşlerin çalışma durumuna göre finansal bilgi ve tutum puanları son test puan ortalaması ön test ortalamasından yüksek olduğu ve puan ortalamaları arasındaki gözlenen farklılık eşleri çalışan ya da çalışmayan öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
7. Üç çocuğu olan öğretmenler finansal bilgi ön testinde diğer öğretmenlerden daha düşük puanlar alırken, son testte en yüksek puanları almışlardır. Çocuk sayısının bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemli bulunmamıştır. Bu sonuç eğitim sonunda çocuk sayısına göre öğretmenlerin finansal bilgi ve tutum düzeylerinin yükselme göstermiş olduğu düşünülmektedir.
8. Düşük gelirli öğretmenlerin başlangıçtaki finansal bilgi test puanları en düşüktür. Son testte ise bilgilerini en az artıran yüksek gelirlilerdir. Öte yandan, finansal tutum puanlarıyla gelir düzeyi arasında ön ve son testlerde doğrusal bir artış olduğu, puan ortalamaları arasındaki gözlenen bu

farklılıkların aylık kazancın bilgi ve tutum puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel bakımdan önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ön ve son test puan farkı gelire bağlı önemli bir farklılık göstermektedir. Yüksek gelirli grubun bilgi ön – son test puanları arasında istatistiksel bakımdan önemli bir fark bulunmazken; düşük ve orta gelirli grubun son testte puanlarını artırdıkları gözlemlenmektedir. Bunun nedeninin düşük ve orta gelirli öğretmenlerin büyük tasarruflar ve yatırımlar yapabilmek, kontrolsüz kredi ve kredi kartı kullanımını engellemek için ve aynı zamanda gelir yetersizliği nedeniyle borçlanmak gibi olumsuz finansal tutumlar sergilememek için eğitim programına yüksek gelirli öğretmenlerden daha fazla ilgi duymuş olabilirler.

6.2. ÖNERİLER

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Uygulama “Finansal Planlama ve Yönetim” eğitim programının konusu 5 parçada ele alınmıştır. Bu parçaların her biri tek tek ele alınarak konular üzerinde durulması gerekmektedir.

Aile yaşamına uyum sağlamak için evlenecek olan kişilere, iş ve sosyal yaşama uyum sağlamak için yeni işe başlayanlara, iş yaşamından ayrılacak olan ve ayrılanlara emekliliğe hazırlık eğitimi programları hazırlanabilir. Bu tür eğitim programlarıyla, bireylerin yaşamlarındaki kritik dönemlerine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerine, onların finansal, psiko-sosyal ve fiziksel yönden uyum sağlamalarıyla üreten ve mutlu bireyler olmalarına yardımcı olunabilir. Bu eğitimlerin içeriğinde bireylerin finansal amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için yaşamın getireceği ruhsal, sağlıksal, toplumsal ve finansal sorunları gerçekçi bir şekilde olumlu yönleriyle ele alan para, kredi, sigorta, tasarruf, yatırım, vasiyet, emeklilik gibi finansal konuları kapsamalıdır.

Bireylere verilecek finansal eğitimin yanı sıra, bireylerin ihtiyaç duyduğunda başvurabilecekleri danışmanlık merkezlerinin oluşturulması ve bu merkezlerde bireylere finansal danışmanlığın yanı sıra ilgili hukuk konusunda da danışmanlık faaliyetinin

bireylerin hizmetine sunulması oldukça yararlı olacaktır. Bu tür organizasyonlar devlet ya da ilgili sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanmalıdır.

Araştırmanın uygulama sürecinde öğretmenlerin sürece katılımlarında oldukça zorlanılmıştır. Uygulamaya katılmaları ve uygulama faaliyetlerini yerine getirmeleri için okul yönetiminden yardım alınmıştır. Uygulama faaliyetlerini yapmaları konusunda destekleyici bilgiler verilmiş ancak yine de sorunlar yaşanmıştır. Öğretmenlerin yaşamlarında finansal konularda etkili olabilmeleri için finansal inancın kazandırılması gerekmektedir. Bunun içinde daha fazla destekleyici açıklamaya ihtiyaç duydukları düşünülmektedir.

Araştırmanın interaktif eğitim aşaması için hazırlanan yazılımda iletişim ortamı olarak e-posta düzenlenmiş ancak öğretmenler soru ve sorunları için buna ihtiyaç duymamışlardır. Bundan sonraki araştırmalarda iletişim konusunda sohbet ortamları oluşturulabileceği göz önünde bulundurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin uygulamaya rahat katılabilmesi için yer ve zaman bakımından sınırlama getirilmemiştir. Uygulama fırsat eşitliği yaratabilmesi açısından bilgisayar ve internete ulaşabildikleri yer ve zamanda açık tutulmuştur. Ancak öğretmenlere daha eşit imkanlara sahip ortamların düzenlenerek araştırmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Geliştirilen eğitim programı, öğretmenlere yönelik olarak geliştirilmiştir. Farklı özellikteki grup ve kişilerle de bu program geliştirilebilir. Bu çalışmada, FPvY'in etkisi esas alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda tam deneysel desenlerin kullanılacağı bir çalışmanın planlaması yapılabilir. Ayrıca bu çalışmaya aile üyelerinden sadece birinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Aile üyelerinin tümünün katıldığı yeni çalışmalar yapılabilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırma, Ankara İli 16 merkez ilçesinden 13'ünde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmenlerle yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı grup ile uygulama sırasında yüz yüze görüşme imkânı olmamıştır. Bu nedenle öğretmenlerin karşılaşmış olabilecekleri sorunları kendileri çözmek durumunda kalmış olabilirler. Bu nedenle çalışmanın yüz yüze görüşme imkanının olduğu öğretmenler üzerinde tekrarlanmasında fayda vardır. Bu sayede uygulama sürecinde yaşanan aksaklıklar ve soru/sorunlar için geribildirimler alınabilecek böylece anında çözüm bularak uygulamanın dezavantajlarının etkisi de azalmış olacaktır.

Uygulama “Finansal Planlama ve Yönetim” konusunda tek grup üzerinde yürütülmüştür. İnteraktif eğitim olarak verilen bu eğitimin farklı gruplarla, farklı araştırma deseniyle, farklı öğretim yaklaşımı ve yöntemleri kullanılarak araştırmanın tekrar edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenler her ne kadar uygulama öncesinde yönerge ile açıklayıcı bilgi verilse de, daha önceden bu tür faaliyete katılmadıkları için Finansal Planlama ve Yönetim konusunda deneyimsizdirler. Bu konuda deneyim sahibi bireylerle araştırmanın tekrar edilmesi elde edilen bulguların farklı olmasına neden olabilir.

Araştırmada öğretmenlerin kişisel özelliklerinden cinsiyet, yaş dönemi, medeni durum, evlilik süresi, görevdeki hizmet süresi, eşlerin çalışma durumu, çocuk sayısı, aylık toplam gelir farklılıkları ele alınmıştır. İleriki çalışmalarda farklı illerde ya da bölgelerde, farklı örneklem gruplarda, farklı meslek gruplarında, farklı demografik özellikler belirlenerek araştırmanın toplum genelindeki durumu ortaya koyma imkânı sağlayacağı gibi, söz konusu özelliklerin etkilerinin belirlenmesinde de yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Agarwal S., Driscoll J., Gabaix X. and Laibson D. (2009). The age of reason: financial decisions over the lifecycle and implications for regulation. *Brookings Pap. Econ. Act.* (2): 51-117.
- Akdoğan, Ş. ve Karaarslan, M.H. (2011). Gençlerin kendilerinin ve ailelerinin giysi tüketimi alışkanlıklarını değerlendirmeleri: Nevşehir Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30 (1), 373-395.
- Akyıldız, H. (2010). *Sosyal güvenlik reformuyla ulaştığı son şekliyle sosyal güvenlik hukuku*. (Gözden geçirilmiş 3.baskı). Ankara: Alter Yayıncılık.
- Akyıldız, H. (1999). Dünyada sosyal güvenlikte alternatif reform arayışları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 197-214.
- Akyol, C. (2010). *Finansal farkındalığın yatırımcı tercihlerine etkileri: özel bankacılık çalışanlarında finansal farkındalık üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Alper, Y. (2008). ABD Sosyal Güvenlik Sistemi bir model olabilir mi? Tarihi gelişim, kurumsal yapı, işleyiş, problemler ve tartışmalar. *Çimento İşveren Dergisi*. Mart-Nisan: 4-31.
- Altınok, N. ve Babaoğlu, M. (2011). İlköğretim programlarının bilinçli tüketici davranışlarını kazandırma düzeyine ilişkin bir araştırma. Yayımlanmış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Ankara:Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Altıntaş, A. (2011). *Sosyal güvenlik reformu ve kamu görevlilerinin yaşlılık aylıkları*. Sosyal Güvenlik Uzmanlık Tezi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Ankara.
- Altıntaş, K. M. (2008). *Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi* “toplumda finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi ve bireylerde

asgari finans kültürü oluşturma süreci. İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı. Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-14.

Anonim, (1995). *Ansiklopedik ekonomi sözlüğü.* (4.baskı). İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş.

Anonim, (2012a). Kart Çeşitleri - Kredi Kartı Çeşitleri. Web: <http://www.ekodialog.com/kredi-karti-piyasasi/kredi-karti-cesitleri.html> adresinden 31 Kasım 2012’da alınmıştır.

Anonim, (2012b). Finansal kurumlar. Web: <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=1532> adresinden 30 Aralık 2012’de alınmıştır.

Anonim, (2012c). E-Learning A research note by Namahn. Web: http://www.pdf07.com/pdf_a_research_note_by_namahn.html adresinden 22 Ocak 2012’de alınmıştır.

Arıcı, K. ve Alper, Y. (2008). *Sosyal güvenlik.* Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No:1625. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın.

Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2010). *Bilimsel araştırmaya giriş.* (4.baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Arlı, M., Nazik, M.H. ve Ersoy, A.F. (2000). *Ailede ekonomik kaynaklar.* Ankara: Irmak Matbaacılık.

Arıkan, R. (2004). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama.* (4.baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Arpacı, F. (2012). *Türkiye emekli profili.* Ankara: Türkiye Emekliler Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları.

Aslan, D. (2009). *Yaşlılık döneminde yaşam kalitesi kavramı: kadın sağlığı bakışı.* Yaşlanan Kadın Sempozyumu’nda sunuldu, Ankara.

Atıcı, B. (2007). *Uzaktan eğitimde kavramsal çerçevenin yeniden oluşturulması. Sürekli eğitim yaklaşımında uzaktan eğitim temel*

kavramlar ve uygulamalar., İlhan Atik ve Metin Atak (Editörler), UZEM Komutanlığı Yayını, İzmir: Hv.Tek.Ok.K.lığı Basımevi.

Atıcı, B. (2006). *Uzaktan eğitim, öğretim teknolojileri ve materyal hazırlama.*, Prof.Dr.Mehmet Gürol (Editör). Ankara: Akış Yayıncılık.

Atkinson, A. and F. A. Messy (2012). Measuring financial literacy: results of the OECD / International Network On Financial Education (INFE) pilot study, *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 15, OECD Publishing. Web: <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en> adresinden 04 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.

Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2007). *Finansal yönetim*. Eskişehir: Aktüel Tanıtım & Ofset Hizmetleri.

Aydın, N., Coşkun, M., Bakır, H., Ceylan, A. ve Başar, M. (2004). *Finansal yönetim.*, Nurhan Aydın (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.

Aziz, A. (2003). *Araştırma yöntemleri teknikleri ve iletişim*. (3.baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Babekoğlu (Mert), Y. (2000). *Tüketicilerin demografik özellikleri ve bireysel tutumlarının sorumlu tüketim davranışları üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baltacı, H. Ş. ve Selvitopu, A. (2012). Öğretmenlerin emeklilik dönemine ve emekliliğe hazırlık eğitimine ilişkin görüşleri. *Elementary Education Online (İlköğretim Online)*, 11(3), 800-812.

Battal, A. (2004). *Bankalar kanunu şerhi sorularla banka hukuku*. (2. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Bayraktar, N. (2006). *Organ nakli – organ bağışi konusunda bilinçlendirme amacıyla interaktif eğitim materyali hazırlanması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Benjamini, Y., ve Hochberg, Y. (1995). *Controlling the false discovery rate: a practical and powerful approach to multiple testing*. J. Roy. Stat. Soc. B. 57: 289-300.
- Bilgiç, E. Ş. (2007). *E-öğretim tasarım süreci: bir materyalin kullanılışlığına ilişkin katılımcı görüşleri*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB. İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Bodie, Zvi (2002). *Life-cycle finance in theory and in practice, working paper*, Boston University School of Management, April. Web: <http://www.pensions-institute.org/workingpapers/wp0208.pdf> adresinden 16 Temmuz 2013 tarihinde alınmıştır.
- Boran, N.Ş. (2001). *Ailelerin Gelir Yönetimi ve Tüketim Harcamalarına İlişkin Tutum ve Davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Borden, L.M., Lee, S.A., Serido, J. and Collins, D. (2008). Changing college students' financial knowledge, attitudes, and behavior through seminar participation. *Journal of Family Economics Issue*, (29), 23–40.
- Boylu, A.A. ve Terzioğlu, R.G. (2007). Kadının çalıştığı ve çalışmadığı ailelerde gelirin kullanım biçimi. *Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(12), 91-100.
- Boylu, A.A. Günay, G. ve Terzioğlu, R.G. (2007). Ailelerin bankalarca sağlanan tüketici kredilerini kullanma durumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergi*, 1-11.
- Bozkuş, S. ve Üçdoğruk, Ş. (2007). *Hane halkı tasarruf tercihleri-Türkiye örneği*. 24-25 Mayıs 2007, 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Bölükbaşı, A. G. ve Pamukçu, E. B. (2009). *Sigortanın temel prensipleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bryant, S., Stone, D. and Wier, B. (2006). *Financial attitudes: implications for Personal Financial Planning Services (PFPSs) and financial literacy*.

Unpublished Working Series Paper. Web: <http://ssrn.com/abstract=896101> adresinden 09 Eylül 2013 tarihinde alınmıştır.

Bumcrot, C.B., Lin, J. and Lusardi, A. (2011). The geography of Financial literacy: A report. Financial literacy Center Working Paper. Web: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1969650 adresinden 01 Ağustos 2013 tarihinde alınmıştır.

Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (10.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8 (32), 470-483.

Chen, H. ve Volpe R.P. (2002), “Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students” *Financial Services Review* 11: 289-307.

Clarke, M.C., Heaton, M.B. Israelsen, C.L. and Eggett, D. L. (2005). The acquisition of family financial roles and responsibilities. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 33, 321-340.

Cohen J. (1988), J. “Statistical power analysis for the behavioral sciences”. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers. pp 283-286.

Cotton, Bob and Oliver, R. (1997). *Siberuzay sözlüğü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çolak, Ö.F. ve Öztürkler, H. (2012). Tasarrufun belirleyicileri: küresel tasarruf eğiliminde değişim ve Türkiye’de hanehalkı tasarruf eğiliminin analizi. *Bankacılar Dergisi*, 82, 3-44.

Çakmak, A.Ç. ve Güneşer, M.T. (2011). İnternet ortamındaki bilgi paylaşımının tüketici satın alma kararına etkileri: İnteraktif bir araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30 (1), 1-26.

- Çamoğlu, A. ve Acungil, M. (2009). *Hızlı ve kolay İnternet kullanım kılavuzu*. (1.basım). İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.
- Çavuşoğlu, N. (2006). *Meslek lisesi öğretmenlerinin tüketici eğitimi konusundaki bilgi ve davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, O. ve Günay Y. (2010). Fen eğitiminde web tabanlı öğretimin öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 03 (38), 19-34.
- Çetiner, M., Gencel, H.Ç., ve Erten, Y.M., (1999). *İnternete dayalı uzaktan eğitim ve çoklu ortam uygulamaları*. 19-21 Kasım 1999, Ankara: Beşinci İnternet Konferansı Tebliğleri.
- Çipil, M. (2008). *Risk yönetimi ve sigorta; yeni sigortacılık mevzuatı ile uyumlu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çolak, Ö.F. ve Öztürkler, H. (2012). Tasarrufun belirleyicileri: küresel tasarruf eğiliminde değişim ve Türkiye’de hane halkı tasarruf eğiliminin analizi. *Bankacılar Dergisi*, 82, 3-44.
- Çopur, Z. (2001). *Aile değerlerinin finansman uygulamalarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çopur, Z. ve Şafak, Ş. (2003). Ailede gelirin kullanımına ilişkin karşılaşılan problemlerin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. 2(6), 7-13.
- Danes, S.M. and Haberman, H. R. (2007). Teen financial knowledge, self-efficacy, and behavior: a gendered view. *Financial Counseling and Planning* 18 (2), 48-60.
- Darnell, R. and Webster T. (1998). *Using macromedia dreamweaver* U.S.A.:1.2.QUE Publishing.

- Demir, M. (1995). Vasiyetnamelerin açılması ve yerine getirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 3, 342-377.
- Demirci, A. (2006). *İnternet ile tüketici eğitimi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinler, Z. (2006). *Bilimsel araştırma ve e-kaynaklar*. (5.baskı). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Sosyal güvenlik*, Ankara: Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No:2729. ÖİK:681.
- Duran, N., Önal, A. ve Kurtuluş, C. (2013). E-Öğrenme Ve Kurumsal Eğitimde Yeni Yaklaşım Öğrenim Yönetim Sistemleri. Web: <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/165.pdf> adresinden 23 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- Durukan, T., Elibol, H. ve Özhavzalı, M. (2005). Kredi kartlarındaki taksit uygulamasının tüketicinin harcama alışkanlıkları üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma (Kırıkkale ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 143-153.
- Duvall, E.M., (1977). *Marriage and Family Development* (5th ed.), Philadelphia: Lippincott.
- Ede, M. (2007). *Davranışsal finans ve bireysel yatırımcı davranışları üzerine ampirik bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Engel, J.F., Blackwell, R.D. and Miniard, P.W. (1993). *Consumer behavior*. (Seventh edition). Orlando, United State Of America: The Dryden Press.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, N.K. (2013). Farklı Meslek Gruplarının Hayat Sigortasına Bakışı ve Bireysel Emeklilik Sigortasının Geleceği. Web:

<http://sbe.dumlupinar.edu.tr/8/193.pdf> adresinden 25 Eylül 2013 tarihinde alınmıştır.

- Ergül, N. (2004). *Herkes için finans*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ersoy, S . (2001) . *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Gelir ve Giderlerini Hesaplama Durumları ve Tasarruf Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ersoy, S. ve Nazik, M.H. (2006).ergenlerde tüketicilik bilinç düzeyi üzerine bir inceleme. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16:313-329.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Eryılmaz, A. (2011). Pozitif psikoterapi ve gelişimsel rehberlik bağlamında ergenler için bütçe yönetme konusunda sınıf rehberliği programı. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi Uluslar arası E-Dergi*. 1 (1), 1-17.
- Fisher, P.J. and Montalto, C.P. (2010). Effect of saving motives and horizon on saving behaviors. *Journal of Economic Psychology*, 31, 92–105.
- Garman, E. T. and Forgue, R. E. (2006). *Personal finance*. (8th edition). Boston. New York: Houghton Mifflin Company.
- Gel, O.C. (2004). *Operasyonel yönetimde finansal farkındalık*. (2. baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Geylan Ramazan, (2005). *Yönetim organizasyon*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını No:774.
- Goldsmith, E. B. (2000). *Resource management for individual and families*. (Second edition). Minneapolis/St. Paul, United State Of America: Wadsworth/Thomson Learning.
- Goldsmith, E. B. (2005). *Consumer economics issues and behaviors*. New Jersey: Pearson Printice Hall, Upper Saddle River.

- Goldsmith, R.E. and Goldsmith, E.B. (2006). The effects of investment education on gender differences in financial knowledge. *Journal of Personal Finance*, 5 (2), 55-69.
- Göktaş, M., Çakar, E. ve Özdamar, M. (2011). *Türk sosyal güvenlik sisteminde emeklilik ve primsiz rejim*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Gönen, E. ve Özgen, Ö. (2001). *Aile ekonomisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu. Yayın No: 1517, Yardımcı Ders Kitabı:470.
- Gönen, E. ve Özmete, E. (2006). Bireylerin finansal inançları, kaygıları ve satın alma davranışları açısından finansal yönetim uygulamaları. Sosyolojik araştırmalar. *e-dergi*. Web: http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleleler_cerceve.htm adresinden 25 Şubat 2009'de alınmıştır.
- Gönen, E. ve Özmete, E. (2007). Finansal refah: finansal yönetim sürecinden duyulan tatmin, finansal davranışlar ile öz-saygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11), 57-69.
- Görgün-Baran, A. (2007). *Başarılı yaşlanma modellerinin sosyolojik analizi* (Der:V.Kalınkara). 1. Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı. Ankara: Yaşlı Sorunlarını Araştırma Derneği Yayınları.
- Görgün-Baran A. (2012). Yaşlılığın sosyal boyutu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü*. Web: http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilikin_sosyal_boyutu.pdf adresinden 20 Aralık 2012'de alınmıştır.
- Grable, J. E., Park, J.Y. and Joo S.H. (2009). Explaining financial management behavior for Koreans living in the United States. *The Journal Of Consumer Affairs*, 43 (1), 80-107.

- Grace, D., Weaven, S. and Ross, M. (2010). Consumer retirement planning: an exploratory study of gender differences. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 13 (2), 174-188.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik yönetim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 61-85.
- Gülbahar, Y. (2012). *E-öğrenme*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngen, Y., Tokyürek, Ş. ve Şanlı, N. (2002). *Ev ve ailede yaşam yönetimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Gürsoy, C. T. (2007). *Finansal yönetim ilkeleri*. İstanbul: Doğu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1.
- Güvel, A.E. ve Güvel A. Ö. (2004). *Sigortacılık*. (2.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2010). *Yaşlı refahı*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E (2010) *Multivariate Data Analysis* (7th Edition), Pearson Company.
- Hanna, S.D. (2011). The demand for financial planning services. *Journal of Personal Finance*, 10 (1), 36-62.
- Harrison, D. (2005). *Personal financial planning theory and practice*. Edinburgh Gate, England: Pearson Prentice Hall.
- Hastings, Justine S., Madrian, Brigitte C. and Skimmyhorn, William L. (2012). Financial Literacy, Financial Education And Economic Outcomes. *Nber Working Paper Series, Working Paper 18412 September, National Bureau Of Economic Research*. Cambridge, MA Web: <http://www.nber.org/papers/w18412> adresinden 04 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- Hasusta, H. (2010). *İnteraktif eğitim cd uygulamasının anadolu güzel sanatlar lisesi (11. Sınıf) grafik tasarım dersine katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Hayta, B. A. (2012). *Ekonomik krizin tüketicilerin satın alma davranışı üzerine etkileri*. Tüketici Yazıları III. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Hayta, B. A. (2009). Sürdürülebilir tüketim davranışının kazanılmasında tüketici eğitiminin rolü. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 10 (3), 143-151.
- Hayta, B. A. (2008). *Ailelerin finansal risk yönetimine ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., and Beverly, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection Between Knowledge and Behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89 (7), 309-322.
- Hira, T.K. (1997). Financial attitudes, beliefs and behaviours: differences by age. *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, (21), 271-290.
- Hira, T.K. and Mugenda, O.M. (1998). Predictors of financial satisfaction: differences between retirees and non-retirees. *Financial Counseling and Planning*, 9(2),75-84.
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *The Journal Of Consumer Affairs*, 44 (2), 296-316.
- Irmak, E. (2007). *Uzaktan eğitim amaçlı internet tabanlı laboratuvar uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Irving, K. (2012). The financial life well-lived: psychological benefits of financial planning. *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 6 (4), 47-59.
- Işık, A., Ay, H., Meriç, M. ve Baran, T. (2011). Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminde vergisel avantajlar ve uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 16 (1), 25-45.

- İşıkoğlu, N. (2010). İlköğretim Öğretmenleri İçin Yapılandırmacı İnteraktif Hizmetiçi Eğitim Programı (YİHEP). *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6 (17): 56-57.
- İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) (2012). *Hisse senedi alım-satım kılavuzu*. İstanbul: Tahvil ve Bono Piyasası Müdürlüğü Yayını.
- İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) (2011). *Sabit getirili menkul kıymetler*. İstanbul: Tahvil ve Bono Piyasası Müdürlüğü Yayını.
- İşman, A. (2005). *Uzaktan eğitim*. (Genişletilmiş 2. baskı). Ankara: Öğreti Yayıncılık.
- İşman, A. (2005). *Uzaktan eğitim*. (Genişletilmiş 4. baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- İzci, E. (1999). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik meslek bilgisi (pedagojik formasyon) yeterliliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kapoor, J.R., Dlabay, L.R. and Hughes, R.J. (2004). *Personal finance*. New York: McGraw Hill Irwin Companies.
- Karaaslan, İ.A. (2008). *Uzaktan eğitimde etkin erişim sitesi tasarım modeli ve bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (9. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Z., Erden, O., Çakır, H. ve Bağırşakçı, N.B. (2004). Uzaktan eğitimin temelleri dersindeki uzaktan eğitim ihtiyacı ünitesinin web tabanlı sunumunun hazırlanması. *The Turkish Online Journal of Educational Technology Article 20– TOJET July*, 3 (3), 165-175.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Kaya, F. (2009). *Türkiye’de kredi kartı uygulaması*. Türkiye Bankacılar Birliği Yayın no:263. İstanbul: Graphis Matbaa.
- Keown A. J. (2007). *Personal finance: turning money into wealth*, (4th edition). Upper Saddle River. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Keown, A. J., Martin, J.D., Petty, J.W. and Scott, D.F.J. (2003). *Foundations of finance. The logic and practice of financial management*. (International Edition.Fourth Edition). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education,Inc.
- Kesbiç, C.Y., Gökalp, M.F., Baldemir, E. ve Bakımlı, E. (2006). *Risk eğilimi ve yatırım tercihleri. Muğla Töresinde kişilerin risk eğitimleri ve birikimleri değerlendirilmesine etki eden faktörler*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları:66.Rektörlük Yayınları:45.
- Kızıltepe, M. (2011). *Türkiye’de konut politikasının belirlenmesinde kredilerin etkisi ve değişen rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, H. and Kim, J. (2010). Information search for retirement plans among financially distressed consumers. *Journal Family Economic Issue* 31, 51–62.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd Edition). New York: Guilford Press.
- Kodal, M. (2003). Bilgi Yönetimi Çözümü - *Kurumsal Bilgi Portalı*. Web: <http://egitek.meb.gov.tr/bulten/evt/evt8/evt1.html> adresinden 28 Şubat 2009’da alınmıştır.
- Koğar, Ç. İ. (1995). *Amerikan, Alman ve Japon merkez bankaları operasyon yöntemlerinin karşılaştırılması ve mali piyasalarının incelenmesi*. Tartışma Tebliği No: 9516. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü.
- Korkusuz, R. ve Uğur, S. (2010). *Sosyal güvenlik hukukuna giriş*. (2. baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

- Krejcie, V. Robert and Morgan, W. Daryle. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kuluçlu, E. (2003). Yönetimin denetiminden denetimin yönetimine. *Sayıştay Dergisi*, 63, 3-37.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (10.baskı). İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (18.basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lai, M.M. and Tan, W.K. (2009). An empirical analysis of personal financial planning in an emerging economy. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 16: 99-111.
- Leblebici, D. N. (2008). Yönetim bilimi açısından klasik dönemi hatırlamaya ilişkin bir çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 99-118.
- Lindamood, S., and Hanna, S. D. (2005). Determinants of the wife being the financially knowledgeable spouse. *Proceedings of the Academy of Financial Services*. 1-20.
- Lowe, R.E., Malouf, C.,A. and Jacobson, A.R. (1997). *Consumer education and economics*. (Fourth Edition). United States of America: Glencoe McGraw-Hill.
- Lusardi, A, and Mitchell, O.S. (2005). Financial literacy and planning: implications for retirement wellbeing. *University Of Michigan, Retirement Research Center. Working Paper*. 108. Web: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=881847 adresinden 03 Eylül 2013 tarihinde alınmıştır.
- Lusardi, A., Mitchell, O.S. and Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *The Journal of Consumer Affairs*, 44 (2), 358-380.

- Marangoz, M. ve Uluyol, O. (2010). Küresel ekonomik krizin tüketicilerin harcama ve tasarruf eğilimleri üzerine etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 45, 82-96.
- Marsh, B.A. (2006). *Examining the personal finance attitudes, behaviors, and knowledge levels of first-year and senior students at Baptist Universities in the state of Texas*. A Dissertation, Graduate College of Bowling Green State University, Ohio, United States.
- Mayer, R.N., Zick, C.D. and Marsden, M. (2011). Does calculating retirement needs boost retirement savings? *The Journal of Consumer Affairs*, 45 (2), 175–200.
- MEGEP, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (2007). Finansal Yatırım Araçları. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Metin, B. (2012). Yoksullukla mücadelede asgari gelir güvencesi: türkiye’de sosyal yardım ve hizmet sisteminde mevcut durum ve asgari gelir güvencesi ihtiyacı. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1, 117-151.
- Miller, R.L. and Stafford A.D. (2000). *Economics education for consumers*. Cincinnati, Ohio: South-western Education Publishing.
- Mitchell, V.W. and Walsh, G. (2004). Gender differences in German consumer decision-making styles. *Journal of Consumer Behaviour* 3(4), 331–346.
- Muske, G.A. (1996). *Family financial management: a real world perspective*. Dissertation. Iowa State University, Department: Human Development and Family Studies, Iowa.
- Mutlu, L. (2007). *İnternet ortamında yatırımcılara yönelik finansal bilgilerin analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Nazik, M.H. (2008). Avrupa Birliği’ne giriş süreci ve tüketicinin korunması. *Standart Ekonomik ve Teknik Dergi* 47 (550), 72-86.
- Nazik, M.H. ve Ersoy, S. (2006). *Aile ekonomisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Nazik, M.H. (2006). *Evde kullanılan araçlar*. (3.baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

- OECD (2012). PISA 2012 Financial Literacy Assessment Framework. Doc: FinLit_Frmwrk_PISA12. Web: <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46962580.pdf> adresinden 11 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- OECD (2008). Special issue: financial education, *OECD Journal: General Papers*, Vol. 2008/3.
- OECD (2005). *Improving financial literacy analysis of issues and policies*. ISBN 92-64-01256-7. Paris, France: Grands-Augustins, 75006.
- Odabaş, H. (2004). *İnternet tabanlı uzaktan öğrenim modelinin bilgi hizmetlerine yönelik yüksek öğretim programlarında kullanımı*. Kütüphaneciliğin Destanı Uluslar arası Sempozyumu'nda sunuldu, Ankara.
- Oflaz, V. E. (2007). *Türkiye tüketim harcaması esneklik tahminleri, 2003*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, B. (2011). *Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm*. (9. Baskı), Ankara: İmge yayınevi.
- Otaner, K. (2002). *PHP ve MySQL ile web yazılımı geliştirme*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Öcal, Akipek, Ş. (2011). *Medeni hukuk-I., Hayriye Şen Doğramacı* (Editör): Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2315. Acıköğretim Fakültesi Yayını No: 1312. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Öcal, H. (2000). *PHP'ye giriş bölüm I. PC Life Eğitim Serisi*. İstanbul: İMG Bilişim Yayınları.
- Özbolat, M. (2011). *Temel Sigortacılık. "son çıkan sigorta mevzuatına göre yeniden düzenlenmiştir."* (Genişletilmiş 5. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Özdem, C. (2007). *Uzaktan hizmet içi eğitim sistemiyle bilgisayar eğitimi uygulamasının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdil, B. ve Çelik, A. (2000). İnternete Dayalı Uzaktan Eğitim. web sitesi: ab.org.tr/ab2000/dokumanlar/ozdil.txt Süleyman Demirel Üniversitesi 10-11 şubat 2000, Akademik Bilişim Konferansları'nda sunuldu, Isparta.
- Özerol, H. (2004). *Finançlı olmayanlar için finans*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Özmen, A. ve Ediz, G.İ. (2002). *Uzaktan eğitim ve Dumlupınar Üniversitesi modeli*. Web Sitesi: "<http://aof20.anadolu.edu.tr>", 23-25 Mayıs 2002, Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunuldu, Eskişehir.
- Öztop, H. (2010). *Yaşlılık dönemi ve tüketim*. Tüketici Yazıları II Müberra Babaoğlu, Arzu Şener (Editörler). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tüketici-Pazar-Araştırma-Danışma Test ve Eğitim Merkezi. Comart Kurumsal İletişim Hizmetleri LTD.ŞTİ.
- Parrotta, J.L. and Johnson, J.P. (1998). The impact of financial attitudes and knowledge on financial management and satisfaction of recently married individuals. *Financial Counseling and Planning*, 9 (2), 59-75.
- Passerini, K. and Granger Mary J. (2000). A developmental model for distance learning using the internet. *Computers&Education*, 34(1), 1-15.
- Payzun, A. ve Diner, Ç. (2011). Türkiye'de ailelerin refah düzeyi. *Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 12;7(26), 117-130.
- Pınarcı, G.G. (2007). *İlköğretim öğrencilerine farklı yöntemlerle verilen tüketici eğitiminin etkisinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pryor, C. R. and Bitter G. G. (2008). Using multimedia to teach inservice teachers: Impacts on learning, application, and retention. *Computers in Human Behavior*, 24, 2668–2681.

- Power, M.L. and Hira, T. K. (2010). Insurance company employees' financial expertise and practices: implications on benefit participation and satisfaction. *Risk Management and Insurance Review*, 13(1), 111-125.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş. Nicel ve nitel yaklaşımlar.* (Çev.Dursun Bayrak, H.Bader Arslan, Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Richards, R.M., Cooper, S. K. and Fraser, D. R. (1984). *Personal finance.* United States of America: Scott, Foresman and Company.
- Robb, C.A. (2007). *College students and credit card use: The effect of personal financial knowledge on debt behavior.* A Dissertation, The Faculty of the Graduate School at the University of Missouri, Columbia.
- Rosefsky, R.S. (1996). *Personal finance.* (6th edition). New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Rooji, M.V., Lusardi, A. and Alessie, R. (2011). Financial literacy, retirement planning, and household wealth. *DNB Working Paper No:313.* Amsterdam, The Netherlands: De Nederlandsche Bank NV, P.O. Box 98, 1000 AB.
- Sabri, M.F., MacDonald, M. ,Tahira, K. H. and Masud, J. (2010 June). Childhood consumer experience and the financial literacy of college students in Malaysia, *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 38(4), 455–467.
- Sağlam, M. ve Sağlam, A.Ç. (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin genel bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 317-328.
- Sardone, N. (2011). Exploring personal finance concepts through simulation role-play. Web: <http://ssrn.com/abstract=1984970> adresinden 16 Temmuz 2012'de alınmıştır.
- Sariaslan, H. ve Erol, C. (2008). *Finansal yönetim kavramlar, kurumlar ve ilkeler.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Selimoğlu, Ö. (2006). *Tüketicilerin tüketim harcamaları, tüketici kredisi ve kredi kartı kullanım durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seyidoğlu, H.(1993). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. (5.Baskı). İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Shulze, P. (2002). *Macromedia deamweaver 4 fireworks 4 kaynağından eğitim yetkili kurs kitabı*. (Çev: Doğruyol, Z.). İstanbul: Medyasoft Yayıncılık.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS’le veri analizi*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Sönmez, V. (2010). *Öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SPK T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasa Kurulu (2012). Yatırım Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyim? Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları – 1. Ankara: Sermaye Piyasa Kurulu Yayını.
- Şafak, Ş. ve Çopur, Z. (2004). Ailelerin tasarruf eğilimlerinin incelenmesi. *Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi*. 43(508),68-72.
- Şamlı, M. (2002). *PHP ile web programcılığı*. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Şarlak, Z. (2011a). *Aile bütçesi ve kaynak yönetimi*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları. Genel Yayın No:151, Aile Eğitimi Serisi: 31-18, Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Şarlak, Z. (2011b). *Finansal okuryazarlık*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları. Genel Yayın No:151, Aile Eğitimi Serisi: 31-19, Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Şenyuva, E.A. (2007). *Hemşirelik eğitiminde web tabanlı uzaktan eğitim uygulaması: “hasta eğitimi dersi örneği”*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Xiao, J.J., Tang, C. and Shim, S. (2009). Acting for happiness: financial behavior and life satisfaction of college students. *Social Indicators Research*, 92, 53–68.

- Tahira, K.H. (1997). Financial attitudes, beliefs and behaviours: differences by age. *Journal Of Consumer Studies and Home Economics*, 21, 271-290.
- Tarı, R. ve Pehlivanoğlu, F. (2007). Kocaeli ilinde tüketici davranışlarının gelir-harcama grupları ilişkisi açısından analizi (tüketim harcamaları profili). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 192-210.
- Taşçı, F. (2010). *Sosyal politikalarda can simidi sosyal yardım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taşçı, F. (2010). Yaşlılara yönelik sosyal politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya örnekleri. *Çalışma ve Toplum*, 1, 175-202.
- T.C.M.B. (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) (2011a). *Özel konular-finansal istikrar raporu*. Kasım: 55-94. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
- T.C.M.B. (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) (2011b). *1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu*. Web: http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Diger_Duzenlemeler/1741mevduatin_vadeveturleri_tebliğ2002-1.pdf adresinden 22 Kasım 2012’de alınmıştır.
- T.C.M.B. (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) (2011c). *Dünyada ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. Web: http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/finansal_egitim.pdf adresinden 27 Aralık 2011’de alınmıştır.
- T.C.M.B. (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) (2011d). *Finansal eğitim ve finansal farkındalık: zorluklar, fırsatlar ve stratejiler*. Uluslararası Konferans. 9-11 Mart 2011, İstanbul, Türkiye. Web: http://www.tcmb.gov.tr/yeni/konferans/financial_education/konferans.html adresinden 04 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- Tekin, H. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.

- Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Terzioğlu, G. , Güven, S., Hazer, O. Öztop, H. ve Şener, A. (2004). *Yaşlılık gerçeği. Yaşlılıkta sosyal ve ekonomik yaşam*. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma Merkezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.
- Tezcan, H. ve Yılmaz, Ü. (2003) Kimya öğretiminde kavramsal bilgisayar animasyonları ile geleneksel anlatım yöntemin başarıya etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,14(2), 2-5.
- Thaler, R. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral Decision Making*, 12, 183-186.
- Tokyürek, Ş. ve Şanlı, N. (1994) . *Tüketici eğitimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayını. Yayın No:14.
- TSPAKB Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2011). *Yatırım yaparken sorularla Türkiye sermaye piyasası*. İstanbul: Paragraf Basım.
- TSPAKB Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2010). *2010 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Web: <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=811&fn=811.pdf> adresinden 16 Temmuz 2013 tarihinde alınmıştır.
- Tuğay, O. ve Başgöl, N. (2007). Önemli bir finansman kaynağı olarak kredi kartları: kredi kartlarının kart sahiplerinin harcamaları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik Burdur ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,12 (3), 215-226.
- Tuncay, C. (2012). Geciken yaşlılık ve zorunlu emeklilik üzerine. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2, 84-102.
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2007). Sanal eğitim-öğretim ve geleceği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com. 6(20), 112-133.

- Turan, Ş. (2010). *Davranışsal finans perspektifinden döviz piyasasında etkin piyasalar hipotezinin test edilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turgut, M.F. ve Baykul, Y. (2011). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (3.baskı). Ankara: Apegem Akademi.
- Turgut, M.F. (1997). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metodları*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Turgut, H. (2006). *Parasal zeka paranızı zenginliğe dönüştürmenin yolları*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2012). *Hane halkı tüketim harcaması, 2011*. Rakamlar Ne Diyor? Haber Bülteni. Sayı:10875:1-3. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2009). *Hane halkı tüketim harcaması, 2009*. Tüketim Harcamaları. Haber Bülteni. Sayı:3582. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı.
- Türko, M. (1999). *Finansal yönetim*. İstanbul:Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Türkoğlu, R. (2001). *Online eğitim*. Web: <http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000042-yazi.htm> adresinden 15 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- Uralcan, G. Ş. (2011). Finansal eğitim ulusal strateji oluşumunda özel sigorta sektörüne yönelik eğitimlerde önem taşıyan makro analizler. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 113-137.
- Uralcan, G. Ş. (2005). *Sigortacılık uygulamaları*, Ahmet Özmen (Editör). Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1626. Açık öğretim Fakültesi Yayın No: 849. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Web-Ofset Tesisleri.
- Uslu, Ö. (2008). *İlköğretim ikinci kademesinde görsel sanatlar derslerinde müze ile eğitimin etkileşimli (interaktif) ortamda gerçekleştirilmesi*.

Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uzun, E., Atalay, H., Akkaya, T., Özkorkut, K., Akın, L. ve Gönenç, L. (2012). *Hukukun temel kavramları.*, *Ufuk AYDIN, Elvan SÜTKEN* (Editörler). Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2655. Acıköğretim Fakültesi Yayını No: 1621. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.

Welling, L. ve Thomson, L. (2006). *PHP ve MySQL*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

Winger, B. J. and Frasca, R. R. (1989). *Personal finance an integrated planning approach*. (2nd edition). Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.

Xiao, J. J., Sorhaindo, B. and Garman, E. T. (2006). Financial behaviours of consumers in credit counselling. *International Journal of Consumer Studies*, 2, 108–121.

Vangelisti, A. L.; Banski, M. A. (1993). Couples' debriefing conversations. *Family Relations*, 42, (2), 149-158.

Vitt, L.A. (2004). Consumers' financial decisions and the psychology of values. *Journal of Financial Service Professionals*, 16, 68-77.

Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*, (3. Baskı) Ankara: Pegema Akademi.

EKLER

EK-1

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481/605.99/276046

22/03/2013

Konu: Araştırma İzni
(Neslihan ONUR)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) Meb Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu genelgesi
b) 15/03/2013 tarih ve 1784 sayılı yazınız.

Enstitünüz Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Neslihan ONUR'un "Finansal Planlama ve Yönetimine İlişkin İnteraktif Eğitim Modeli" konulu tez önerisi kapsamında uygulama yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Anketlerin uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesini rica ederim.

İlhan KOÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6d08-b1aa-3905-851e-a34d kodu ile yapılabilir.

Emniyet Mh. Alparslan Türkeş Cd. No: 4/A Yenimahalle/ANKARA
www.ankara.meb.gov.tr
istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Murat YILMAZER
Tel: (0 312) 212 36 00
Faks: (0 312) 212 02 16

2.9 Ortaöğretim kurumlarının genel müdürlüklere göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Number of schools, students, teachers and classrooms in secondary education institutions by general directorate

[2012/'13 Öğretim yılı - The educational year 2012/'13]

Eğitim kademesi (Level of education)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females		
Ortaöğretim (Genel+Mesleki Ortaöğretim) Secondary Education (General + vocational and technical secondary education)		10 418	4 995 623	2 643 414	2 352 209	254 895	141 899	112 996	129 566
Ortaöğretim (resmî) Secondary education (public)		9 384	3 824 549	2 005 772	1 818 777	232 517	131 371	101 146	118 433
Ortaöğretim (özel) Secondary education (Private)		1 033	156 665	85 128	71 537	22 378	10 528	11 850	11 133
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	1 014 409	552 514	461 895	-	-	-	-
Genel ortaöğretim toplamı Total of general secondary education		4 214	2 725 972	1 401 933	1 324 039	119 393	65 697	53 696	70 107
Genel ortaöğretim (resmî) General secondary education (public)		3 306	1 817 421	893 321	924 100	99 196	56 046	43 150	60 077
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü General Directorate of Secondary Education		3 304	1 816 159	892 059	924 100	99 066	55 932	43 134	60 063
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		907	138 811	77 021	61 790	20 197	9 651	10 546	10 030
Diğer Bakanlık ve Kur. Bağlı Meslek Lisesi (Polis Koleji) Police College (Dependent on the other Ministries or Institutions)		2	1 262	1 262	-	130	114	16	14
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	769 740	431 591	338 149	-	-	-	-
Mesleki ve teknik ortaöğretim toplamı Total of vocational and technical secondary education		6 204	2 269 651	1 241 481	1 028 170	135 502	76 202	59 300	59 459
Mesleki ve teknik lise (resmî) Vocational and technical high school (public)		6 078	2 007 128	1 112 451	894 677	133 321	75 325	57 996	58 356
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü General Directorate of Vocational and Technical Education		5 061	1 614 837	924 817	690 020	109 215	61 309	47 906	44 609
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Religious Education		708	380 771	180 240	200 531	21 043	12 570	8 473	12 903
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü General Directorate of Special Education and Guidance Services		298	10 934	7 198	3 736	2 740	1 310	1 430	739
Diğer Bakanlık ve Kur. Bağlı Meslek Lisesi (Konservatuar) Conservatory (Dependent on the other Ministries or Institutions)		11	586	196	390	323	136	187	105
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		126	17 854	8 107	9 747	2 181	877	1 304	1 103
Açıköğretim lisesi Open secondary education		-	244 669	120 923	123 746	-	-	-	-

2.10 Ortaöğretim kurumlarında okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Number of schools, students, teachers and classrooms in secondary education institutions by school type

[2012/13 Öğretim yılı - The educational year 2012/13]

Okul Türleri (Type of school)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females		
Ortaöğretim (Genel+Mesleki Ortaöğretim) Secondary Education (General+Vocational Secondary Education)		10 418	4 995 623	2 643 414	2 352 209	254 895	141 899	112 996	129 566
Ortaöğretim (Resmî) Secondary education (Public)		9 384	3 824 549	2 005 772	1 818 777	232 517	131 371	101 146	118 433
Ortaöğretim (Özel) Secondary education (Private)		1 033	156 665	85 128	71 537	22 378	10 528	11 850	11 133
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	1 014 409	552 514	461 895	-	-	-	-
Genel ortaöğretim toplamı Total of general secondary education		4 214	2 725 972	1 401 933	1 324 039	119 393	65 697	53 696	70 107
Genel ortaöğretim (Resmî) General secondary education (Public)		3 306	1 817 421	893 321	924 100	99 196	56 046	43 150	60 077
Genel Ortaöğretim (Özel) General secondary education (Private)		907	138 811	77 021	61 790	20 197	9 651	10 546	10 030
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	769 740	431 591	338 149	-	-	-	-
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Secondary Education (Public)		3 304	1 816 159	892 059	924 100	99 066	55 932	43 134	60 063
Lise-High School		1 111	756 998	396 103	360 895	31 443	17 399	14 044	17 850
Anadolu Lisesi - Anatolian High School		1 627	895 360	420 056	475 304	55 364	30 354	25 010	33 995
Fen Lisesi - Science High School		144	38 670	19 316	19 354	2 944	2 137	807	2 032
Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Anatolian Fine Arts and Sports High School		91	20 840	10 631	10 209	1 978	1 137	841	1 005
Sosyal Bilimler Lisesi - Social Sciences High School		32	8 266	3 970	4 296	699	434	265	522
Anadolu Öğretmen Lisesi - Anatolian Teacher Training High School		299	96 025	41 983	54 042	6 638	4 471	2 167	4 659
Polis Koleji Police College		2	1 262	1 262	-	130	114	16	14
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		907	138 811	77 021	61 790	20 197	9 651	10 546	10 030
Özel Türk Lisesi Private Turkish High School		878	129 447	72 700	56 747	18 875	9 212	9 663	9 500
Azınlık Lisesi Minority High School		11	934	429	505	236	71	165	101
Uluslararası Lise International High School		4	60	30	30	80	20	60	26
Yabancı Lise Foreign High School		14	8 370	3 862	4 508	1 006	348	658	403
Mesleki ve teknik ortaöğretim toplamı Total of vocational and technical secondary education		6 204	2 269 651	1 241 481	1 028 170	135 502	76 202	59 300	59 459
Mesleki ve teknik ortaöğretim (Resmî) Vocational and technical secondary education (Public)		6 078	2 007 128	1 112 451	894 677	133 321	75 325	57 996	58 356
Mesleki ve teknik ortaöğretim (Özel) Vocational and technical secondary education (Private)		126	17 854	8 107	9 747	2 181	877	1 304	1 103
Açıköğretim lisesi Open secondary education		-	244 669	120 923	123 746	-	-	-	-

2.10 Ortaöğretim kurumlarında okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı (devam)

Number of schools, students, teachers and classrooms in secondary education institutions by school type (continued)

[2012/'13 Öğretim yılı - The educational year 2012/'13]

Okul Türleri (Type of school)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females		
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Vocational and Technical Education (Public)		5 061	1 614 837	924 817	690 020	109 215	61 309	47 906	44 609
Endüstri Meslek Lisesi Vocational School for Industry	626	458 150	413 145	45 005	39 247	27 955	11 292	12 378	
Anadolu Teknik Lisesi Anatolian Technical High School	530	99 970	86 817	13 153	2 059	1 385	674	741	
Teknik Lise Technical High School	473	38 132	32 396	5 736	-	-	-	-	
Anadolu Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School	436	49 794	22 559	27 235	2 774	1 185	1 589	1 039	
Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Anatolian Marine High School	54	9 614	9 044	570	543	360	183	397	
Anadolu Denizcilik Teknik Lisesi Anatolian Marine Technical High School	9	1 001	926	75	-	-	-	-	
Denizcilik Meslek Lisesi Vocational High School for Marine	10	331	282	49	11	9	2	6	
Çok Programlı Lise Multiprogram High School	615	181 521	102 217	79 304	11 824	6 754	5 070	7 656	
Anadolu Tapu Kad.Meslek Lisesi Anatolian Cadastre Vocational High School	1	193	134	59	24	12	12	8	
Anadolu Tarım Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Agriculture	4	714	409	305	-	-	-	-	
Tarım Meslek Lisesi Vocational High School for Agriculture	20	3 044	2 520	524	306	195	111	170	
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Vocational and Technical Training Center	97	39 804	27 722	12 082	3 252	2 199	1 053	1 549	
İkili Meslek Eğitim Merkezi Dual Vocational Education Center	73	1 327	1 290	37	-	-	-	-	
Ziraat Teknik Lisesi Technical High School for Agriculture	1	-	-	-	-	-	-	-	
Kız Meslek Lisesi Vocational High School for Girls	440	203 676	1 937	201 739	16 751	6 083	10 668	6 537	
Meslek Lisesi Vocational High School	156	68 672	13 225	55 447	5 116	1 735	3 381	1 972	
Anadolu Kız Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Girls	200	36 743	23	36 720	58	30	28	27	
Anadolu Kız Teknik Lisesi Anatolian Technical High School for Girls	28	3 934	-	3 934	-	-	-	-	
Kız Teknik Lisesi Technical High School for Girls	114	3 486	36	3 450	-	-	-	-	
Ticaret Meslek Lisesi Vocational High School for Commerce	389	238 724	133 790	104 934	14 024	7 449	6 575	6 306	
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Commerce	263	51 681	24 080	27 601	1 753	936	817	771	
Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Hotel Management and Tourism	125	32 748	23 586	9 162	2 884	1 575	1 309	1 528	
Anadolu İletişim Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Communication	29	5 062	1 631	3 431	209	116	93	126	
Adalet Meslek Lisesi Vocational High School for Law	27	5 006	2 300	2 706	70	42	28	39	
Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Anatolian Vocational High School for Public Health	341	81 510	24 748	56 762	8 310	3 289	5 021	3 359	

2.10 Ortaöğretim kurumlarında okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı (devam)

Number of schools, students, teachers and classrooms in secondary education institutions by school type (continued)

[2012/13 Öğretim yılı - The educational year 2012/13]

Okul Türleri (Type of school)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Erkek Males	Toplam Total	Erkek Males	Erkek Males		
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Religious Education (Public)		708	380 771	180 240	200 531	21 043	12 570	8 473	12 903
İmam Hatip Lisesi - Anadolu İmam Hatip Lisesi Imam and Preacher High School - Anatolian Imam and Preacher High School		708	380 771	180 240	200 531	21 043	12 570	8 473	12 903
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Special Education and Guidance Services (Public)		298	10 934	7 198	3 736	2 740	1 310	1 430	739
Özel Eğitim Meslek Lisesi (İşitme Engelliler) Special Education Vocational Upper Secondary School (Hearing-Impaired)		19	2 149	1 326	823	402	239	163	189
Özel Eğitim Meslek Lisesi (Ortopedik Engelliler) Special Education Vocational Upper Secondary School (Orthopedic-Impaired)		2	98	72	26	34	24	10	5
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Görme Engelliler-III. Kademe) Special Education of Vocational Training Center (Visually-Impaired III. Grade)		2	8	8	-	4	2	2	-
Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (III. Kademe) Training Center of Special Education (III. Grade)		172	2 583	1 735	848	885	400	485	211
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Zihinsel Engelliler-III. Kademe) Special Education of Vocational Training Center (Mentally-Impaired III. Grade)		103	6 096	4 057	2 039	1 415	645	770	334
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		126	17 854	8 107	9 747	2 181	877	1 304	1 103
Özel Türk Lisesi Private Turkish High School		126	17 854	8 107	9 747	2 181	877	1 304	1 103
Azınlık Lisesi Minority High School		-	-	-	-	-	-	-	-
Uluslararası Lise International High School		-	-	-	-	-	-	-	-
Yabancı Lise Foreign High School		-	-	-	-	-	-	-	-
Konservatuar Conservatory		11	586	196	390	323	136	187	105

2.11 İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması 3. düzey, ortaöğretimde resmi ve özel ayrımında yerleşim yeri, okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı (devam)

[2012/'13 Öğretim yılı başı]

A. Toplam		B. Şehir		C. Köy											
						Toplam - Total			Resmî						
						Öğrenci - Students			Öğrenci - Students						
						Okul School	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Öğretmen ⁽¹⁾ Teacher ⁽¹⁾	Derslik Classroom	Okul School	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females
İBBS 3. Düzey															
TR424 Bolu	A	57	18 198	9 747	8 451	1 172	638	57	15 455	8 397	7 058				
	B	55	17 854	9 596	8 258	1 134	622	55	15 111	8 246	6 865				
	C	2	344	151	193	38	16	2	344	151	193				
Genel	A	13	7 889	3 450	4 439	425	238	13	5 994	2 536	3 458				
	B	12	7 659	3 369	4 290	391	230	12	5 764	2 455	3 309				
	C	1	230	81	149	34	8	1	230	81	149				
Mesleki ve teknik	A	44	10 309	6 297	4 012	747	400	44	9 461	5 861	3 600				
	B	43	10 195	6 227	3 968	743	392	43	9 347	5 791	3 556				
	C	1	114	70	44	4	8	1	114	70	44				
TR425 Yalova	A	37	14 246	7 409	6 837	852	399	35	11 136	5 806	5 330				
	B	30	12 153	6 198	5 955	711	328	28	9 043	4 595	4 448				
	C	7	2 093	1 211	882	141	71	7	2 093	1 211	882				
Genel	A	9	6 819	3 361	3 458	347	174	7	4 547	2 156	2 391				
	B	6	5 450	2 760	2 690	248	133	4	3 178	1 555	1 623				
	C	3	1 369	601	768	99	41	3	1 369	601	768				
Mesleki ve teknik	A	28	7 427	4 048	3 379	505	225	28	6 589	3 650	2 939				
	B	24	6 703	3 438	3 265	463	195	24	5 865	3 040	2 825				
	C	4	724	610	114	42	30	4	724	610	114				
TR510 Ankara	A	651	332 311	173 535	158 776	20 145	8 524	544	252 179	128 898	123 281				
	B	629	328 914	171 971	156 943	19 831	8 277	530	249 972	127 842	122 130				
	C	22	3 397	1 564	1 833	314	247	14	2 207	1 056	1 151				
Genel	A	260	194 347	97 253	97 094	9 681	4 901	169	130 123	61 245	68 878				
	B	246	191 822	96 080	95 742	9 451	4 720	162	128 666	60 580	68 086				
	C	14	2 525	1 173	1 352	230	181	7	1 457	665	792				
Mesleki ve teknik	A	391	137 964	76 282	61 682	10 464	3 623	375	122 056	67 653	54 403				
	B	383	137 092	75 891	61 201	10 380	3 557	368	121 306	67 262	54 044				
	C	8	872	391	481	84	66	7	750	391	359				
TR521 Konya	A	320	133 176	68 448	64 728	7 041	3 762	296	103 425	53 365	50 060				
	B	279	129 048	66 281	62 767	6 760	3 475	255	99 297	51 198	48 099				
	C	41	4 128	2 167	1 961	281	287	41	4 128	2 167	1 961				
Genel	A	113	58 239	29 698	28 541	2 775	1 638	91	36 758	17 547	19 211				
	B	93	56 035	28 604	27 431	2 632	1 507	71	34 554	16 453	18 101				
	C	20	2 204	1 094	1 110	143	131	20	2 204	1 094	1 110				
Mesleki ve teknik	A	207	74 937	38 750	36 187	4 266	2 124	205	66 667	35 818	30 849				
	B	186	73 013	37 677	35 336	4 128	1 968	184	64 743	34 745	29 998				
	C	21	1 924	1 073	851	138	156	21	1 924	1 073	851				
TR522 Karaman	A	46	16 861	8 303	8 558	926	566	46	13 560	6 681	6 879				
	B	41	16 421	8 093	8 328	887	531	41	13 120	6 471	6 649				
	C	5	440	210	230	39	35	5	440	210	230				
Genel	A	23	10 179	4 968	5 211	473	357	23	7 516	3 503	4 013				
	B	18	9 739	4 758	4 981	434	322	18	7 076	3 293	3 783				
	C	5	440	210	230	39	35	5	440	210	230				
Mesleki ve teknik	A	23	6 682	3 335	3 347	453	209	23	6 044	3 178	2 866				
	B	23	6 682	3 335	3 347	453	209	23	6 044	3 178	2 866				
	C	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
TR611 Antalya	A	248	135 923	69 687	66 236	7 260	3 614	210	100 814	51 836	48 978				
	B	213	126 109	64 369	61 740	6 587	3 105	177	91 277	46 668	44 609				
	C	35	9 814	5 318	4 496	673	509	33	9 537	5 168	4 369				
Genel	A	110	80 033	40 764	39 269	3 792	2 061	81	51 905	24 983	26 922				
	B	91	74 298	37 977	36 321	3 421	1 743	64	46 447	22 346	24 101				
	C	19	5 735	2 787	2 948	371	318	17	5 458	2 637	2 821				
Mesleki ve teknik	A	138	55 890	28 923	26 967	3 468	1 553	129	48 909	26 853	22 056				
	B	122	51 811	26 392	25 419	3 166	1 362	113	44 830	24 322	20 508				
	C	16	4 079	2 531	1 548	302	191	16	4 079	2 531	1 548				
TR612 Isparta	A	104	26 878	13 922	12 956	2 079	1 135	97	22 581	11 616	10 965				
	B	102	26 598	13 746	12 852	2 059	1 113	95	22 301	11 440	10 861				
	C	2	280	176	104	20	22	2	280	176	104				
Genel	A	36	12 921	6 304	6 617	867	561	31	9 706	4 475	5 231				
	B	34	12 641	6 128	6 513	847	539	29	9 426	4 299	5 127				
	C	2	280	176	104	20	22	2	280	176	104				
Mesleki ve teknik	A	68	13 957	7 618	6 339	1 212	574	66	12 875	7 141	5 734				
	B	68	13 957	7 618	6 339	1 212	574	66	12 875	7 141	5 734				
	C	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				

(1) Toplam öğretmen, kadrolu öğretmenleri kapsar.

2.11. Number of schools, students, teachers and classrooms in public and private secondary education institutions by settlement place according to Statistical Regions Level 3 (continued)

[Beginning of the educational year 2012/'13]

A. Total	B. City	C. Village

Public		Özel - Private						Akıöğretim lisesi Open secondary education					
Öğret- men ⁽¹⁾	Derslik Classroom	Okul School	Öğrenci - Students			Öğret- men ⁽¹⁾	Derslik Classroom	Öğrenci - Students			SR Level 3		
			Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females			Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females			
1 172	638	-	-	-	-	-	-	2 743	1 350	1 393	A	Bolu TR424	
1 134	622	-	-	-	-	-	-	2 743	1 350	1 393	B		
38	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
425	238	-	-	-	-	-	-	1 895	914	981	A	General	
391	230	-	-	-	-	-	-	1 895	914	981	B		
34	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
747	400	-	-	-	-	-	-	848	436	412	A	Vocational and technical	
743	392	-	-	-	-	-	-	848	436	412	B		
4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
811	381	2	242	137	105	41	18	2 868	1 466	1 402	A	Yalova TR425	
670	310	2	242	137	105	41	18	2 868	1 466	1 402	B		
141	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
306	156	2	242	137	105	41	18	2 030	1 068	962	A	General	
207	115	2	242	137	105	41	18	2 030	1 068	962	B		
99	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
505	225	-	-	-	-	-	-	838	398	440	A	Vocational and technical	
463	195	-	-	-	-	-	-	838	398	440	B		
42	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
17 581	7 356	107	18 279	9 423	8 856	2 564	1 168	61 853	35 214	26 639	A	Ankara TR510	
17 400	7 200	99	17 089	8 915	8 174	2 451	1 077	61 853	35 214	26 639	B		
181	158	8	1 190	508	682	133	91	-	-	-	C		
7 336	3 863	91	16 252	8 567	7 685	2 345	1 038	47 972	27 441	20 531	A	General	
7 230	3 766	84	15 184	8 059	7 125	2 221	954	47 972	27 441	20 531	B		
106	97	7	1 068	508	560	124	84	-	-	-	C		
10 245	3 493	16	2 027	856	1 171	219	130	13 881	7 773	6 108	A	Vocational and technical	
10 170	3 434	15	1 905	856	1 049	210	123	13 881	7 773	6 108	B		
75	59	1	122	-	122	9	7	-	-	-	C		
6 432	3 464	24	4 171	2 135	2 036	609	298	25 580	12 948	12 632	A	Konya TR521	
6 151	3 177	24	4 171	2 135	2 036	609	298	25 580	12 948	12 632	B		
281	287	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
2 214	1 388	22	3 551	1 856	1 695	561	250	17 930	10 295	7 635	A	General	
2 071	1 257	22	3 551	1 856	1 695	561	250	17 930	10 295	7 635	B		
143	131	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
4 218	2 076	2	620	279	341	48	48	7 650	2 653	4 997	A	Vocational and technical	
4 080	1 920	2	620	279	341	48	48	7 650	2 653	4 997	B		
138	158	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
926	566	-	-	-	-	-	-	3 301	1 622	1 679	A	Karaman TR522	
887	531	-	-	-	-	-	-	3 301	1 622	1 679	B		
39	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
473	357	-	-	-	-	-	-	2 663	1 465	1 198	A	General	
434	322	-	-	-	-	-	-	2 663	1 465	1 198	B		
39	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
453	209	-	-	-	-	-	-	638	157	481	A	Vocational and technical	
453	209	-	-	-	-	-	-	638	157	481	B		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
6 458	3 277	38	5 270	2 567	2 703	802	337	29 839	15 284	14 555	A	Antalya TR611	
5 823	2 794	36	4 993	2 417	2 576	764	311	29 839	15 284	14 555	B		
635	483	2	277	150	127	38	26	-	-	-	C		
3 111	1 802	29	4 403	2 234	2 169	681	259	23 725	13 547	10 178	A	General	
2 778	1 510	27	4 126	2 084	2 042	643	233	23 725	13 547	10 178	B		
333	292	2	277	150	127	38	26	-	-	-	C		
3 347	1 475	9	867	333	534	121	78	6 114	1 737	4 377	A	Vocational and technical	
3 045	1 284	9	867	333	534	121	78	6 114	1 737	4 377	B		
302	191	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
1 975	1 085	7	773	407	366	104	50	3 524	1 899	1 625	A	İsparta TR612	
1 955	1 063	7	773	407	366	104	50	3 524	1 899	1 625	B		
20	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
777	516	5	653	359	294	90	45	2 562	1 470	1 092	A	General	
757	494	5	653	359	294	90	45	2 562	1 470	1 092	B		
20	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		
1 198	569	2	120	48	72	14	5	962	429	533	A	Vocational and technical	
1 198	569	2	120	48	72	14	5	962	429	533	B		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C		

(1) Total of teachers includes permanent teaching staff.

EK-3

Finansal Planlama ve Yönetime İlişkin İnteraktif Eğitim Uygulamasının Yapıldığı Okulların Listesi

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ

1. Özkan Erdek Mesleki Eğitim Merkezi
2. Ostim Mesleki Eğitim Merkezi
3. Ahievran Mesleki Eğitim Merkezi
4. Siteler Mesleki Eğitim Merkezi
5. Erkunt Mesleki Eğitim Merkezi

ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ

1. Çiğdemtepe Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
2. Yıldırım Beyazıt Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
3. İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
4. Batıkent Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi

KIZ MESLEK LİSELERİ

1. Cebeci Kız Teknik ve Meslek Lisesi
2. Atatürk Kız Teknik ve Kız Meslek Lisesi
3. Mamak Kız Teknik ve Meslek Lisesi
4. Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesi

EK-4

Sayın Katılımcı

Bu çalışmanın amacı, Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY) konusu ile ilgili olarak hazırlanmış olan interaktif eğitim modülünün bireylerin finansal bilgi ve tutumları üzerine etkisini belirlemektir. Testin sonuçları finansal bilgi ve tutumları belirleyerek sizlere daha iyi ve anlaşılır bir FPvY Eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunabileceğinden önem taşımaktadır. Bu nedenle lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışınız. Aşağıda size, ailenize ve finansal durumunuza yönelik sorular bulunmaktadır. Finansal Bilgi Testinde yer alan her sorunun yalnızca bir doğru cevabı bulunmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz () 1.Kadın () 2. Erkek
2. Yaş.....
3. Medeni durumunuz () 1.Bekar () 2. Evli
4. Evlilik süresi (Kaçınca yıl).....
5. Mesleğinizdeki hizmet yılınız.....
6. Branşınız.....
7. E-mail adresiniz.....

Ailenize Ait Bilgiler

8. Eşiniz çalışıyor mu? () 1.Evet () 2. Hayır
9. Eşinizin mesleği.....
10. Çocuğunuz var mı? () 1.Evet () 2. Hayır
11. Kaç Çocuğunuz var?.....
12. Çocuklarınızın yaş ve eğitim durumu nedir?

	Yaş	Eğitim durumu
1.Çocuk		
2.Çocuk		
3.Çocuk		

Finansal Durunuza Ait Bilgiler

13. Aylık Toplam geliriniz (sizin, eşinizin ve varsa diğer gelirlerin toplamı).....TL.
14. Gelir düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?
() 1.Düşük () 2. Orta () 3. Yüksek
15. Finansal varlıklara sahip olma durumunuz nedir?

Finansal Varlıklar	Evet	Hayır
1.Finansal planlama ve yönetim ile ilgili bir eğitiminiz var mı?		
2.Oturduğunuz konut kendinize ait mi?		
3.Otomobil vb. motorlu taşıtınız var mı?		
4.Gayrimenkul yatırımınız (arsa, bahçe, tarla, devre mülk vb.) var mı?		
5.Yazlık (deniz kenarı, yayla, dağ evi vb.) var mı?		
6.Menkul kıymetlerde (mevduat hesabı, döviz, tahvil vb.) yatırımınız var mı?		
7.Kredi borcunuz var mı?		
8.Aktif olarak kullandığınız kredi kartınız var mı?		
9.Detaylı bir harcama planınız var mı?		
10.Kendinize ait yaşam sigortanız var mı?		
11.Eşinize ait yaşam sigortanız var mı?		
12.Çocuklarınıza ait yaşam sigortanız var mı?		
13.Bireysel emeklilik sigortanız var mı?		
14.Düzenli tasarruf yapıyor musunuz?		
15.Düzenli olarak yaptığınız bir bütçeniz var mı?		
16.Düzenlemiş olduğunuz herhangi bir vasiyetnameniz var mı?		

EK-5

Sevgili Katılımcı

Bu test, FPvY konusu ile ilgili olarak FPvY İnteraktif Eğitim Modülü'nden yararlanarak hazırlanmış 124 sorudan oluşan bir başarı testidir. Testin sonuçları bilgi düzeyinizi belirleyerek sizlere daha iyi ve anlaşılır bir FPvY Eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunabileceğinden önem taşımaktadır. Bu nedenle lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışınız. Testte yer alan her sorunun yalnızca bir doğru cevabı bulunmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederim.

FİNANSAL BİLGİ TESTİ

Ünite I.

1. Aşağıdakilerin hangisi **finansal planlama ve yönetimin** tanımıdır?
 - A. Bireyin tüm yaşamı boyunca dikkat etmesi gereken alanlardır.
 - B. Bilinçli karar verme ve düzenli plan içerisinde yapılan faaliyetlerdir.
 - C. İhtiyaçları karşılamak ve amaçlara ulaşmak için yapılan düzenlemedir.**
 - D. Bireyin ne kadar gelire sahip olduğunun saptanmasıdır.
 - E. Bireyin istek ve önceliklerinin belirlenmesidir.
2. Aşağıdakilerden hangisi gelecekte kullanmak için biriktirilen paranın, kazanç getireceği düşünülen alanda kullanılmasıdır?
 - A. Tasarruf
 - B. Artırımda bulunma
 - C. Yatırım**
 - D. Servet
 - E. Sigorta
3. Aşağıdakilerden hangisi **finansal amaçlar formunun** tanımıdır?
 - A. Finansal anlamda kısa, orta ve uzun vadede nerede olunmak istendiğini belirlemeye yardımcı bir plandır.**
 - B. Gelir-gider dağılımını hesaplamaya yardımcı bir plandır.
 - C. Finansal amaçlar doğrultusunda finansal faaliyetlerin gerçekleştirileceği zaman ve elde edilecek faydayı belirleyen plandır.
 - D. Hangi yaşam dönemi ve yaş grubunda hangi finansal faaliyetlerin yer aldığını belirleyen plandır.
 - E. Finansal faaliyetlerin gerçekleştirilme yollarını tanımlayan formdur.
4. Finansal anlamda gelecekte olmak istenilen yeri görmeyi sağlamada aşağıdaki formlardan hangisi kullanılır?
 - A. Mevcut finansal durum değerlendirme formu
 - B. Finansal amaçlar formu**
 - C. Finansal faaliyet planı
 - D. Yaşam dönemine göre finansal faaliyet formu
 - E. Finansal alanlar formu
5. I. Mevcut finansal durumun değerlendirilmesi
II. Finansal amaçları belirlemek
III. Faaliyet planı geliştirmek ve değerlendirmek
IV. Finansal faaliyet planını oluşturmak ve uygulamak
V. Finansal planı gözden geçirmek ve düzeltmek
Yukarıdaki finansal planlama ve yönetim sürecinin aşamalarının sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?
 - A. I, II, III, IV, V**
 - B. II, I, V, III, IV
 - C. III, II, I, V, IV
 - D. IV, I, III, V, II
 - E. V, III, II, I, IV
6. Aşağıdakilerin hangisinde finansal planlama ve yönetim sürecinin **en son aşamasıdır**?
 - A. Mevcut finansal durumun değerlendirilmesi
 - B. Finansal amaçların belirlenmesi
 - C. Faaliyet planı geliştirmek ve değerlendirmek
 - D. Finansal faaliyet planını oluşturmak ve uygulamak
 - E. Finansal planı gözden geçirmek ve düzeltmek**

7. I. Para yönetimi
II. Tasarruf ve yatırım yönetimi
III. Sigorta yönetimi
IV. Emeklilik ve miras
V. Faaliyet yönetimi

Yukarıdakilerden hangileri finansal planlama ve yönetim alanlarındandır?

- A. I, II, III
B. I, II, III, IV, V
C. **I, II, III, IV**
D. IV ve V
E. I, II, V

8. I. Uzak içerikli amaçlar
II. Özel içerikli amaçlar
III. Kısa vadeli amaçlar
IV. Orta vadeli amaçlar
V. Uzun vadeli amaçlar
Yukarıdakilerden hangileri finansal amaçlardır?

- A. I ve II
B. I, II, III, IV, V
C. I, II, III
D. **III, IV, V**
E. I, II, V

9. “Mehmet Bey altı ay gibi bir sürede kredi kartı borcunu ödemeyi amaçlamaktadır.”
Sizce Mehmet Bey’in bu amacı ne tür bir amaçtır?

- A. **Kısa vadeli amaç**
B. Orta vadeli amaç
C. Uzun vadeli amaç
D. Özel içerikli amaç
E. Genel içerikli amaç

10. Aşağıdakilerden hangisi finansal planlama ve yönetimin önemi arasında **yer almaz**?

- A. İyi bir yaşam standardına ulaşmaya yardımcıdır.
B. **Az olan finansal kaynakların artmasını sağlar.**
C. Hızlı ve doğru finansal karar vermede yol gösterir.
D. Gerçek istek ve ihtiyaçları belirlemeye kolaylaştırır.
E. Geleceğe ilişkin finansal olarak güvenliği sağlar.

11. “Tasarruflarını en karlı yatırım alanında değerlendirmek isteyen bir kişi, öncelikle yatırım alanlarını araştırır. Daha sonra en karlı yatırımın altın olduğunu belirler. Tasarruflarını 4 ay süre ile bu alanda değerlendirerek elindeki değerini artırır.”

Sizce bu örnekte finansal planlama ve yönetimin hangi **önemi** vurgulanmıştır?

- A. İyi bir yaşam standardına ulaşmaya yardımcıdır.
B. Az olan finansal kaynakların artmasını sağlar.
C. **Doğru finansal karar vermede yol gösterir.**
D. Gerçek istek ve ihtiyaçları belirlemeye kolaylaştırır.
E. Geleceğe ilişkin finansal olarak güvenliği sağlar.

12. Aşağıdakilerden hangisi finansal planlama ve yönetimin kişisel ilişkileri geliştirmesi ile ilgili yararlarından **biridir**?

- A. Finansal kaynakları kullanmayı sağlar.
B. Finansal kaynakların korunmasını sağlar.
C. **Etkili finansal kararlar alınmasını sağlar.**
D. Finansal konularda kontrolü sağlar.
E. Finansal endişelerden uzaklaşmayı sağlar.

13. “Tatile çıkmak isteyen bir kişi tatilde harcama yapabileceği tutarı hesaplamıştır. Bu sayede tatilde beklenmedik durumlarla karşılaşmamıştır.”

Sizce bu örnekte finansal planlama ve yönetimin hangi yararı vurgulanmıştır?

- A. Finansal kaynakları kullanmayı sağlar.
- B. Finansal kaynakların korunmasını sağlar.
- C. Etkili finansal kararlar alınmasını sağlar.
- D. Finansal konularda kontrolü sağlar.
- E. **Finansal endişelerden uzaklaşmayı sağlar.**

14. Aşağıdakilerden hangisi yaşam dönemlerine göre finansal planlama ve yönetim davranışlarının değiştiğine bir örnektir?

A. 26 yaşındaki Ahmet bekar, 36 yaşındaki Mehmet evli ve 1 çocuk babasıdır.

- B. Ahmet’in 2.000TL.- gelire sahiptir, Mehmet’in 5.000TL.- gelire sahiptir.
- C. Ahmet tasarruf yapmak istemekte, Mehmet yatırım alanlarını belirlemektedir.
- D. Ahmet kirada oturmakta, Mehmet kendi evinde oturmaktadır.
- E. Ahmet arabası sigortalatmış, Mehmet ise arabasına sigorta yaptırmamıştır.

15. -Avukata başvurarak vasiyetname düzenleyebilir.

-Orta riskli fonlara yatırım yapabilir.

-Acilen aylık kredi ödemelerini yapabilir.

Yukarıda belirtilen finansal faaliyetlerde bulunabilecek çocuksuz birey en az kaç yaşında olabilir?

- A. **25 yaşında**
- B. 35 yaşında
- C. 45 yaşında
- D. 55 yaşında
- E. 65 yaşında

16. “Bir birey yüksek gelirli bir işte çalışmaktadır. Ev ve arabaya da sahiptir. Ancak her ayın sonunda elinde parası kalmadığından maaşını alana kadar çok fazla kredi kartı harcaması yapmaktadır.” Bu durumda bu birey bu şekilde davranmaya devam ederse ileride hangi sorunla karşılaşabilir?

- A. Finansal amaçlarını belirlemediği için amaçlarına ulaşamayabilir.
- B. Finansal kaynakları doğru kullanmadığı için ihtiyaçlarını karşılayamayabilir.
- C. Finansal plan yapmadığı için yatırımlarını değerlendiremeyebilir.
- D. Finansal kararlar veremediği için tasarruf yapamayabilir.
- E. **Finansal kontrolü sağlayamadığı için sürekli borç ödemek zorunda kalabilir.**

17. “Zeynep Hanım 45 yaşında, özel bir şirkette 2.500TL.- ye çalışmaktadır. Üniversiteye giden iki çocuğu bulunmaktadır. Çocuklarının eğitim masrafları için ek fon oluşturmak istemektedir.”

Sizce Zeynep Hanım aşağıdaki hangi finansal faaliyette bulunabilir?

- A. **Gelir getiren varlıkları belirlemek**
- B. Uzun vadeli yatırımlar yapmak
- C. Mal varlığı envanteri oluşturmak
- D. Nakit olmayan varlıkları satmak
- E. Değerli eşyaları sigortalamak

18. “Bülent Bey emekli ve 60 yaşındadır. Nakit olmayan varlıklarını satarak vasiyetnamesini güncellemiştir.” Bülent Bey aşağıdaki hangi finansal amaca sahip olabilir?

- A. **Yatırımları birleştirmek**
- B. Sigorta kapsamını genişletmek
- C. Mal varlığını korumak
- D. Tasarruf etmek
- E. Yatırım planlamak

Ünite II.

19. Aşağıdaki finansal planlama ve yönetim alanlarından hangisi finansal kaynakların en verimli şekilde kullanılması için harcamaların nereye yapıldığının planlanması ve bu planın uygulanmasıdır?
- A. **Para yönetimi**
B. Sigorta yönetimi
C. Tasarruf ve yatırım yönetimi
D. Nakit yönetimi
E. Faaliyet yönetimi
20. “Aynur Hanım Şubat ayında gerçekleştirdiği gelir-gider faaliyetlerinin listesini oluşturmak istemektedir.”
Sizce Aynur Hanım aşağıdakilerden hangisini kullanabilir?
- A. Bütçe
B. Bilanço
C. Net değer listesi
D. **Nakit akış tablosu**
E. Varlık envanteri
21. Aşağıdakilerden hangisi **bütçe hazırlama formunun** tanımıdır?
- A. Finansal anlamda kısa, orta ve uzun vadede nerede olunmak istendiğini belirlemeye yardımcı bir plandır.
B. **Kısa bir zaman içindeki beklenen-gerçekleşen gelir, harcama ve tasarruf kayıtlarının tutulduğu planlama belgesidir.**
C. Belirlenen bir tarihte sahip olunan varlık, borç ve net değeri gösteren plandır.
D. Hangi yaşam dönemi ve yaş grubunda hangi finansal faaliyetlerin yer aldığını belirleyen plandır.
E. Finansal faaliyetlerin gerçekleştirilme yollarını tanımlayan formdur.
22. Aşağıdakilerden hangisi net kazanç hesaplamada kullanılan formdur?
- A. Bütçe formu
B. Finansal amaçlar formu
C. **Nakit akış tablosu**
D. Kişisel bilanço
E. Finansal alanlar formu
23. Bütçe hazırlanırken toplam gelirden toplam harcamaları çıkarıldığında aşağıdakilerden hangisini hesaplanmış olur?
- A. Net kazanç
B. Net değer
C. **Tasarrufa katkı**
D. Alacaklar
E. Kişisel Bilanço
24. Kredi kartı harcamalarının net gelirin yüzde kaç kadardır?
- A. %40 B. %50 C. **%60** D. %70 E. %80
25. I. Net kazanç
II. Net değer
III. Tasarrufa katkı
IV. Kredi kartı harcama limiti
Yukarıdakilerden hangileri finansal durum değerlendirmesinde kullanılır?
- A. I ve II
B. I, II, III
C. II, III, IV
D. **I, II, III, IV**
E. III ve IV

26. Aşağıdakilerden hangisi tasarrufa katkısı açıklayan ifadedir?
A. Toplam gelirden, toplam harcamalar çıkartılıp aradaki fark bulunur.
B. Harcanabilir gelire göre harcamaların öncelik sıraları tespit edilir.
C. Toplam varlık ile borçlar hesaplanır ve net değer bulunur.
D. Bütçe hazırlarken herhangi bir ay için gelir toplamından gider toplamı çıkarılır.
E. Aylara göre harcama kalemlerinin öncelikleri tespit edilip, listelenir.
27. Aşağıdakilerden hangisi kredi kullanmanın **olumlu** yönlerinden biridir?
A. Tasarrufların azalmasına neden olur.
B. Gereksiz harcamaları engeller.
C. İndirimlerden yararlanılamaz.
D. İhtiyaç dışı mal ve hizmetler satın alınır.
E. Tasarrufun yok edilmesine neden olur.
28. Aşağıdakilerden hangisi kredi kartı kullanmanın **avantajlı** yönlerinden biridir?
A. Kartın çalınması durumunda doğan riskler kart sahibine aittir.
B. Harcama eğilimini artırarak kazanılmamış gelir harcanır.
C. Zamanında ödeme yapılmamağında yüksek faiz ödenir.
D. Kazanılan paradan daha fazla harcama yapılır.
E. Acil durumlarda anında ödeme yapılabilir.
29. Bilinçli bir alışverişte ihtiyaçların miktarı ne zaman belirlenir?
A. Satın alma öncesinde
B. Satın alma esnasında
C. Satın alma sonrasında
D. Satın alırken kasada
E. Satın almayı değerlendirirken
30. “Ahmet Bey’in mevcut kredi kartı ödemesini yaptıktan sonra elinde bir miktar para kalır. Finansal geçmişi hakkında fikir sahibi olarak tasarruf yapmaya karar verir.”
Sizce Ahmet Bey’in bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapmış olabilir?
A. Net kazancını hesaplamıştır.
B. Net değerini hesaplamıştır.
C. Tasarrufa katkısı hesaplamıştır.
D. Kredi kartı harcama limitini hesaplamıştır.
E. Tasarruf miktarını hesaplamıştır.
31. “Bülent Bey Mart ayına ilişkin olarak maaşını, kiradaki evinden gelen parayı hesaplar ve yine o ay için yaptığı alışverişlerin ve ödemelerin fiş ve faturalarını inceleyerek gider toplamını hesaplar.”
Sizce Bülent Bey bütçe ile ilgili olarak bundan sonra ne yapmalıdır?
A. Gelirinden giderlerini çıkararak tasarrufa katkısı bulmalıdır.
B. Toplam giderler arasında en çok tutarın ne olduğunu tespit etmelidir.
C. Yapılmak istenen yatırımın maliyetini hesaplamalıdır.
D. Gelir seviyesine göre gerçek ihtiyaçlarını belirlemelidir.
E. Harcamalar arasındaki öncelikleri gözden geçirmelidir.
32. Toplam geliri 3.500TL.- ve toplam harcamaları 3.000TL. olan bir kişinin tasarrufa katkısı aşağıdakilerden hangisidir?
A. 650 **B. 500** C. 350 D. 300 E. 150
33. Toplam geliri 2500TL.- olan 550TL.- ‘sını düzenli ödemeye ve 300TL.- ‘sını tasarrufa ayıran bir kişinin kredi kartı harcama limiti **en fazla** ne kadar olmalıdır?
A. 2500TL.
B. 1650TL.
C. 990TL.
D. 850TL.
E. 250TL.

Ünite III.

34. Aşağıdakilerden hangisi **mal sigortası**nın tanımıdır?
- A. Araç sahibinin karayolunda aracına gelebilecek zararlara karşı güvence altına alan sigortadır.
- B. Kişinin kendi iradesi dışında ani ve dışsal bir olay ya da kaza nedeniyle ölmesi ya da daimi sakat kalması hallerini güvence altına alan sigortadır.
- C. Bireyin kendisinin dikkat ve gayretiyle önlemekte güçlük çektiği veya tümüyle yetersiz kaldığı ölüm, maluliyet gibi durumlar karşısında yaptırdığı sigortadır.
- D. Kişilerin maddi mallarının uğradığı zararların ve kayıpların sigorta koruması altına alındığı sigortadır.**
- E. Sigortalının gelecekteki yaşam standartlarını korumasını sağlayan, vefat, sakatlık gibi beklenmedik gelişmeler karşısında kendisine ve sevdiklerine güvence sağlayan sigortadır.
35. Aşağıdakilerden hangisi ihtiyaç duyulduğunda ya da bir riskle karşılaşıldığında satın alınamayacak bir üründür?
- A. Bilgi teknolojisi hizmeti
- B. Sigortalama hizmeti**
- C. Finans hizmeti
- D. Turizm hizmeti
- E. Yönetim hizmeti
36. I. Mal sigortaları
II. Can sigortaları
III. Sorumluluk sigortaları
IV. Hizmet sigortaları
V. Risk sigortaları
Yukarıdakilerden hangileri sigorta çeşididir?
- A. I ve II
- B. I, II, III**
- C. III, IV, V
- D. IV ve V
- E. I, II, III, IV, V
37. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde uygulanan isteğe bağlı sorumluluk sigortasıdır?
- A. Üçüncü Kişilere Karşı Mali Sorumluluk Sigortası**
- B. Karayolları Trafik Kanunu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- C. Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası
- D. Okul Servis Araçları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası
- E. Deprem Sigortası
38. “ Her birey yaşam standardını ve finansal varlığını tehdit eden tüm faktörlerden kaçınarak kendini güvende hissetmek ister.”
Buna göre bireylerin sigorta yaptırmaya nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Finansal prestij sağlamak amacıyla
- B. Ekonomik gelir elde etmek amacıyla
- C. Tehlikelere karşı önlem almak amacıyla**
- D. Finansal amaçlarına ulaşmak amacıyla
- E. Aşırı tüketimden kaçınmak amacıyla
39. Aşağıdakilerden hangisi sigorta yaptırırken dikkat edilmesi gerekenler arasında **değildir**?
- A. Sigorta şirketinin finansal değerlendirilmesi araştırılmalıdır.
- B. Sigorta talebinde bulunan kişinin beyanı esas alınarak düzenlenmelidir.
- C. İptal edilebilen sigorta poliçelerine imza atılmalıdır.**
- D. Sigorta sözleşmesindeki teminat kapsamı incelenmelidir.
- E. Sigorta belgeleri düzenli olarak saklanmalıdır.

40. “10 yıl vadeli bir kredi ile konut almış bir birey ödemeye çalıştığı evin değerini göz ardı ederek sigorta yaptırmamıştır.” Sizce deprem olması halinde bu kişi ne gibi sonuçla karşılaşabilir?

- A. **Afetler nedeniyle oluşan risk bölgesi ve yapı tarzına göre ekonomik kayıplar yaşayabilir.**
- B. Üçüncü şahıslara karşı sorumluluğu verilecek bedeni ve maddi zararlar olabilir.
- C. Mağdur kişinin yoksun kaldığı geliri tazminat olarak ödemek zorunda kalabilir.
- D. Hasarın çok olması durumunda tazminat bedeli olarak belirlenen tutar artabilir.
- E. Tedavi masrafları ve çalışılmayan günler için ödenecek maddi kayıplar artabilir.

41. Sigorta yaptırırken sigorta poliçesinin tamamı dikkatlice okunmalıdır. Aksi halde aşağıdakilerden hangisi ile karşı karşıya kalınabilir ve sonucu ne olabilir?

- A. Gerçeğe aykırı beyanda veya eksik olması halinde sigorta şirketi poliçeyi iptal edebilir.
- B. **Eksik teminat gözden kaçabilir ve sigorta şirketi hasarı karşılamayabilir.**
- C. Tazminat miktarı etkilenebilir ve muafiyet ve müşterek sigorta uygulanabilir.
- D. Poliçe teslimine rağmen prim ödenmeyebilir ve sigortacının sorumluluğu başlamayabilir.
- E. Tespit edilen tutar belli olmayabilir ve hasar sigortacı tarafından tazmin edilmeyebilir.

42. “Duygu Hanım kendisi ve ailesi için sağlık sigortası yaptırmıştır. Duygu Hanım 2 yıl sonra hastalandığında sigortadan yararlanamayacağını öğrenir.” Duygu Hanım sigortayla ilgili yaşadığı sorun nedir ve yapmalıdır?

- A. Teminat içinde hastalık yoktur, teminata eklenmelidir.
- B. Acil yardım gerekmemektedir, sigorta kullanılamaz.
- C. **Poliçe süresi bitmiştir, sigorta poliçesi yenilemelidir.**
- D. Bedensel aksaklık yoktur, sigorta limiti belirlenmelidir.
- E. Sigorta bedeli belirlenmemiştir, bedel belirlenmelidir.

43. “Hüseyin Bey televizyonda bir sigorta şirketinin reklamını izlemiştir. Bu sigorta şirketine arabasına sigorta yaptırmıştır. Ancak sigorta kapsamında araç servisi olmadığını fark etmiştir.” Sizce Hüseyin Bey sigorta yaptırırken neye dikkat etmemiş olabilir?

- A. Şirketin finansal değerlendirme notunu araştırmamıştır.
- B. **Poliçedeki özel şartları incelememiştir.**
- C. İptal edilemeyen poliçeyi imzalamıştır.
- D. Sigortaya ait belgeleri saklamamıştır.
- E. Poliçe ücretini düzenli ödememiştir.

Ünite IV.

44. Aşağıdakilerden hangisi “tasarruf” kavramının tanımıdır?

- A. **Gelecekte kullanmak için tüketimden kaçınmak**
- B. Parayı değerinin artacağı düşünülen bir yolla kullanmak
- C. Malvarlığını kıymetli maden ve dövize çevirmek
- D. Toplam gelirin harcanabilir kısmını kullanmak
- E. Servetini taşınmaz mallarda değerlendirmek

45. Aşağıdakilerden hangisi gelecekte kullanmak için biriktirilen paranın, değerinin artacağı düşünülen alanda kullanılmasıdır?

- A. Tasarruf yapma
- B. Artırımda bulunma
- C. **Yatırım yapma**
- D. Servet oluşturma
- E. Sigortalama

46. Aşağıdakilerden hangisi harcanabilir gelirin %10’u kadar olmalıdır?

- A. Kredi kartı limiti
- B. Net değer
- C. Net kazanç
- D. Harcanabilir gelir
- E. **Tasarruf miktarı**

47.

- I. Harcanabilir gelir
- II. Toplam gelir
- III. Toplam gider
- IV. Yatırım oranı
- V. Kredi kartı limiti

Tasarruf miktarını hesaplamak için yukarıdakilerden hangi/hangilerini bilmek gerekir?

- A. I ve II B. II ve III **C. Yalnızca I** D. Yalnızca IV E. Yalnızca V

48. Aşağıdaki yatırım türlerinden hangisi “**gayrimenkul**” yatırım türüdür?

- A. Tahvil B. Bono C. Döviz **D. Devre mülk** E. Hisse senedi

49. “Bülent Bey kiradaki dükkânını ve arazisini satarak altın ve dövize çevirmiştir.” Bülent Bey aşağıdaki yatırım türlerinden hangisini seçmiştir?

- A. Menkul** B. Gayri menkul C. Kredi D. Portföy E. Katılım belgesi

50. Aşağıdakilerden hangisi tasarruf ilkelerinden **değildir**?

- A. Tasarruf amacına karar verme
B. Gerçekçi bir tasarruf planı oluşturma
C. Arada bir tasarruf yapmak
D. Tasarrufları bir hesaba yatırmak
E. İhtiyaç kadar para taşımak

51. Yatırım prensiplerinin **ilk aşaması** aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Tasarrufu birden fazla alana yatırmak
B. Yatırımları yeniden gözden geçirmek
C. Yatırım alanını seçmek
D. Yatırım alanını değiştirmek
E. Yatırım amacını belirlemek

52. “Hastalık, işsizlik, sakatlık, yaşlılık için tasarruf yapılabilir.”

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tasarruf yapma gerekliliğini açıklar?

- A. Sınırlı olan yetersiz kaynakları çoğaltabilmek
B. Gelecekte büyük harcamalar yapabilmek
C. Yaşam standardını istenilen seviyeye çıkartabilmek
D. Emeklilik yılları için fon oluşturabilmek
E. Beklenmedik durumlara hazırlıklı olabilmek

53. “Ahmet Bey tasarruf ettiği bir miktar parayı yatırım fonu, hazine bonosu ve tahvil olarak değerlendirmiştir.”

Bu duruma göre Ahmet Bey yatırım prensiplerinden hangisine uygun davranmıştır?

- A. Yatırım amacını belirlemek
B. Yatırım alanlarını gözden geçirmek
C. Yatırım danışmanına başvurmak
D. Aracı kurumlardan yardım almak
E. Tasarrufu birden fazla alana yatırmak

54. Harcanabilir geliri 1800TL.- olan bir kişinin acil harcamalar için tasarruf edeceği miktar ne olmalıdır?

- A. Harcamalardan kalan kadar en az 800TL.-
B. Toplam iki aylık geliri kadar en az 3600TL.-
C. Aylık gider toplamı kadar en az 1000TL.-
D. Gerçekleşen harcama kadar en az 600TL.-
E. Beklenen yan gelir kadar en az 450TL.-

55. Tasarruf miktarı 450TL.- olan bir kişinin harcanabilir geliri ne kadar olabilir?

- A. 4000TL. **B. 4500TL.** C. 5000TL. D. 5500TL. E. 6000TL.

Ünite V.

56. Aşağıdakilerden hangisi “**miras paylaşımını**” tanımlar?
- A. İstenilen yaşam tarzına sahip olmaya karar vermek
 - B. Bakmakla yükümlü olunan kişilere yardım sağlamak
 - C. Tehlikelerle başa çıkmada riskleri bölüştürmek
 - D. Değer katacağına inanılan alana yatırım yapmak
 - E. **Mal varlığını varisler arasında adil bir şekilde dağıtmak**
57. “Miras paylaşımında varislerin yaşamlarını huzur ve barış içinde geçirmeleri bağlıdır.”
- Yukarıda yer alan boşluğa uygun olan ifade aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Mirasın miktarına
 - B. **Mirasın nasıl paylaşıldığına**
 - C. Ne kadar vergi ödeneceğine
 - D. Ek masrafların miktarına
 - E. Mirasçının borç miktarına
58. I. Varlık-borçları akılcıca yönetmek
II. İstenilen yaşam tarzına ulaşmak
III. Emeklilik planını güncel tutmak
IV. Doğru bir emeklilik planına sahip olmak
- Yukarıdaki emeklilik planlaması aşamalarının sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?
- A. I, II, III, IV
 - B. II, I, III, IV
 - C. III, II, I, IV
 - D. **IV, I, III, II**
 - E. III, II, I, IV
59. Emeklilik planı yaparken “**varlık-borçları yönetmek**” aşamasından sonra aşağıdaki aşamalardan hangisi gelir?
- A. Doğru bir emeklilik planına sahip olmak
 - B. **Emeklilik planını güncellemek**
 - C. İstenen yaşam standardına ulaşmak
 - D. Vasiyette değişiklik yapmak
 - E. Nakit ihtiyacını planlamak
60. Aşağıdakilerden hangisi emeklilik döneminin **dezavantajlardan** biridir?
- A. Tasarruf ve borçlar azalır.
 - B. Çalışırken yapılan harcamalar sona erer.
 - C. **Sağlık sorunları ve harcamaları artar.**
 - D. Hobilere, kurslara ayrılacak zaman artar.
 - E. Emeklilere özel vergilerde indirimler sağlanır.
61. Miras planlaması aşağıdakilerden hangisini **kapsamaz**?
- A. Karar verme mekanizmasının nasıl işleyeceği
 - B. Mal varlığının neler olduğunun hesabın yapılması
 - C. Mal varlığının kimin tarafından yönetileceğini
 - D. Mal varlığının kanuni varisler arasında paylaşılması
 - E. **Kanuni varislerin istediği yönünde paylaşımın nasıl yapılacağı**

62. “Hasan Bey 2 evi, 1 arsası ve 1 arabası olan emekli, üniversiteye giden 2 de çocuğu olan bir babadır. Noter onaylı vasiyet hazırlayıp avukatına verir.”
Bu duruma göre Hasan Bey’in hangi neden yüzünden vasiyetnameye sahip olması büyük önem kazanır?

- A. Nakde çevrilecek malların çok olması
- B. Bakmakla yükümlü olunan kişilerin olması**
- C. Vasiyetnamenin nerede saklandığının bilinmesi
- D. Vasiyetnameden aile üyelerinin haberdar olmaması
- E. Borç-alacak belgelerinin avukatta yer alması

63. Aşağıdakilerden hangisi miras planlaması yapmamış bir bireyin ileride karşılaşabileceği bir sorundur?

- A. Birden fazla varise bölündüğü için kazanç zamanla kaybolabilir.
- B. Miras alanı değiştirilerek risk azalabilir, getiri artabilir.
- C. Uygunsuz bir işlem olması durumunda hak aranabilir.
- D. Varislerin miras paylaşımı adil bir şekilde dağıtılamayabilir.**
- E. Bakmakla yükümlü olunan kişilerin geçimi sağlanmayabilir.

64. “Cüneyt Bey 65 yaşındadır ve 3 çocuğu bulunmaktadır. Sahip olduğu ev, arsa ve dükkânı kendisi ölünce çocuklarına bırakacağını belirten vasiyetname hazırlar ve notere onaylatır.” Sizce miras planlaması yaparken aşağıdakilerden hangisine dikkate almamıştır?

- A. Varislerin hak ve ihtiyaçlarını göz önüne almamıştır.**
- B. Bakmakla yükümlü olunanlara kimin bakacağı belirlememiştir.
- C. Ölümünden sonra yapılacak işleri kimin yapacağını tayin etmemiştir.
- D. Hayır işlerine harcama yapılmasını istememiştir.
- E. Vergi ve masrafların nasıl karşılanacağını belirlememiştir.

65. I. Varlık-borçları akılcıca yönetmek

II. İstenilen yaşam tarzına ulaşmak

III. Emeklilik planını güncel tutmak

IV. Doğru bir emeklilik planına sahip olmak

“Bir birey 55 yaşındadır. Emekli olunca harcamalarına ve sağlık giderlerini karşılayabileceği kadar geliri olmasını istemektedir. Bir ev ve arabası bulunmaktadır. Sahip olunan mal varlığını inceleyerek enflasyon karşısındaki durumunu değerlendirir.”

Buna göre bu birey emeklilik planlaması yaparken yukarıdaki aşamalardan hangilerini yapmıştır?

- A. I ve II
- B. I ve IV**
- C. II ve III
- D. II ve IV
- E. III ve IV

66. “Ahmet Bey vasiyetnamesinde sahip olduğu dükkânı ilişkin kayıtlara yer vermiştir.”

Ahmet Bey aşağıdakilerden hangisini belirlemeye çalışmış olabilir?

- A. Alacak ve borçların ne kadar olduğunu**
- B. Kanuni varislerin kimin olacağını
- C. Vergi diliminin değişmesini
- D. Miras miktarının tespitini
- E. Yetki sahibi kimin olacağını

FİNANSAL TUTUM ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı,

Bu ölçek, “Finansal Planlama ve Yönetim”e ilişkin tutumlarınızı belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda “Finansal planlama ve Yönetim”e ilişkin tutumunuzu belirlemeyi amaçlayan 24 adet cümle bulunmaktadır. Her cümle için karşısında beş (5) cevap seçeneği vardır. Seçenekler “**tamamen katılıyorum**”, “**katılıyorum**”, “**kısmen**”, “**katılmıyorum**”, “**hiç katılmıyorum**” şeklinde verilmiştir. Her bir cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümlelere ne derece katıldığınızı belirlemek için cümlelerin sağındaki seçeneklerden size en uygun olan yalnız bir tanesini (X) işareti koyarak işaretleyiniz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Cümlelerden hiçbirini cevapsız bırakmayınız. Araştırmaya gösterdiğiniz katkı için teşekkürlerimi sunarım.

Araş.Gör. Neslihan ONUR

Finansal Tutumlar	Tamamen Katılıyorum (5)	Katılıyorum (4)	Kısmen (3)	Katılmıyorum (2)	Hiç Katılmıyorum (1)
1. Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.					
2. Taksitle satın alma harcama miktarını artırır.					
3. Kredi kartına taksit uygulaması harcamaları artırır.					
4. Promosyon ve indirimler alışverişlerde kredi kartı kullanımını artırır.					
5. Geliri artırmanın yolu parayı akıllıca kullanmaktır.					
6. Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.					
7. Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.					
8. Kredi kartının maksimum limitine ulaşılmaması gerekir.					
9. Kredi kartı borcunun tamamı ödenmelidir.					
10. Yüksek miktardaki harcamalar (ev, araba almak gibi) için borçlanılabilir.					
11. Borcum varken yeni bir borca girmek kötü bir durumdur.					
12. Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.					
13. Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.					
14. Tasarrufların en risksiz yatırımda değerlendirilmesi gerekir.					
15. Yatırımların nereye yapılacağı konusunda aile üyelerinin fikrini alırım.					
16. Gayrimenkule (ev, arsa, dükkan vs.) yapılan yatırım güvenlidir.					
17. Sigorta, maddi ve manevi zararlara karşı güvence sağlar.					
18. Sigorta yaptırmak can ve mala gelebilecek zararları azaltır.					
19. Sigortasız bir araca binmek risk taşır.					
20. Emeklilikte sağlık harcamalarımın artacağını düşünüyorum.					
21. Vasiyetname mal varlığının paylaşımı için önemlidir.					
22. Herkes vasiyetnameye sahip olmalıdır.					
23. Vasiyetname güncel tutulmalıdır.					
24. Para ile ilgili bilmediğim konuları öğrenmek isterim.					

FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM

Finansal Planlama ve Yönetim

Bireyin iyi bir yaşam standardına ulaşması ve ekonomik olarak güvenliğinin sağlanması başarılı bir finansal planlama ve yönetim ile gerçekleştirilebilir. Ancak başarılı bir finansal planlama ve yönetim etkin finansal kararlar ve uygulamalar ile mümkündür.

Bu kararlar içerisinde ekonomik kaynakların kullanımında bireysel istekleri ve ihtiyaçları karşılamak için öncelikleri ve amaçları belirleme, gelirin hangi harcama kalemlerine ayrılacağını ortaya koyma, harcama kayıtlarını tutma, tasarruf ve geleceğe yönelik yatırım gibi konular ve faaliyetler bulunmaktadır. Finansal planlama geleceğe ilişkin bir faaliyet olması nedeniyle belirsizlikler yer almaktadır. Bu belirsizlik ise hızlı ve doğru karar vermeyi engellemektedir.

Günümüz yaşamında tüm bireylerin finansal durumlarını göz önünde bulundurarak hızlı ve doğru karar almaları gerekmektedir. Bu nedenle bireyler finansal amaçlarına ulaşmada finansal planlama ve yönetim konusunda yeterli bilgiye, bilinçli tutum ve davranışlara sahip olmalıdır. Bireylerin ihtiyaç duydukları eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulama sonuçlarının kontrol edilmesi gerekmektedir.

ÜNİTELER

FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM

Giriş

Finansal Planlama ve Yönetim Süreci

Yaşam Dönemlerine göre FPvY

FPvY Alanları

FPvY İle İlgili Bazı Terimler

PARA (NAKİT) YÖNETİMİ

Giriş

Bütçe Yapma

Kredi Kullanımı

Kredi Kartı Kullanımı

Harcamalarda Bilinçli Olabilmek

SİGORTA YÖNETİMİ

(RİSKLERE KARŞI KORUMA)

Giriş

Can Sigortaları

Mal Sigortaları

Sorumluluk Sigortaları

TASARRUF VE YATIRIM YÖNETİMİ

Giriş

Tasarruf Planı ve Miktarı

Bilinçli Bir Tasarruf İçin Yapılması Gerekenler

Yatırım Seçeneklerini Belirleme

Yatırım Türleri

Yatırım Prensipleri

EMEKLİLİK VE MİRAS

Giriş

Emeklilik İçin Plan Yapmanın Önemi

Miras Paylaşımı

Vasiyetname

*Finansal Planlama
ve Yönetim neden
önemlidir?*

Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)

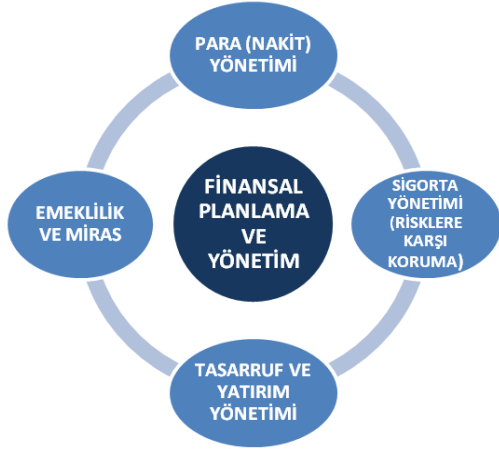

Bireyin tahmin edilen ihtiyaçlarının karşılanması ve finansal amaçların gerçekleştirilmesi için hazırlanan düzenlemelerin tümüdür.

Finansal faaliyetler ile ilgili bir tahmin ya da öngörüdür. Bireyin ekonomik tatmini için yapılan ön hesaplamadır.

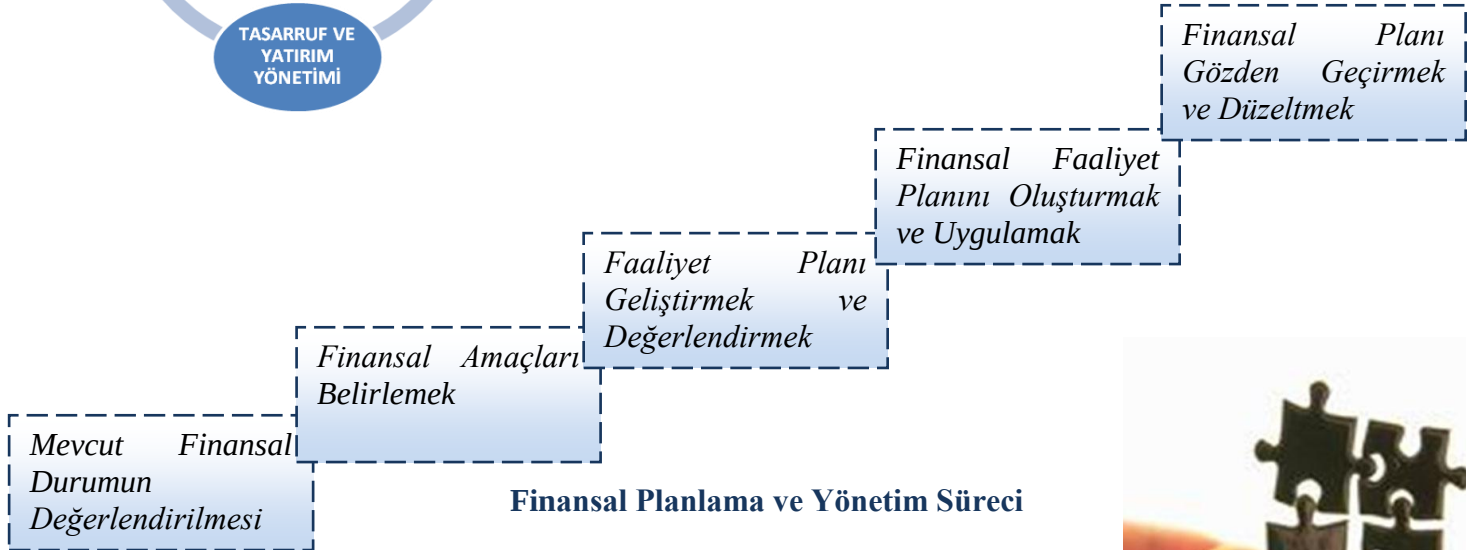
Gelecekte ortaya çıkacak beklenti ve gelişmeleri şansa ve rastlantılara bırakmamak, önceden öngörü ve değerlendirmelerde bulunarak gerekli önlemleri tam zamanında alabilmek amacıyla oluşturulan, geliştirilen ve gerçekleştirilen bir hesap sistemidir.

- **FPvY**, bireyin yaşamı boyunca finansal kaynakları elde etmesini, kullanmasını ve korumasını sağlar.
- **FPvY**, bireyin aşırı borç, iflas, ekonomik açıdan bağımlılıktan kaçınarak finansal konularda kontrolünü artırır.
- **FPvY**, iyi ve etkili finansal kararların alınmasında kişisel ilişkileri geliştirir.
- **FPvY**, kişisel ekonomik amaçlara ulaşmada tahmini harcamalar ile finansal endişelerden uzak bir gelecek sağlar.

FPvY ALANLARI

Başarılı bir finansal duruma ulaşmak için birey tüm yaşamı boyunca dikkat etmesi gereken alanlar vardır. Bu alanlar para (nakit) yönetimi, sigorta yönetimi (risklere karşı koruma), tasarruf ve yatırım yönetimi, emeklilik ve miras olarak sıralanabilir. Bilinçli karar verme ve düzenli bir plan içerisinde bu alanlar düzenlenmelidir.

Finansal Planlama ve Yönetim Süreci

Mevcut Finansal Durumun Değerlendirilmesi

Finansal planlamanın ilk aşamasıdır. Bireyin ne kadar gelire sahip olduğunun, ne kadar harcama yaptığının, tasarruf yapıp yapmadığının ve yatırım alışkanlıklarının neler olduğunun saptanmasıdır. Mevcut varlıkların listesi, gelir-gider özeti ve harcama kayıtları hazırlanabilir.

MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ FORMU

GELİR İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Maaş						
Prim						
Yan Gelir (Kira gibi)						
Kazanılmamış para geliri (Bono, fon, faiz gibi)						
B Ara Toplam						
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam						E

GİDERLER İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Konut (kira, taksit, vergi, tamirat)						
Otomobil (kiralama, taksit)						
Sigorta (hayat, sağlık, mülk, otomobil)						
Taksitli borç ödemeleri (mobilya, araçlar vb.)						
Vergiler (emlak, çöp, sosyal güvenlik vb.)						
Yiyecek						
Giyecek						
Elektrik, su, gaz, telefon						
Eğitim (kreş, harç, kitap vb.)						
Kişisel bakım (kuaför, berber, kozmetik vb.)						
Eğlence ve rekreasyon (hobiler, sosyal faaliyetler vb.)						
Hediyeler						
Diğer						
B Ara Toplam						
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam						E

Mevcut finansal durum değerlendirme formu; haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık gelir-gider dağılımını hesaplamaya yardımcı bir plandır. **A kısımlarında** yer alan gelir ve gider kalemleri haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ya da yıllık olarak yazılır. **B kısımlarında** yer alan ara toplamaları alınır. B kısımlarında yer alan ara toplamalar **C kısımlarında** yer alan (x52, x12, x4, x2) sayılarla çarpılarak D kısımlarındaki yıllık toplamaları hesaplanır. Haftalık yazıldıysa ara toplam x52, aylık yazıldıysa x12, üç aylık yazıldıysa x4, altı aylık yazıldıysa x2 işlemleri yapılarak **D kısımlarında** yer alan yıllık toplam bulunur. **E kısımlarının** eşit ya da yakın değerlerde olması beklenir. Bu form içinde bulunduğunuz finansal durumu görmeyi sağlayacaktır.

Ahmet 35 yaşında ve aylık 2450 TL.'ya bir inşaat şirketinde çalışmaktadır. Eşi ev hanımıdır. Bir de 4 yaşında kız çocukları bulunmaktadır. Ahmet finansal durumuna şöyle bir baktığında ailesinin finansal amaçlarına ulaşamadığını ve ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadığını fark eder. Finansal planlama ve yönetim stratejisi geliştirmesi gerekmektedir. Bu yüzden geliri, giderleri, harcamaları, tasarrufları ve yatırımlarını belirlemeye karar verir. İlk olarak bu konuda çevresindekilerden, kitaplardan, internetten bilgi toplamaya başlar. Ahmet bunun yaşam boyunca devam eden bir süreç olduğunu öğrenir. Daha sonra mevcut finansal durum değerlendirmesi yapar ve finansal açıdan amaçlarını belirler. Bu sayede finansal olarak nerede olduğunu anlar. Bir yıl içinde nerede olmak istediği ile ilgili olarak faaliyet planı oluşturur. Elde edeceği sonuçlar ile amaçlarına ulaştırmak ve ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir.

AHMET BEY'İN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

GELİR İÇİN

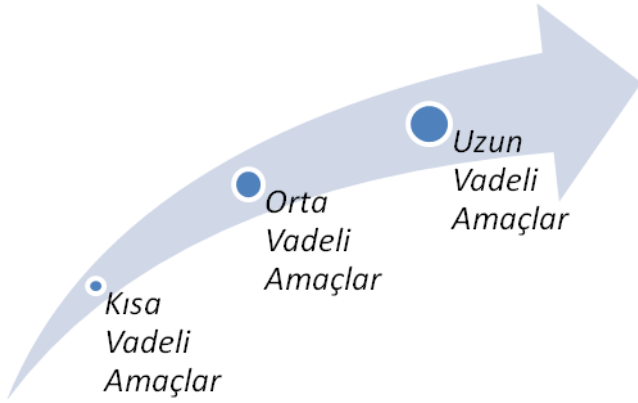
A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Maas	450	1800	5400	10800	21600	
Prim	50	200	600	1200	2400	
Yan Gelir (Kira gibi)	112.5	450	1350	2700	5400	
Kazanılmamış para geliri (Bono, fon, faiz gibi)	-----	-----	-----	-----	-----	
B Ara Toplam	612.5	2450	7350	14700	29400	
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam	31850	29400	29400	29400	29400	E

GİDERLER İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Konut (kira, taksit, vergi, tamirat)	14	60.6	182	364	728	
Otomobil (kiralama, taksit, bakım, yakıt vb.)	57.7	250	750	1500	3000	
Sigorta (hayat, sağlık, mülk, otomobil)	17.3	75	225	450	900	
Taksitli borç ödemeleri (mobilya, araçlar vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Vergiler (emlak, çöp, sosyal güvenlik vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Yiyecek	75	325	975	1950	3900	
Giyecek	37.5	150	450	900	1800	
Elektrik, su, gaz, telefon	30	120	360	720	1440	
Eğitim (kreş, harç, kitap vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Kişisel bakım (kuaför, berber, kozmetik vb.)	12.5	50	150	300	600	
Eğlence ve rekreasyon (hobiler, sosyal faaliyetler vb.)	5	20	60	120	240	
Hediyeler	12.5	50	150	300	600	
Diğer	-----	-----	-----	-----	-----	
B Ara Toplam	261.5	1100.6	3302	6604	13208	
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam	13598	13208	13208	13208	13208	E

Finansal Amaçları Belirlemek

Finansal başarıyı etkileyen en önemli faktördür. Ulaşılacak istenen finansal planlama ve yönetim çabalarıdır. Birey finansal amaçlarını belirleyerek mevcut finansal durumunun ne olduğunu ve gelecekte olmak istediği yeri görmesini sağlar. Finansal amaçlar kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar olmak üzere üçe ayrılır.

Kısa vadeli amaçlar; bir yıldan kısa sürede gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır. Örnek olarak kredi kartı borcunu ödemek, tatile çıkmak verilebilir.

Orta vadeli amaçlar; 1-10 yıllık bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır. Örnek olarak çocuğun eğitim harcamaları, araba satın almak verilebilir.

Uzun vadeli amaçlar ise, 10 yıldan daha fazla sürede gerçekleştirilmesi beklenen amaçlardır ve örnek olarak emeklilik ve miras planlaması verilebilir.

Finansal başarıyı etkileyen en önemli faktör nedir?

FİNANSAL AMAÇLAR FORMU

AMAÇ		
Kısa Vadeli Amaçlar	Öncelik Sırası	Gerçekleşeceği Tarih
Kredi kartı borcunun ödenmesi		
Tatile çıkmak		
.....		
.....		
Orta Vadeli Amaçlar		
Çocuğun eğitim harcamaları		
Yeni bir araba satın almak için 500TL'lik tasarrufa başlamak		
.....		
.....		
Uzun Vadeli Amaçlar		
En karlı menkule yatırım yapmak		
Emeklilikte yüksek yaşam standardına sahip olma		
.....		
.....		

Finansal amaçlar formu; kısa, orta ve uzun vadeli olarak gelecekte finansal anlamda nerede olmak istendiğini belirlemeye yardımcı bir plandır. Öncelikle bir yıldan daha kısa sürede gerçekleştirilebilecek, daha sonra 1-10 yıl içinde ve 10 yıldan daha uzun sürede gerçekleştirilebilecek ulaşılmak istenen finansal durumlar belirlenir ve amaçlar kısmına yazılır. Bu finansal durumların sizin için öncelik sırası belirlenerek yazılır. En son ise gerçekleştirecek tarih yazılır. Bu formu hazırlayarak finansal anlamda ne istediğinizi ve ne kadar sürede yapabileceğinizi belirlemiş olacaksınız.

Ahmet Bey finansal durum değerlendirmesinden yola çıkarak en kısa sürede kredi kartı borçlarını kapatmayı amaçlamaktadır. Henüz çocuğunun küçük olmasına rağmen okula başladığında gerekli olacak harcamalar için bir fon oluşturmak istemektedir. Yapacağı finansal alışkanlıklarındaki değişiklikler ile tasarruflarını karlı bir alanda değerlendirecektir.

Kredi kartı borçlarını ödemeyi ve tatil için para biriktirmeyi kısa süre içinde yapmalıdırlar. Bir yıl içinde nerede olmak istediği ile ilgili olarak faaliyet planı oluştururlar.

Yeni bir araba için tasarruf yapmak ve arabayı değiştirmek istemektedirler. Elde edeceği sonuçlar amaçlarına ulaştırmalı ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Hazırladığı bütçeyi tüm yıl boyunca uygulayarak gidişatı kayıt altına almaktadır.

AHMET BEY'İN FİNANSAL AMAÇLARI

AMAÇLAR	Öncelik Sırası	Gerçekleşeceği Tarih
Kısa Vadeli Amaçlar		
<i>Kredi kartı borcunu ödemek</i>	1.	3 ay içinde
<i>Tatile çıkmak</i>	2.	7 ay sonra
Orta Vadeli Amaçlar		
<i>Çocuğun eğitim harcamaları</i>	3.	2 yıl sonra
<i>Yeni bir araba satın almak için 500TL'lik tasarrufa başlamak</i>	4.	2 yıl sonra
Uzun Vadeli Amaçlar		
<i>En karlı menkule yatırım yapmak</i>	5.	15 yıl sonra
<i>Emeklilikte yüksek yaşam standardına sahip olma</i>	6.	30 yıl sonra

Faaliyet Planı Geliştirmek ve Değerlendirmek

Yaşam şartlarının, kişisel değerlerin ve mevcut ekonomik durumun dikkate alınarak olası faaliyet planı geliştirilir. Riskler (enflasyon, faiz oranları gibi) karşısında finansal durumun nasıl etkilendiği değerlendirilir. Bu plan sayesinde tasarruf ve yatırım stratejileri, satın alma kararları, emeklilik planları, sigorta, borç ve para yönetimi konusunda yaklaşımlar belirlenebilir.

Finansal Faaliyet Planını Oluşturmak ve Uygulamak

Amaca ulaşmayı sağlayan araçtır. Finansal amaçları gerçekleştirme yollarını tanımlayan faaliyet planını kapsar. Örnek olarak harcamaları azaltarak tasarrufları artırma, ek iş ya da fazla mesaiye kalarak geliri artırma verilebilir. Kısa ve orta vadeli amaçların gerçekleştirildiğinde öncelikli olan bir sonraki amaç odak nokta haline gelecektir.

FAALİYET PLANI FORMU

Aylar	Faaliyete Geçirilecek Konu	Elde Edilecek Sonuçlar
Ocak		
Şubat		
Mart		
....		
....		
Aralık		

Finansal faaliyet planını uygularken yardıma ihtiyacınız olabilir. Bu yardımı yatırım fonları, tahvil alırken yatırım danışmanlarından ya da ev-otomobil sigortası alırken sigorta danışmanlarından alabilirsiniz.

Finansal Planı Gözden Geçirmek ve Düzeltmek

Finansal planlama dinamik bir süreçtir yani belirli faaliyetler yapıldığında sona ermez. Bu nedenle finansal kararları düzenli olarak değerlendirmek gerekir. En az yılda bir kez finansal durum gözden geçirilmelidir. Değişen kişisel, sosyal ve ekonomik faktörler nedeniyle daha sık değerlendirmeler yapılmalıdır. Yaşamsal olaylar finansal ihtiyaçları etkilediğinde finansal planlama süreci bu değişimlere uyumu için araç sağlar. Düzenli olarak gözden geçirme ile finansal amaçların ve faaliyetlerin önceliklerinin düzeltilmesine yardımcı olacaktır.

Faaliyet planı ile finansal amaçlar doğrultusunda finansal faaliyetlerin gerçekleştirileceği zaman ve gerçekleştirildiğinde elde edilecek fayda belirlenebilir. Faaliyet planı formuna finansal faaliyet ne zaman gerçekleştirilecekse o ayın karşısına yazılır. Finansal faaliyet gerçekleştiği zaman ise elde edilen sonuç ile gerçekleştiği ayın kesiştiği yere yazılır. Bu sayede gelecek hakkında bir öngörüye sahip olarak finansal faaliyetlerde bulunabileceksiniz.

Ahmet Bey kredi kartı borcunun tamamını kapatmak istemektedir. Bu finansal amacı 3 ay gibi bir sürede yapacaktır. Ancak Ahmet Bey 2 ay gibi kısa bir sürede bunu yapabilmıştır. Bundan sonrası için gelirinden arta kalan kısmını ise tasarrufa ayıracaktır.

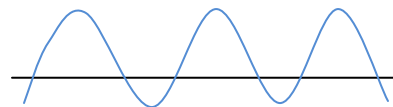
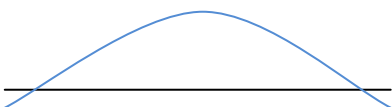
AHMET BEY'İN AMAÇLARINI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN OLUŞTURDUĞU BİR YILLIK FAALİYET PLANI

Aylar	Faaliyete Geçirilecek Konu	Elde Edilecek Sonuçlar
Ocak	Kredi kartı taksitlerini ödemek	
Şubat	Kredi kartı borcunun tamamını ödemek	Kredi kartı taksitleri bitecek
Mart	Tatile çıkmak için her ay düzenli olarak 300TL tasarruf yapmak	Gerçek ihtiyaçlar belirlenecek
Nisan	Mağazalara ait borçları ödemek	Borçlar ödenecek
Mayıs	Araba sigortasının ilk taksitini ödemek	İlk taksit ödenecek
Haziran	Araba sigortasının ikinci taksitini ödemek	İkinci taksit ödenecek
Temmuz	2 yıl sonra okula başlayacak çocuk için birikim yapmak	Bankada hesap açılacak
Ağustos	Yapılan tasarruf ile tatile çıkmak	1500 TL ile tatile çıkılacak
Eylül	En karlı yatırım araçlarını araştırmak	Yatırım araçları belirlenecek
Ekim	Aile üyelerine aylık toplam 100TL.lık hayat sigortası yaptırmak	Sağlık güvence altına alınacak
Kasım	Harcamalarda nakit kullanmak, acil durum fonu oluşturmak	Aşırı tüketimden kaçınılacak
Aralık	Yeni bir araba almak için 500TL'lik tasarrufa başlamak	Tasarruf alışkanlığı edinilecek

YAŞAM DÖNEMLERİNE GÖRE FPvY

Bireylerin ihtiyaçları ve amaçları, içinde bulundukları döneme ve yaşa bağlı olarak farklılıklar gösterir. Yaşam dönemlerine göre FPvY, hangi dönemde ve yaş grubunda, ne gibi finansal faaliyetlerde bulunulduğu konusunda bilgi vermektedir. Bu yaşam olaylarını ve yaş gruplarını bilmek planlama yapılacak alan ile ilgili yapılması gerekenleri ortaya koymaya yardımcı olur.

25 yaştan 34 yaşa kadar		
Finansal Amaçlar		Finansal Faaliyetler
Çocuksuz	Krediye başlamak Ev satın almak ya da onarmak Acil fon oluşturmak Yatırım planına başlamak Emeklilik planlamasına başlamak Vasiyetname düzenlemek	Acilen aylık kredi ödemelerini yapmak Tasarruf oluşturmak için mevduat, tahvil ve fonları kullanmak Hastalık, sağlık, ev ve otomobil sigortaları satın almak Orta riskli fonlara yatırım yapmak Bireysel emeklilik hesabı açmak Bir avukata başvurmak
Çocuklu	Yukarısı ile aynı ayrıca Uygun hayat sigortası satın almak Çocukların eğitim masrafları için tasarrufa başlamak Vasiyetnamede çocuklar için düzenleme yapmak	Her çocuğun doğumu ile sigorta kapsamını arttırmak Uzun vadeli olan ve eğitim için fonlara yatırım yapmak Vasiyeti koruyucu ve hükümlerini yerine getirici kişiyi tayin etmek
35 yaştan 44 yaşa kadar		
Finansal Amaçlar		Finansal Faaliyetler
Çocuksuz	Mal sigortasını güncellemek Vergilerden artan geliri ve mal varlığını korumak Emeklilik tasarrufuna devam etmek Vasiyetnameyi gözden geçirmek	Ev sigortasını güncelleştirmek ve mal varlığı envanteri oluşturmak Değerli eşyaları sigorta ile güvence altına almak Emeklilik planları ile araştırma yapmak Yatırım türleri arasında avantajlı olanları belirlemek Son zamanlarda edinilen varlıkları sigortalatmak
Çocuklu	Yukarısı ile aynı ayrıca Çocukların eğitim masrafları için tasarrufları artırmak Varlık planlamasına başlamak	Okul masrafları için yatırım alanlarını gözden geçirmek Vergiler karşısında ölüm halinde mal varlığı, sigorta ve mirasın nasıl dağıtılacağına ilişkin belirlenmesi için avukata danışmak Vasiyetnameyi güncellemek
45 yaştan 54 yaşa kadar		
Finansal Amaçlar		Finansal Faaliyetler
Çocuksuz	Emeklilik için tasarruf etmeye devam etmek Ev sigortasını gözden geçirmek	Yatırımları vadeli yatırımlarda tutmak Yakın zamanlarda elde edilen varlıkları sigortalamak
Çocuklu	Yukarısı ile aynı ayrıca Anne ve babanın ölümü durumunda çocukları korumak Çocukların eğitimi ya da diğer ihtiyaçları için ek fon sağlamak	Her çocuğun güvenliğini sağlamak Çocuklar için gelir getiren varlıkları gözden geçirmek
55 yaştan 64 yaşa kadar		
Finansal Amaçlar		Finansal Faaliyetler
	Emekliliği planlamak Yatırımları birleştirmek Miras planlamasına devam etmek	Yaşam tatmini için gerekli geliri tahmin etmek Eğer taşınma ihtimali varsa emeklilikte ev satın almak Yatırım için evi satmayı göz önünde bulundurmak Nakit olmayan yatırımları satmak Vasiyeti ve son talimatlar mektubunu güncellemek
65 yaş ve üzeri		
Finansal Amaçlar		Finansal Faaliyetler
	Yatırımlardan aylık sabit gelir sağlamak Gelecek nakit ihtiyacını planlamak Sigorta teminatını güvenceye almak Varlık planlamasını uygulamak	Yatırımları düşük riske sahip olanlarla değiştirmek Enflasyon önlemi olarak bazı yatırımları korumak Sağlık sigortasını korumak Değişen şartlara göre vasiyette değişiklikler yapmak

Gelir: Bir bireyin belirli bir dönem başında ve sonunda aynı zenginlikte kalmak şartıyla dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmetlerin toplamıdır. Gelirin sınıflandırması ise şu şekildedir. *Kazanılmış para geliri*; maaşlar ve ücretler şeklinde elde edilen gelirdir. *Kazanılmamış para geliri*; bono, hisse senetleri, tahviller ve tasarruflardan elde edilen faiz gelirleri gayrimenkullerden elde edilen kira geliridir. *Parasal olmayan gelir*; bireyin sahip olduğu dayanıklı tüketim mallarını kullanması, mal ve hizmetlerin değişimi ya da ödünç alınmasıdır. *Psikolojik gelir*; bir kaynağa sahip olma ve kullanmaktan elde edilen zevk ve tatmindir.

Gider: Bireyin bir kerede ödediği ve miktarı kendisine ait olan harcamalardır. Belli bir zaman diliminde yapılan tüm harcamalardır. Gider çeşitleri iki grupta toplanır. Birincisi sabit giderlerdir. *Sabit giderler*; her zaman diliminde aynı miktarda olan harcamalardır. Sözleşmelere bağlı olan kira ve otomobil taksiti ödemeleri örnek olarak verilebilir. *Değişken giderler*; bireyin kontrolünde olabilen harcamalardır. Yiyecek, eğlence ve giyim gibi harcamalar değişken harcamalardır.

Harcama: Bireyin yaşamsal faaliyetlerini ve varlığını sürdürebilmesi için elde ettiği geliri kullanması ya da mal ve hizmetlere yaptığı ödemelerdir. Bireyler finansal sonuçlarını düşünmeden harcama davranışında bulunabilirler. Ancak *zorunlu harcamalar* vardır ki, bireyin yaşamını sürdürebilmesi için yapmak durumunda olduğu harcamalardır. *Zorunlu olmayan harcamalar* ise, keyfi ya da lüks harcamalar da denir.

Tasarruf: Gelirin harcanmayan kısmının mevcut zaman diliminde kullanılması ve gelecek zaman diliminde tatmin sağlanması faaliyetidir. Emeklilikte gelir etmek, çocuklarına miras bırakmak ya da kendinden sonra kalanlara bir şeyler bırakmak için birikim yapmasıdır.

Planlanmamış tasarruf; bireyin günlük tüketimi için geliri harcıyıp geriye kalanı tasarrufa ayırmasıdır. *Planlanmış tasarruf ise;* sabit harcama gibi sabit bir miktar belirleyerek tasarrufa karar vermesidir. Ancak tasarruf gereğinden fazla ya da az yapılmamalı, gelir göz önüne alındığında harcanabilir gelirin %10 kadarını tasarruf için ayrılabilir.

Yatırım: Bireylerin tüketimlerini azaltarak tasarruf yolu ile varlıklarını artırmalarıdır. Kazanç getireceği düşünülen bir alanda kullanılmasıdır. Bireyin amaçlarına, içinde bulunduğu yaşam dönemine ve harcamalarına bağlı olarak ihtiyaçlarının en iyi şekilde tatmin edilebileceği yatırım türü seçilmelidir. Yatırım türleri; gayrimenkuller, altın, döviz ve kıymetli eşyaları, banka mevduatı ve menkul kıymetlerdir.

Sigorta: Yasalar, yönetmelikler ve her türlü mevzuat ile örf ve adete dayanan hukuk çerçevesinde bireylerin risk faktörlerinin oluşturabileceği zararlarla başa çıkmalarına yardımcı olan ve süreci yönlendiren bir sistemdir. Bireylerin karşı karşıya oldukları riskleri azaltmak ve riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zararları gidermek amacı ile örgütlenmiş toplumsal kurumdur. Sigorta türleri ise, mal, can ve sorumluluk sigortalarıdır.

Bütçe: Finansal amaçların belirtildiği ve amaçları gerçekleştirmede sınırlı kaynakları nasıl kullanılacağını anlatan bireyin kendisini finansal açıdan denetlemesini sağlayan basit ya da kompleks bir plandır. Harcamaların ayarlanmasını sağlayan, gelirden en çok nasıl yararlanılabileceğini ve giderlerin nasıl yapılacağını önceden saptayan bir araçtır. Bütçe yapmanın temel amacı; bireyin tüm finansal planlarını oluşturan kısa, orta ve uzun vadeli amaçlarını gerçekleştirmesinde yardımcı olmaktır.

Amaç: Bireyin mevcut durumu ve gelecekte ulaşmak istediği durumdur. Amaçlar başarılı olmak demektir, sadece hayal kurmak değildir. Bireysel değişimler ve ilave bilgiler edinildiğinde birey beğendiği ve ulaşabilir esas amaçlar bulabilir. Değişken olabilen esnek amaçlar oluşturulduğunda yeni bilgiler ışığında kolayca gözden geçirilebilir.

PARA (NAKİT) YÖNETİMİ

Finansal anlamda, içinde bulunulan durum ve gelecek için tasarruf ve yatırım arasında belli bir denge kurmak, yaşam kalitesini yükseltmek ve ekonomik başarı elde etmek için para yönetimi çok önemlidir. Finansal kaynakların verimli şekilde kullanılabilmesi için harcamaların nereye yapıldığının planlanması ve bu planın uygulanması para yönetiminin iki temel unsurudur. Gelir düzeyi ne olursa olsun tüm bireyler için bütçe planlamak önemlidir. Bütçe planlamak hiçbir zaman yetersiz bir geliri yeterli bir duruma getirmez ancak öncelik tanınan ihtiyaç maddelerinin alınmasını sağlar. Bireyin finansal refahı kazanılan paranın miktarı ile değil, paranın uygun kullanılmasıyla ilgilidir.

Bütçe: Harcama ve tasarruf arasında gelirin paylaştırıldığı bir plandır.

Bütçe yapma ise, gelecekteki gelir ve harcamaları izleme, düzenleme, kontrol ve planlama sürecidir. Finansal planlama ve bütçe yapmanın başlangıç noktası bireyin sahip olduğu değerlerdir.

Değerler; neyin değerli, çekici ve önemli olduğu ile ilgili temel inanç ve düşüncelerdir. Değerler finansal amaçların kaynağını oluşturur.

Finansal Amaçları Belirlemek: Finansal amaçları kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar ve öncelik sırasına göre belirlenmesi ve düzenlenmelidir. Ayrıca amaçların bireyi nasıl etkileyeceğinin açıklanması gerekir. Amaçlar belirgin yani kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar için gerekli para miktarını içermelidir.

Gelir-Gideri İzlemek: Gelirin ve gelir kaynaklarının yazılı listesini tutmak gerekmektedir. Aynı şekilde gider türü ve miktarı da listelenmelidir. Nakit akış tablosu ya da gelir-gider tablosu; belli bir dönem içinde (bir ay ya da bir yıl) gerçekleşmiş gelir-gider faaliyetlerini liste halinde özetlenmesidir. Paranın nerden gelip nereye gittiğini gösterir. Bilanço ise, belirlenen bir tarihte (genellikle 1 Ocak) bireyin finansal durumunu sahip olduğu varlıkları, borçları ve net değeri gösterir.

Geçmiş	Şuan	Gelecek
Nakit Akış Tablosu	Bilanço	Bütçe
<i>Neredeydin?</i>	<i>Neredesin?</i>	<i>Nerede olacaksın?</i>
Gelir Giderler Net Kazanç	Varlık Borçlar Net Değer	Gelir Harcamalar Fark

*Neredeydin?
Neredesin?
Nerede olacaksın?*

NET KAZANÇ HESAPLAMA

Tarih:	
Alacak	Borç
Maaş:	Kredi Kartı:
Banka Hesabı:	Mağaza taksiti:
Kira:	Banka Kredisi:
Toplam alacak:	Toplam borç:
Net Kazanç:	

KİŞİSEL BİLANÇO

Tarih:	
Varlıklar	Borçlar
Nakit varlıklar(tasarruf):	Kredi Kartı:
Yatırımlar:	Faturalar :
Sigorta-Emeklilik Planları:	Banka Kredisi:
Gayri menkul:	Eğitim giderleri:
Otomobil:	Toplam borç:
Toplam varlık:	
Net Değer:	

Bütçe Hazırlamak: Kısa bir zaman içindeki (çoğunlukla bir ay) beklenen-gerçekleşen gelir, harcama ve tasarruf kayıtlarının tutulduğu planlama belgesidir.

Yıllık Bütçe Oluşturmak: Yıllık bütçe 12 aylık düzenlenmiş bütçe gibidir. İlk olarak yılın her ayı için bütçe oluşturulur daha sonra yıllık bir bütçe olacak şekilde birleştirilir.

Net kazanç hesaplama yani nakit akış tablosu; gelirin nereden gelip nereye gittiği hesaplanır ve finansal anlamda neredeydin sorusunun cevabıdır. Belirlemiş olduğunuz herhangi bir ay için gelirlerin neler ve ne kadar olduğu alacaklar bölümüne yazılır ve toplamı alınır. Aynı şekilde giderlerin neler ve ne kadar olduğu borçlar bölümüne yazılır ve toplamı alınır. Toplam alacaklardan toplam borçlar çıkarılarak net kazanç bulunur. Net kazancın artı (+) çıkması beklenir bu durumda finansal bir sorun yoktur. Ancak sonuç eksi (-) de çıkabilir. Bu durumda gelirinize daha fazla harcama yapıyorsunuzdur.

Ahmet Bey'in toplam alacağı 2.450 TL.- dir. Toplam borcu ise 1.570 TL.-dir. Net kazancı ise +880TL.-dir.

Ahmet Bey net kazancı ile finansal geçmişi hakkında fikir sahibi olarak tasarruf yapıp yapamayacağına karar verebilir.

NET KAZANÇ HESAPLAMA

Tarih: 22.02.2012			
Alacak		Borç	
Maaş:	1.800	Kredi Kartı:	850
Prim:	200	Mağaza taksiti:	120
Kira:	450	Yiyecek Giyecek:	500
Toplam alacak:	2.450	Toplam borç:	1.570
Net Kazanç: +880			

Net değer hesaplama yani kişisel bilanço; sahip olduğunuz varlıklarınızdan borçlarınızın çıkarılması sonucu elde edilen değerdir ve finansal anlamda nerede olduğunuzu gösterir. Belirlemiş olduğunuz herhangi bir zaman için varlıklarınızın neler ve ne kadar olduğu varlıklar bölümüne yazılır ve toplamı alınır. Aynı şekilde borçların neler ve ne kadar olduğu borçlar bölümüne yazılır ve toplamı alınır. Toplam varlıklardan toplam borçlar çıkarılarak net değer bulunur. Net değer art (+) ya da (-) çıkabilir. Kişisel bilanço ile hangi kalemlerde ne gibi düzenlemeler yapmanız gerektiği konusunda size yardımcı olacaktır.

Ahmet Bey mevcut kredi kartı borcunu ödedikten sonra elinde var olan artı net değerini yatırım alanlarından gayri menkulde kullanmaya karar verir.

KİŞİSEL BİLANÇO

Tarih: 02.02 2012			
Varlıklar		Borçlar	
Nakit varlıklar(tasarruf):	1.800	Kredi Kartı:	1.850
Yatırımlar:	300	Konut :	200
Sigorta-Emeklilik Planları:	100	Otomobil giderleri:	310
Gayri menkul:	---	Kiş. Bak. ve eğl. giderleri:	250
Otomobil:	14.000		
Toplam varlık:	16.200	Toplam borç:	2.610
Net Değer: +14.100			

	Beklenen Miktar	Gerçekleşen Miktar	Değişim (+ Fazla ya da – Az)
Gelir Maaş ve ücretler Banka Faizi Hisse Senedi Kira Geliri Diğer			
Toplam Gelir			
Harcamalar Gıda Et,balık,kümes hayvanları Kurubaklagiller, yumurta Süt ve türevleri Tahıl ve türevleri Sebze ve meyveler Yağ ve şekerler Çeşitli hazır yiyecekler Alkollü ve alkolsüz içecekler ve sigara Lokanta vb. yerde yenen yemekler Giyim Erkek Kadın Çocuk Diğer Ev eşyaları ile ilgili Ev ve ev halkı ile ilgili Araba bakımı Çocuk bakım ve kreş ücreti Tamirat Sağlık Hastane-doktor muayenesi Eczane-ilaç Temizlik Kuru temizleme Ev temizliği Kişisel temizlik Ev temizliğine gelen eleman ücreti Konut Ev kirası Elektrik Su Kapıcı Isınma Gaz Kişisel Bakım Kuaför Berber Makyaj malzemesi Cilt bakımı Parfümeri Ulaşım ve Haberleşme Şehir içi yol Şehirlerarası yol Ev telefonu Cep telefonu Kültür-eğitim-eğlence Okul masrafları Gazete, dergi, kitap, kırtasiye Sinema, tiyatro, konser Kablolu TV İnternet Diğer Harçlık Hediyeler Sigorta-vergi Kredi kartı ödemeleri Taksitler			
Toplam Harcamalar			
Tasarruflara Katkı			

[illegible]

Bütçe; beklenen ve gerçekleşen finansal faaliyet planlama belgesidir. Bütçe; belirlenmiş herhangi bir aya ait gelirin hangi harcama kalemlerine ve tasarrufa dağıldığının kayıt edilmesidir. 12 aylık hazırlanmış bütçe ise yıllık bütçedir. Öncelikle belirlenen bir ay için toplam gelirin beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Aynı şekilde harcamaların beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Toplam gelirden toplam harcamaları çıkararak tasarrufa katkı hesaplanır. Değişim artı (+) ya da eksi (-) çıkabilir. Artı olması durumunda yapılması gereken finansal faaliyete karar verilmesini kolaylaştıracaktır. Örneğin tasarrufun artırılmasından çok yatırıma yönelmek gerekebilir. Eksi çıkması durumunda açığın nereden kaynaklandığı ve kesintinin nereden yapılabileceği tespit edilebilecektir. Bu sayede önlemlerin harcama kalemine uygun olarak alınması kolaylaştıracaktır.

Bütçe yapmanın başlangıç noktası bir önceki yılın harcamalarıdır. Ancak daha önce hiç bütçe yapmamış bir kişi için bu çok zor olabilir. Bu durumda kesin çizgiler koymadan tahminlerde bulunmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bütçe tahminleri önce aylık yapılmalı daha sonra yıllık bütçe oluşturulmalıdır.

Yıllık Bütçe; yılın her ayı için bütçe hazırlanırsa yıllık bütçe hazırlanmış olacaktır. Ancak aylık bütçeden farklı olarak burada gerçekleşen faaliyetlerin yazılmasıdır. Aylık bütçede yer alan tüm harcama kalemleri yıllık bütçede de yer almaktadır. Yıllık bütçe hazırlamanın yararı gelir-giderlerinin hangi kalemlerde dağıldığını görmenizi sağlar ve kıyaslama imkanı sunar. Bu sayede dengeli harcama ve finansal bir durum sağlar.

Ahmet Bey, Ocak ayı için hazırladığı bütçesinde değişimin eksi (-) olduğunu belirlemiş ve açığın kredi kartı borcundan kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Bundan sonra harcama alışkanlıklarını gözden geçirerek düzenlemeler yapacaktır. Bu düzenlemenin başında alışverişlerinde kredi kartı kullanımını azaltmak olarak belirlemiştir.

Ocak Ayı	Beklenen Miktar	Gerçekleşen Miktar	Değişim (+ Fazla ya da - Az)
Gelir			
Maaş ve ücretler	1800	1800	-----
Banka Faizi			
Hisse Senedi			
Prim	0	200	+200
Kira Geliri	450	450	-----
Diğer			
Toplam Gelir	2250	2450	+200
Harcamalar			
Gıda	300	325	-25
Et, balık, kümes hayvanları	90	95	
Kuru baklagiller, yumurta	15	20	
Süt ve türevleri	20	20	
Tahıl ve türevleri	5	10	
Sebze ve meyveler	70	70	
Yağ ve şekerler	10	20	
Çeşitli hazır yiyecekler			
Alkollü ve alkolsüz içecekler ve sigara	30	30	
Lokanta vb. yerde yenen yemekler	60	60	
Giyim	200	150	+50
Erkek	85	55	
Kadın	55	45	
Çocuk	60	50	
Ev eşyaları ile ilgili	0	0	0
Ev ve ev halkı ile ilgili	200	250	-50
Kuru temizleme			
Araba bakımı	200	250	
Ev temizliğine gelen eleman ücreti			
Çocuk bakım ve kreş ücreti			
Tamirat			
Sağlık	75	75	0
Hastane-doktor muayenesi			
Eczane-ilaç			
Sigorta	75	75	
Temizlik			
Ev temizliği			
Kişisel temizlik			
Konut	320	370	-50
Ev kirası			
Elektrik	30	40	
Su	25	25	
Kapıcı	15	15	
Isınma			
Gaz	250	300	
Kişisel Bakım	50	50	0
Kuaför	20	20	
Berber	30	30	
Makyaj malzemesi			
Cilt bakımı-Parfümeri			
Ulaşım ve Haberleşme	100	60	+40
Şehir içi yol			
Şehirlerarası yol			
Ev telefonu	20	20	
Cep telefonu	80	40	
Kültür-eğitim-eğlence	50	30	+20
Okul masrafları	10	0	
Gazete, dergi, kitap, kırtasiye	10	5	
Sinema, tiyatro, konser			
Kablolu TV-İnternet	30	25	
Diğer	875	900	+25
Harçlık	25	25	
Hediyeler	50	25	
Kredi kartı ödemeleri	800	850	-50
Taksitler			
Toplam Harcamalar	2170	2210	-40
Tasarruflara Katkı	80	240	-160

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Gelir													
Maaş ve ücretler	1800	1800	1800	1800									
Banka Faizi													
Prim	200	0	0	200									
Kira Geliri	450	450	450	450									
Toplam Gelir	2450	2250	2250	2450									
Gıda	325	405	225	330									
Et,balık,kümes hayvanları	95	105	55	100									
Kurubaklagiller, yumurta	20	30	20	20									
Süt ve türevleri	20	30	20	20									
Tahıl ve türevleri	10	20	10	30									
Sebze ve meyveler	70	90	40	70									
Yağ ve şekerler	20	40	20	30									
Çeşitli hazır yiyecekler													
Alkollü ve alkolsüz içecekler ve sigara	30	30	30	30									
Lokanta vb. yerde yenen yemekler	60	60	30	30									
Giyim	150	75	100	50									
Erkek	55	25	0	0									
Kadın	45	25	0	0									
Çocuk	50	25	100	50									
Ev eşyaları ile ilgili	0	0	100	0									
Ev ve ev halkı ile ilgili	250	0	0	0									
Kuru temizleme													
Araba bakımı	250												
Ev temizliğine gelen eleman ücreti													
Çocuk bakım ve kreş ücreti													
Tamirat													
Sağlık	75	75	75	75									
Hastane-doktor muayenesi													
Eczane-ilaç	75	75	75	75									
Sigorta													
Temizlik	0	50	0	0									
Ev temizliği													
Kişisel temizlik	0	50	0	0									
Konut	370	345	360	290									
Ev kirası													
Elektrik	40	50	40	50									
Su	25	30	25	25									
Kapıcı	15	15	15	15									
Isınma													
Gaz	300	250	280	200									
Kişisel Bakım	50	0	0	70									
Kuafor	20	0	0	40									
Berber	30	0	0	30									
Makyaj malzemesi													
Cilt bakımı-Parfümeri													
Ulaşım ve Haberleşme	60	100	80	115									
Şehir içi yol													
Şehirlerarası yol													
Ev telefonu	20	30	30	35									
Cep telefonu	40	70	50	80									
Kültür-egitim-eglenme	30	40	50	45									
Okul masrafları													
Gazete, dergi, kitap	5	10	10	15									
Kırtasiye													
Sinema, tiyatro, konser													
Kablolu TV													
İnternet	25	30	40	30									
Diğer	900	660	70	150									
Harçlık	25	30	35	35									
Hediyeler	25	30	35										
Sigorta-vergi													
Kredi kartı ödemeleri	850	600	0	115									
Taksitler													

Kredi Kullanımı

Bugün ve gelecek için gelir kullanımının planlanması, tüketim ve tasarruf arasında başarılı bir dengenin kurularak yönetilmesi yaşama düzeyinin yükseltilmesi için en koşuldur.

Gelirlerine oranla daha fazla harcama yapan bireyler, ya önceki gelirlerinden elde ettikleri tasarrufları kullanırlar ya da gelirleri ve harcamaları arasındaki açığı kapamak amacıyla ilerideki gelirlerine güvenerek borçlanmak zorunda kalabilirler.

Borç, diğer bir ifade ile **kredi**, gelecekte ele geçecek parayı ödeme düşüncesine dayanan, ihtiyaç anında kullanıma hazır satın alma gücüdür. Yani kredi kullanmada gelecekte borç alma söz konusudur.

Günümüzde konut, otomobil, mobilya, dayanıklı tüketim mallarının yanı sıra eğitim, tatil, evlenme, sigorta ve sağlık gibi giderler için kredilendirme yapılmaktadır. Bir mal veya hizmetin satın alınması amacına bağlı olarak ya da olmaksızın ticari amaçlar dışında belli faiz, taksit ya da ödeme şartlarında geri ödenmek üzere kullandırılan krediler **tüketici kredisi** olarak tanımlanmaktadır. *Doğrudan nakit ve mal ve hizmet satın alımının finansman ihtiyacının karşılanması* amacıyla, kullandırılan krediler olmak üzere iki tür tüketici kredisi vardır.

Tüketici kredisi kullanmanın olumlu yönleri

- Kredi kullanan bireyler birçok mal ve hizmete sahip olarak yaşamdan daha fazla doyum sağlayabilirler.
- Ödemelerin her ay düzenli bir biçimde yapılmasının gerekliliği tasarrufa yöneltebilir.
- Gereksiz harcamalara engel olarak kontrolü artırabilir.
- Mevcut gelir ile elde edilemeyecek mal ve hizmetleri satın alma olanağı sağlayarak finansal refahı artırabilir.

Tüketici kredisi kullanmanın olumsuz yönleri

- Gelecekteki gelirleri engelleyerek harcamaların kısıtlanmasına neden olabilir.
- Tasarrufların azalmasına ve gelecekte ulaşılabilecek tasarrufun bugünden harcanarak yok edilmesine neden olabilir.
- Kredi kullanmayı yaşam biçimine getirilmesine ve dolayısıyla sürekli borç içinde olmaktan huzursuzluk duyulabilir.
- Gerçekten ihtiyaç duyulmayan mal ve hizmetler satın alınmasıyla gereksiz tüketime itebilir.
- Nakit ödemelerde gerçekleştirilen indirimlerden yararlanamamaya neden olabilir.

Bu yönleriyle tüketici kredisinin ne zaman kullanılacağı ve nasıl kullanılması gerektiğinin belirlenmesi yani bilinçli kullanılması bireylerin finansal güvenliğini sağlamak açısından önemlidir. Günümüzde bireylerin yüksek miktarda yapabileceği harcamaların başında konut ve otomobil yer almaktadır. Güvenilir ve karlı yatırım araçları olarak düşülmesine karşın finansal aktivite olarak toplamda ödenecek para ve aylık ödeme seçenekleri vade bakımından mutlaka araştırılmalıdır.

Kredi Kartı Kullanımı

Kredi Kartı; satıcının açtığı kredi karşılığında kredi olarak hem mal ve hem para alınan üzerinde kartı çıkaran kuruluşun ismi ve logosu bulunan plastik karttır. Kart sahibinin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmeti o anda bir ödeme yapmadan satın almasına ve bedelini daha sonraki bir tarihte ödemesine olanak sağlayan ödeme yöntemidir. Yani ödeme yöntemi ve kredi kaynağı olarak iki fonksiyonu bulunmaktadır. Kredi kartlarını banka kredi kartları, ödeme kartları ve borç kartları şeklinde sınıflandırılır.

Banka Kredi Kartı; bankalar veya kredi kartı çıkaran kuruluşlar tarafından müşterilerine verilen ve üye işyerlerinden yapılan mal ve hizmet alımlarında kullanılan karttır (Visa ve Master Card gibi). Para yerine geçen ve kart sahibine nakit kredi sağlamaktadır. Bankaların kredi kartlarından elde ettikleri gelir, nakit kredi kullanımının artışına bağlı olarak artar.

Ödeme Kartı; kısa süreli kredi avantajı sağlayan bu kartlar, anlaşmalı kuruluşlardan yapılan alışverişlerde ödemeyi belirli bir bildirim tarihine kadar geciktirmektedir (Advantage Card, Diners Club gibi). Bu kartlarda müşterinin yalnızca üye kuruluştan yaptığı alışverişe ilişkin hesaplar yer aldığından hesap kartı olarak da adlandırılmaktadır.

Borç Kartı; “Hesap Erişim Kartı”, “Banka Nakit Kartı” veya “ATM Otomatik Para Makinesi” olarak da adlandırılan bu kartla, kart sahipleri hesaplarına ulaşabilmekte, para yatırabilmekte veya çekebilmektedirler (Bankamatik, Tele 24 gibi).

Kredi kartı nasıl kullanılmalıdır?

Kredi kartı kullanmanın avantajları ve dezavantajları

Kart sahibine saygınlık kazandırması, nakit para taşıma zorunluluğundan ve bunun yol açacağı tehlikelerden kurtarması, acil durumlarda anında ödeme yapılabilmesi açısından avantajlıdır.

Yapılan harcama bedellerinin ödenmesini bir süre erteleyebilmesi, önceden belirlenmiş limit dahilinde bir nevi faizsiz kısa vadeli kredi imkanı sağlaması, alternatif araçlara göre (çek vb.) basit ve kolay kullanım sağlar.

Ödeme kolaylığı sağlaması, yurtdışında kullanım imkanı sağlaması, üye işyerlerinin, bankaların ve diğer kurumların sunduğu indirim, hediye ve promosyonlardan yararlanma imkanı sağlaması, faturalarda otomatik ödeme kolaylığı sağlaması ve diğer bankacılık işlemlerinde kolaylık ve sigorta hizmetleri gibi yararlar sağlamaktadır.

Kredi kartı kullanımı tüketicinin gelirini göz önünde bulundurarak yapılan harcamalarda kullanması durumunda avantajlıdır.

Yapılan harcamaları ekstreler veya interaktif hesaplar aracılığı ile daha düzenli bir şekilde kontrol edebilme imkanı sağlamaktadır.

Kredi kartının çalınması ya da kaybolması, kart sahibinin iradesi dışında kullanımdan doğan riskler kart sahibine aittir.

Borç para alma durumunda yüksek faizle borçlanılması, harcama eğilimini artırıp, kişilerin bütçelerinin üzerinde harcama yapmasına neden olarak henüz kazanılmamış paranın harcanmasına neden olabilmektedir.

Kazanılan paradan daha fazla harcama yapılması durumunda kredi kartının sadece minimum tutarlarını ödeyerek ya da belirtilen süre içinde borç ödemesi yapılmadığında yüksek faiz ödemek zorunda kalabilir.

Birden fazla karta sahip olan birey harcamalarını kontrol etmekte zorlanabilir.

Kredi kartı limitinin ödenemeyecek tutarda yüksek olması harcama limitini artırabilir ancak mevcut gelir ile ödeyememe durumunda kişi ekonomik anlamda dar boğaza girilebilir.

Güvenli olmayan sitelerden alışveriş yaparken kredi kartını kullanmak ve kişisel bilgilere ve kart bilgilerinin başkalarının eline geçmesine neden olabilmektedir.

Kredi kartı kullanılıyorsa; bütün kredi kartı harcamaları toplamının, o ay için toplam gelirinden tasarruf için ayırmayı planladığı miktarı çıkardıktan sonraki kalan bakiyenin %60'ını aşmamasına dikkat edilmesi gerekir.

Kira, kredi taksiti gibi düzenli ödemelerinizin olması durumunda bu oran %40'a kadar inebilir. Kredi kartı harcama limiti aşağıdaki formül ile hesaplanabilir.

$$[\text{Toplam Gelir} - (\text{Düzenli Ödemeler} + \text{Tasarruf Miktarı})] * .60 \leq [\text{Toplam Kredi Kartı Harcaması Limiti}]$$

Ahmet Bey'in toplam geliri 2450TL.- düzenli ödemeleri 475TL. ve tasarruf miktarı ise 135TL.-dir.

$$[2450 - (475 + 135)] * 0.60 \leq [\text{Toplam Kredi Kartı Harcaması Limiti}] \quad 1840 * 0.60 = 1104 \quad 1104 < 850$$

Kredi kartı harcama limiti 850 olması gereken Ahmet Bey 1104TL. harcama yaparak elinde olmayan gelirini harcamaktadır. Bu konuda önlemler alması gerekmektedir.

- Kredi kartının bir **nakit kullanım aracı** olduğunu söyleyip "ben zaten hiç nakit kullanmıyorum" diyerek bu oranı daha yüksek tutmayı tercih edilmesi durumunda nakit para kullanıldığında hazırlıksız olunması durumunda açığı yüksek maliyetli alternatifleri ile kapatmak gerekecektir.
- Günlük ihtiyaçların dışında yapılan kıyafet, elektronik eşya vb. gibi daha yüksek bedelli alışverişlerde **taksitli alışveriş** imkanlarından da faydalanılabilir (Kart harcamalarının net gelirin %60'ı sınırlamasına taksitlerin de dahil olması gereklidir.)

Kredi kartının tüketiciye en faydalı şekilde kullanım örneği son ödeme tarihinde dönem borcunun tamamının kapatılmasıdır. Doğru strateji, kredi kartlarının avantajlı olduğu yönlerini değerlendirmek ve dezavantajlı olan yönlerinden kaçınmaktır.

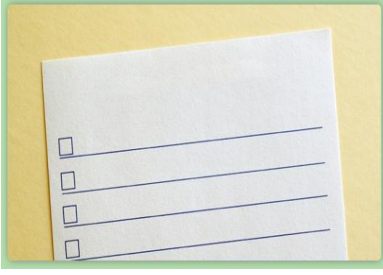
Harcamalarda Bilinçli Olabilmek

Bireyler harcama yaparken tasarruf yapmalarını sağlayacak ya da yatırımlarına kaynak oluşturacak paranın bulunmasında finansal kaynaklarını bilinçli kullanmaları gerekmektedir. Bu bireyin planlı bir satın alma sürecinden geçmesi ile mümkündür. Bu sürecin adımları ise şu şekildedir:

- *Satın Alma Öncesi Yapılması Gerekenler*
- *Satın Alma Sırasında Yapılması Gerekenler*
- *Satın Alma Sonrası Yapılması Gerekenler*

Satın Alma Öncesi Yapılması Gerekenler

• *İhtiyaçların listesini çıkarmak:* Genel yaşantı ve ihtiyaçların ayrı ayrı listesi çıkarılmalıdır. Bu sayede önemli ve öncelikli olan ihtiyaçların atlanması ve gereksiz satın almalar engellenmiş olacaktır. Listesi çıkarılan ihtiyaçlar önem ve öncelik derecesine göre sıraya konulmalıdır. Gelir ve mevcut kaynaklar dikkate alınarak bir seçim yapılmalıdır. Çünkü belli bir dönemde mevcut kaynaklarla ve gelire tüm ihtiyaçların karşılanması mümkün değildir. Neye, ne kadar para ayrılacağının kesin olarak bilinmesini sağlar.

• *İhtiyaçların miktarını saptamak:* Sahip olunan mevcut kaynaklar gözden geçirilerek kullanılma durumları ve miktarları belirlenmelidir. Böylece ihtiyaç duyulunun ne ölçüde ve miktarda, hangi nitelik ve kalitede satın alınacağı belirlenmiş bir liste oluşturulur.

• *Fiyat karşılaştırması yapmak:* Satın alınacak mal ve hizmet ile ilgili piyasa araştırması yapılmalıdır. Satın alınacak mal ve hizmetin farklı marka ve modelleri kalite-fiyat karşılaştırması yapılarak araştırılır. Kullanım ve bakım özellikleri ve ödeme koşulları konusunda bilgi edinilmelidir.

• *Kullanılacak para miktarını belirlemek:* Bilinçli bir satın almada ihtiyaçları karşılamada kullanılacak para miktarının satın alma öncesinde belirlenmesi gerekir. İhtiyaçlar için harcanabilecek para miktarının belirlenmesinde en güvenilir yol iyi bir harcama planı (bütçe) yapılmasıdır. Harcama planı geliri artırmaz ancak sınırlı gelirle sınırsız ihtiyaçların daha iyi karşılanmasını, tasarruf yapmayı sağlayacak ve gereksiz harcamaları önleyecektir.

• *Satın alma zamanını belirlemek:* Satın almalarda bilgi, davranış, tutum, enerji ve zaman da para kadar önemli bir faktördür. Satın alınacak malların kalitesi, fiyatı, ne zaman alınırsa uygun olacağı konusunda bilgi edinilmelidir.

• *Satın alma için zaman ayırmak:* Alınacak mal ve hizmet ile özelliklerini iyi incelemeye yeterli zaman ayrılmalıdır. En uygun zamanı belirleyip, alışveriş yerlerinin تنها olduğu gün ve saatler seçilmelidir.

Satın Alma Sırasında Yapılması Gerekenler

- Satın alma esnasında uyanık ve bilinçli hareket edilmeli ve plan dışı harcama yapmamak için yorgun ve aç olunmamalıdır.
- Satın alınması gereken mallar ve miktarları dışına çıkılmamalıdır. Değişik markaları ve çeşitleri bulunduran ve etiketleri açık bilgilendirici olan mağazalar tercih edilmelidir.
- Fiyatı uygun olan mallar arasından tanıtma ve kullanma kılavuzu, garanti belgesi, bilgi etiketi ve standartlara uygunluk damgası olanlar tercih edilmelidir.
- Ödeme şeklinin avantaj ve dezavantajları dikkate alınmalıdır. Satın alınan mal ya da hizmetin satış belgesi mutlaka alınmalıdır.
- Fatura, nakliye makbuzu, satış belgesi, taksit ödeme belgesi gibi belgeler saklanmalıdır.

Satın Alma Sonrası Yapılması Gerekenler

- Satın alınan malın kullanım ve bakım kılavuzları dikkatlice okunmalıdır.
- Satın alınan malın ayıplı olduğunun anlaşılması ve arıza durumlarında yetkili servise ve ilgili yerlere başvurulmalıdır.
- Satış belgesi ya da fatura kontrol edilerek herhangi bir hata varsa düzeltilmelidir.
- Mal ve hizmetlerle ilgili olumsuz gelişmeler yaşanması durumunda yasal hakların neler olduğu öğrenilmelidir.
- Satın alma sonrası değerlendirme yapıldığında ihtiyaçlar karşılanmış, mal ve hizmete ait tüm bilgiler edinilmiş ve satın alma uygun zamanda gerçekleşmiş olmalıdır.

*Bilinçli Alışveriş
Nasıl Yapılır?*

SİGORTA YÖNETİMİ (RİSKLERE KARŞI KORUMA)

Sigorta Nedir?

Faydaları Nelerdir?

Neleri Sigorta Yaptırabiliriz?

Birey, yaşam standardını ve finansal varlığını tehdit eden tüm faktörlerden korunmak ister. Sigorta, tehlikelerden kaçınıp kendini güvende hissetmek amacıyla ekonomik kararlar, dolandırıcılık, hırsızlık ve sahtekarlık gibi kural dışı davranışlar ayrıca doğal afet, yangın ve kaza gibi faktörler karşısında olası zararı önlemeye yönelik tedbirler ve zararlarla başa çıkmaya yardımcı olan risk yönetim sistemidir. Aynı riskin tehdidi altında bulunan kişiler organizasyon ile bir araya geldiğinde bu organizasyonun adı sigorta olur.

Bireyler arasında dayanışma olan sigorta; ekonomik, sosyal ve fiziksel risk faktörleri ile karşılaştıklarında zararları bir organizasyon aracılığıyla aralarında paylaşmasıdır. Riskte tahmin edilebilirlik yoktur, bir belirsizlik, kesin olmama durumu vardır. Tehlike (riziko) ise olası bir zararın nedenidir. Bu beklenmedik durum ve kendini güvence (teminat) altına alma isteği sigorta yaptırmaya nedeni olabilir.

Kişi yangın, kasırga, patlama, hırsızlık, kaza ve erken ölüm gibi tehlikeleri önlemek amacıyla sigorta yaptırabilir. Risk ise herhangi bir tehlike yüzünden zararın ihtimalini artırır. Örneğin evdeki arızalı elektrik tesisatı yangın çıkma olasılığını artıran bir tehlikedir.

Sigortasız bir evde yaşamak, sigortasız bir araca binmek ya da sigortasız bir aracı kullanmak büyük riskler taşıdığı unutulmamalıdır.

Sigorta, ihtiyaç duyulduğunda ya da bir riskle karşılaşıldığında satın alınamayacak bir üründür.

Sigorta, paylaşılan risktir, bu nedenle hiçbir poliçe sahibi yıkıcı kayba uğramaz.

Bu organizasyonda sigorta sözleşmesi (poliçe), sigortacı (sigorta şirketi) ve sigorta ettiren yer alır. Bir sigorta sözleşmesinde; sigorta teminatı veren sigortacı, riske maruz olan sigortalı olmak üzere iki taraf yer alır. Sigortalının sigortalıyı koruma yükümlülüğüne karşılık, sigortalının da sözleşme ile saptanan prim ödeme yükümlülüğü vardır. Sigorta poliçesi ise, iki tarafın hak ve borçlarını gösteren; sigorta bedeli, sigorta primi (ücreti), sigorta konusu, riziko yeri ve tazminatın süresinin sigortacı tarafından imzalanarak sigorta ettirene verilen bir belgedir. Sigortalar üç grupta toplanmaktadır. Bunlar;

- Mal sigortaları
- Can sigortaları
- Sorumluluk sigortaları

Mal Sigortaları

İnsan yaşamı ve malları sayılmayacak kadar çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. İnsanlar kazançlarının bir bölümünü tasarruf ederek bu gibi olayların zararlarını gidermeye çalışabilirler. Ancak mevcut tasarruf her zaman zararı karşılamayabilir. İnsanlar zararları tek başlarına karşılamak yerine birleşerek aralarında bölüşmeleriyle sigorta ortaya çıkmıştır. Mal varlığının uğradığı zarar iki tür mali zarara yol açabilir. Birincisi; malın uğradığı zarar tamirini veya yenisinin alınmasını gerektirir. İkincisi ise, mal varlığının kullanılmamasından doğmaktadır.

Maddi malların uğradıkları zararları ve kayıpları sigorta koruması altına alınması mal sigortası kapsamındadır. Mal sigortaları yangın, hırsızlık, mühendislik hataları, patlama, infilak, ayaklanma ve halk hareketleri, kötü niyetle hasar vermeler, uçakların ve uçaktan düşen maddelerin verdiği zararlar, tayfun, fırtına, sel gibi doğal olayların verdiği zararlar, aracın kaza yapması, yanması, çalınması, çalınmaya teşebbüs edilmesi gibi çeşitli riskleri koruma altına alır.

Mal sigortaları şu riskleri koruma altına almaktadır:

Yangın sigortası	Mühendislik sigortası
Kaza sigortası	Nakliyat sigortası
Kasko sigortası	Tarım sigortası

Yangın Sigortası Nedir?

Özel veya ticari amaçla kullanılan her türden bina ve içinde bulunanları, kendiliğinden meydana gelen yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi tehlikelerin neden olduğu fiziki hasarlara karşı yapılan sigortadır.

Neleri Kapsıyor?

Meydana gelmiş olan yangını söndürmek, dolayısıyla olası hasarı azaltmak amacıyla, su veya başka bir kimyevi madde ile yapılan müdahalelerin sonucunda ortaya çıkan fiziki hasarlar da,

Kaza Sigortası Nedir?

Sigortalının bir kazaya bağlı olarak uğrayacağı bedeni ve maddi zararları veya bir kaza nedeniyle ödenilmesi gereken tazminatları karşılamak amacıyla yapılan sigortalardır.

Neleri Kapsıyor?

Kasko Sigortası: Araç sahibinin karayolunda aracına gelebilecek zararlardan dolayı aracını bir sigorta şirketi ile güvence altına almasıdır. Araca gelebilecek zararlar trafik kazaları, hırsızlık ve kötü niyetli hareketlerdir.

Trafik sigortası: “Zorunlu mali sorumluluk sigortası” olarak kabul edilen bu sigorta türünde araç nedeniyle başkalarına verilen hasarlardan doğan sorumluluğu karşılar. Motorlu kara taşıt araçlarının neden olduğu kişi ve mal hasarlarını, dolayısıyla meydana gelecek tazminat isteklerini sigorta güvencesi altına alır.

Mühendislik Sigortası Nedir?

Her tür inşaat, ünite ve tesislerin montajı, elektronik makine, teçhizat veya bilgi işlem sistemleri ve makinelerin normal çalışır halde iken veya aynı işyerinde temizleme, yenileme veya değiştirme esnasında veya dururken ani ve beklenmedik bir nedenle oluşan maddi kayıplar, onarım ve yenileme masraflarını güvence altına alınmasına yönelik sigortadır.

Neleri Kapsıyor?

Bu faaliyetlerin başlangıcından bitimine kadar geçen süre içinde faaliyete özgü ani ve beklenmedik bir nedenle gerçekleşmesi olası riskleri güvence altına alan ve oluşabilecek zararları güvence altına alır.

Tarım sigortası nedir?

Çiftçilerin her türlü doğal afet, hastalık ve kazalar neticesi ürün ve hayvanlarında meydana gelen zarar ve kayıpların güvence altına alır.

Neleri kapsıyor?

Dolu, sera, hayvan, kümes hayvanları, kültür balıkçılığı hayat sigortaları ve bunların taşınması ile ilgili nakliyat sigortası çeşitleri bulunmaktadır.

Nakliyat Sigortası Nedir?

Para ile ölçülebilir her türlü mal veya kıymetin, bir nakil aracıyla bir yerden bir başka yere taşınması (nakledilmesi) sırasında doğabilecek çeşitli tehlikelere karşı bir prim karşılığında güvence altına alınmasına yönelik sigortadır.

Neleri Kapsıyor?

Taşıt araçlar (Kasko sigortası): Taşıt araçları, deniz ve nehir taşıtları, kara motorlu ve motorsuz taşıtları, hava taşıtları sigortasıdır.

Taşınan mallar (Kargo sigortası): Taşınan malların (ham madde, yarı mamul ve mamul stoklarının ve tam ürünler, yolcu, eşya ve kargo, kıymetli eşyalar -kıymetli kâğıtlar, banknot, altın, gümüş, kıymetli taşlar-) güvence altına alan bir sigortadır.

Can Sigortaları

İnsanların ferdi olarak, dikkat ve gayretleriyle önlemekte güçlük çektiği veya tümüyle yetersiz kaldığı ölüm, maluliyet gibi olaylar karşısında, canına gelebilecek her türlü riske karşı maddi kayıplarını karşılayan sigortalardır. Hayat, hastalık, ferdi kaza ve bireysel emeklilik sigortaları bu tür sigortalardır.

Hayat Sigortaları;

sigortalının sigortacıya belli bir süre içerisinde önceden saptanmış sigorta primini ödemesi karşılığında sigortalının gelecekteki yaşam standartlarını korumasını sağlayan, vefat, sakatlık gibi beklenmedik gelişmeler karşısında kendisine ve sevdiklerine güvence sağlayan bir sigorta türüdür. Sigorta konusu insan hayatı olan, genellikle uzun vadeli menfaat veya meblağ sigortalarıdır. İnsan hayatının para karşılığı, bir bina, tekne veya otomobilde olduğu gibi tespit edilemediği için, sigortalı, kendi hayatının değerini, makul ölçüler içerisinde kendisi belirlemekte, belirlenen bu değer sigorta bedeli olmaktadır.

Hastalık Sigortaları;

bireyin kendisinin ve dilerse tüm ailesinin bir yıl boyunca karşılaşılabileceği hastalık durumunda acil yardım, doktor, ilaç ve buna bağlı tedavi giderlerini karşılayan, sağlığın bozulma olasılığını azaltan ancak riski ortadan kaldırmayan tıbbi harcamalarda koruma sağlayan bir sigortadır.

Tıbbi harcama tazminatlarından birincisi, belli bir olayın ortaya çıkması halinde sigortacı sigortalıya belirli bir parasal meblağı ödemeyi taahhüt eder. İkincisi, öngörülen durumlarda ve belirli sınırlar içinde masrafların karşılanmasıdır. Üçüncüsü ise, sağlığın korunması ve iyileşmeye ilişkin doktor, hastane, ameliyat, bakım, ilaç, röntgen, laboratuvar, ambulans, mekanik ve tıbbi araçlar gibi tüm masrafları karşılar.

Ferdi Kaza Sigortaları; kişinin kendi iradesi dışında ani ve dışsal bir olay ya da kaza nedeniyle ölmesi ya da daimi sakat kalması hallerini bir yıl süreyle güvence altına alır. Amacı, sigortalının bir kaza sonucunda karşılaşacağı bedensel hastalıklar ve aksaklıklar nedeniyle uğrayacağı ekonomik kayıpları güvence altına almaktır. Aynı zamanda bu poliçe sigortalının seçmiş olduğu limitler dâhilinde kaza sonucu oluşabilecek tedavi masraflarını ve çalışmadığı günlerin maddi kayıplarını da kapsam altına alır.

Kaza, “vücut üzerine, dışarıdan, bilinçli olmaksızın ve aniden gerçekleşen bir olay sonucu”, sigortalının bedeninde sağlık durumunu bozacak bir aksaklık meydana gelmesidir.

Kaza sayılan haller şunlardır:

- Birdenbire ve beklenilmeyen bir şekilde yayılan gazların teneffüsünden,
- Yanıklardan ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopmasından,
- Yılan veya haşarat sokması neticesinde meydana gelen zehirlenmeler,
- Isırılma sonucu meydana gelen kuduz sonucunda oluşan sağlık sorunları.

Bireysel Emeklilik Sigortaları; sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak ve bireylerin gelir elde ettikleri dönemlerde düzenli tasarrufla bulunmalarını sağlayarak, sahip olunan refah seviyesinin emeklilik döneminde de devamının sağlanması temeli üzerine kurulmuş bir sistemdir.

- Kamunun sağladığı emeklilik gelirini tamamlayıcı ikinci bir emeklilik geliri sunmaktadır.
- Bireysel emeklilik sistemine yapılacak katkı payı ödemeleri, kişinin kendi seçtiği emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmektedir.
- Devlet, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları belirli sınırlar dâhilinde vergiden düşürmektedir. Bu şekilde yatırıma yönlendirme ile hem daha az vergi verilir, hem de birikimlerin değeri artar.

Sorumluluk Sigortaları

Kişilerin başkalarına verdikleri zararları karşılayan, böylece onların sorumluluklarını azaltan ya da tümüyle ortadan kaldıran sigortalardır.

Sorumluluk sigortaları şunları kapsar:

- **Karayolları Trafik Kanunu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**
- **Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası**
- **Okul Servis Araçları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası**
- **Tehlikeli Maddeler Ve Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası**
- **Zorunlu Deprem Sigortası**

Ülkemizde uygulanan ve zorunlu olmayan, yani isteğe bağlı sorumluluk sigortaları ise şu şekilde gruplandırılabilir.

- Asansör, Lift, Asılı Reklamlar ile İlgili Sorumluluk Sigortası
- İşveren Mali Sorumluluk Sigortası
- Üçüncü Kişilere Karşı Mali Sorumluluk Sigortası
- Otel Mali Sorumluluk Sigortası
- Mesleki Sorumluluk Sigortası
- Hukuksal Koruma Sigortası

Ölüm, iş görmezlik, yangın ve selden doğan zararlar bir anlamda doğal risklerdir. Diğer yandan sorumluluk bir başka tür risktir. Sorumluluk riski, hukukun yüklendiği bir sorumluluğa dayanarak bir kişi veya organizasyonun bir başka kişi veya organizasyondan belirli parasal miktarları talep etmesidir.

Sigortalı kişinin üçüncü kişilere karşı olan yükümlülüklerinden doğan risklerin sigortalanmasıdır. Bir olay sonucu kişinin sağlığının bozulması, yaralanması, ölmesi, mallarının zarar görmesi sorumluluk **sigortası konusunda içinde değildir**. Sorumluluk sigortası konusunu sigortalının bu nedenle ödemek zorunda kalacağı **tazminatları, ödemeleri ve harcamaları** koruma kapsamına almaktadır.

Sigorta yaptırmalı mıyım?

Karayolları Trafik Kanunu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)

Motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde o aracı işletenin zarara uğrayan üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dâhilinde karşılamayı amaçlayan ve yasaca yapılması zorunlu kılınan bir sigortadır.

Motorlu kara taşıt araçlarının neden olduğu kişi ve mal hasarlarını, dolayısıyla meydana gelecek tazminat isteklerini sigorta güvencesi altına alır.

Tazminat tutarı, kişi hasarlarında, ölümle birlikte meydana gelecek her türlü hasarı kapsar. Ayrıca mahkeme giderleri, avukatlık ücreti gibi giderler ile kazaya uğrayan kişinin bu nedenle yoksun kaldığı gelir de tazminat tutarının içindedir. Ancak zorunlu mali sorumluluk oranları sabittir ve hasar ne olursa olsun tazminat belirlenen tutarı aşamaz.

Tehlikeli Maddeler ve Tüp gaz Sorumluluk Sigortası

Yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddeleri üreten, depolayan, nakleden veya satanların mesleki faaliyetleri nedeniyle bu maddelerin doğrudan doğruya neden olduğu olaylar sonucu kusurlar olsun olmasın üçüncü şahıslara verilecek bedeni ve maddi zararları poliçede yazılı limitlere kadar temin eder.

Zorunlu Deprem Sigortası

Konutlarda depremin neden olacağı maddi zararları poliçede yazılı değere kadar tazmin eden ve ülkemizde beş yıldır uygulanan bir sigorta sistemi olup bu uygulama ile konut sahiplerine devletin maddi olanakları ile ilişkili olmaksızın somut bir güvence temin edilmektedir. Binanın bulunduğu deprem risk bölgesi, binanın yapı tarzı ve meskenin brüt yüzölçümü faktörlerine göre belirlenen sigorta primi her türlü vergiden muaf olup poliçenin tesliminde peşin olarak ödenmektedir.

Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası

Otobüs yolcularını, sürücüyü ve yardımcılarını yolculuğun başlangıcından sona ermesine kadar (molalar dâhil) güvenlik altına alır. Böylece yolculuk sırasında oluşabilecek ölüm, yaralanma, sakatlanma vb. riskler teminat altına alınır.

Okul Servis Araçları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası

Minibüs ve otobüslerle okul öğrencilerini taşımak isteyen gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşları, taşıyacakları öğrenciler ve taşımada görevlendirecekleri sürücüler ile bunların yardımcıları ve rehber öğretmenler için kazalara karşı Karayolları Trafik Kanununun zorunlu kıldığı Mali Mesuliyet (Trafik) sigortası dışında "ferdi kaza sigortası" yaptırmak zorundadırlar.

Sigorta Yaptırırken Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Sigorta alınacak şirketin finansal değerlendirme notunun (risk kabulü-uygulamaları) araştırılması gerekir.
- Sırf reklamlara bakarak şirketin sigorta ürünleri satın alınmamalıdır.
- Sigorta sözleşmeleri (poliçe) temel olarak sigorta talebinde bulunan kişinin beyanı esas alınarak düzenlenmektedir.
- Poliçenin tamamını ve Sigorta Genel Şartlarını mutlaka okunmalıdır.
- Sigorta sözleşmesinde yer alan teminat kapsamı yani hangi güvenceleri sağladığı dikkatle incelenmelidir.
- Sigorta sözleşmesinde özel şartların neler olduğunu incelenmelidir.
- Sözleşme hakkında her türlü konuyu sigorta sözleşmesini düzenleyen kişiye sorulmalıdır.
- Sadece iptal edilemeyen ve yenileme imkânının olduğu sigorta poliçelerine imza atılmalıdır.
- Sigortaya dair her türlü kayıt ve masrafa dair belgeler düzenli olarak saklanmalıdır.
- Poliçe ücreti düzenli olarak ödenmelidir.
- Zorunlu Trafik Sigortası yaptırdıktan sonra yapılan poliçe www.tramer.org.tr adresinden kontrol edilmelidir.
- Zorunlu Deprem Sigortası yaptırdıktan sonra yapılan poliçe www.dask.gov.tr adresinden kontrol edilmelidir.

TASARRUF VE YATIRIM YÖNETİMİ

Gelecekteki amaç ve istekleri karşılarken finansal amaçlara ulaşamama ihtimalini ve yetersiz kaynakların oluşturacağı tehlikeleri azaltmanın en iyi yolu tasarruf yapmak ve bu tasarrufları yatırıma dönüştürmektir. Finansal kaynakların yönetiminde artırım yapma ve yatırımda bulunma önemli etkinliklerdendir. Bu sayede birey gelecek endişesi ve beklenmedik durumlara karşında (hastalık, işsizlik, sakatlık, yaşlılık vb.) hazırlıklı olabilir, gelecekte büyük harcamalar (ev, araba, arsa gibi gayrimenkule sahip olmak vb.) yapabilir ya da bireyin bulunduğu yaşam dönemine göre yaşam standartlarını yükseltebilir.

Tasarruf Planı ve Miktarı

Tasarruf; gelecekte kullanmak amacıyla önceden yapılan tüketimden kaçınmak ya da gelirin harcanmayan kısmı şeklinde tanımlanabilir. Bireylerin tasarruf yapma nedenleri arasında finansal amaçlara ulaşmak, geliri artırmak, yaşamında refaha ulaşmak ve finansal güvenliği sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak ayrıca gelirlerini yaşam dönemlerine yaymak, acil durumlara hazırlıklı olabilmek, emekliliğe hazırlanarak emeklilik yılları için fon oluşturmak ve tasarruf alışkanlığını kazanmak yer alır. Birçok birey sistematik olarak tasarruf oluştururken çeşitli ilkeleri dikkate almaktadır.

Tasarruf ilkeleri şunlardır:

- 1. Tasarruf amacına karar verme:** Niçin tasarruf yapılacağı, amaca ulaşmak için ne kadar tasarruf yapılması gerektiği ve amaca ulaşmanın ne kadar zaman alacağı belirlenmelidir.
- 2. Gerçekçi bir tasarruf planı oluşturma:** Günlük harcamalar için miktar olarak yeterli para ayrılmalıdır.
- 3. Düzenli ve sürekli olarak tasarruf yapmak:** Her ay maaştan aynı miktarda tasarruf ayırmaya çalışılmalıdır.
- 4. Tasarruf amaçlarını akılda bulundurmak:** Tasarruf yaparken amaçları düşünmek yardımcı olacaktır. Orta vadeli amaçlar oluşturulmalı ve plana eklenmelidir.
- 5. Tasarrufları bir hesaba yatırmak:** Tüm para istenildiği zaman para çekme imkanı tanıyan bir hesapta tutulmamalıdır. Para çekme karşılığında bu hesaplar genellikle yüksek faiz alırlar.
- 6. Her gün ihtiyaç duyulan miktar kadar para taşımak:** Bir haftada kullanılacak para kadar taşımak ve geri kalanını evde ya da hesapta bırakılmalıdır.

Tasarrufun miktarı, bireyin harcanabilir gelirinin %10'u kadar olabilir, yakın gelecekte yapılmak istenen yatırımın maliyetine göre bu oran artabilir. Acil harcamalar için tasarruf edilecek miktarı bireyin 2 aylık geliri kadar olmalıdır. Gereğinden fazla tasarruf yapılması ya da az yapılması bazı durumlarda bireyi olumsuz olarak etkileyebilir. Bu nedenle gelir seviyesi dikkate alınmalı ve ortalama yaşam standardını gerçekleştirecek miktarda harcama ve tasarruf yapılmalıdır. Bu nedenle gelir seviyesi yükseldikçe tasarruf miktarı da artacaktır.

Ne kadar tasarruf yapmalıyım?

Bilinçli bir tasarruf için yapılması gerekenler

Gerçek ve lüks ihtiyaçlar ayrılmalı,
Gereksiz harcamalardan uzak durulmalı,
Satın alma öncesinde piyasa araştırması yapılmalı,
Yanıltıcı ve aldatıcı ucuzluktan uzak durulmalı,
Alışveriş yapılacak zaman iyi belirlenmeli,
Kredi kartı ile alışveriş yapılmamalı,
Aşırı harcama yapmaktan kaçınılmalıdır.

TASARRUF MİKTARI HESAPLAMA

Harcanabilirin gelir $\times 0.10$ = Tasarruf miktarı formülü ile hesaplanabilir. Ahmet Bey'in harcanabilir geliri 2450YL'dır.
 $2450 \times 0.10 = 245$ (her ay tasarrufa ayrılacak miktar)

Yatırım Seçeneklerini Belirleme

Bireyin ekonomik kaynaklarını tasarrufa ayırması gelecekteki refahı için gereklidir ancak yeterli değildir. Bunun için bu ayrılan değerlerin, değer kaybetmemesi aksine değerlerini koruması ve üzerine artı değerler koyması gereklidir. Bu nedenle tasarruf; parayı gelecekte kullanmak için biriktirmek, yatırım ise, parayı değerinin artacağı düşünülen bir yolla kullanmaktır. Bireyin yatırıma yönelmesindeki amaç kar elde etmek ya da servetini arttırmak istemesidir. Servet biriktirmek amacıyla gerçekleştirilen yatırım; servet oluşturulma şekli (portföy) olan nakit, kıymetli madenler, döviz, mevduat, sermaye piyasası araçları veya gayrimenkul olabilir.

Yatırım yaparken dikkat edilmesi gereken seçilen yatırım aracının ihtiyaçlara cevap verip vermediğidir. Aynı zamanda yatırım türleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmak gerekir.

Yatırım Türleri

Gayrimenkul Yatırımlar: Taşınmaz mallara yapılan yatırımlardır. Genellikle pahalı yatırımlardır. Gayrimenkul her türlü taşınmaz mal ev, bina, dükkan şeklinde olabileceği gibi arsa, tarla, devre mülk vb. şeklinde de olabilir. Paranın değerini koruyan ve önemli oranda değer kazandıran bir yatırım türüdür. Faizlerin aşırı yüksek olduğu zamanlarda konut fiyatları düşük, yüksek enflasyon dönemlerinde ise konut fiyatları artış gösterecektir. Eldeki paranın değerini korumak ve tasarrufu yatırıma dönüştürmek için fiyatların makul düzeye inmesi beklenmelidir.

Menkul Yatırımlar: Taşınabilir kıymetli mallara yapılan yatırımlardır. Küçük tasarrufları daha iyi değerlendirmek için kullanılan bir seçenektir. Paranın değerini korunması, enflasyonun olumsuzluklarından etkilenmemesi ve güvenilir olması nedeniyle tercih edilmektedir. Altın, döviz, kıymetli eşyalar, nakit biriktirme, banka hesabında para tutma ve menkul kıymetler (hisse senedi, tahvil, kar ortaklığı belgeleri, mevduat sertifikaları, işletme bonoları, katılım belgeleri) şeklindeki yatırımlardır.

Altın; hem takı, hem süs eşyası hem de yatırım aracı olarak görülmektedir. Paranın değerini bir süre enflasyona karşı korumak için altına yatırım yapılacaksa küçük bir fiyat farkıyla geri satılabilecek türden altınlar tercih edilmelidir.

Alış ve satış fiyatı farkının en az olan sikke cumhuriyet altınıdır. Altın ne kadar işlenmişse geri satarken kayıp daha çok olacağı dikkate alınmalıdır.

Döviz; ulusal para dışındaki yabancı ülke paraları ile paranın değerini koruyacak bir yatırım aracı olarak kullanılabilmektedir. Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısında kaybettiği değer, Dolar, Euro gibi yabancı para birimlerinin değer kazanmasına sebep olur. Yani ülke içinde döviz değer kazanır; döviz yatırım yapanlar kazanmış olur. Altına göre daha kolay paraya çevrilmesi, döviz almanın ve bulundurmanın kolay olması ve ayrıca alım satım değerleri farkının daha az olması nedeniyle döviz altına tercih edilmektedir.

Kıymetli Eşyalar; mücevherler, antika ev eşyaları, tablolar, koleksiyonlar, halılar bu tür yatırıma örnek olarak verilebilir. Bu mallar hem yatırılan paranın değerini korur, hem de sahibine kullanma faydası sağlar. Ancak bu malların hemen paraya çevrilebilme olanağı döviz ve altına göre daha zordur ve ayrıca büyük ölçüde değer kaybına neden olabilir.

Banka Mevduatı; düzenli ve risksiz bir gelir sağlamayı amaçlayan tasarruf sahiplerinin isteklerine (faturaları otomatik olarak ödemek, parayı yanında nakit olarak taşımamak, tasarrufların enflasyon karşısında değer kaybetmesini önlemek gibi günlük ihtiyaçları karşılamak) cevap verebilmektedir. Mevduat hesapları vadeli ve vadesiz olmak üzere ikiye ayrılır. Vadeli banka mevduatlarında tasarruf sahibi farklı vade seçeneklerini (1 ay, 3 ay, 6 ay, 12 ay) kullanarak yatırımlarının değer kazanmasını sağlamakta ve vade sonunda parayı kullanabilme imkanı vermektedir. Vade uzadıkça kazanç miktarı da yükselir. Vadesiz banka mevduatları ise, istenildiği zaman bu hesaplara hem para yatırılabilen hem de çekilebilmektedir.

Yatırım Fonları, kanun hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesine göre, gayrimenkul, altın ve diğer kıymetli madenler gibi sermaye piyasası araçlarını işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır. Kurucu yatırım fonunu kurarak katılma belgelerini halka arz eder. Birkaç yatırımı birden bünyesinde barındıran seçenektir. Değişik oranlarda hisse senedi, tahvil, bono ve kıymetler içerir. Çeşitlilik sağladığı ve kolay paraya çevrilebildiği için riski düşüktür. Yüksek riskli (A Tipi) ve düşük riskli (B tipi) olmak üzere ikiye ayrılır. Menkul kıymetlerin en az %25'i devamlı olarak hisse senetlerine yatırılan fonlar A tipi diğerleri ise B tipi fon olarak adlandırılır.

Hazine bonosu, her yıl bütçe kanunu ile verilen yetkiye dayanılarak T.C. Hazinesi tarafından çıkarılan ve genellikle bankalara satılan borçlanma senetleridir. Bu senetle; Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen vadelerde devlete verilen borç karşılığında devletin taahhüt ettiği faiz geliri elde edilir. Bu bonoların vadesi en çok dokuz aydır. Mevduat hesabı gibi getirisi vade bitimine göre sabittir. Vade bitiminden önce bankaya geri satılması halinde faiz kaybı ortaya çıkabilir. Devlet tarafından çıkarılması, ödememe riskinin ortadan kalkması, kısa vadeli olması, paraya çevrilme kolaylığı, getirisinin vergiden muaf olması nedeniyle yatırım açısında verimli olabilmektedir. Uluslar arası piyasalarda işlem gören hazine bonosunun yabancı para cinsinden olanı ise Eurobond'tur.

Hisse senedi, şirket hisselerinin karşılığı olarak katılma payını gösteren, kanuni şekillere uygun olarak düzenlenmiş evraktır. Ortaklığı temsil etmesi nedeniyle hisse senetleri yatırımcısına şirketin karına ve zararına ortak olma hakkını verir. Şirketin faaliyetlerine bağlı olarak ortağın alacağı kar payı yıldan yıla farklı olmakta ve bu özellik sabit getirili diğer yatırım araçlarına göre belirsizliği ifade etmektedir. Bu nedenle riskli bir yatırım alternatifi olmasının yanı sıra uzun vadeli ve sabır gerektiren bir yatırımdır.

Tahvil, devletin veya özel kuruluşların borç para almak için çıkardığı yüksek faiz veren senettir. Kısa ve uzun vadeli olan tahviller bankalar aracılığıyla halka satılmakta faiz gibi bazı menfaatler sağlamakta ve vergiden muaf tutulmaktadır. Devlet tahvilleri yasal açıdan hazine bonolarının taşıdıkları tüm özellikleri taşımaktadır. Temel fark ise vadesi bir yıldan az olanlara tahvil, bir yıldan uzun olanlara bono adı verilmesidir. Bankalar aracılığıyla temin edilen aynı vadeli mevduat hesabına benzeyen ancak tek fark ise banka yerine devlete borç verilmesidir.

Nereye yatırım yapmalıyım?

Yatırım kararı alırken;

- Tasarrufları tek bir yatırım aracına yatırmak yerine birden fazla yatırım aracına dengeli olarak bölüştürülebilir.
- Gerektiği kadar bilgiye sahip değilseniz, yatırım araçlarına doğrudan yatırım yapmak yerine yatırım fonlarına öncelik verilebilir.
- Yatırımınızı yaparken güvenilirliğine inandığınız yatırım danışmanlarından, yetkili uzmanlardan ve aracı kurumlardan yararlanılabilir.
- Yatırımlar mutlaka izlenmeli, gerektiğinde yatırım alanları değiştirilerek riski azaltıp, getiri artırılabilir.
- Yasal haklar öğrenilmeli, hesap ekstresi kontrol edilmeli, uygunsuz bir işlem varsa ilgili kurumlar aracılığıyla hak aranmalıdır.

EMEKLİLİK VE MİRAS

Bireylerin istek ve iradeleri dışında meydana gelen ve onların mal varlığında, gelirlerinde ve çalışma güçlerinde kayıplara yol açarak kendilerinde ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin hayatlarının devamını güçleştiren veya imkansız kılan tehlikelerin zararlarını telafi ve tazmin etmeye yönelik önlemlere sosyal güvenlik denir. Sosyal güvenlikte iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, yaşlılık, maluliyet, ölüm, işsizlik ve aile kurma risklerinin karşılanması gerekir. Birey emekli olduğunda emekli maaşına bağlanır ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için sağlık yardımlarından faydalanabilir.

Her ülkede, bir insan yaşamında belli yaşlar arasında kalan saptanmış bir çalışma süresi vardır. Özellikle işçi ya da memur gibi ücret karşılığı çalışan kişi bu süreyi doldurduğunda dilerse artık çalışmaz ve işini bırakabilir. Yani çalışmadan ücret alma hakkına sahip olur. Böyle bir durumda, sosyal güvenlik kuruluşunca kendisine aylık bağlanır. Bu durumdaki kişiye **emekli**, bu duruma da **emeklilik** denir. Emekli olmanın en iyi tarafı sosyal güvenlik sistemidir. Çünkü emekli maaşının çok üstünde olan sağlık giderlerini bu sistem karşılamaktadır. Emeklilikte yaşam standartlarını yükseltmek için sosyal güvenlik sistemine bağlı kalmak yeterli değildir. Kişisel olarak emeklilik yatırımları yapılması gerekmektedir. Bunun için **emeklilik planı** yapılması gerekmektedir. Emeklilik planlamasının erken yapılması bireyin emekliliğe hazırlıksız yakalanmasını önleyerek, o dönemde sadece emekliliğin tadını çıkarma fırsatı sağlayacaktır.

Emeklilik planının yapılmış olması bireyin emekliliğe hazırlıksız yakalanmasını önleyerek, o dönemde sadece emekliliğin tadını çıkarma fırsatı sağlayacaktır.

Emeklilik dönemi avantajları

- ❖ Borçların azalır, tasarrufa gerek yoktur.
- ❖ Emeklilere vergisel avantajlar sağlanır.
- ❖ Verasetle kazançlar elde edilir.
- ❖ Çalışırken yapılan harcamaların (giyim, ulaşım vb.) sona erer.
- ❖ Zamansızlıktan ertelenen hobiler, kurslar ya da özel ilgi alanları için boş zamana sahip olunur.
- ❖ İstenildiği zaman ve süre seyahate çıkabilme fırsatı vardır.
- ❖ Büyük şehirden uzaklaşıp, daha sakin küçük bir şehirde yaşama, çocuk ve torunlarla daha çok vakit geçirebilme, eski dost, arkadaş ve akrabalarla buluşma fırsatı vardır.
- ❖ Hayalinizdeki küçük işyerini açma fırsatı sunar.

Emeklilik dönemi dezavantajları

- ❖ Çalışma hayatının bitmesi sonucu boşluk yaşanır.
- ❖ Sağlık sorunları ve harcamaları artar.
- ❖ Gelir düşer, finansal araçlara hakimiyet azalır.
- ❖ Birikimi koruma düşüncesi bireyde sıkıntı yaratır.
- ❖ İlerleyen yaş ile birlikte korkular (yalnız kalma, ölüm vb.) ve unutkanlık artar, hareket kabiliyeti azalır.

Emeklilik İçin Plan Yapmanın Önemi

Emeklilikte nasıl bir yaşam tarzına sahip olmak istenildiğine karar verilmeli ve amaçlar belirlenmelidir. Finansal olarak nerede olmak istenildiğinden önce, nerede bulunduğu saptanmalıdır. Sahip olunan varlıklar ve borçları incelemek ilk aşamadır. Daha sonra harcamalar ve enflasyon karşısındaki durum değerlendirilmelidir. Emeklilikte ne kadar gelire sahip olunacağı araştırılır. Son olarak da gerekirse yarı zamanlı çalışarak gelir artırılabilir. Bu konuda çıkan yayınları ve diğer emeklilik ile ilgili bilgi kaynaklarını takip etmek gerekir.

Doğru bir emeklilik planına sahip olmak

Varlık-borçları akıllıca yönetmek

Emeklilik planını güncel tutmak

İstenilen yaşam tarzına ulaşmak

Miras Paylaşımı

Birey yaşamını kaybettikten sonra mal varlığını kanuni varisleri arasında paylaşılması ve yönetim şeklinin belirlenmesi gerekir. Miras planlaması ile sahip olunan mal varlığının bireyi istediği şekilde paylaşımının yapılması amaçlanır. Miras planlamasında sadece ölüm sonucu değil, fiziksel ve ruhsal olarak iş görmez duruma gelinmesi durumunda karar verme mekanizmasının nasıl işleyeceği ve mal varlığının kimin tarafından yönetileceğini de kapsar.

Nasıl bir paylaşım yapmalıyım?

Miras planlama sürecinde toplam mal varlıklarının değeri bilinmelidir. Bu sayede miras hukukuna göre mal varlığı arttıkça vergi dilimi de değişeceğinden kanuni varislerin ne kadar vergi ödemekle yükümlü olacağı gözden kaçmamış olacaktır. Daha sonra varisleri, ihtiyaçları ve haklarına karar verilerek mirasın adil bir şekilde dağılması sağlanmalıdır. Mirasın miktarından çok bu mirasın nasıl paylaşılacağı önemlidir. Bu sayede varisler yaşamlarını huzur, barış ve sevgi içinde geçirmelerini sağlayacaktır. Birey hayattayken sahip olduğu borçların, resmi kurumlara ödenecek ücretlerin, vergilerin ve nakit çıkışının yaşanacağı ek masraflar ortaya çıkacaktır. Bireyin alacak ve borçları kayıt altına alınması vasiyetname ile olur. Bu konuda yetkin kurum ve kuruluşlardan, avukatlardan, bankalardan danışmanlık alınmalıdır.

Miras planlaması-Vasiyetname Hazırlama

Miras planlaması için gereken mal varlığı hesabı yapıldıysa, kime ne şekilde bir paylaşım yapılacağına karar verildiyse ve vergi ve masraflarının nasıl karşılanacağını da belirlendiyse geriye mirasın sorunsuz bir şekilde paylaşılması kalıyor. Bunu için de vasiyetname yazılabilir.

Vasiyet; insanın, ölümünden sonra kendisi için bazı işlerin yapılmasını istemesine veya ölümünden sonra malvarlığının bir kısmını başkasının mülkiyetine geçirmelerini veya hayırlı işlerde harcamalarını söylemesine veya kendi evladı ile yetki sahibi olduğu kimseler hakkında belirlediği bir kişiyi yetkili tayin etmesine denir.

Miras bırakılacak tüm mallar nakde çevrilerek değerlendirilebilir ya da kısa vadede ihtiyaçları karşılayacak kadar nakit ayrılarak geri kalan mallar iyi hazırlanmış bir vasiyetname ile adil bir şekilde paylaştırılabilir. Kendine bakacak durumda olmayan çocuklar veya bakmakla yükümlü olunan kimseler varsa vasiyetname büyük önem kazanır. Vasiyetname ile ölüm durumunda bunlara kimin bakacağı veya geçimlerini kimin sağlayacağı konularına açıklık getirilmiş olur.

Miras paylaşımı konusunda vasiyetnamenin nerede saklandığı, avukatın adı, adresi, iletişim bilgileri, sosyal güvenlik numarası, banka hesap numaraları, bankada kiralık kasa varsa nelerin olduğuna dair liste, nüfus cüzdanı, evlilik cüzdanı, yatırımlara ait belgeler, borç ve alacaklar ve bunlara ait belgeler mutlaka saklanmalıdır. Ancak bu belgelerin gizli tutulması gerekir. Aile üyelerinin bundan haberdar olması ve bu belgelerin muhafaza edilmesi için noter, sulh mahkemeleri ya da avukatlara başvurulabilir.

Vasiyetname evlilik durumu değiştiğinde, kazanç değiştiğinde, sağlık durumu değiştiğinde, ailenin büyümesi ya da küçülmesi ve üzerinden uzun zaman geçmesi durumlarında mutlaka güncellenmelidir.

EK-8

FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM MODÜLÜ

MODÜLÜN ADI: Finansal Planlama ve Yönetim

MODÜLÜN TANIMI: Finansal planlama ve yönetimin öğretildiği öğrenme materyalidir.

MODÜLÜN GENEL AMACI: Finansal planlama ve yönetimi ile ilgili gerekli bilgileri kavrayabilecek, finansal anlamda plan oluşturabileceksiniz.

ÜNİTE 1-FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM

Ünite Hakkında

Bireyler ihtiyaçlarını çok iyi tanımlayabilmeli, özelliklerini, çeşitlerini ve bu ihtiyaçları etkileyen etmenler doğrultusunda elindeki finansal kaynakları çok iyi bilmeli, bunları verimli ve yararlı bir şekilde kullanabilecek planlamalı ve yönetmelidir.

Bu ünite de finansal planlama ve yönetimin yaşamdaki yerinden bahsedilmektedir. Finansal planlama ve yönetimin tanımı, FPvY süreci, yaşam dönemlerine göre FPvY, FPvY alanları ve FPvY ile ilgili terimler bu ünite de geçen konulardır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladığınızda...

FPvY'in tanımını kavrayabileceksiniz.

FPvY sürecini açıklayabileceksiniz.

Yaşam dönemlerine göre FPvY kavrayabileceksiniz.

FPvY alanlarını tanımlayabileceksiniz.

FPvY ile ilgili terimleri kavrayabileceksiniz.

ÜNİTE 2-PARA (NAKİT) YÖNETİMİ

Ünite Hakkında

Gelir ve giderlerin saptanması, ihtiyaçların önem derecesine göre sıralanması ve harcamaların bu saptamalar çerçevesinde yapılması yaşamı önemli derecede etkileyen bir durumdur. Ayrıca gelir ve giderin düzenli planlanması ile belli miktarda yapılacak artırımlarla da yeni yatırımlar yapılabilir.

Bu ünite de bütçenin tanımı, bütçe hazırlama, kredi kullanımı, kredi kartı kullanımı ve harcamalarda bilinçli olabilmeden bahsedilmektedir. Ayrıca kişisel bütçe oluşturma ve kredi kartı harcama limiti hesaplama yine bu ünite de bulunmaktadır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladıңызda...

Bütçenin tanımını kavrayabileceksiniz.

Bütçe hazırlayabileceksiniz.

Kredi kullanmanın ilkelerini kavrayabileceksiniz.

Kredi kartı kullanmanın ilkelerini kavrayabileceksiniz.

Kredi kartı harcama limitini hesaplayabileceksiniz.

Harcamalarda bilinçli olabilmenin önemini kavrayabileceksiniz.

ÜNİTE 3-SİGORTA YÖNETİMİ (RİSKLERE KARŞI KORUMA)

Ünite Hakkında

Hayatta kontrol edilemeyen sürprizler yani riskler ve değişen sosyal ve ekonomik şartlar nedeniyle gelecek ile ilgili endişe duyulmaktadır. Bu konudaki çözüm yolu olarak sigorta ve sigortalama ortaya çıkmıştır.

Bu ünite de sigortanın ne olduğu, sigortanın faydaları, nelerin sigorta yaptırılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca sigorta çeşitleri olan can, mal ve sorumluluk sigortalarının ne olduğu bu ünite de yer almaktadır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladıңызda...

Sigortayı tanımlayabileceksiniz.

Sigorta çeşitlerini açıklayabileceksiniz.

Can sigortalarının çeşitlerini açıklayabileceksiniz.

Mal sigortalarının çeşitlerini açıklayabileceksiniz.

Sorumluluk sigortalarının çeşitlerini açıklayabileceksiniz.

ÜNİTE 4-TASARRUF VE YATIRIM YÖNETİMİ

Ünite Hakkında

Planlama yapmak yetersiz geliri yeterli hale getirmez ancak öncelik tanınan ihtiyaçların karşılanmasını ve gelirin uygun yerde kullanılmasına yardımcı olur. Bu sayede tasarruf edilebilir ve bunlar yatırıma dönüştürülebilir.

Bu ünite de tasarrufun ve yatırımın tanımı, tasarruf yapma ilkeleri, tasarruf miktarını hesaplama, yatırım alanları ve prensiplerinden bahsedilmektedir. Bilinçli tasarruf ve yatırım seçeneklerini belirleme de bu ünite de bahsedilen konulardır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladıңызda...

- Tasarrufu tanımlayabileceksiniz.
- Tasarruf yapma ilkelerini kavrayabileceksiniz.
- Tasarruf miktarını hesaplayabileceksiniz.
- Yatırımı tanımlayabileceksiniz.
- Yatırım türlerini kavrayabileceksiniz.
- Yatırım prensiplerini açıklayabileceksiniz.

ÜNİTE 5-EMEKLİLİK VE MİRAS

Ünite Hakkında

Bireyin yaşlanması ve emeklilik zamanının gelmesi ile birlikte kendisinde, ailesinde ve toplumsal anlamda değişiklikler olmaktadır. Sağlıklı ve başarılı bir yaşam kalitesinde yaşamın devamlılığı için emeklilik planlaması önem kazanmaktadır.

Bu ünite de emekliliğin tanımı, avantaj ve dezavantajları, emeklilik planından bahsedilmektedir. Ayrıca miras planlaması, paylaşımı ve vasiyet konuları da yer almaktadır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladıңызda...

- Emeklilik için plan yapmanın önemini kavrayabileceksiniz.
- Emekli olmanın avantaj ve dezavantajlarını açıklayabileceksiniz.
- Miras paylaşımını açıklayabileceksiniz.
- Vasiyetnamenin önemini kavrayabileceksiniz.

EK-9

ÜNİTE I. FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM

Hedef 1. Finansal planlama ve yönetim (FPvY) ünitesi ile ilgili temel kavramlar bilgisi

Davranış 1: Ünite de geçen kavramların tanımlarını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 2: Kendisine verilen bir tanımla ilgili kavramı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 2. FPvY ünitesi ile ilgili temel gereçler (formlar) bilgisi

Davranış 3: Ünite de geçen formların ne işe yaradığını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 4: Belirtilen iş için gerekli olan formu bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 3. FPvY ünitesinde geçen FPvY sürecinin aşamalarını hatırlayabilme

Davranış 5: Kendisine karışık olarak verilmiş FPvY sürecinin aşamalarını sıraya koyup bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 6: Kendisinden istenen FPvY sürecinin aşamasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 4. FPvY ünitesi ile ilgili temel sınıflamalar bilgisi

Davranış 7: Kendisine verilen FPvY alanlarıyla ilgili sınıflamalar içerisinde doğru olanı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 8: Finansal amaç sınıflamasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 9: Kendisine verilen bir durumun hangi sınıflamaya ait olduğunu seçip işaretleme.

Hedef 5. FPvY ünitesinin önemini anlayabilme

Davranış 10: Ünitenin önemini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 11: Kendisine verilen örnekten yola çıkarak ünitenin önemini seçip işaretleme.

Hedef 6. FPvY yararını açıklayabilme

Davranış 12: Kendisine verilenler arasından FPvY yararını seçip işaretleme.

Davranış 13: Kendisine verilen örnekten yola çıkarak FPvY yararını seçip işaretleme.

Hedef 7. Yaşam dönemlerine göre finansal planlama ve yönetimi kavrayabilme

Davranış 14: Kendisine verilenler arasından yaşam dönemine göre FPvY seçip işaretleme.

Davranış 15: Kendisine verilenler arasından yaşam dönemine göre finansal amaçları belirleme.

Davranış 16: Kendisine verilen örnekten yola çıkarak uygun yaşam dönemini seçip işaretleme.

Hedef 8. FPvY ünitesinde geçen finansal (olaylar/faaliyetler) özellikleri kestirebilme

Davranış 17: Kendisine verilen bir durumun gelecekte doğuracağı olası finansal sonucu seçip işaretleme.

Davranış 18: Kendisine verilen finansal faaliyetin gerçekleştirilmesi durumunda elde edilecek sonucu seçip işaretleme.

Hedef 9. FPvY ünitesi ile ilgili finansal planlar yapabilme/FPvY süreçlerini uygulayabilme

Davranış 19: Kendisine verilen mevcut finansal durum değerlendirmesi formunu kullanma.

Davranış 20: Kendisine verilen finansal amaçlar forumunu kullanma.

Davranış 21: Kendisine verilen finansal faaliyet planı formunu kullanma.

ÜNİTE II. PARA YÖNETİMİ

Hedef 1. Para yönetimi ünitesi ile ilgili temel kavramlar bilgisi

Davranış 1 Ünite de geçen kavramların tanımlarını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 2: Kendisine verilen bir tanımla ilgili kavramı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 2. Para yönetimi ünitesi ile ilgili temel gereçler (formlar) bilgisi

Davranış 3: Ünite de geçen formların ne işe yaradığını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 4: Belirtilen iş için gerekli olan formu bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 3. Para yönetimi ünitesi ile ilgili finansal hesaplamalar ile ilgili temel alışlar (formüller) bilgisi

Davranış 5: Ünite de geçen alışların (formüllerin) karşılığı olan kavramları seçip işaretleme.

Davranış 6: Ünite de geçen kavramların karşılığı olan formülleri bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 4. Para yönetimi ünitesi ile ilgili ölçütler bilgisi

Davranış 7: Finansal durum değerlendirmesinde kullanılan ölçütleri (net kazanç, net değer, tasarrufa katkı, kredi kartı harcama limiti) seçip işaretleme.

Davranış 8: Kendisine verilen açıklamanın karşılığı olan ölçütü seçip işaretleme.

Hedef 5. Para yönetimi ünitesi ile ilgili genellemeler bilgisi

Davranış 9: Kredi kullanmanın olumlu ve olumsuz yönlerini seçip işaretleme.

Davranış 10: Kredi kartı kullanmanın avantajlı ve dezavantajlı yönlerini seçip işaretleme.

Davranış 11: Harcamalarda bilinçli olmak (satın alma öncesi, sırası ve sonrasında) için yapılması gerekenleri seçip işaretleme.

Hedef 6. Para yönetimi ünitesinin temel özelliklerini kestirebilme

Davranış 12: Nakit akış tablosu, kişisel bilanço ve bütçe yapmanın (yapmamanın) olası sonuçlarının ne olabileceğini seçip işaretleme.

Davranış 13: Kendisine verilen finansal verilere dayanarak finansal durumun ne olduğunu belirleyip seçip işaretleme.

Hedef 7. Para yönetimi ünitesi ile ilgili problem çözebilme (işlemler yapabilme)

Davranış 14: Kendisine tablo halinde verilen finansal verilere dayanarak finansal durumu (net kazanç, net değer, tasarrufa katkı) hesaplayarak seçip işaretleme.

Davranış 15: Kendisine verilen finansal bir problemin (kredi kartı harcama limiti) sonucunu bulup seçip işaretleme.

Hedef 8. Para yönetimi ünitesinde geçen bütçeyi uygulayabilme.

Davranış 16: Kendisine verilen bütçe formunu kullanma.

ÜNİTE III. SİGORTA YÖNETİMİ**Hedef 1. Sigorta yönetimi ünitesi ile ilgili temel kavramlar bilgisi**

Davranış 1: Ünite de geçen kavramların tanımlarını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 2: Kendisine verilen bir tanımla ilgili kavramı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 2. Sigorta yönetimi ünitesi ile ilgili temel sınıflamalar bilgisi

Davranış 3: Sigortaları “can, mal ve sorumluluk” sigortaları olarak sınıflayıp seçip işaretleme.

Davranış 4: Kendisine verilen bir ifadenin hangi sınıfa ait olduğunu seçip işaretleme.

Hedef 3. Sigorta yönetimi ünitesi ile ilgili bellibaşlı ilkeler bilgisi

Davranış 6: Sigorta yaptırmanın gerekliliğini seçip işaretleme.

Davranış 7: Sigorta yaptırırken dikkat edilmesi gerekenleri seçip işaretleme.

Hedef 4. Sigorta yönetimi ünitesi ile ilgili belirgin özellikleri kestirebilme

Davranış 8: Sigorta yaptırmamanın gelecekteki olası sonuçlarının ne olabileceğini belirleyip seçip işaretleme.

Davranış 9: Sigorta yaptırırken dikkat edilecekleri belirleyip gerekçesiyle seçip işaretleme.

Hedef 5. Sigorta yönetimi ünitesi ile ilgili temel sorunların çözümünde ilkeleri kullanabilme

Davranış 10: Sigorta yaptırma(ma) ile ilgili verilen yeni bir durumun çözümüyle ilgili olanı (olmayanı) seçip işaretleme.

Davranış 11: Sigorta yaptırırken dikkat edilecekler ile ilgili verilen yeni bir durumun çözümüyle ilgili olanı (olmayanı) seçip işaretleme.

ÜNİTE IV. TASARRUF VE YATIRIM YÖNETİMİ

Hedef 1. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesi ile ilgili temel kavramlar bilgisi

Davranış 1: Ünite de geçen kavramların tanımlarını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 2: Kendisine verilen bir tanımla ilgili kavramı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 2. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesinde finansal hesaplama ile ilgili temel alışlar bilgisi

Davranış 3: Tasarruf miktarını hesaplamanın karşılığı olan formülü seçip işaretleme.

Davranış 4: Tasarruf miktarının hesaplanmasında işe koşulacak ilkeyi seçip işaretleme.

Hedef 3. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesi ile ilgili temel sınıflamalar bilgisi

Davranış 5: Kendisine verilen bir özelliğin hangi sınıfa ait olduğunu seçip işaretleme.

Davranış 6: Kendisine verilen bir durumun hangi sınıfa ait olduğunu seçip işaretleme.

Hedef 4. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesi ile ilgili bellibaşlı ilkeler bilgisi

Davranış 8: Tasarruf yapmayla ilgili olan (olmayan) ilkeyi seçip işaretleme.

Davranış 9: Yatırım yapmayla ilgili ilkeyi seçip işaretleme.

Hedef 5. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesi ile ilgili ilkeleri açıklayabilme

Davranış 10: Neden tasarruf yapmak gerektiğini açıklayarak seçip işaretleme.

Davranış 11: Neden yatırım yaparken dikkat etmek gerektiğini seçip işaretleme.

Hedef 6. Tasarruf ve yatırım yönetimi ünitesi ile ilgili problemleri çözebilme

Davranış 12: Kendisine verilen finansal verilere dayanarak hesaplama yapma.

Davranış 13: Kendisine verilen finansal bir problemin (tasarruf miktarı) sonucunu bulup seçip işaretleme.

ÜNİTE V. EMEKLİLİK VE MİRAS

Hedef 1. Emeklilik ve miras ünitesi ile ilgili temel kavramlar bilgisi

Davranış 1: Ünite de geçen kavramların tanımlarını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 2: Kendisine verilen bir tanımla ilgili kavramı bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 2. Emeklilik ve miras ünitesi ile ilgili emeklilik planlaması aşamalarını hatırlayabilme.

Davranış 3: Kendisine karışık olarak verilmiş emeklilik planlaması aşamalarının doğru sıralanışını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Davranış 4: Kendisinden istenen emeklilik planlaması aşamasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Hedef 3. Emeklilik ve miras ünitesi ile ilgili bellibaşlı genellemeler bilgisi

Davranış 5: Emeklilik döneminin avantajlı ve dezavantajlı yönlerini seçip işaretleme.

Davranış 6: Miras planlaması için yapılması gerekenleri seçip işaretleme.

Davranış 7: Vasiyetname hazırlamak için yapılması gerekenleri seçip işaretleme.

Hedef 4. Emeklilik ve miras ünitesi ile ilgili bellibaşlı özellikleri kestirebilme

Davranış 8: Miras planlaması yapılma(ma)sı durumunda gelecekte doğabilecek olası sorunların neler olabileceğini gerekçesiyle seçip işaretleme.

Davranış 9: Vasiyetname hazırlamanın yararlarının ne olabileceğini gerekçesiyle seçip işaretleme.

Hedef 6. Emeklilik ve miras ünitesi ile ilgili temel sorunları çözebilme

Davranış 10: Emeklilik planlaması ile ilgili verilen yeni bir sorunun çözümü için gerekli olanı (olmayanı) seçip işaretleme.

Davranış 11: Miras planlaması ile ilgili verilen yeni bir sorunun çözümü için gerekli olanı (olmayanı) ilkeleri seçip işaretleme.

EK-10

FVY MODÜLÜ AMAÇ-İÇERİK TABLOSU

Hedefler	1.00 BİLGİ							2.00 KAVRAMA		3.00 UYGULAMA			TOPLAM
	1.11 Temel Kavramlar Bilgisi	1.13 Temel Gereçler (Formlar) Bilgisi	1.21 Temel Akademi (Formüller) Bilgisi	1.22 Aşamalı Diziler Bilgisi	1.23 Sınırlamalar Bilgisi	1.24 Ökütler Bilgisi	1.31 İller ve Genelleme Bilgisi	2.20 Yorumlama	2.30 Öteleme	Uygulayabilme	İlleri Kullanabilme	Çözümler	
Modül ve Bölümleri													
Ünite I. Finansal Planlama ve Yönetim	1-2	3-4		5-6	7-8-9			10-11-12-13-14-15-18	16-17	67-68-69			18
Ünite II. Para Yönetimi	19-20	21-22	23-24			25-26	27-28-29		30-31	70		32-33	15
Ünite III. Sigorta Yönetimi	34-35				36-37		38-39		40-41		42-43		10
Ünite IV. Tasarruf ve Yatırım Yönetimi	44-45		46-47		48-49		50-51	52-53				54-55	12
Ünite V. Emeklilik ve Miras	56-57			58-59			60-61-62		63-64			65-66	11
TOPLAM	10	4	4	4	7	2	10	9	8	4*	2	6	66

UYGULAMA FAALİYETLERİ

ÜNİTE 1-FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM

MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Bu uygulama ile ailenize ya da kendinize ait finansal durumu değerlendirmeyi sağlayacaktır.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
- Aile özelliklerinize göre (Ailedeki birey sayısı, bireylerin yaşları vs.) finansal durumunuzu gözden geçiriniz. - Para, finans, ekonomi ile ilgili bilgi (kitap, gazete vs.) toplayınız. - Mevcut finansal durum değerlendirmesi formu oluşturunuz. - Gelir ve giderlerinize ait bölümleri mevcut durum değerlendirmesi formuna yerleştiriniz. - Formu gözden geçirerek tekrar düzenleyiniz.	- Kişisel istek ve ihtiyaçlarınızı göz önünde bulundurmayı unutmayınız. - Bilgilerin gerçekçi ve tutarlı olmasına özen gösteriniz. - Mevcut finansal durum değerlendirmesi formunu kendi ihtiyaçlarınıza göre düzenleyebilirsiniz.

Mevcut finansal durum değerlendirme formu; haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık gelir-gider dağılımını hesaplamaya yardımcı bir plandır. **A kısımlarında** yer alan gelir ve gider kalemleri haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ya da yıllık olarak yazılır. **B kısımlarında** yer alan ara toplamaları alınır. B kısımlarında yer alan ara toplamalar **C kısımlarında** yer alan (x52, x12, x4, x2) sayılarla çarpılarak D kısımlarındaki yıllık toplamaları hesaplanır. Haftalık yazıldıysa ara toplam x52, aylık yazıldıysa x12, üç aylık yazıldıysa x4, altı aylık yazıldıysa x2 işlemleri yapılarak **D kısımlarında** yer alan yıllık toplam bulunur. **E kısımlarının** eşit ya da yakın değerlerde olması beklenir. Bu form içinde bulunduğunuz finansal durumu görmeyi sağlayacaktır.

MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ FORMU**GELİR İÇİN**

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Maaş						
Prim						
Yan Gelir (Kira gibi)						
Kazanılmamış para geliri (Bono, fon, faiz gibi)						
B Ara Toplam						
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam						E

GİDERLER İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Konut (kira, taksit, vergi, tamirat)						
Otomobil (kiralama, taksit)						
Sigorta (hayat, sağlık, mülk, otomobil)						
Taksitli borç ödemeleri (mobilya, araçlar vb.)						
Vergiler (emlak, çöp, sosyal güvenlik vb.)						
Yiyecek						
Giyecek						
Elektrik, su, gaz, telefon						
Eğitim(kreş, harç, kitap vb.)						
Kişisel bakım (kuaför, berber, kozmetik vb.)						
Eğlence ve rekreasyon (hobiler, sosyal faaliyetler vb.)						
Hediyeler						
Diğer						
B Ara Toplam						
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam						E

FİNANSAL AMAÇLAR

Bu uygulama ile ailenize ya da kendinize ait finansal amaçları belirlemenizi sağlayacaktır.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
- Kısa, orta ve uzun vadede gerçekleşmesini planladığınız finansal olayları belirleyip, başlıklar altında finansal amaçlar formuna yazınız. - Finansal olayların öncelik sırasını belirleyip forma yazınız.	- Gerçekleşmesini beklediğiniz zamanı esnek tutabilirsiniz. - İhtiyaç ve istekleriniz doğrultusunda öncelik sırasını belirleyebilirsiniz.

Finansal amaçlar formu; kısa, orta ve uzun vadeli olarak gelecekte finansal anlamda nerede olunmak istendiğini belirlemeye yardımcı bir plandır. Öncelikle bir yıldan daha kısa sürede gerçekleştirilebilecek, daha sonra 1-10 yıl içinde ve 10 yıldan daha uzun sürede gerçekleştirilebilecek ulaşılmak istenen finansal durumlar belirlenir ve amaçlar kısmına yazılır. Bu finansal durumların sizin için öncelik sırası belirlenerek yazılır. En son ise gerçekleştirecek tarih yazılır. Bu formu hazırlayarak finansal anlamda ne istediğinizi ve ne kadar sürede yapabileceğinizi belirlemiş olacaksınız.

FİNANSAL AMAÇLAR FORMU

AMAÇ		
Kısa Vadeli Amaçlar	Öncelik Sırası	Gerçekleşeceği Tarih
Orta Vadeli Amaçlar		
Uzun Vadeli Amaçlar		

FİNANSAL FAALİYET PLANI

Bu uygulama aylık olarak bir yıl boyunca finansal anlamda faaliyete geçilecek konular ve bunların sonuçlarını belirlemenizi sağlayacaktır.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
• Oluşturduğunuz finansal amaçlarınızdan gerçekleştirmek için faaliyete geçireceğiniz finansal konuyu belirleyiniz. • Ocak ayından başlayarak bir yıl boyunca faaliyet konularını aylara göre sıralayınız. • Faaliyet konusunun o ay için elde edilecek sonucu yazınız.	• .Öncelik sırasını göz önünde bulundurmayı ihmal etmeyiniz. • Faaliyet konusunun gerçekleşmesi durumunda elde edilecek sonucun her ayın karşısına yazmayı unutmayın.

Faaliyet planı ile finansal amaçlar doğrultusunda finansal faaliyetlerin gerçekleştirileceği zaman ve gerçekleştirildiğinde elde edilecek fayda belirlenebilir. Faaliyet planı formuna finansal faaliyet ne zaman gerçekleştirilecekse o ayın karşısına yazılır. Finansal faaliyet gerçekleştiği zaman ise elde edilen sonuç ile gerçekleştiği ayın kesiştiği yere yazılır. Bu sayede gelecek hakkında bir öngörüye sahip olarak finansal faaliyetlerde bulunabileceksiniz.

FİNANSAL FAALİYET PLANI FORMU

Aylar	Faaliyete Geçirilecek Konu	Elde Edilecek Sonuçlar
Ocak		
Şubat		
Mart		
.....		
.....		
Aralık		

ÜNİTE 2-PARA (NAKİT) YÖNETİMİ ETKİNLİKLERİ

BÜTÇE

Bu uygulama ile bir ay gibi süre için beklenen-gerçekleşen gelir, harcama ve tasarrufları kayıt altına almayı sağlayacaktır.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
• Belirlenen ay için gelir ve harcama kalemlerini yazınız. • Bütçede yer alan her bir kalem için değişim farkını hesaplayınız. (+ ya da -) • Tasarrufa katkısı beklenenden gerçekleşeni çıkararak bulunuz. • Bu bütçeyi gerçekleştiren şekilde tüm aylar için hazırlayabilirsiniz.	• Gelir maaş, prim, akrabadan alacak şeklinde, harcama kalemlerinin ise gıda, giyim, ev ile ilgili, ev halkı ile ilgili, sağlık, temizlik, konut, kişisel bakım, ulaşım gibi başlıklar altında toplayabilirsiniz. • Tasarrufa katkı pozitifte olabilir negatifte. • Aylık ya da yıllık hazırlanmış bütçe ile finansman kontrolü sağlar.

Bütçe; beklenen ve gerçekleşen finansal faaliyet planlama belgesidir. Bütçe; belirlenmiş herhangi bir aya ait gelirin hangi harcama kalemlerine ve tasarrufa dağıldığının kayıt edilmesidir. 12 aylık hazırlanmış bütçe ise yıllık bütçedir. Öncelikle belirlenen bir ay için toplam gelirin beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Aynı şekilde harcamaların beklenen-gerçekleşen miktarları yazıp, aradaki farkı değişim sütununa yazılır. Toplam gelirden toplam harcamaları çıkararak tasarrufa katkı hesaplanır. Değişim artı (+) ya da eksi (-) çıkabilir. Artı olması durumunda yapılması gereken finansal faaliyete karar verilmesini kolaylaştıracaktır. Örneğin tasarrufun artırılmasından çok yatırıma yönelmek gerekebilir. Eksi çıkması durumunda açığın nereden kaynaklandığı ve kesintinin nereden yapılabileceği tespit edilebilecektir. Bu sayede önlemlerin harcama kalemine uygun olarak alınması kolaylaştıracaktır.

BÜTÇE FORMU	Beklenen Miktar	Gerçekleşen Miktar	Değişim (+ Fazla ya da – Az)
Gelir Maaş ve ücretler Banka Faizi Hisse Senedi Kira Geliri Diğer			
Toplam Gelir			
Harcamalar Gıda Et,balık,kümes hayvanları Kurubaklagiller, yumurta Süt ve türevleri Tahıl ve türevleri Sebze ve meyveler Yağ ve şekerler Çeşitli hazır yiyecekler Alkollü ve alkolsüz içecekler ve sigara Lokanta vb. yerde yeneni yemekler Giyim Erkek Kadın Çocuk Diğer Ev eşyaları ile ilgili Ev ve ev halkı ile ilgili Araba bakımı Çocuk bakım ve kreş ücreti Tamirat Sağlık Hastane-doktor muayenesi Eczane-ilaç Temizlik Kuru temizleme Ev temizliği Kişisel temizlik Ev temizliğine gelen eleman ücreti Konut Ev kirası Elektrik Su Kapıcı Isınma Gaz Kişisel Bakım Kuaför			

Berber Makyaj malzemesi Cilt bakımı Parfümeri <i>Ulaşım ve Haberleşme</i> Şehir içi yol Şehirlerarası yol Ev telefonu Cep telefonu <i>Kültür-eğitim-eğlence</i> Okul masrafları Gazete, dergi, kitap, kırtasiye Sinema, tiyatro, konser Kablolu TV İnternet <i>Diğer</i> Harçlık Hediyeler Sigorta-vergi Kredi kartı ödemeleri Taksitler			
Toplam Harcamalar			
Tasarruflara Katkı			

ÖRNEK UYGULAMA FAALİYETLERİ

ÜNİTE 1-FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM ETKİNLİĞİ

Ahmet 35 yaşında ve bir inşaat şirketinde çalışmaktadır. Eşi ev hanımıdır. Bir de 4 yaşında kız çocukları bulunmaktadır. Ahmet finansal durumuna şöyle bir baktığında ailesinin finansal amaçlarına ulaşamadığını ve ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadığını fark eder. Finansal planlama ve yönetim stratejisi geliştirmesi gerekmektedir. Bu yüzden geliri, giderleri, harcamaları, tasarrufları ve yatırımlarını belirlemeye karar verir. İlk olarak bu konuda çevresindekilerden, kitaplardan, internetten bilgi toplamaya başlar. Ahmet bunun yaşam boyunca devam eden bir süreç olduğunu öğrenir. Daha sonra mevcut finansal durum değerlendirmesi yapar ve finansal açıdan amaçlarını belirler. Bu sayede finansal olarak nerede olduğunu anlar. Bir yıl içinde nerede olmak istediği ile ilgili olarak faaliyet planı oluşturur. Elde edeceği sonuçlar ile amaçlarına ulaştırmak ve ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir..

AHMET BEY'İN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

GELİR İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Maaş	450	1800	5400	10800	21600	
Prim	50	200	600	1200	2400	
Yan Gelir (Kira gibi)	112.5	450	1350	2700	5400	
Kazanılmamış para geliri (Bono, fon, faiz gibi)	-----	-----	-----	-----	-----	
B Ara Toplam	612.5	2450	7350	14700	29400	
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam	31850	29400	29400	29400	29400	E

GİDERLER İÇİN

A	Haftalık	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık	
Konut (kira, taksit, vergi, tamirat)	14	60.6	182	364	728	
Otomobil (kiralama, taksit, bakım, yakıt vb.)	57.7	250	750	1500	3000	
Sigorta (hayat, sağlık, mülk, otomobil)	17.3	75	225	450	900	
Taksitli borç ödemeleri (mobilya, araçlar vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Vergiler (emlak, çöp, sosyal güvenlik vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Yiyecek	75	325	975	1950	3900	
Giyecek	37.5	150	450	900	1800	
Elektrik, su, gaz, telefon	30	120	360	720	1440	
Eğitim (kreş, harç, kitap vb.)	-----	-----	-----	-----	-----	
Kişisel bakım (kuaför, berber, kozmetik vb.)	12.5	50	150	300	600	
Eğlence ve rekreasyon (hobiler, sosyal faaliyetler vb.)	5	20	60	120	240	
Hediyeler	12.5	50	150	300	600	
Diğer	-----	-----	-----	-----	-----	
B Ara Toplam	261.5	1100.6	3302	6604	13208	
C Çarpım	X 52	X 12	X 4	X 2		
D Yıllık Toplam	13598	13208	13208	13208	13208	E

AHMET'İN FİNANSAL AMAÇLARI

AMAÇLAR	Öncelik Sırası	Gerçekleşeceği Tarih
Kısa Vadeli Amaçlar		
<i>Kredi kartı borcunu ödemek</i>	1.	3 ay içinde
<i>Tatile çıkmak</i>	2.	7 ay sonra
Orta Vadeli Amaçlar		
<i>Çocuğun eğitim harcamaları</i>	3.	2 yıl sonra
<i>Yeni bir araba satın almak için 500TL'lik tasarrufa başlamak</i>	4.	2 yıl sonra
Uzun Vadeli Amaçlar		
<i>En karlı menkule yatırım yapmak</i>	5.	15 yıl sonra
<i>Emeklilikte yüksek yaşam standardına sahip olma</i>	6.	30 yıl sonra

AHMET'İN AMAÇLARINI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN OLUŞTURDUĞU BİR YILLIK FAALİYET PLANI

Aylar	Faaliyete Geçirilecek Konu	Elde Edilecek Sonuçlar
Ocak	<i>Kredi kartı taksitlerini ödemek</i>	
Şubat	<i>Kredi kartı borcunun tamamını ödemek</i>	<i>Kredi kartı taksitleri bitecek</i>
Mart	<i>Tatile çıkmak için her ay düzenli olarak 300TL tasarruf yapmak</i>	<i>Gerçek ihtiyaçlar belirlenecek</i>
Nisan	<i>Mağazalara ait borçları ödemek</i>	<i>Borçlar ödenecek</i>
Mayıs	<i>Araba sigortasının ilk taksitini ödemek</i>	<i>İlk taksit ödenecek</i>
Haziran	<i>Araba sigortasının ikinci taksitini ödemek</i>	<i>İkinci taksit ödenecek</i>
Temmuz	<i>2 yıl sonra okula başlayacak çocuk için birikim yapmak</i>	<i>Bankada hesap açılacak</i>
Ağustos	<i>Yapılan tasarruf ile tatile çıkmak</i>	<i>1500 TL ile tatile çıkılacak</i>
Eylül	<i>En karlı yatırım araçlarını araştırmak</i>	<i>Yatırım araçları belirlenecek</i>
Ekim	<i>Aile üyelerine aylık toplam 100TL'lik hayat sigortası yaptırmak</i>	<i>Sağlık güvence altına alınacak</i>
Kasım	<i>Harcamalarda nakit kullanmak, acil durum fonu oluşturmak</i>	<i>Aşırı tüketimden kaçınılacak</i>
Aralık	<i>Yeni bir araba almak için 500TL'lik tasarrufa başlamak</i>	<i>Tasarruf alışkanlığı edinilecek</i>

ÜNİTE 2-PARA (NAKİT) YÖNETİMİ ETKİNLİKLERİ

Paranın nerden gelip nereye gittiğini tespit ederek finansal anlamda nerede olduğunuzu gösterir.

Ocak Ayı Bütçesi	Beklenen Miktar	Gerçekleşen Miktar	Değişim (+ Fazla ya da – Az)
Gelir			
Maaş ve ücretler	1800	1800	-----
Banka Faizi			
Hisse Senedi			
Prim	0	200	+200
Kira Geliri	450	450	-----
Diğer			
Toplam Gelir	2250	2450	+200
Harcamalar			
Gıda	300	325	-25
Et, balık, kümes hayvanları	90	95	
Kuru baklagiller, yumurta	15	20	
Süt ve türevleri	20	20	
Tahıl ve türevleri	5	10	
Sebze ve meyveler	70	70	
Yağ ve şekerler	10	20	
Çeşitli hazır yiyecekler			
Alkollü ve alkolsüz içecekler	30	30	
ve sigara	60	60	
Lokanta vb. yerde yenen yemekler	200	150	+50
	85	55	
Giyim	55	45	
Erkek	60	50	
Kadın	0	0	0
Çocuk	200	250	-50
Ev eşyaları ile ilgili			
Ev ve ev halkı ile ilgili	200	250	
Kuru temizleme			
Araba bakımı			
Ev temizliğine gelen eleman ücreti	75	75	0
Çocuk bakım ve kreş ücreti			
Tamirat			
Sağlık	75	75	
Hastane-doktor muayenesi			
Eczane-ilaç			
Sigorta			
Temizlik	320	370	-50
Ev temizliği			
Kişisel temizlik	30	40	
Konut	25	25	
Ev kirası	15	15	
Elektrik			
Su	250	300	

Kapıcı	50	50	0
Isınma	20	20	
Gaz	30	30	
Kişisel Bakım			
Kuaför			
Berber	100	60	+40
Makyaj malzemesi			
Cilt bakımı-Parfümeri			
Ulaşım ve Haberleşme	20	20	
Şehir içi yol	80	40	
Şehirlerarası yol	50	30	+20
Ev telefonu	10	0	
Cep telefonu	10	5	
Kültür-eğitim-eğlence			
Okul masrafları	30	25	
Gazete, dergi, kitap, kırtasiye	875	900	+25
Sinema, tiyatro, konser	25	25	
Kablolu TV-İnternet	50	25	
Diğer	800	850	-50
Harçlık			
Hediyeler			
Kredi kartı ödemeleri			
Taksitler			
Toplam Harcamalar	2170	2210	-40
Tasarruflara Katkı	80	240	-160

Tüketici Eğitimi Web Sitesi Giriş Sayfası

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa İletişim

Giriş

E-posta Adresi

Şifre

Giriş

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
MERKEZİNE HOŞGELDİNİZ!

Neden Finansal Planlama ve Yönetimi bilmeliyiz?

Her bireyin tüketici olarak yaşam düzeyini yükseltmek ve bunu korumak için ihtiyaçlarını karşılamak kaynaklarını kullanmada bilinçli olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bilince sahip bireyler olabilmek için bu konuda bilgi ve becerileri kazanmış olmak gerekmektedir.

Eğitilmiş bireyler hem kendisini hem de ülkesini düşünen tüketiciler olmaktadır. Bu nedenle bu site siz tüketicilerin ihtiyaç duyabileceği tüketim, finans, para vb. konularda bilgi sağlamak ve bu bilgileri kullanarak planlama ve yönetim becerilerinizi geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Eğitim için ne yapmalısınız?

Öncelikle ücretsiz olarak üye olabileceğiniz bu siteye kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapabilirsiniz. Daha sonra ön testi yaparak FPvY konusunda ne kadar bilgi sahibisiniz öğrenebilirsiniz. Modüller kısmında ise FPvY ile ilgili konu içerikleri bulunmaktadır. Eğitimi bu kısımdan tamamlayabilirsiniz. En son ise son test yazan kısmı cevaplayarak eğitiminizi tamamlayabilirsiniz. Size FPvY eğitimi sonunda durumunuz hakkında bilgi raporu gönderilecektir.

FPvY konusunda soru ve sorunlarınızı E-posta yoluyla nesonur@gmail.com adresine bildirebilirsiniz. Bu sitede yer alan bilgilerin her hakkı www.tuketiciogritimi.com'a aittir. Sitede yer alan dosya ve içeriklerin telif hakkı Araş. Gör. Neslihan ONUR'a aittir. Site hiçbir şekilde kar amacı gütmemektedir ve sitede yer alan materyaller yalnızca bilgilendirme ve eğitim amacıyla sunulmaktadır.

Eğitimin faydalı olması dileklerimizle.

Neslihan ONUR

Telif Hakkı saklıdır

Giriş yapmadınız.

TR 16:14 13.06.2013

Üye Kayıt Formu

← → http://www.tuketiciegitimi.com/tuketiciegitimi/kayit_yeni.ph Tüketici Eğitimi Çevrim-İçi ... X

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa İletişim

ÜYE KAYIT FORMU

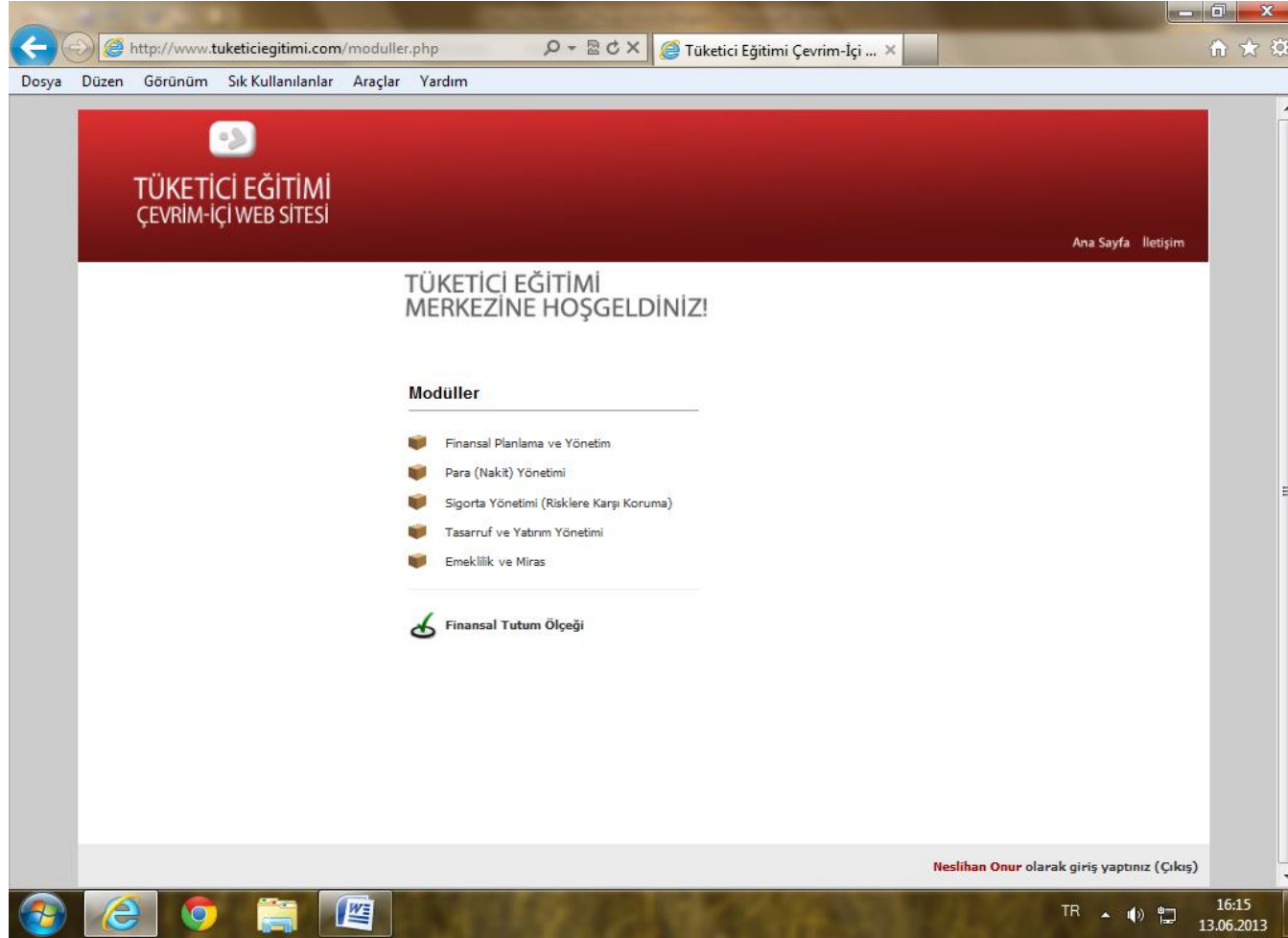
Kişisel Bilgiler
E-Posta Adresi:
Cinsiyet:
Yaş:
Medeni Durumunuz:
Mesleğinizdeki hizmet yılınız:
Branşınız:
Ailenize Ait Kişisel Bilgiler
Çocuğunuz var mı? ☐ Evet ☐ Hayır

Finansal Durunuza Ait Bilgiler
Aylık toplam geliriniz (sizin, eşinizin ve varsa diğer gelirlerin toplamı):
Gelir düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz? ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

Finansal varlıklara sahip olma durumunuz nedir?
Finansal planlama ve yönetim ile ilgili bir eğitiminiz var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Otduğunuz konut kendinize ait mi? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Otomobil ve motorlu taşıtınız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Gayrimenkul yatırımınız (arsa, bahçe, tarla, devre mülk vb.) var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Yazlık (deniz kenarı, yayla, dağ evi vb.) var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Menkul kıymetlerde (mevduat hesabı, döviz, tahvil vb.) yatırımınız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Kredi borcunuz var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Aktif olarak kullandığınız kredi kartınız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Detaylı bir harcama planınız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Kendinize ait yaşam sigortanız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Eşinize ait yaşam sigortanız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Çocuklarınıza ait yaşam sigortanız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Bireysel emeklilik sigortanız var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Düzenli tasarruf yapıyor musunuz? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Düzenli olarak yaptığınız bir bütçeniz var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok
Düzenlenmiş olduğunuz herhangi bir vasiyetnameniz var mı? ☐ Evet, Var ☐ Hayır, Yok

TR 16:07
13.06.2013

Modüller Ana Sayfa

Finansal Planlama ve Yönetim Modülü Hakkında-Öğrenme Hedefleri

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://www.tuketiciegitimi.com/tuketiciegitimi/unite1/egitim>. The page is titled "TÜKETİCİ EĞİTİMİ ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ". The main content area is for "ÜNİTE 1: FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM (FPvY)". The left sidebar contains a navigation menu for the "Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)" module, including links to "Giriş", "FPvY ile İlgili Bazı Terimler", "FPvY Alanları", "Finansal Planlama ve Yönetim Süreci", "Mevcut Finansal Durumun Değerlendirilmesi", "Finansal Amaçları Belirlemek", "Faaliyet Planı Geliştirmek ve Değerlendirmek", "Finansal Faaliyet Planını Oluşturmak ve Uygulamak", "Finansal Planı Gözden Geçirmek ve Düzeltmek", "Yaşam Dönemlerine göre FPvY", "Son Test", and "Modüller Sayfasına Geri Dön". The main content area includes a section titled "Ünite Hakkında" which states that individuals should be able to identify their needs, characteristics, and the factors affecting them, and use financial resources effectively. It also mentions that the unit covers the financial planning and management process, the FPvY cycle, and the FPvY areas and terms. Below this is a section titled "Öğrenme Hedefleri" (Learning Objectives) which lists six goals: 1. Financial planning and management can be identified. 2. Financial planning and management process can be understood. 3. Financial planning and management can be explained according to life stages. 4. Financial planning and management areas can be understood. 5. Financial planning and management related terms can be understood. 6. Financial planning and management can be used correctly in daily life.

Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)

Giriş

FPvY ile İlgili Bazı Terimler

FPvY Alanları

Finansal Planlama ve Yönetim Süreci

Mevcut Finansal Durumun Değerlendirilmesi

Finansal Amaçları Belirlemek

Faaliyet Planı Geliştirmek ve Değerlendirmek

Finansal Faaliyet Planını Oluşturmak ve Uygulamak

Finansal Planı Gözden Geçirmek ve Düzeltmek

Yaşam Dönemlerine göre FPvY

Son Test

Modüller Sayfasına Geri Dön

ÜNİTE 1: FİNANSAL PLANLAMA VE YÖNETİM (FPvY)

Ünite Hakkında

Bireyler ihtiyaçlarını çok iyi tanımlayabilmeli, özelliklerini, çeşitlerini ve bu ihtiyaçları etkileyen etmenler doğrultusunda elindeki finansal kaynakları çok iyi bilmeli, bunları verimli ve yararlı bir şekilde kullanabilecek planlamalı ve yönetmelidir.

Bu ünite de finansal planlama ve yönetimin yaşamdaki yerinden bahsedilmektedir. Finansal planlama ve yönetimin tanımı, FPvY süreci, yaşam dönemlerine göre FPvY, FPvY alanları ve FPvY ile ilgili terimler bu ünite de geçen konulardır.

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladığınızda...

- Finansal planlama ve yönetimi tanımlayabileceksiniz.
- Finansal planlama ve yönetim sürecini anlayabileceksiniz.
- Yaşam dönemlerine göre finansal planlama ve yönetimi açıklayabileceksiniz.
- Finansal planlama ve yönetim alanlarını kavrayabileceksiniz.
- Finansal planlama ve yönetim ile ilgili terimleri kavrayabileceksiniz.
- Finansal planlama ve yönetimi günlük yaşamda doğru kullanabileceksiniz.

Finansal Planlama ve Yönetim Giriş Sayfası

[←](#) [→](#) [http://www.tuketiciagitimi.com/tuketiciagitimi/unite1/egitim](#) [Tüketici Eğitimi Çevrim-İçi ...](#) [Home](#) [Star](#) [Settings](#)

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

TUKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa Eğitim

Finansal Planlama ve Yönetim (FPVY)
Giriş
FPVY ile ilgili kısa Tanıtım
FPVY Alanları
Finansal Planlama ve Yönetim Süreci
Mevcut Finansal Durumun Değerlendirilmesi
Finansal Amaçların Belirlenmesi
Finansal Planın Oluşturulması ve Değerlendirilmesi
Finansal Planın Uygulanması ve Değerlendirilmesi
Yaşam Dönemlerine göre FPVY
Soru Testi
Modüller Sayfaya Geri Dön

Giriş

Bireyin iyi bir yaşam standardına ulaşması ve ekonomik olarak güvenliğinin sağlanması başarılı bir finansal planlama ve yönetim ile gerçekleştirilebilir. Ancak başarılı bir finansal planlama ve yönetim etkin finansal kararlar ve uygulamalar ile mümkündür.

Bu kararlar içerisinde ekonomik kaynakların kullanımında bireysel istekleri ve ihtiyaçları karşılamak için öncelikleri ve amaçları belirlenir, gelirin hangi harcama kalemlerine ayrılacağına ortaya koyma, harcama kayıtlarını tutma, tasarruf ve geleceğe yönelik yatırım gibi konular ve faaliyetler bulunmaktadır. Finansal planlama geleceğe ilişkin bir faaliyet olması nedeniyle belirsizlikler yer almaktadır. Bu belirsizlik ise hızlı ve doğru karar vermeyi engellemektedir.

Günümüz yaşamında tüm bireylerin finansal durumlarını göz önünde bulundurarak hızlı ve doğru karar almaları gerekmektedir. Bu nedenle bireyler finansal amaçlarına ulaşmada finansal planlama ve yönetim konusunda yeterli bilgiye, bilinçli tutum ve davranışlara sahip olmalıdır. Bireylerin ihtiyaç duydukları eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulama sonuçlarının kontrol edilmesi gerekmektedir.

Finansal Planlama ve Yönetim neden Önemlidir?

Finansal Planlama ve Yönetim (FPVY)

Bireyin tahmin edilen ihtiyaçlarının karşılanması ve finansal amaçlarının gerçekleştirilmesi için hazırlanan düzenlemelerin tümüdür.

Finansal faaliyetler ile ilgili bir tahmin ya da öngörüdür. Bireyin ekonomik tatmini için yapılan ön hesaplama değildir.

Gelecekte ortaya çıkacak beklenti ve gelişmeleri şansa ve rastlantılara bırakmamak, önceden öngörü ve değerlendirmelerde bulunarak gerekli önlemleri tam zamanında alabilmek amacıyla oluşturulan, geliştirilen ve gerçekleştirilen bir hesap sistemidir.

- FPVY, bireyin yaşamı boyunca finansal kaynakları elde etmesini, kullanmasını ve korumasını sağlar.
- FPVY, bireyin aşırı borç, iflas, ekonomik açıdan bağımlılıktan kaçınarak finansal konularda kontrolünü artırır.
- FPVY, iyi ve etkili finansal kararların alınmasında kişisel ilişkileri geliştirir.
- FPVY, kişisel ekonomik amaçlara ulaşmada tahmini harcamalar ile finansal endişelerden uzak bir gelecek sağlar.

TR   16:21
13.06.2013

Finansal Planlama ve Yönetim Modülü Son Testi

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa İletişim

Finansal Planlama ve Yönetim (FPvY)

Giriş
FPvY ile İlgili Bazı Terimler
FPvY Alanları
Finansal Planlama ve Yönetim Süreci
Mevcut Finansal Durumun Değerlendirilmesi
Finansal Amaçları Belirlemek
Faaliyet Planı Geliştirmek ve Değerlendirmek
Finansal Faaliyet Planını Oluşturmak ve Uygulamak
Finansal Planı Gözden Geçirmek ve Düzeltmek
Yaşam Dönemlerine göre FPvY
Son Test
Modüller Sayfasına Geri Dön

Başarı Testi: Ünite1

BAŞARI TESTİ

Sevgili Katılımcı
Bu test, FPvY konusu ile ilgili olarak FPvY İnteraktif Eğitim Modülü'nden yararlanarak hazırlanmış 18 sorudan oluşan bir başarı testidir. Testin sonuçları bilgi düzeyinizi belirleyerek sizlere daha iyi ve anlaşılır bir FPvY Eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunabileceğinden önem taşımaktadır. Bu nedenle lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışınız. Testte yer alan her sorunun yalnızca bir doğru cevabı bulunmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Sorular

S.1: Aşağıdakilerin hangisi finansal planlama ve yönetimin tanımıdır?

A) ☐ Bireyin tüm yaşamı boyunca dikkat etmesi gereken alanlardır.
B) ☐ Bilinçli karar verme ve düzenli plan içerisinde yapılan faaliyetlerdir.
C) ☐ İhtiyaçları karşılamak ve amaçlara ulaşmak için yapılan düzenlemedir.
D) ☐ Bireyin ne kadar gelire sahip olduğunun saptanmasıdır.
E) ☐ Bireyin istek ve önceliklerinin belirlenmesidir.

S.2: Aşağıdakilerden hangisi gelecekte kullanmak için biriktirilen paranın, kazanç getireceği düşünülen alanda kullanılmasındır?

A) ☐ Tasarruf
B) ☐ Artırımda bulunma
C) ☐ Yatırım
D) ☐ Servet

Para (Nakit) Yönetimi

Uygulama-1 Kredi Kartı Harcama Limiti

http://tuketiciegitimi.com/tuketiciegitimi/unite2/egitim_02_0 Tüketici Eğitimi Çevrim-İçi ...

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa İletişim

Para (Nakit) Yönetimi

- Giriş
- Bütçe-Nakit Akış Tablosu-Bilanço
- Bütçe Yapma ve Bütçe Örneği
- Kredi Kullanımı
- Kredi Kartı Kullanma İlkeleri
- Harcamalarda Bilinçli Olabilmek
- Uygulama-1: Kredi Kartı Harcama Limiti**
- Uygulama-2: Bütçe
- Son Test

Modüller Sayfasına Geri Dön

Uygulama 1 - Kredi Kartı Harcama Limiti

Bu uygulama ile toplam kredi kartı harcama limitinizi hesaplayabileceksiniz.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
- Düzenli ödemeleriniz ve tasarruf miktarınızı hesaplayıp toplayınız. - Bu toplam sonucu elde ettiğiniz miktarı toplam gelirmizden çıkarınız. - Elde ettiğiniz miktarın %60'ını alınız. - Aşağıdaki formülü kullanabilirsiniz.	- Kira, kredi taksiti gibi ödemeleri ve harcanabilir gelirin %10'u kadarda tasarruf miktarını belirlemelisiniz. - Bu şekilde net geliri hesaplamış olacaksınız. - Bu oran düzenli ödemelerinizin olması durumunda %40'a kadar inebileceğini unutmayın.

$$[\text{Toplam Gelir} - (\text{Düzenli Ödemeler} + \text{Tasarruf Miktarı})] * .60 \leq [\text{Toplam Kredi Kartı Harcaması Limiti}]$$

Toplam Kredi Kartı Harcama Limiti Hesaplama Aracı

Toplam Gelir

Düzenli Ödemeler

Tasarruf Miktarı

Neslihan Onur olarak giriş yaptınız (Çıkış)

TR 13:26
24.06.2013

Para (Nakit) Yönetimi

Uygulama -2 Bütçe

[illegible]

Tasarruf ve Yatırım Yönetimi

Uygulama-3 Tasarruf Miktarı

http://tuketiciegitimi.com/tuketiciegitimi/unite4/egitim_04_0

Tüketici Eğitimi Çevrim-İçi ...

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

TÜKETİCİ EĞİTİMİ
ÇEVİRİM-İÇİ WEB SİTESİ

Ana Sayfa İletişim

Tasarruf ve Yatırım Yönetimi

- Giriş
- Tasarruf Planı ve Miktarı
- Bilinçli Bir Tasarruf İçin Yapılması Gerekenler
- Yatırım Seçeneklerini Belirleme
- Yatırım Türleri
- Yatırım Prensipleri
- Uygulama 3: Tasarruf Miktarı**
- Son Test

Modüller Sayfasına Geri Dön

Uygulama 3 - Tasarruf Miktarı

Bu uygulama ile tasarruf etmeniz gereken miktarı hesaplayabileceksiniz.

İşlem Basamakları	Açıklamalar-Öneriler
- Harcanabilir gelininizi hesaplayınız. - Bu gelirin %10'unu hesaplayınız. - Her ay aynı miktarda tasarruf ayırabilirsiniz. - Yatırımın miktarına göre bu oranı artırabilirsiniz.	- Günlük harcamalar için gerekli yeterli miktarda para ayrılmayı unutmayınız. - Tasarruf gereğinden az ya da fazla olmamalıdır. - Gelir arttıkça tasarruf miktarı da artması gerekir.

Tasarruf Miktarı Hesaplama Aracı

Harcanabilir Gelir

Hesapla Temizle

TR 13:31 24.06.2013

Finansal Tutum Ölçeği

[illegible]